

*Присвячується 20 – річчю навчально-наукового
інституту бізнесу і менеджменту*

МАТЕРІАЛИ

**VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ
ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ»**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Том II

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

МАТЕРІАЛИ

VIII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ
ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ»

7 квітня 2017 року

ТОМ 2

Харків – 2017

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – [у 2-х т.]. – Харків: ХНТУСГ, 2017. – Т. 2. – 234 с.

Із надісланих матеріалів оргкомітетом до друку рекомендовано 202 тез доповідей та наукових статей від 238 авторів із 35 установ, організацій і вищих навчальних закладів України та зарубіжжя.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

О.В. НАНКА
В.І. АРАНЧИЙ
П.Т. САБЛУК

– ректор ХНТУСГ імені Петра Василенка;
– ректор Полтавської державної аграрної академії, професор;
– ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ,
доктор економічних наук, професор, академік НААНУ,
радник при дирекції;

С.М. КВАША

– проректор з навчальної та виховної роботи НУБіП,
доктор економічних наук, професор, академік НААНУ;

В.І. МЕЛЬНИК

– проректор з наукової роботи ХНТУСГ, доктор технічних
наук, професор;

В.П. ГАЛУШКО

– завідувач кафедри адміністративного менеджменту та
зовнішньоекономічної діяльності НУБіП, доктор економічних
наук, професор, чл.-кор. НААНУ;

Г.Є. МАЗНЄВ

– завідувач кафедри організації виробництва, бізнесу та
менеджменту ХНТУСГ, професор

Т.Г. МАРЕНИЧ

– завідувач кафедри обліку та аудиту ХНТУСГ, доктор
економічних наук, професор;

В.М. ОНЕГІНА

– завідувач кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ, доктор
економічних наук, професор;

Р.В. ЛЕВКІНА

– завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової
діяльності ХНТУСГ, доктор економічних наук, доцент;

О.О. КРАСНОРУЦЬКИЙ

– доктор економічних наук, професор кафедри Організації
виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, професор;

А.Й. ВАСИЛЬЄВ

– доктор економічних наук, професор кафедри організації
виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, професор;

JACEK SKUDLARSKI

– доктор-інженер, Варшавський університет природничих
наук – SSGW (Польща)

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ, СПІВРОБІТНИКИ
ЯКИХ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЇ:**

- *Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»*
- *Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*
- *Національний університет біоресурсів і
природокористування України*
- *Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*
- *Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*
- *Головне управління Державної фіскальної
служби України в Харківській області*
- *Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie – SGGW (Rzeczpospolita Polska)*
- *Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт (Рэспубліка Беларусь)*
- *Донбаський державний технічний університет*
- *Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*
- *Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет*
- *Запорізький національний технічний університет*
- *Луганський національний аграрний університет*
- *Львівський національний аграрний університет*
- *Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського*

- *Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука*
- *Національний інститут стратегічних досліджень*
- *Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет»*
- *Одеський державний аграрний університет*
- *Полтавська державна аграрна академія*
- *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*
- *Полтавський університет економіки і торгівлі*
- *Сумський національний аграрний університет*
- *Таврійський державний агротехнологічний університет*
- *Тернопільський національний економічний університет*
- *Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя*
- *Українська інженерно-педагогічна академія*
- *Університет державної фіскальної служби України*
- *Харківська державна зооветеринарна академія*
- *Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі*
- *Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва*
- *Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*
- *Харківський національний університет радіоелектроніки*
- *Харківський торговельно-економічний коледж КНТЕУ*
- *Чернігівський національний технологічний університет*

Секція

*Ефективне
функціонування
підприємств в
умовах формування
інноваційно-
інвестиційної моделі
розвитку економіки*

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК

***БАБЕНКО В.О., К.Т.Н., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА***

Сучасний стан економіки України, значна частка якої належить аграрному сектору, залежить від точного оцінювання, прогнозування, ефективного планування й управління діяльністю підприємств АПК [1]. Особливо це стосується переробних підприємств, тому що на сектор переробки сільськогосподарської продукції припадає значна частка всього виробництва АПК, зокрема, з 370,8 млрд. грн. виробленої сільськогосподарської продукції у 2016 р. понад 230 млрд. грн. припадає на переробні підприємства. Частка переробної сфери АПК України в загальному обсязі експорту має тенденцію до зростання. Валова додана вартість, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської сировини, становить не менше ніж 10 % (2015 р. – 12,2 %, 2016 р. – 10,3) і це є одним з найбільших показників у структурі ВВП України. Але у сфері агропереробки спостерігаються найменші показники валової доданої вартості – близько відсотка у структурі ВВП (1,2 % у 2015 р. та 1,14 % у 2016 р.), що свідчить про значний експортний потенціал України за рахунок розвитку інноваційної діяльності (ІД) переробних підприємств АПК.

Враховуючи недоліки наявних підходів до створення програмного забезпечення, для розв'язання задачі управління інноваційними процесами (ІП) переробного підприємства АПК розроблено систему інформаційного забезпечення (СІЗ УІПП) [2], де в якості інтерфейсу використовується веб-ресурс. До складу СІЗ УІПП входять основні програмні модулі: блок введення вихідної інформації моделі управління ІП переробного підприємства з урахуванням ризиків; блок формування обмежень моделі управління ІП переробного підприємства за наявності ризиків; вибір критеріїв оптимізації та параметрів їхньої скаляризації для процедури згортки цільової функції; розв'язання задачі ідентифікації параметрів моделі управління ІП переробного підприємства за наявності ризиків; обчислювальний модуль; перевірка дієвості результатів моделювання [3].

Для апробації СІЗ УІПП було взято переробні підприємства

Харківської області, які займалися ІД та запроваджували в своїй діяльності ІП протягом 2010-2016 рр. Практична апробація деталізованої моделі багатокритеріальної програмної оптимізації управління ІП, виконана на даних переробних підприємствах АПК Харківської області, які займались впровадженням ІП упродовж останніх років, дала змогу перевірити модель на достовірність та адекватність.

На підставі отриманих результатів проаналізуємо показники фінансової стійкості переробних підприємств АПК Харківської області, які в якості інвестиційних ресурсів у загальному їх обсягу у т.ч. використовували кредитні кошти з 2010 по 2016 рр. Із усіх 22 переробних підприємств області, які займались у ці роки ІД, таких підприємств лише 4: публічне акціонерне товариство (ПАТ) «Філіп Моріс Україна», публічне акціонерне товариство «Куп'янський молочноконсервний комбінат», ПАТ «Хладопром», ТОВ «Український м'ясокомбінат», що свідчить про високу фінансову стійкість. Підтвердженням цього є середнє значення коефіцієнту фінансової стійкості по всіх переробних підприємствах Харківської області, які займались ІД в період з 2010 по 2016 рр., який складає 2,7426.

Стосовно підприємств, які зверталися до кредитування, то слід відмітити, що з досліджених років це здійснювалося для двох підприємств лише в 1 рік, а для двох інших – упродовж трьох років, тобто спостерігаємо одиничні випадки. Коефіцієнт фінансової стійкості має розкид від 0 до більш, ніж 20. Викликає стурбованість значення цього показника для ПАТ «Хладопром», який за всі роки кредитування в ІП має мале значення фінансової стійкості. Але інші показники для цього підприємства мають додатні величини з тенденцією до збільшення. Має сенс розглянути показник індексу прибутковості, який є відношенням прибутку до обсягів інвестиційних ресурсів. Цей показник має невеликі значення: 2010 р. – 0,06, 2015 р. – 0,017, 2016 р. – 0,128 порівняно з середнім по всіх досліджених підприємствах, що дорівнює 2,74, але все одно свідчить про те, що підприємство є прибутковим. Рівень рентабельності від 0,098 до 0,26 також це підтверджує. По трьох інших підприємствах спостерігається така ж тенденція, але зі значно кращими показниками прибутковості за умови загального значення рентабельності більш, ніж 10 %.

Отримані розрахунки свідчать про загальну додатну рентабельність ІП у середньому 0,21 % та прибутковість з середнім коефіцієнтом 2,74 %, що свідчить про вигідне вкладання

інвестиційних ресурсів підприємства в ІІ та їх ефективність. Усі досліджені підприємства є фінансово стійкими, оскільки практично всі для інвестування в ІІ використовували власні кошти.

Для забезпечення СІЗ УПП розроблено вимоги до технічної інфраструктури, визначено учасників проекту, їхні ролі та функції, порядок взаємодії за допомогою дослідження відповідних бізнес-процесів і пов'язування їх з наскрізними управлінськими процесами підприємства.

Література.

1. План заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 213, із змінами, від 22 липня 2015 р. // Офіц. вісн. України. – 2015 р. – № 60. – Ст. 1981.

2. Бабенко В.О. Концепція економіко-математичного моделювання управління інноваційними процесами переробних підприємств АПК / В.О. Бабенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 130-133.

3. Бабенко В.О. Управління інноваційними процесами переробних підприємств АПК (математичне моделювання та інформаційні технології): [монографія] / В.О. Бабенко; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х.: ХНАУ, Мачулін, 2014. – 380 с.

НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО ОНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОДУКЦІЇ

**БОРЕЙКО В.І., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ,
МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА**

За двадцять п'ять років незалежності України вітчизняні підприємства поступово пристосувалися до ринкових умов господарювання, однак, їхнє проникнення на міжнародні ринки ускладнене через низький технологічний рівень української продукції. Зазначене спричиняється до негативного сальдо зовнішньоекономічної діяльності нашої країни, в якій імпорт переважає експорт, а держава, постійно відчуючи дефіцит іноземної

валюти, змушена вдаватися до зовнішніх запозичень.

Тому, нині (власне як і завжди) надзвичайної актуальності набуває питання інноваційного оновлення вітчизняної продукції.

На думку відомого економіста В. Новицького: «Україна, яка протягом короткого часу втратила здобутки минулого (а за багатьма параметрами – і світове лідерство), незважаючи на подекуди обнадійливі коливання у показниках динаміки зростання, всіма клітинами свого організму «вростає» у в'язке тіло глобальної периферії. Тому тільки негайна переорієнтація на науково виважені програмно-цільові підходи до розвитку національної економіки може розглядатися як засіб протидії деградації, подальшому руйнуванню соціально-економічного та технологічного потенціалу нашої держави» [1, с. 14].

Проте, як зазначає А. Чухно: «В Україні багато говориться про інноваційний розвиток, але, на жаль, практично нічого не робиться. У результаті інноваційних підприємств у нас усього 13 %, тоді як у 1990 р. їх було 36 %. У країнах ЄС найнижчі показники інноваційної активності мають Португалія і Греція (відповідно, 26 і 29 % підприємств), але вони вдвічі перевищують показники України» [2, с. 5].

Отже, Україна, не забезпечуючи інноваційне оновлення своєї продукції, все більше відстає від промислово розвинутих країн світу, що в перспективі може зробити її сировинним придатком країн, які використовують високі технології, та імпортером обладнання, техніки і машин.

Водночас, відсутність запитів на наукові розробки та інноваційні технології, робить в Україні неprestижною роботу наукових установ та науковців. Так, якщо у 1995 році в Україні кількість працівників наукових організацій становила 293 тис. чол., то у 2015 році вона зменшилася до 102 тис. чол., або майже в 3 рази (табл. 1).

При цьому частка видатків Зведеного державного бюджету України на фінансування наукових та науково-технічних робіт зменшилася за двадцять років із 1,5 до 0,6 %. Водночас, через нестачу фінансових ресурсів, зменшилися витрати на фінансування наукових та науково-технічних робіт з боку замовників, тому частка власних коштів виконавців наукових та науково-технічних робіт у загальних витратах України на ці цілі зросла з 2,2 % у 1995 році до 24,6 % у 2015 році, або в 11 разів. Іншими словами в Україні більшу частину відповідальності за фінансування діяльності наукових установ поклала на них самих.

Таблиця 1

Виконавці та фінансування наукової діяльності в Україні

Показники	Роки				
	1995	2000	2005	2010	2015
Кількість працівників наукових організацій, тис. чол.	293	188	171	141	102
Частки фінансування наукових та науково-технічних робіт, %:					
– держбюджету;	37,6	30,0	33,2	41,2	34,4
– власних коштів;	2,2	3,0	6,6	9,7	24,6
– коштів замовників;	51,3	61,7	56,9	47,5	38,3
– інших джерел	8,8	5,3	3,3	1,6	2,7
Частка видатків держави на фінансування наукових та науково-технічних робіт у видатках держбюджету, %:	1,5	1,3	1,2	1,0	0,6

**Складено за даними [3].*

Це дало підстави В. Ониценку зробити висновок, що: «Безумовно, країна наша ще далека від створення проривних технологій та виходу з високотехнологічної продукцією на чільні позиції світового ринку. Прорив на зовнішні ринки наукомісткої продукції є реалістичним за наявності достатньо місткого внутрішнього ринку, стійкого і масштабного внутрішнього попиту на інновації» [4, с. 10].

Отже, для того, щоб наша країна змогла з інноваційною продукцією виходити на міжнародні ринки, їй, через збільшення державних замовлень та підтримку вітчизняних підприємств, які впроваджують нове обладнання та освоюють новітні технології, потрібно розширити внутрішній попит на інноваційну продукцію.

Слід також врахувати, що Україна залишається дуже залежною від зовнішніх енергетичних ресурсів. Тому, на думку академіка В. Гейця: «Якщо врахувати, що загальною тенденцією трансформації в структурі економіки в ХХІ ст. буде скорочення споживання всіх видів ресурсів, то очевидно, що на перспективу, як і 15-20 років назад, для України основним завданням є забезпечення і покращення структури економіки, яка повинна бути направлена на мінімізацію структурних невідповідностей та диспропорцій, що повинно привести в підсумку до питомої економії всіх видів ресурсів, в першу чергу енергетичних» [5, с. 56].

Відповідно, завданням вітчизняних наукових установ та

українських науковців є не тільки розроблення нового обладнання та технологій, а й пошук альтернативних замінників сьогодні використовуваних енергетичних ресурсів, які за прогнозами вчених будуть вичерпані через кілька століть.

Досвід країн, не багатих мінеральними ресурсами – Японії, Кореї, Швеції, Фінляндії, Ісландії та багатьох інших, засвідчує що, економічно виважена інвестиційна та інноваційна політика може компенсувати нестачу корисних копалин. Відповідно до цих висновків низка європейських країн, таких як Німеччина, Франція, Чехія та інші намагаються використати світовий досвід для розвитку тих територій, де відсутні мінеральні ресурси. Цим же шляхом повинна рухатися й Україна.

Таким чином, можна зробити висновок, що в нашій країні відсутня чітка програма фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності наукових установ, оновлення українського обладнання та продукції, заміни дефіцитних мінеральних та енергетичних ресурсів, що зумовлює:

- зменшення кількості науковців та підприємств, які проводять наукову діяльність;
- зменшення питомої ваги витрат держави на наукові цілі та збільшення питомої ваги власних капіталовкладень підприємств в інноваційні проекти;
- відсутність впровадження проривних державних програм у сфері раціонального використання ресурсного потенціалу, енергозбереження та виробництва новітньої техніки;
- відсутність ефективної державної програми розробки та фінансування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки.

Виходячи із наведеного, Україні необхідно поставити перед собою ціль через інвестиційно-інноваційну політику забезпечити динамічний розвиток економіки країни, а для її досягнення варто запровадити такі механізми:

- випереджаючий порівняно з ростом національного валового внутрішнього продукту ріст видатків держави на фінансування науково-технічного прогресу;
- стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності регіонів, надання їм свободи у виборі пріоритетних напрямів фінансування наукових проєктів;
- стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності державних та приватних підприємств.

Література.

1. Новицький В. Регулятивні стратегії відкритих економічних систем і глобальна конкуренція за ресурси / В. Новицький // Економіка України. – 2007. – № 7. – С. 4-14.
2. Чухно А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / А. Чухно // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 4-13.
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Онищенко В.П. Реалії та можливості економічної стабілізації та розвитку України / В.П. Онищенко // Економіка України. – 2015. – № 7. – С. 4-17.
5. Геец В.М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В.М. Геец // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 54–69.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***МАЗНЄВ Г.Є., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В умовах розгортання нової промислової революції розвинені країни активно використовують інновації в конкурентній боротьбі для досягнення лідируючих позицій. Україна ж тільки декларує важливість інновацій для подальшого розвитку, але увага в нашій державі приділяється, насамперед, тим галузям, які відносяться до нижчих технологічних укладів і не потребують високого рівня інноваційної активності, тому що експортують свою продукцію в основному у вигляді сировини та напівфабрикатів. Це обумовлює низьку конкурентоздатність продукції і економіки в цілому. Фахівці констатують, що в Україні відбувається деградація структури товарної продукції експорту, тобто збільшення продажу сировини і зменшення експорту товарів із значною доданою вартістю, а саме, високотехнологічного обладнання та новітніх технологій.

Тому не є випадковим те, що у рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за 2015 рік Україна знаходиться на 79 місці між Гватемалою і

Таджикистаном, а за показником «ефективності ринку товарів та послуг» займає 106 місце після Хорватії і перед Бутаном, за показником «якість інституцій» - на 130 місці між Мадагаскаром і Парагваєм, за «інноваціями» - обігнала Кот Д'Вуар, але не досягла Гондураса [9; 10].

Таке становище є слідством негативного ставлення держави до науки, яка генерує наукові знання, що трансформуються в інновації. Так, за роки незалежності показник наукоємності валового внутрішнього продукту зазнав катастрофічного падіння – з рівня 1,8 % у 1991 році до 0,66 у 2014 році. Цей показник у 3 рази менший ніж в середньому в країнах ЄС-28 і у 5 разів – ніж у Франції і Швеції. Внаслідок, хронічного недофінансування науки кількість працівників наукових організацій постійно знижується. Так, тільки за останні десять років скорочення науковців в Україні склало понад третину.

Особливе занепокоєння викликає той факт, що за здатністю країни втримувати таланти, тобто науково-педагогічних працівників і кваліфікованих спеціалістів, наша країна посідає 140-е місце серед 148 країн світу. Таким чином, Україна, витрачаючи величезні кошти на підготовку наукових кадрів та молодих спеціалістів за найпрестижнішими напрямками, не створює належних умов для їх роботи на батьківщині і, тим самим, інвестує зарубіжні фірми. Не здатна, на жаль, наша країна і залучати талановитих вчених і спеціалістів із-за кордону, посідаючи за відповідним показником також одне із останніх місць у світі – 136. Таке становище обумовлює погіршення науково-дослідної роботи і якості надання освітніх послуг, що в свою чергу є причиною наростаючого відставання України від західних країн.

Проте існує думка, що «поки Україною до кінця не упущено момент інноваційного прориву і заняття гідного місця серед світових технологічних держав» [8, с. 195]. У зв'язку з цим Україні необхідно, не втрачаючи часу, переходити на інноваційно-інвестиційну модель розвитку. І починати треба, насамперед, з сільського господарства. Бо, як неодноразово наголошував академік П.Т.Саблук, сільське господарство може стати своєрідним локомотивом, здатним витягти усі ланки національного господарства на траєкторію економічного зростання [5]. Аграрний сектор України – це єдина у вітчизняному народногосподарському комплексі галузь, яка демонструє високі фінансові результати. Рентабельність виробництва продукції сільського господарства значно вища середніх показників по економіці країни і у 2015 році складала 43%.

Світовий досвід свідчить про те, що ефективна інноваційна

діяльність підприємств неможлива без суттєвої державної підтримки. Проведений аналіз вказує на неспроможність державного менеджменту нашої країни забезпечити інноваційний розвиток суб'єктів господарювання. Тому Україна опустилася до аутсайдерів світового розвитку, до країн з дешевою некваліфікованою робочою силою, здатних на виробництво тільки сировини та напівфабрикатів.

Нова четверта промислова революція або «Індустрія – 4.0», концепція якої запропонована німецькими вченими, бізнесменами та політиками у 2011 році і яка розрахована на період 2011-2050 рр., підтримана американськими урядовими та бізнесовими структурами і розповсюджується вибуховими темпами, захоплюючи весь світ [10]. Як зазначають засновники Всесвітнього економічного форуму, подібного масштабу і складності змін людству ще ніколи не доводилося відчувати. Заснована «Індустрія – 4.0» на широкому використанні кіберфізичних систем у виробничих процесах. Рупійною силою стають інтегровані інтелектуальні процеси та продукти, що генерують так звані великі дані.

Відбувається інтеграція підключених до Інтернету машин, предметів побуту від автомобілів до тостерів. Створюються мережі машин, складальні лінії, які будуть не тільки виробляти товари з меншою кількістю помилок, а й самостійно змінювати виробничі шаблони. Відомий американський вчений Дж.Ріфкін вважає, що на зміну традиційним ієрархічним структурам прийдуть нові структури горизонтальної взаємодії «коли сотні мільйонів людей будуть генерувати власну зелену енергію вдома, в офісах і на фабриках і ділитися нею один із одним в «енергетичному Інтернеті» [6].

Основними пріоритетами до 2020 р. будуть, насамперед, інтелектуальні системи управління виробництвом і робототехніка, системи створення і виробництва матеріальних об'єктів і 3D-друк, нанотехнології в медицині і фармації, нові аграрні технології тощо.

Інноваційний розвиток підприємства на сучасному етапі має бути заснованим на використанні інтелектуальних ресурсів, що включають інтелектуальний капітал, інтелектуальну працю та інтелектуальні продукти. Тільки оптимальне поєднання векторів інноваційного розвитку зі складовими інноваційного потенціалу та інтелектуального капіталу зможе забезпечити успішний розвиток підприємства. Інноваційний розвиток підприємства визначається його здатністю створювати нові компетенції [2; 7], на основі розробки і трансформації яких визначаються напрями зусиль щодо створення інноваційних технологій, продуктів, послуг і процесів, тобто здійснюється управління інноваційним розвитком підприємства.

Динамічною моделлю інноваційної діяльності підприємства є його інноваційна система. Для ефективного розвитку кожного конкретного підприємства має бути розроблена інноваційна система, що поєднує сукупність елементів інноваційної діяльності з урахуванням їх мікро- і макрооточення, відображає характер і напрямки їх взаємовідносин у процесі досягнення поставлених цілей [1, 8].

Як відмічають дослідники [1; 8], на переважній більшості вітчизняних промислових підприємств інноваційна система взагалі відсутня, не розроблена система управління інноваційною діяльністю та, більш того, далеко не всі підприємства мають стратегію і систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності. Не позбавлені вказаних недоліків і аграрні підприємства. Як показує аналіз, на абсолютній більшості з них інновації носять випадковий стихійний характер, а управління інноваційною діяльністю здійснює або керівник підприємства, або фахівці структурних підрозділів. Причому форма управління, як правило, оснований не на аналізі і прогнозах, а носить «реактивний» характер, тобто все вирішується в оперативному порядку як реакція на виникнення певних подій.

Система управління інноваційною діяльністю підприємства – це апарат зв'язків управлінських процесів, спрямованих на регулювання взаємовідносин підприємства з усіма суб'єктами взаємодії в ході інноваційного процесу [1].

Управління інноваційним розвитком підприємства є окремим видом управлінської діяльності.

Великі підприємства в сільському господарстві, особливо ті, що мають десятки і сотні тисяч гектарів землі в обробітку, насамперед агрохолдинги, мають змогу генерувати та впроваджувати як власні так і запозичені інновації, формувати ефективну систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності.

Обґрунтовано, що система управління інноваційним розвитком повинна будуватися на засадах інноваційних цільових програм, а основним інструментом реалізації цільових програм має бути комбінація процесного і проектного підходів до управління інноваційним розвитком підприємства.

Визначені об'єкти та суб'єкти управління інноваційним розвитком, основні елементи механізму управління.

Об'єкт управління інноваційним розвитком - це інновації, інноваційний процес, економічні відносини, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності й учасниками ринку інновацій.

Суб'єкти управління інноваційним розвитком – керівництво підприємства, інноваційні менеджери, що здійснюють управлінський вплив на об'єкт управління через механізм управління, який представляє собою підходи до управління та відповідні форми їх реалізації.

Низька динаміка підвищення інноваційної активності підприємств аграрного сектору обумовлена не тільки недостатністю фінансових ресурсів, але й недосконалістю системи управління інноваційною діяльністю.

На нашу думку, корисним буде застосування підходів нооменеджменту до управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Останнім часом провідні вчені все більше уваги приділяють формуванню нового типу економіки – нооекономіки, яка представляє собою високоефективну та високоінтелектуальну економіку, що враховує не тільки безмежні потреби людей, але й обмежені можливості природи і навколишнього середовища [4]. Відповідно до нооекономічних умов формується новий напрям управління – нооменеджмент.

Нооменеджмент – це розумний менеджмент, система управління, що побудована на принципах Розуму, Гуманності та Віри [4]. Він є системним менеджментом, є синтезом результатів аналізу; він передбачає нове ставлення до людей, техніки та інновацій, а особливо до знань.

Нооменеджмент здатний гармонійно поєднувати нові технології, забезпечувати організаційно-економічні процеси не тільки в системі, але й в інноваційному середовищі. Слід підкреслити системний характер нооменеджменту. В той час, як менеджмент носить переважно фрагментарний характер, тобто концентрує увагу на окремих сферах: виробництві, фінансах, персоналі і т.п., нооменеджмент приділяє увагу усім сферам управління одночасно.

Література.

1. Бондаренко С.А. Концептуальні засади інноваційного розвитку в системі управління підприємством / С.А. Бондаренко // Проблеми економіки. – 2016. – № 2. – С. 90-101.
2. Бояцис Р. Компетентный менеджер. Модель эффективной работы / Р. Бояцис; [пер. с англ.]. – М. : НПРО, 2008. – 352 с.
3. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: [монографія] / Ю.О. Лупенко, М.І. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2014. – 516 с.

4. Коростелев В. Неумолимый императив номенеджмента / В. Коростелев // Устойчивое развитие. – 2012. – Вып. 3. – С. 69-76.

5. Мазнев Г.Є. Інноваційна діяльність як фактор підвищення ефективності агровиробництва / Г.Є. Мазнев // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 2. – С. 36-47.

6. Рифкин Дж. Третья промышленная революция: как горизонтальные взаимодействия меняют энергетику, экономику и мир в целом / Джемери Рифкин; [пер. с англ.]. - М. : Альпина нон – фикшн, 2014. – 410 с.

7. Уиддет С. Руководство по компетенциям. / С. Уиддет, С. Холлифорд; [пер. с англ.]. – М. : ГИППО, 2008. – 228 с.

8. Федулова Л.І. Концептуальні засади формування інноваційної системи підприємств / Л.І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 10. – С. 195-205.

9. The Global information Technology Report // World Economic Forum, 2016. URL : www.Weforum.org/girt.

10. The next production revolution // DECD. 2015. 24 p. URL: <https://www.evm.dk/.../15-05-18-the-next-production-revolution>.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ ТА РИЗИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

***ОНЕГІНА В.М., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Впровадження інновацій, перехід на інноваційну модель розвитку є і важливим завданням менеджменту в аграрній сфері, і тенденцією її сучасного етапу розвитку. За великої уваги щодо забезпечення інноваційності аграрного виробництва, виключний ролі інновацій для забезпечення його конкурентоспроможності, слід враховувати також, що впровадження інновацій породжує низку викликів для сталого розвитку сільського господарства, які містять як позитивні зміни, так і певні загрози.

Питання інноваційного розвитку в аграрній сфері розглядалися в працях Ю. Лупенка, Л. Федулової, О. Шубравської та багатьох інших [4, 8, 9]. Ризики в аграрному секторі досліджувалися в працях В. Андрійчука, П. Гайдуцького, А. Камаляна та багатьох інших [1, 3, 7]

Та наразі наукового пошуку потребує ідентифікація ризиків, що можуть бути викликані впровадженням сучасних інновацій.

Метою дослідження стало визначення можливих ризиків щодо реалізації принципів сталого розвитку аграрного сектора внаслідок впровадження сучасних інновацій.

Внаслідок численних досліджень та спроб розкриття сутності ризику і в системному аналізі, і в теорії управління, і в теорії вибору та прийняття рішень, і в теорії ігор, і в фінансовому менеджменті в економічній науці сформувалося з цього приводу декілька точок зору. Так, згідно однієї з них, ризик – це міра відмінності майбутніх можливих результатів від очікуваних, тобто певна невідповідність [7, с. 54]. Згідно іншого підходу, ризик розглядається як можливість збитків, втрат; загрози виникнення збитків, небезпека втрати ресурсів або недоотримання доходів порівняно з розрахованим на раціональне використання ресурсів варіантом [7, с. 55]; ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат в ситуації невизначеності умов діяльності [2]. У іншому визначенні ризик пропонують розглядати як невизначеність наслідків, вирішення яких може вплинути на результати прийняття рішень, що може призвести як до втрат, так і до вигравів [7, с. 57]. Тобто автори цього визначення ймовірність виникнення подій та наслідків заміщують на невизначеність наслідків, при цьому як негативних, так і позитивних. Отже, таке різноманіття сучасних визначень ризиків відображає неоднозначне його розуміння науковцями та потребу в уточненні сутності цієї категорії з урахуванням сучасних реалій та викликів. Комплексність умов сталого розвитку передбачає і врахування сукупності наслідків при визначенні ризиків. Та все ж таки ми звужуємо розуміння ризику до можливості виникнення саме негативних наслідків.

Дослідження ризиків в аграрній сфері дає підстави розглядати їх як ймовірність виникнення наслідків, що погіршують умови сталого розвитку аграрного сектору. Та методологічною основою комплексного дослідження впливу сучасних інновацій на сталий розвиток аграрного сектору має бути урахування, по-перше, всієї сукупності його умов, по-друге, різноманіття інновацій, по-третє, різноманіття ризиків.

Сучасні програмні документи ООН містять 17 цілей трансформації світу для забезпечення сталого розвитку. Всі ці цілі охоплюють досягнення людства в економічній, соціальній та

екологічній сферах. Таким чином, ідентифікація можливих ризиків впровадження інновацій в сільському господарстві має передбачати не лише економічні та фінансові ризики, а й соціальні та екологічні ризики.

Сучасними ознаками інноваційної моделі розвитку аграрного сектору є: переважна частка інвестицій у засоби виробництва та технології, що відносяться до п'ятого й шостого технологічного укладів, комплексна автоматизація та широке застосування інформаційних технологій, розширення потенціалу біотехнологій, впровадження низьковуглеводних технологій та екологічних технологій. Сучасні біотехнології агрохарчового напрямку дають можливість одержати людуству нові продукти харчування та продукти з новими властивостями, підвищити врожайність сільськогосподарських культур, продуктивність тварин, захистити рослини від шкідників, тварин – від хвороб та паразитів, підвищити стійкість господарської діяльності [5, с. 17].

Насамперед завдяки впровадженням інновацій вдалося суттєво підвищити продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах в Україні, урожайність культур та продуктивність тварин. У табл. 1 наводять дані щодо зростання продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах, яке сталося в 2015 р. в 1,68 рази (порівняно з 2010 р.) та 8,25 рази (порівняно з 2000 р.).

Таблиця 1

Індекси продуктивності праці у сільськогосподарських підприємствах в Україні, % (1990 – 100 %)

Галузь	1991 р.	2000 р.	2010 р.	2014 р.	2015 р.
Сільське господарство	85,0	53,7	263,3	452,0	443,2
Рослинництво	82,6	в.д.	224,3	384,3	367,3
Тваринництво	88,6	в.д.	316,8	544,2	577,9

Джерело: дані Держстату України [6]

Дані табл. 2 засвідчують вражаюче зростання урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин в Україні.

Та разом з тим ці тенденції зростання продуктивності сільськогосподарського виробництва містять загрози відносного скорочення доходів сільськогосподарських товаровиробників сільській зайнятості. Невивченим залишається вплив багатьох інновацій на здоров'я людини та навколишнє середовище.

Таблиця 2

**Урожайність сільськогосподарських культур
та продуктивність тварин в Україні**

Показники	2000 р.	2010 р.	2015 р.
Урожайність сільськогосподарських культур, ц /га			
Зернові та зернобобові	19,4	26,9	41,1
Цукрові буряки	176,7	279,5	435,8
Соняшник	12,2	15,0	21,6
Продуктивність сільськогосподарських тварин			
Середньодобові прирости ВРХ на вирощуванні та відгодівлі, г	255	461	536
Середньодобові прирости свиней на вирощуванні та відгодівлі, г	120	481	482
Середній річний удій молока від однієї корови, кг	2359	4082	4644

Джерело: дані Держстату України [6]

Отже, запровадження інновацій привносить багато переваг у розвиток аграрного сектору, але між тим містить і певні ризики майже для всіх складових сталого розвитку. Дослідження цих ризиків сприятиме завчасному опрацюванню заходів нейтралізації розвитку негативних тенденцій, що дозволить суспільству максимально скористатися вигодами від інновацій.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств аграрного комплексу: [підручник] / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент/ И.А. Бланк. – К. : МП «ИТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995. – 448 с.
3. Гайдуцький П.І. Структурні перекоси і ризики кризи в АПК / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2014. – № 7. – С. 38-46.
4. Лупенко Ю.О. Сучасний стан та перспективи міжнародної інтеграції аграрного сектору України: завдання агроекономічної науки / Ю.О. Лупенко // Економіка АПК. – 2015. – № 10. – С. 6-10.
5. Онегіна В.М. Стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств / В.М. Онегіна, В.А. Луньова. – Харків : ТОВ «Смугаста типографія», 2016. – 255 с.
6. Статистичний щорічник «Сільське господарство України» за 2015 рік. відп. за вип. О.М. Прокопенко / Держ. служба статистики України. – К., 2016. – 360 с.

7. Управление рисками в аграрной сфере / Под ред. А.К. Камалына. – Воронеж : ВГАУ, 2002. – 253 с.

8. Федулова Л.І. Інноваційна система аграрної сфери України / Л.І. Федулова // АгроІнком. – 2012. – № 1-3. – С. 53-62.

9. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект / О. Шубравська // Економіка України. – 2012. – № 1. – С. 27-35.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

***ОРЕЛ В.М., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

На сьогоднішній день темі глобалізації інтеграційних процесів та ряду чинників, які відбуваються в її умовах присвячено дуже багато різних дискусій, тем, обговорень, але наукових досліджень, які б проводились з більш глибоким вивченням даного питання в рамках сьогоднішнього дуже мало. На сьогоднішній день майже всі країни прагнуть конкурувати на світовому ринку та прагнуть займати лідерські місця і позиції, тому конкурентоспроможність в свою чергу перешкоджає в досягненні поставленої мети, з іншого боку навпаки загартовує.

Під глобалізацією розуміється величезне збільшення масштабів світової торгівлі та інших процесів міжнародного обміну в умовах все більш відкритою, інтегрованою, яка не визнає кордонів світової економіки. Йдеться, таким чином, не тільки про традиційну зовнішній торгівлі товарами і послугами, а й про валютні потоки, рух капіталу, обмін технологіями, інформацією та ідеями, переміщення людей. Конкурентоспроможність національної економіки ставить свій відбиток на оціночній діяльності, що сприяє зниженню бар'єрів на шляху розвитку міжнародного співробітництва. Тому важливо враховувати вплив інтеграційних процесів глобалізації, які позначаються на розвитку інститутів оціночної діяльності та національної конкурентоспроможності економіки в цілому. Конкурентоспроможність національної економіки обумовлене економічними, соціальними і політичними факторами стійке

становище країни на внутрішньому і зовнішньому ринках, в світовій господарській системі, в глобальних політико-економічних процесах; здатність підтримувати стійкі темпи зростання реальних доходів на душу населення [2].

Дослідники сфери економічних відносин розглядають глобалізацію переважно як черговий етап розвитку світового господарства, трансформації національних і світової економічних систем, логічне продовження модернізації, інтернаціоналізації, інтеграції тощо. Глобалізація у сфері економіки, на думку багатьох дослідників, є найважливішою складовою сучасних трансформаційних процесів і здійснюється у вигляді послідовної лібералізації (зняття бар'єрів у торгівлі, руху факторів виробництва – товарів, послуг, капіталу (і права власності), а також фактору праці.

Конкурентне середовище, яке являє собою сукупність факторів, процесів, відносин і умов, що впливають на суперництво незалежних господарюючих суб'єктів. Наслідки конкурентної боротьби носять конструктивний і деструктивний характер, що обумовлюється прагненням до перерозподілу економічної влади в свою користь, як внутрішній двигун конкурентної боротьби, що визначає необхідність упорядкування середовища її прояви. Формування конкурентного середовища здійснюється при дотриманні економічних, технологічних і соціальних передумов. Економічні передумови висловлюють динаміку і структуру сукупного попиту, розосередження ринкової влади, видове різноманіття підприємств, розвиток коопераційних зв'язків та інтеграції. Технологічні передумови визначають доступність технологій і інформаційне забезпечення, дозволяючи створювати безліч паралельних виробництв, відкривають нові ринкові ніші, сприяючи зміцненню конкурентоспроможності знову формуються підприємницьких структур. Глобалізація відноситься до процесу інтеграції між суспільства і економіки. Явище охоплює потік товарів, послуг, праці, фінансів, інформації та ідей, які прямують через національні кордони. Частота і інтенсивність потоків відносяться до вгору або вниз глобалізації як тенденції. Більш складне визначення може підкреслити, що сучасна глобалізація являє собою складний і суперечливий процес, в якому удосконалення технології (особливо в галузі зв'язку та транспорту) в поєднанні з дерегуляцією ринків і відкритих кордонів, щоб привести до значним розширенням потоків людей, гроші, товари, послуги та інформація. Цей процес об'єднує людей, ділові кола, неурядові організації та народи в більші мережі. Глобалізація сприяє зближенню, гармонізації, ефективності,

зростання, і, можливо, демократизації та гомогенізації. Глобалізація також має темну сторону. Вона виробляє економічні та соціальні вивихи і викликає стурбованість громадськості з приводу безпеки праці; розподіл економічних вигод. Багато з них також турбуються про зростаючу концентрацію економічної могутності; завдати шкоди навколишньому середовищу; небезпека для громадського здоров'я та безпеки; розпад культур корінних народів; і втрата суверенітету, підзвітності та прозорості в управлінні державою. У поясненні появи глобалізації, це майже банально помітити, що основні сили техніки і економіки перетворили традиційну національно-державну систему і пресують колись грізні бар'єри часу і простору. Конкуренція визначає тип галузевого ринку, формуючи специфіку галузевої конкурентоспроможності, яка знаходить вираз у створенні технічних, економічних і організаційних можливостей для організації виробництва і збуту продукції високої якості, що задовольняє вимогам конкретних груп споживачів. Поряд з цим конкуренція сприяє становленню раціональної галузевої структури, групи конкурентних підприємств-лідерів, що підтягують інші підприємства галузі до свого рівня; налагодженої дослідно-конструкторської та прогресивної технологічної бази, розвитку галузевої інфраструктури; гнучкої системи науково-технічного, виробничого, матеріально-технічного і комерційного співробітництва, ефективної системи розподілу продукції.

Тим самим негативним зовнішнім ефектом глобалізації є неефективність макроекономічних реформ в рамках національних економік, і це є на сьогоднішній день центральною проблемою для політики багатьох слаборозвинених країн. Цільові функції будь-якої ефективної політики є стимулювання економічного зростання, створення умов для розвитку соціальних відносин, збільшення зайнятості, розвиток технологій, підвищення рівня життя населення та ін. Проблема полягає в зниженні негативних впливів на суспільний розвиток глобальних ексцесів, а вирішити її можна за допомогою введення інституційного планування.

Необхідно на міжнародному рівні управляти таким чином, щоб розкрити наявні позитивні моменти і знизити негативні ефекти. Загальновизнаним є відсутність альтернатив глобалізації для людства в цілому. Об'єктивну основу цього процесу становить інтернаціоналізація економіки, що оптимізує використання ресурсів у планетарному масштабі та підвищує ефективність господарювання на базі потужного ефекту взаємопроникнення і взаємодії національних

господарських комплексів. Глобалізація породжує нову реальність економічного життя, яка виявляється в переплетенні національних господарств на ринковій основі, взаємодії нових суб'єктів, що конкурують на глобальних ринках, розвитку нетрадиційних механізмів і форм співробітництва, які отримують відповідне інституційне оформлення. Національна конкурентоспроможність - обумовлене економічними, соціальними і політичними факторами стійке становище країни на внутрішньому і зовнішньому ринках, в світовій господарській системі, в глобальних політико-економічних процесах; здатність підтримувати стійкі темпи зростання реальних доходів на душу населення [6].

Глобалізація господарської діяльності при досконалої конкуренції, рівність умов позитивно впливає на розвиток економіки окремих країн і всього світу. Вважається, що завдяки цьому процесу досягається економія на масштабі виробництва, більш ефективно розміщуються фактори виробництва в світі. Глобалізація посилює нерівномірність і нестійкість національного і світового економічного розвитку.

Конкуренція і розширення ринку ведуть до поглиблення спеціалізації і міжнародного поділу праці, до підвищення якості товарів і послуг. Економія на масштабах виробництва, що потенційно може призвести до скорочення витрат і зниження цін, сприяє сталому економічному зростанню. Розвиток процесу глобалізації веде до підвищення продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні. Все це створює реальні можливості для прискорення економічного зростання не тільки в розвинених, але і в країнах, що розвиваються світу.

Але на рівень зовнішньої і внутрішньої конкурентоспроможності будь-якої національної економіки впливають, як відомо багато чинників: це і продуктивність праці, рівень захисних заходів, обсяг державної підтримки тієї чи іншої галузі, рівень податкових платежів та інші фактори. Але, що стосовно нашої країни, то ніщо так не впливає на рівень конкурентоспроможності як курс національної валюти по відношенню до світових валют. У підсумку за ці роки наша економіка через подорожчання валюти стала практично неконкурентоспроможною, країну захлеснув імпорт. Це і стало основною причиною спочатку уповільнення, а потім і зниження економічного зростання в державі. Тому глобалізація господарської діяльності при досконалої конкуренції та стабільній валюті, рівність

умов позитивно впливає на розвиток економіки окремих країн і всього світу. Вважається, що завдяки цьому процесу досягається економія на масштабі виробництва, більш ефективно розміщуються фактори виробництва в світі, стають більш доступними продукція. Потрібно терміново розробити і впровадити сучасну систему контролю якості продовольства на всіх етапах його реалізації: виробництві, переробці, зберіганні та реалізації. В даний час продовольчий ринок сильно деформований неякісною та фальсифікованою продукцією. Тому немає важливішої політичної завдання для держави, ніж повернути довіру населення до якості вітчизняного продовольства.

Література.

1. Воронін В.М. Глобалізація – як вища форма інтернаціоналізації / В.М. Воронін, Т.В. Вороніна // Фінанси і кредит. – 2005. – № 11. – С. 21.
2. Глісін Ф. Про конкурентоспроможності промислових підприємств / Ф. Глісін, Г. Вороніна // Економіст. – 2005. – № 6.
3. Дерябіна М.А. Конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації / М.А. Дерябіна, С.В. Колчин // Влада № 3. З-П: «Парад» 2005. – С. 58.
4. Синьов В.М. Глобалізація як нова стадія розвитку світової економіки / В.М. Синьов // Вісник РЕА. – 2005. – № 1.
5. Смітєнка Б.М. Глобалізація в оцінках західних економістів / Б.М. Смітєнка // Фінанси і кредит. – 2005. – № 11. – С. 9.
6. Трунін С. Структурна криза і неоліберальна глобалізація / С. Трунін // Економіст. – 2006. – № 3.

МІСЦЕ І РОЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**ЩУКА Г.П., Д.П.Н., ПРОФЕСОР,
ЖЕЛЄЗНЯК А.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Туристична діяльність в найближчій перспективі може бути одним з перспективних напрямків діяльності в регіонах України. Від активності органів місцевої влади залежить розвиток туристичної інфраструктури, підтримання в належному стані туристичних та

історико-культурних об'єктів, розвиток підприємницької діяльності тощо. Водночас можемо спостерігати трансформаційні зміни, пов'язані з процесами формування об'єднаних територіальних громад, що матиме подальший вплив на розвиток туристичної діяльності в регіонах.

Згідно Закону України від 05.02.2015 р № 157-VIII «Про добровільної асоціації територіальних громад» передбачається реорганізація відповідних юридичних осіб - сільських, селищних і міських рад, а також створення єдиних територіальних громад в Україні. Тому подальший розвиток туристичної діяльності в регіонах України, особливо в сільській місцевості, відбувається на порозі цих змін.

У 2015 році в Україні 794 сільських, селищних та міських рад, до складу яких увійшло 2015 населених пунктів, добровільно об'єдналися у 159 територіальних громад (далі – ОТГ). За даними Державного реєстру виборців станом на березень 2017 року в Україні уже сформовано 414 ОТГ, в які увійшли 5258 населених пункти, з них 3 міста обласного значення, 56 міст районного значення, 141 селище міського типу, 4900 сіл та 158 селищ [2]. Найбільша кількість ОТГ припала на Житомирську, Дніпропетровську, Тернопільську, Хмельницьку та Львівську області (таблиця 1).

Водночас процес утворення ОТГ ще не завершився. Свідченням цьому є те, що лише у 366 уже сформованих громадах відбулися перші вибори, у 47 ОТГ вони лише призначені. А загальна кількість громад в перспективі буде значно більшою.

Одним з проблемних питань існування об'єднаних громад на сьогодні є фінансове забезпечення. В державному бюджеті на 2016 рік для ОТГ була передбачена субвенція з державного бюджету на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад у загальній сумі 1,0 млрд. грн. Розподіл субвенції ОТГ здійснено в залежності від площі території та чисельності сільських жителів. Водночас виділених коштів на розвиток ОТГ недостатньо, оскільки вони покривають витрати поточної діяльності громади та не вирішують стратегічних напрямків її розвитку. Водночас фіктивна реалізація програм підтримки ОТГ на сьогодні не може сприяти вирішенню розвитку цих територій, тому стимулювання туристичної діяльності в регіонах може стати одним з шляхів зростання доходів об'єднаних громад.

Таблиця 1

**Розподіл об'єднаних територіальних громад
за регіонами України (на 01.03.2017)**

Область	Кількість ОТГ	Кількість населених пунктів	Область	Кількість ОТГ	Кількість населених пунктів
Вінницька	24	165	Миколаївська	20	197
Волинська	20	242	Одеська	12	146
Дніпропетровська	34	419	Полтавська	20	300
Донецька	7	145	Рівненська	19	244
Житомирська	32	565	Сумська	19	320
Закарпатська	5	28	Тернопільська	36	345
Запорізька	24	269	Харківська	5	74
Івано-Франківська	12	99	Херсонська	14	145
Київська	2	9	Хмельницька	26	569
Кіровоградська	7	65	Черкаська	10	73
Луганська	4	77	Чернівецька	18	101
Львівська	25	294	Чернігівська	19	387

Джерело: за даними Державного реєстру виборців [2].

Позитивним прикладом активної участі та ролі місцевої громади та органів місцевого самоврядування в напрямку розвитку туристичної діяльності та збільшення добробуту населення за рахунок туризму є досвід з проектною діяльністю органів місцевої влади у Жовківському районі Львівської області. Сьогодні Жовква виступає потужним центром туристичної та економічної діяльності в рамках багатьох міждержавних проектів спільно з партнерами з Європейського Союзу. Так, в рамках реалізації спільного проекту в сфері популяризації та збереження культурної спадщини польського міста Спичин та українського міста Жовква вдалося залучити 50 тис. євро, з яких 30 тис. євро припало на м. Жовква (Україна), 20 тис. євро – м. Спичин (Польща) [3]. В рамках програми «Східне партнерство»: Україна, Грузія, Молдова, Вірменія, Азербайджан, Білорусь в Жовкві був реалізований проект спільний проект Ради Європи і Європейської Комісії «Урбаністичні стратегії в історичних містах, керовані громадами» COMUS, що став продовженням попереднього пілотного проекту «Реабілітація культурної спадщини історичних міст» (2009-2011).

За даними Жовківської міської ради на реалізацію проекту «Скарби прикордоння – охорона культурної спадщини» в рамках програми транскордонної співпраці ЄС Польща-Білорусь-Україна 2007-2013 та державного бюджету України було виділено 4 млн. євро, з яких Жовква отримала близько 1,4 млн. євро, а 10 % вартості робіт, за умовами договору, було з державного бюджету [4]. Це дозволило не лише провести ряд робіт з збереження культурної спадщини міста, але і розвинути інфраструктуру: в місті з'явилися 3 готельно-відпочинкові комплекси, покращився стан доріг, реалізовано програми з зменшення енергозалежності міста.

Правильне поводження з побутовими відходами, зменшення витрат енергії, збереження водних ресурсів, реалізація заходів по збільшенню привабливості дестинацій, просування елементів культурної самобутності регіону, написання проектів тощо - це одні з напрямків, що можуть бути взяті за основу для діяльності ОТГ в найближчій перспективі.

Як показує позитивний приклад небагатьох громад, які уже мають досвід реалізації таких проектів, активна позиція ОТГ може впливати не лише на розвиток туризму в регіоні, але і вирішувати ряду соціальних та економічних проблем умовах обмеженості фінансових ресурсів: покращення інфраструктури регіону, підвищення рівня зайнятості населення, покращення екологічного стану тощо.

Література.

1. Закон України від 05.02.2015 р № 157-VIII «Про добровільної асоціації територіальних громад» // Відомості Верховної Ради, 2015. – № 13 – С. 91.

2. Інформація щодо об'єднаних територіальних громад (за даним про проведення чи призначення перших місцевих виборів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.driv.gov.ua/portal/lcm_core.cm_index?option=ext_gromada&prejim=1&pmn_id=145

3. Слюка В. Жовківський туризм: шлях до євроінтеграції [Електронний ресурс] / В. Слюка. – Режим доступу: <http://vzhovkvi.com/socialnegyt/zholkovskij-turizm-put-evrointegracii.html>

У Жовківському замку відкрили три нові експозиційні зали [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?u_zhovkivskomu_zamku_vidkrili_tr_i_novi_ekspozitsiyne_zali&objectId=1389723

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

***БОГДАНОВИЧ О.А., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ШАКУН В.Ю., ЛЕПЬОХІН Д.В., СТУДЕНТИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Сільське господарство є однією з основних галузей народного господарства, оскільки виробництво продуктів харчування – це стратегічна умова життя та розвитку всього населення країни. Водночас воно є сировинною базою легкої та харчової промисловості. Чорноземні ґрунти і сприятливий клімат, велика густота населення, землеробські навички, які здавна склалися, зручне економіко-географічне положення зробили рослинництво базовою галуззю сільського господарства. Також досить важливою є галузь тваринництва, яка зараз функціонує в Україні не досить ефективно.

Серед основних проблем і тенденцій, які торкнулися вітчизняного сільськогосподарської галузі виділяють такі:

1) техніко-технологічна база України в с.-г. є дуже застарілою і працює ще з Радянських часів. Вітчизняна машинобудівна промисловість, що нараховує майже півтори сотні розрізнених підприємств, не модернізована, оснащена технічно застарілим устаткуванням, технологічно відстала: зношеність технологічного устаткування досягає 70-80 %, його середній вік – 30-35 років, а самі технології виробництва машин – жорсткі;

2) відбувається процес «старіння» с.-г. кадрів. Молоде покоління все частіше іммігрує у великі міста, де є всі умови для навчання та праці, цікавого відпочинку, через що частина кваліфікованих конструкторських, інженерно-технічних і робочих кадрів вже вважається втраченою;

3) значна частина с.-г. продукції не знаходить збуту внаслідок пасивності споживчої кооперації, вкрай повільного становлення с.-г. обслуговуючих кооперативів і кредитних спілок на селі;

4) умови використання с.-г. угідь не покращує ситуації. Більша частина чорноземів вже виснажені, вони втрачають свою продуктивність через недотримання правил обробки землі. Ґрунти не підтримуються добривами та іншими корисними елементами. А вміст гумусу зменшується з кожним роком;

5) через розвиненість корупції, хабарництва, нестабільність

політичної та економічної ситуації в країні, недостатній розвиток фінансової системи держави та труднощі в роботі із вітчизняними партнерами, потік іноземних інвестицій, а особливо в с.-г. майже відсутній.

- 6) регіональна диспропорція сільського виробництва;
- 7) низькі ціни на сільськогосподарську продукцію.

Оскільки сільськогосподарське виробництво має переважно сезонний характер, то нормальне функціонування галузі вимагає раціонального й обґрунтованого співвідношення між власними та залученими коштами. Тому зростає необхідність пошуку зовнішніх джерел, найбільш розповсюдженим серед яких є кредити.

Банківські позики допомагають розвиватися промисловості, малому підприємству та сільському господарству але для забезпечення сталого розвитку потрібні передусім середньо- та довгострокові кредити. Короткострокове кредитування розв'язує проблему отримання відповідних ресурсів для проведення польових робіт, а довгострокове кредитування є передумовою розширення та оновлення виробничих фондів.

Основним шляхом вирішення проблем у сфері сільського господарства є здійснення радикальних реформ у сфері даної галузі з боку держави. Для цього повинна бути більш детально розроблена і, нарешті, реалізована реформа в сфері АПК.

Однією з ключових цілей розвитку механізму міжнародної економічної діяльності України є оптимізація харчового виробництва, його максимізація інтенсивними засобами. Це завдання має для України не тільки експортне, а й загально соціальне значення – адже значний відсоток населення держави зайнятий або безпосередньо в сільському виробництві, або в галузі перероблення продукції рослинництва та тваринництва.

Ураховуючи світовий досвід господарювання на селі, доцільним є запозичення сучасних форм господарювання, але за умови їхньої адаптації до вітчизняних реалій.

Здійснення аграрної реформи в Україні повинно бути спрямоване на створення економічно ефективного агропромислового виробництва, поглиблення ступеня переробки та покращання зберігання сільськогосподарської продукції.

З цією метою в програмних документах з проведення аграрної реформи передбачається:

– формування ринку землі та нерухомості, запровадження системи іпотечного кредитування сільськогосподарських товаровиробників;

- фінансування організаційних заходів щодо здійснення аграрної реформи на регіональному рівні, післяприватизаційна підтримка розвитку реформованих господарств, створення спеціалізованої консалтингової інфраструктури з інформаційного забезпечення;
- розвиток мережі інфраструктури сервісного обслуговування, заготівель, оптової торгівлі;
- формування ринків матеріальних ресурсів і капіталу;
- ефективне використання наявного земельного фонду;
- реформування соціальної сфери села та розбудови її інфраструктури.

Література.

1. Буздалов І.М. Забезпечити пріоритет сільського розвитку / І. Буздалов // АПК: економіка, управління. – 2011. – № 7. – С. 13-23.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. РПС і Регіональна економіка: [навчально-методичний посібник] / О.М. Петрига – К.: ДП «Вид. дім «Персонал»», 2009. – 302 с.
4. Оганян Г.А. Політична економія: [навчальний посібник] / Г.А. Оганян. – К.: МАУП, 2003. – 233 с.
5. Хвесик М.А. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: [навчальний посібник] / М.А. Хвесик, Л.М. Горбач, П.П. Пастушенко. – К.: «Кондор», 2004. – 226-227 с.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

**ГОНЧАРЕНКО С.І., ЗДОБУВАЧ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

На сучасному етапі глобальної конкуренції для технологічно відсталих країн не має шансів досягти високого рівня споживання, а отже і високого рівня життя та соціальних стандартів. Нажаль до таких країн належить і Україна, яка не відповідає вимогам постіндустріального етапу економічного розвитку [4].

* Науковий керівник: Мазнев Г. Є., к.т.н., професор

В умовах глобалізації і інтеграції України до світових продовольчих ринків відбувається зростання конкуренції, це змушує вітчизняних агровиробників зберегти та збільшити конкурентні переваги власного виробництва сільськогосподарської продукції, що можливо досягти шляхом переходу від традиційних методів виробництва до запровадження і адаптування інноваційних технологій, постійного пошуку та реалізації ефективних управлінських рішень.

Подальша інтенсифікація сільськогосподарського виробництва повинна відбуватися не за рахунок екстенсивних та інтенсивних ресурсомних методів виробництва, а шляхом ефективного використання і збереження наявних виробничих ресурсів.

За останні роки спостерігається постійне збільшення виробничих витрат на виробництво сільськогосподарської продукції (рисунк), що в свою чергу призводить до зниження економічної ефективності виробництва.

Зважаючи на тенденції збільшення витрат на виробничі ресурси та деструктивні процеси ґрунтів, стратегічним напрямком ефективного вітчизняного землеробства є ресурсозбереження, яке має стати основою стратегії і тактики господарської діяльності сучасного аграрного підприємства та політикою держави.

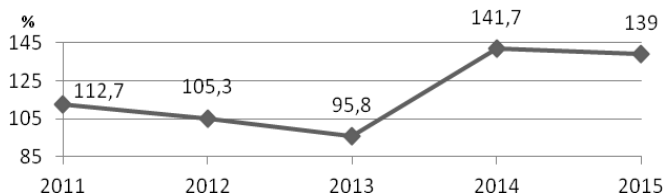

Рис. Динаміка сукупного індексу витрат на виробництво сільськогосподарської продукції

**Джерело: розроблено за даними Державної служби статистики України [5]*

Для підвищення ефективності використання ресурсів актуальним є залучення у виробництво інноваційних ресурсозберігаючих технологій *Mini-till*, *No-till* та *Strip-till*. Це дасть можливість задовольнити зростаючі потреби споживання і використання сільськогосподарської продукції, здійснити технічне та технологічне переоснащення галузі, зберегти наявний природний

потенціал України та відродити її економіку. В поєднанні з іншими інноваціями сільського господарства, ресурсозберігаюче землеробство є основою розвитку стійкого високоефективного аграрного виробництва [1; 2].

За результатами проведених розрахунків на основі розроблених за методикою [3] технологічних карт вирощування кукурудзи на зерно для умов ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» Зміївського району Харківської області було встановлено доцільність запровадження інноваційних технологій вирощування кукурудзи на зерно.

Визначено, що інноваційні ресурсозберігаючі технології дозволяють зменшити загальну кількість технологічних операцій з 11 при існуючій технології до 9 за *Mini-till* і 7 за *No-till* та *Strip-till* технологіями. Це дає можливість скоротити кількість техніки та обладнання з загальної кількості 16 одиниць за існуючою технологією до 10 одиниць за *No-till* технологією, що в свою чергу дозволяє зменшити загальну вартість комплексу механізації на 23,5 % (4,3 млн. грн.).

За результатами порівняння собівартості вирощування кукурудзи на зерно при різних технологіях виробництва, найбільшу собівартість вирощування має існуюча технологія – 2138,01 грн./т. Виробнича собівартість продукції за мінімальною технологією становить 1811,68 грн./т, за нульовою – 1667,34 грн./т., за смужковою технологією – 1628,70 грн./т.

У структурі собівартості при переході на інноваційні технології значно скорочуються витрати на паливо-мастильні матеріали. Так при запровадженні *Mini-till* технології витрати зменшуються у 1,93 рази, при *Strip-till* технології в 2,18 рази, а при *No-till* технології у 2,77 рази менше ніж за існуючою технологією. Таке суттєве зменшення витрат стало можливим через скорочення кількості агротехнологічних операцій та виключення найбільш енергоємної операції – оранки.

Інноваційні технології дозволяють знизити витрати на мінеральні і інші види добрив у 1,6 рази при запровадженні *Mini-till* і *No-till* технологій, та в 1,88 рази при вирощуванні кукурудзи на зерно за технологією *Strip-till*.

Водночас новітні технології потребують збільшення витрат для придбання насіннєвого матеріалу на 40 %, та на засоби захисту рослин. В порівнянні з існуючою технологією витрати на гербіциди зростають на 29,93 % при *Mini-till* технології, та на 46,05 % при запровадженні *No-till* та *Strip-till* технологій.

Розраховано, що при запровадженні ресурсозберігаючих

технологій на площі 300 га сільськогосподарських угідь річна економія експлуатаційних витрат за рахунок запровадження *Mini-till* технології складає – 930,04 тис. грн., *No-till* технології – 1482,61 тис. грн., *Strip-till* технології – 1604,32 тис. грн.

Найбільший річний економічний ефект підприємство отримає при переході на нульову технологію вирощування кукурудзи, а саме – 2583 тис. грн. При запровадженні смугової та мінімальної технології – 2420 тис. грн. і 1379 тис. грн. відповідно.

Отже, ресурсозберігаючі технології забезпечують зниження прямих затрат праці, матеріаломісткості продукції і виробничих процесів, дозволяють збільшити урожайність сільськогосподарської продукції, що в комплексі знижує собівартість виробництва та підвищує його економічну ефективність і конкурентоспроможність.

На основі проведених розрахунків вважаємо обґрунтованим запровадження інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур вітчизняними товаровиробниками, що дасть можливість отримати додатковий економічний, а з часом екологічний та іншого виду ефект.

Література.

1. Гончаренко С.І. Інноваційний розвиток агротехнологій / С. І. Гончаренко // Вісник студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства. – Харків: «Міськаррук». – 2015. – Вип. 1. – С. 133-135.
2. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / За ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.
3. Методика розробки технологічних карт та нормативів витрат культур на вирощування сільськогосподарських культур / [Д.І. Мазоренко, Г.Є. Мазнев та ін.]. – Харків: ХДТУСГ, 2003. – 50 с.
4. Пожусева Т.О. Інноваційний розвиток економіки України: необхідність, реалії, перспективи / Т.О. Пожусева // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1 (35). – С. 168-172.
5. Сільське господарство України: статистичний збірник за 2015 рік / [Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко]. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 379 с.

PROBLEMS OF ENVIRONMENTALLY BALANCED AGRICULTURAL PRODUCTION

***ZAİKA E.V., STUDENT*,
KHARKOV PETRO VASILENKO STATE TECHNICAL
UNIVERSITY OF AGRICULTURE***

As you know, land, soil fertility and favorable climatic conditions Ukraine as a whole and its individual regions causing high potential agricultural production, but excessive cultivation and tillage of agricultural land has breached scientifically proven correlation between arable land and natural ecological community. This has led to repeated increase in energy consumption in agricultural production, development of active erosion and disturbance of ecological balance. The most alarming phenomena observed in the soil surface, which significantly degraded and continues to deteriorate, resulting in the loss of large areas of productive land in Ukraine and in the world [1].

Research of domestic and foreign experts proved that during intensive use of agricultural land storage place changes their natural properties and transformations occurring internal communications and processes in soils, leading to changes in fertility, which now depends not only on the properties derived from natural soil formation processes, but on re-acquired as a result of economic use. Therefore the environmental aspects of optimization of agricultural land use must take into account both natural and acquired properties and adapted based on the use of processes and phenomena occurring in soils.

This situation is an urgent need for the development of domestic science, new approaches to the agrarian nature and comprehensive study of the priorities that would define new paths to sustainable land use, namely the problem of territorial environmental stabilization of agricultural land, protection of soil degradation processes and increase their performance [2-3]. An important aspect of creating an effective mechanism for rational land use is ecologically adaptive land-use organization, which aims to adapt the agricultural production to natural and acquired land properties. Adaptive land allows to protecting soil and resource orientation process of improving

* Supervisor: Vasiliev A.I., Doctor of Sciences (Economics), professor

fertility, improves the economic efficiency of agricultural production.

We believe that the negative trend of declining soil humus in Ukraine (annual decrease by 0.5-0.6 t/ha), widespread cessation of work for land protection, above all, be resolved through the development of an economically viable purposeful action program (concept) which provides for environmental land use optimization and normalization of the natural environment.

Thus, complex degradation processes in agriculture, causing the need to develop basic conceptual directions of sustainable land use, primarily aimed at maintaining soil fertility, protect them from erosion, efficient use of chemicals and productive farming [4].

We believe that the ecological development of Ukraine's agriculture and its sphere of land relations is the creation of conditions for social and economic progress of agricultural production, based on ecologically optimal constraints technogenesis and focused on conservation and restoration of land and resources, as well as in achieving the social and ecological - economic balance of national economic development and natural resource areas.

Another task of greening in the system of state regulation of agricultural land is increasing soil fertility, which is a set of problems: financial, technological, scientific, reclamation, chemicals, agricultural technology and, finally, of farming in general.

Therefore, only at the state level can be developed and executed program of improving soil fertility and improving land use by the model of state support efficient and environmentally safe agricultural land in Ukraine [5].

Addressing the sustainable development of local agricultural purposes will be through the development and implementation of the State (regional) Concept of sustainable agricultural landscapes which should provide development activities in the following areas:

- withdrawal from cultivation of arable land unproductive;
- implementation of land conservation;
- using irrigated land;
- replenish soil organic matter;
- application of fertilizers;
- liming acid soils;

- gypsum soils solontsevyh;
- biological agriculture and obtaining environmentally friendly products;
- agrochemical certification of agricultural land;
- land registry and quality of soil;
- Quality Management Information System Ground.

In the area of structural policies rational land use, in our view, it is appropriate to provide:

- «withdrawal» of monocultures, reducing crop acreage of sunflower;
- the introduction of crop rotation, improving soil - grasses;
- development of resource saving technologies on the basis of ecological production;
- carrying out reclamation work;
- using organic fertilizers.

The implementation in practice of agricultural household of environmental and economic innovation, based on the principles of improving the quality of soil and resource wealth including land and building in general, is the only possible condition for overcoming the crisis of domestic agriculture and guarantors of further positive economic dynamics.

Bibliography.

1. Горлачук В.В. Земельний менеджмент: [Навчальний посібник] / В.В. Горлачук, І.М. Песчанська, В.А. Скороходов. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 192 с.
2. Заїка С.О. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів / С.О. Заїка, Л.С. Харчевнікова. – Харків : Вид-во «Міськдарук», 2014. – 24 с.
3. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань / За ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків : Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.
4. Панас Р.М. Раціональне використання та охорона земель: [навчальний посібник] / Р.М. Панас. – Львів : Новий Світ, 2008. – 352 с.
5. Третяк А.М. Земельні ресурси України та їх використання / А.М. Третяк, Д.І. Бамбідра. – К. : ТОВ «ЦЗРУ», 2003. – 143 с.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

***КАСПРОВИЧ А.В., АСПИРАНТ*,
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. ГЕТЬМАНА***

В умовах пришвидшення змін в економіці та скорочення циклів інноваційної переваги на ринку відбувається підвищення уваги як підприємців, так і наукової спільноти, до поняття стратегічної конкурентоспроможності. З огляду на різноманітність об'єктів стратегічної конкурентоспроможності дане поняття набуває різне смислове наповнення, що суттєво додає індивідуальності будь-яким спробам його використання в наукових дослідженнях чи на практиці.

Останнім часом в наукових публікаціях почало використовуватись поняття стратегічної конкурентоспроможності в якості перспективних можливостей підприємства, що значно звужує його смислове наповнення.

Актуальність дослідження проявляється у дуже непередбачуваному зовнішньому середовищі функціонування будь-якого підприємства, бо на його місце на ринку може вплинути, як певні управлінські рішення, так і дії конкурентів чи зміна умов функціонування галузі.

Враховуючи визначену актуальність окресленої проблеми, метою даного дослідження є уточнення поняття стратегічної конкурентоспроможності в умовах формування інноваційної економіки.

Поняття конкурентоспроможності є провідною проблемою досліджень багатьох визначних учених-економістів [1-4], зокрема Дж. Дей, П. Дойль, Дж. О'Шонесі, Н. Пірсі, М. Портер, Д. Сондерс, Р. Фатхутдінов, Г. Хулей, Д. Ебел та інші, які досліджували теоретичні витоки і прикладні аспекти формування конкурентоспроможності. Але робот з стратегічної конкурентоспроможності майже немає. Перші кроки до аналізу та спроби пояснити поняття стратегічної конкурентоспроможності були здійснені у роботах А. Шпанко [5].

Незважаючи на наявні чисельні теоретичні й прикладні розробки, проблеми визначення та управління стратегічною

* Науковий керівник: Смолін І.В., д.е.н., професор

конкурентоспроможністю залишаються фрагментарно дослідженими. Особливо гостро це питання постає в умовах дуже швидкого циклу інновацій, що потребує від підприємств стійкості у внутрішніх процесах та адаптивності до змін навколишнього середовища ринку.

Усвідомлення складності і багатогранності такого поняття як стратегічна конкурентоспроможність підприємства, обумовило появу його потенційного, поточного, перспективного, досягнутого форматів, що характеризують корпоративні конкурентні можливості з різних часових позицій.

Стратегічна конкурентоспроможність визначається глибиною перспективи збереження конкурентоспроможності і ступенем стійкості конкурентних переваг, що відображає потенціал збереження конкурентоспроможності [6].

Поняття стратегічної конкурентоспроможності може мати не лише теоретичну складову, але й використовуватись в якості інструмента аналізу. Задля отримання аналітичних результатів і прийняття управлінських рішень необхідно надати якісну характеристику конфігурації складових стратегічної конкурентоспроможності.

Перспективний та потенційний характер стратегічної конкурентоспроможності відображає здатність підприємства до конкуренції за рахунок конкурентних переваг, які зберігаються у стратегічній перспективі. Зрозуміло, зазначена обставина свідчить про ймовірнісний характер стратегічної конкурентоспроможності, зважаючи на можливі зміни організаційного середовища у майбутньому, проте таке підприємство володіє реальним потенціалом збереження своєї присутності на ринку, отже, і стратегічною конкурентоспроможністю.

Основною ознакою стратегічного потенціалу конкурентоспроможності слід вважати наявність у підприємства стійких конкурентних переваг, кількість і якість яких, забезпечить їхню «стійкість» впродовж стратегічного періоду.

Стратегічним періодом слід вважати час, впродовж якого відбуваються зміни у конкурентному середовищі, які здатні вплинути на фіксацію конкурентоспроможності підприємства даного типу на даному ринку.

Чинниками зазначених змін є швидкість появи нових конкурентів, здатних суттєво вплинути на склад діючих підприємств на ринку, та якість управлінської діяльності самого підприємства, індивідуалізована характеристика якої свідчать про об'єктивну здатність адаптуватись до змін зовнішнього середовища.

Стратегічна конкурентоспроможність відображає ймовірнісну перспективну суб'єкта ринку зберігати і реалізувати комплекс конкурентних переваг, що забезпечить його конкурентоспроможність у стратегічному періоді.

Передумовами визнання стратегічної конкурентоспроможності підприємства є:

- характер динаміки беззбиткової діяльності у стратегічному ретроспективному періоді;

- ступенем стійкості конкурентних переваг до негативних змін середовища, яка є якісною характеристикою, що відображає потенціал збереження конкурентоспроможності.

Таким чином, визначення конкурентоспроможності підприємства набуває «стратегічного» характеру і зумовлює місце підприємства на ринку у довгостроковій перспективі. Складність практичного обчислення ускладнює процес управління стратегічною конкурентоспроможністю, що обумовлює подальший рух дослідження саме у бік економіко-математичного обґрунтування цього показника.

Література.

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.

2. Портер М. Конкуренция / М. Портер; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс». – 2006. – 806 с.

3. Фатхутдинов Р. Стратегическая конкурентоспособность и экономика России / Р. Фатхутдинов // Общество и экономика. – № 1. – 2003. – С. 31-43.

4. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: [навчальний посібник] / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. – КНЕУ, 1999. – 384 с.

5. Рохчин В.Е. Управление стратегической конкурентоспособностью промышленного предприятия на основе развития его потенциала / В.Е. Рохчин, Е.Н. Ветрова, А.В. Полянский; под редакцией А.Е. Карлика. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2012. – 262 с.

6. Шпанко А. Про сутність поняття «стратегічна конкурентоспроможність» / А. Шпанко // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 45-49.

7. Смолін І.В. Стратегічна конкурентоспроможність підприємства: змістовні імперативи та критерії оцінювання / І.В. Смолін // Стратегія економічного розвитку України. – 2015. – № 36. – С. 126-137.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

***КРАСЮН Т.В., СТУДЕНТКА*, НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ***

Будь-яке підприємство на ринку товарів та послуг може успішно конкурувати лише за умови використання нових продуктів чи процесів їх виробництва та споживання. Така діяльність підприємства має інноваційний характер і відіграє ключову роль в його життєдіяльності. В умовах економічної інтернаціоналізації досвід успішних компаній свідчить, що на міжнародному ринку інновації та креативні рішення забезпечують виключні конкурентні переваги, довгострокову доходність та високі темпи розвитку. Однак кризові тенденції, що породжують нестабільність зовнішнього оточення, а також знижують внутрішній економічний потенціал, при неадекватному менеджменті компаній, спричиняють сповільнення та «замороження» інноваційної діяльності. За таких умов інновації залишаються джерелом розвитку лише теоретично, та не знаходять своєї практичної реалізації. В зв'язку із цим особливого значення набуває стратегічне управління інноваційним розвитком підприємств на основі процесу їх передбачення, регулювання та пристосування.

Формування та швидке поширення такого феномену як «нова економіка», що ґрунтується на інтелектуальному капіталі, інноваціях, трансформаційних процесах; ускладнення виробничих процесів; підвищення рівня наукомісткості для випущеної продукції, викликане новим витком науково-технічного прогресу; розвиток інфраструктури, особливо інформаційної, та скорочення тривалості життєвого циклу нових видів продукції; зміни запитів споживачів та виникнення нових ринків збуту; часті зміни умов господарювання, і звідси потреба в нових методах управління та організації виділяє поміж інших аспектів інноваційну складову складного та багатогранного процесу економічного розвитку та наголошує на необхідності розгляду проблем розвитку підприємства та впровадження інновацій в діалектичній єдності[4].

Інноваційний розвиток проявляє себе цілеспрямованим та незворотнім внаслідок циклічного переходу на якісно новий рівень. При цьому як складова економічного розвитку, будучи

* Науковий керівник: Куласць М.М., к.е.н., професор

багатофакторним процесом, що відображає еволюцію господарського механізму та зміну на цій основі економічних систем [2, с. 254], інноваційний розвиток проходить свої етапи нерівномірно, з наявними періодами зростання та спаду, кількісних й якісних змін в економіці, позитивних, негативних тенденцій та повинен розглядатися у певному періоді часу. Тобто до характеристики поняття «інноваційний розвиток» додається часовий фактор, який відбиває життєвий цикл нововведень як складових такого типу розвитку, наголошує на нерівномірності, дискретності змін, наявності часових проміжків, за які необхідно ці зміни здійснити.

Мінливість інноваційного розвитку дозволяє порушити питання про забезпечення його керованості через створення цілеспрямованих, пов'язаних між собою змін з виділенням основних характеристик та факторів такого типу розвитку, до яких автори досліджень [4, с. 126] відносять:

- новаторські цілі, інноваційні результати виробничої діяльності (товари, послуги, ефективність, конкурентоспроможність тощо) в тактичному і стратегічному плані;
- інноваційні засоби досягнення цілей (фактор-інновації у вигляді нової техніки та технології, нової організації та мотивації праці і виробництва);
- можливості відтворення інноваційної спрямованості на збалансованій основі для того, щоб господарююча система володіла усіма організаційно-управлінськими, ресурсними та мотиваційними умовами для цього;
- специфічні методи ринкового дослідження;
- різке збільшення обсягів інформації та безупинне її накопичення;
- збільшення глибини прогнозування та його багатоваріантний характер.

Інноваційна стратегія – один із засобів досягнення цілей організації, який відрізняється від інших засобів своєю новизною, передусім для даної організації, для галузі ринку, споживачів, країни в цілому.

Слід зазначити, що будь-які стратегічні кроки організації мають інноваційний характер, оскільки вони так чи інакше ґрунтуються на нововведеннях в економічній, виробничій, збутовій чи управлінській сферах. Наприклад, одна з характерних для ринкового господарювання стратегій — продуктова — спрямована на розвиток нових видів продукції та технологій, сфер і методів збуту, тобто

базується виключно на інноваціях. Це стосується й інших типів стратегій. Так, стратегія розвитку організації передбачає забезпечення сталих темпів її зростання та функціонування в перспективі і ґрунтується на використанні науково-технічних досягнень у сфері техніки, організації, технології, управлінні, тобто на комплексі інновацій.

Проте з метою планування інноваційних процесів доцільно стратегії інновацій розглядати окремо. Стратегія нововведень (інноваційна політика) передбачає об'єднання цілей технічної політики та політики капіталовкладень і спрямована на впровадження нових технологій і видів продукції, послуг. У цьому розумінні стратегічне управління інноваціями орієнтується на досягнення майбутніх результатів безпосередньо через інноваційний процес[1].

В основі розробки інноваційної стратегії мають лежати стратегічні управлінські рішення, які:

- 1) орієнтовані на майбутнє і на постійні зміни середовища;
- 2) пов'язані з залученням значних матеріальних ресурсів, широким використанням інтелектуального потенціалу;
- 3) характеризуються гнучкістю, здатністю адаптуватися до змін ринкових умов;
- 4) неконтрольовані організацією зовнішні чинники [2].

Розробка стратегії інноваційного розвитку передбачає прийняття стратегічних завдань, оцінку можливостей та ресурсів для їх виконання; аналіз альтернатив; підготовку конкретних програм, проектів, бюджетів; оцінку сильних та слабких сторін діяльності суб'єктів зі врахуванням обраних цілей. Аналізується стан розвитку науково-інноваційної сфери, види існуючих науково-інноваційних структур, напрями їх діяльності та можливість конкуренції між ними, перспективи розвитку. Обираються фактори, що приймаються за основу для з'ясування інноваційної стратегії.

Виділяють такі стратегії інноваційного розвитку, як: стратегію наступу, традиційну стратегію, стратегію за нагодою та змішану стратегію. Під час формування стратегії інноваційного розвитку слід обрати метод чи модель формування інноваційної стратегії, який для аналізованого підприємства є найбільш оптимальним. Для цього застосовують SWOT- аналіз[3].

Вибір стратегії інноваційного розвитку підприємства має враховувати: загальну стратегію підприємства; рівень ризику, який буде прийнятним для організації, та готовність ринку прийняти інноваційні зміни. Етапи формування стратегії інноваційного розвитку:

Перший етап включає визначення місії, тобто роль інноваційних зусиль організації, формулювання очікуваних результатів інноваційного розвитку підприємства. Місія конкретизує статус фірми та визначає напрями реалізації цілей. Формулювання місії включає в себе: задачі підприємства з розробки та виробництва інноваційних товарів, послуг і технологій; зовнішнє середовище, що визначає принципи роботи підприємства; культуру організації.

Другий етап охоплює аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища та оцінку інноваційної привабливості підприємства. Оцінюється вплив мікро- (середовище прямого впливу на підприємство, яке включає: постачальників, посередників, конкурентів, споживачів) та макрофакторів (включає політичні, демографічні, технічні, економічні фактори, які впливають на діяльність підприємства), а також сучасна позиція підприємства, та здійснюється аналіз стратегічних альтернатив.

На третьому етапі формуються стратегії та визначаються тактичні завдання. Потім розробляються альтернативні стратегії інноваційного розвитку підприємства, які порівнюють між собою та обирають оптимальну стратегію.

На останньому етапі здійснюються реалізація та постійний контроль виконання стратегії.

Ефективність проходження етапів інноваційного процесу пов'язують з поняттям «інноваційний потенціал», яке через відсутність чіткого визначення як у науковій економічній літературі, так і в Законі «Про інноваційну діяльність», відносять до складних і дискусійних з теоретичного і з практичного погляду. У визначенні сутності інноваційного потенціалу виділяють декілька підходів, розбіжність між якими полягає у різних поглядах стосовно елементів, що входять до складу потенціалу інноваційного розвитку [1, с.43]:

- ресурсний – інноваційний потенціал як сукупність усіх матеріальних і нематеріальних активів підприємства;
- науково-технічний – інноваційний потенціал як рівень компетентності або здатність накопичувати інформацію;
- ринковий – інноваційний потенціал як здатність задовольняти запити споживачів у виробленні інноваційних продуктів;
- через структуру складових – інноваційний потенціал як складна система показників.

Висновки. Вибір підприємством певної інноваційної стратегії залежить від багатьох чинників, серед яких: умови і фактори зовнішнього середовища, сфера діяльності підприємства,

номенклатура та асортимент її продукції, тривалість життєвого циклу товарів, її можливість здійснювати моніторинг науково-технічної інформації щодо ринку новачків, рівень науково-технічного та технологічного потенціалу тощо. Для розроблення стратегії інноваційного розвитку можна застосовувати різні методи та моделі, але зважаючи на поведінку організації та зовнішнього середовища, формування корпоративної стратегії інноваційного розвитку підприємства повинно закінчуватися розробкою стратегічних висновків за кожним видом бізнесу щодо можливих альтернативних напрямків, які може обирати підприємство на стадії реалізації стратегії інноваційного розвитку.

Література.

1. Александрова В.П. Законодавча база і розвиток інноваційної сфери / В.П. Александрова, Т.І. Щедрина // Проблеми науки. – 2005. – № 12. – С. 40-46.
2. Андибур А.П. Визначення пріоритетів інноваційних стратегій підприємств як передумова ефективного управління / А.П. Андибур // Проблеми науки. – 2006. – № 2. – С. 9-15.
3. Антонюк Л.Л. Інновації: Теорія, механізм розробки та комерціалізації: [монографія] / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
4. Галушка З.І. Стратегічний менеджмент: [Навчально-методичний посібник] / З.І. Галушка, І.Ф. Комаринський. – Чернівці, 2006. – С. 101-148.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

***КУЧЕРЕНКО А.В., СТУДЕНТКА*, НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ***

Досліджуючи сучасний стан економіки, спостерігаємо необхідність використання інновацій як основу якісних зрушень. За сучасних умов господарської діяльності інновація стала рушійною силою економічного, технологічного, політичного, екологічного та соціального розвитку суспільства.

** Науковий керівник: Демешкант Н.А., д.пед.н., професор*

Важливою складовою для розробки стратегії економічного розвитку країни є створення надійної та ефективної інноваційної системи, яка включає періодичні процеси послідовного заміщення цілісних комплексів технологічно сполучених виробництв технологічних циклів, відтворення вітчизняного науково-технічного потенціалу, більш ефективного його використання для розвитку виробництва [2].

Управління інноваційною діяльністю є ключовим елементом, від ефективності якого залежить розвиток суспільства та оптимізація підприємницької діяльності. Тож особливого значення набувають проблеми вивчення управління інноваційною діяльністю.

Термін «інновація» як економічну категорію ввів Й. Шумпетер, зазначивши, що це не просто дефініція, а будь-яке нововведення, нова функція виробництва [4].

Закон України «Про інноваційну діяльність» трактує інновації як новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [3].

У таблиці 1 представлено аналіз інноваційної активності підприємств України, зроблений на підставі даних Державної служби статистики [5].

Таблиця 1

**Впровадження інновацій на підприємствах
України у 2010-2015 рр.**

Роки	Частка підприємств, що впроваджували інновації	Впроваджено нових технологічних процесів, оа.	У т.ч. маловіходні ресурсозберігаючі, оа.	Впроваджено в виробництво інноваційних видів продукції, оа.	З них нові види техніки, оа.
2010	11,5	2043	479	2408	663
2011	12,8	2510	517	3238	897
2012	13,6	2188	554	3403	942
2013	13,6	1576	502	3138	809
2014	12,1	1743	447	3661	1314
2015	15,2	1217	458	3136	966

Як свідчать показники таблиці 1, за період з 2010 по 2015 роки частка підприємств, що впроваджували інновації становить в середньому 13%, в той час як частка інноваційно-активних підприємств в розвинених країнах становить 80-85 % від їх загальної кількості [4]. Українські підприємства потребують активного впровадження нових технологій, особливо матеріало- та енергозберігаючих. Однак дані свідчать про те, що необхідних системних змін не відбувається, оскільки кількість впроваджених нових технологічних процесів зменшується, навіть за досліджуваний період, а основним видом інноваційної діяльності залишається випуск інноваційної продукції, обсяг якої також є нестійким.

Управління інноваційною діяльністю є складовою менеджменту сучасного підприємства, яке охоплює планування, організацію та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проєктів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства.

Своєрідність інноваційної діяльності полягає в тому, що вона є діяльністю підвищеного ризику порівняно із звичайним підприємництвом (що також здійснюється на власний ризик). Цей високий ризик обумовлений новизною, творчим характером науково-технічної роботи, ймовірністю отримання як позитивного, так і негативного результату, тому значна частина підприємств не бажають впроваджувати інновації.

Ключовими завданнями реалізації управління інноваціями на підприємстві є:

- формування інноваційної стратегії організації в контексті її загальної стратегії;
- визначення принципів формування інноваційної політики та інноваційної стратегії;
- розробка планів і програм інноваційної діяльності;
- обґрунтування та вибір інноваційних проєктів, які розширюють або диверсифікують діяльність організації;
- визначення джерел ресурсного забезпечення реалізації інноваційних програм та проєктів;
- формування організаційної структури, сприятливої для інноваційних змін [1].

Ефективне управління інноваційною діяльністю має розглядатися як забезпечення виконання поставлених стратегічних

цілей та завдань, використовуючи інтелект, ідеї, мотиви поведінки людей, що є найважливішим чинником, який впливає на ефективні соціальні, економічні та технологічні нововведення [2].

На сучасному етапі будь-яка країна прагне забезпечити свій розвиток на основі інновацій, що ведуть країну вперед, тому не дивно, що держава сприяє інноваційному розвитку підприємств, закликає ставати на шлях інноваційного розвитку.

На жаль, в інноваційній сфері України спостерігається тенденція, коли підприємства певною мірою не поспішають переходити на такий тип розвитку через недосконалість державної політики, світову кризу тощо.

Підприємствам, які обрали інноваційний шлях розвитку, слід суттєво розглянути свої стратегічні наміри, навчитися правильно керувати інноваційним розвитком та пам'ятати, що передові технології – це майбутнє, потрібне не тільки державі, а й підприємству, оскільки вони є одним з головних чинників в ефективному економічному механізмі розвитку країни.

Література.

1. Боярська М.О. Управління інноваційними процесами на підприємствах: особливості реалізації / М.О. Боярська // Економіка підприємства та управління виробництвом. – 2014. – № 4. – С. 112-116.

2. Витвицька О.Д. Особливості інноваційного розвитку економіки та завдання аграрної науки та освіти / О.Д. Витвицька, Н.А. Демешкант // Агросвіт. – 2015. – № 9 – С. 3-7.

3. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

4. Механік О.В. Інновації, історія їх виникнення, суть та значення для підвищення конкурентоспроможності країни / О.В. Механік // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 2. – С. 3-10.

5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ

***ЛИТВИНОВ А.І., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Характерні особливості сільського господарства спричиняють значні розриви в часі між потребами фінансування виробничих витрат підприємства та надходженням виручки. Згорання тваринницької галузі, яке відбулося протягом останніх десятиріч ще більше загострює проблему касових розривів. В частині капітальних витрат також маємо проблему великих потреб в інвестиційних ресурсах та тривалих строків їх окупності. А отже, кредитні інструменти залишаються для сільськогосподарських підприємств найбільш доступною можливістю фінансування капітальних вкладень. В умовах нерозвиненого фондового ринку це обумовлює важливе місце кредитної проблематики не лише з позицій відтворення, але і в питаннях практичної організації операційної діяльності підприємств.

Основним завданням проведеного дослідження є аналіз сучасного стану сільськогосподарського кредитування і обґрунтування перспективних напрямків його розвитку.

Інформаційну основу дослідження склали дані Національного банку України [1] та Держстату [2], праці В.К.Збарського [3], О.Г.Малій [4], інша інформація. Період дослідження склав 8 років – із 2008 по 2015 рр. В ході виконання дослідження було проаналізовано динаміку наступних показників: кредитна ставка за виданими кредитами в таких розрізах - по економіці в цілому та окремо по сільськогосподарським позичальникам, рентабельність сільськогосподарських позичальників; обсяг депозитів, розміщених суб'єктами господарської діяльності, зайнятими в сільському господарстві; обсяг кредитів, залучених сільськогосподарськими позичальниками, в тому числі - в розрізі строків кредитування; обсяг кредитів, наданих сільськогосподарським позичальникам Харківської області.

Характерною ознакою сільськогосподарського кредитування є традиційно більш висока ставка відсотку за середній по економіці рівень. Так, в межах досліджуваного періоду (2008-2015 рр.) сільськогосподарські позичальники сплачували нижчу за загальний рівень кредитну ставку лише в 2011 р. В решті випадків ставка була

вищою. В цьому зв'язку слід прийняти до уваги дію державних програм підтримки сільськогосподарських виробників і, зокрема, програму часткової компенсації ставки за кредитами. В ринкових умовах зростання відсоткової ставки є очікуваним ефектом від подібних заходів. А це означає, що із підтримки сільськогосподарських товаровиробників подібні заходи фактично перетворюються на програми підтримки банківського сектору. Ця теза також узгоджується із тим, що в ході досліджень не вдалось виявити зв'язку показників рентабельності сільськогосподарських підприємств і величини кредитної ставки сільськогосподарських позичальників (коефіцієнт кореляції дорівнює 0,01). Але, якщо виключити нетиповий 2015 рік, то отримаємо доволі тісний обернений зв'язок із коефіцієнтом кореляції, що дорівнює – 0,66. Це означає, що вища за загальний рівень кредитна ставка не може бути пояснена більш високою рентабельністю сільськогосподарських підприємств. Навіть навпаки, чим гірше йдуть справи в сільськогосподарського підприємства, тим вищу ставку виставляє йому банк за своїми кредитами. А державні програми компенсації відсоткових ставок фактично заохочують банківський сектор до цього.

Розв'язати цей проблемний вузол можливо шляхом створення саморегульованих фінансових об'єднань сільськогосподарських виробників на основі кооперативних принципів та господарського розрахунку. Заснований в 1862 р., як фермерський кооператив, банк «Райфайзен» є прикладом успішного втілення цієї ідеї на практиці [5]. Іншим важливим кроком є державна підтримка таких об'єднань у формі надання їм позичкового капіталу на тимчасовій або постійній основі. Наданий позичковий капітал при цьому виступає каталізатором і надає такому об'єднанню потужного імпульсу для розвитку і переходу на подальше функціонування на засадах самофінансування та самоокупності, а тимчасовий характер його надання створює мінімальне навантаження на бюджет.

Структурні тенденції динаміки обсягів банківських кредитів, наданих сільськогосподарським позичальникам, підтверджують наявність інвестиційного потенціалу сільськогосподарської галузі. Про це, зокрема, свідчить багаторічна тенденція до зростання питомої ваги наданих таким позичальникам кредитів терміном понад 5 років.

Включення сільськогосподарських виробничих одиниць до складу інтегрованих багатогалузевих формувань дозволяє долати касові розриви за рахунок внутрішніх ресурсів конгломерату. Це позитивно впливає як на ефективність таких одиниць, так і на

ефективність конгломерату в цілому. Економічний ефект досягається за рахунок підвищення ефективності використання фінансових ресурсів групи, уникнення втрат, пов'язаних із тимчасовим залученням коштів у третіх осіб.

Ефективним заходом в системі удосконалення державних програм підтримки сільськогосподарських товаровиробників є сприяння створенню саморегулюваних фінансових об'єднань сільськогосподарських виробників на основі кооперативних принципів та господарського розрахунку і участь держави в позичковому капіталі таких об'єднань, тимчасовий характер його надання мінімізує навантаження на бюджет.

Література.

1. Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Збарський В.К. Особливості та проблеми кредитування аграрного сектору економіки України / В.К. Збарський // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 3. – С. 155-160.
4. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК / О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 211 с.
5. History of Raiffeisen Banking Group [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.raiffeisen.ru/en/about/history/>

РЕГУЛИРОВАНИЕ БЮДЖЕТА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СПОРТИВНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ: ИНСТРУМЕНТЫ ОПТИМИЗАЦИИ

***МАТВИЕНКО А.И., СОЛОВЬЕВА К.А.,
ПОЛОЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ***

Основная цель бюджетной политики профессиональной спортивной организации (ПСО) состоит в распределении инвестиций в наиболее потенциальные и поддержании существующих сегментов для увеличения суммарного дохода организации, в условиях их реального дефицита. Данная прибыль может зависеть от некоторых

критериев, таких как прибыльность сегмента, его прирост в динамике, величины бюджетных затрат на его развитие или поддержание.

Отсутствие в ПСО автоматизированных систем экономико-математического моделирования (программного обеспечения) препятствует процессу системного прогнозирования и анализа текущего состояния, и в свою очередь эффективности инвестирования бюджетных средств в наиболее потенциальные сегменты. Анализ поставленной проблемы [4], свидетельствует об ее актуальности, решение которой носит исключительно важный характер, и может состоять в разработке методики оптимизационного бюджетного регулирования ПСО.

Данный подход можно реализовать на практике с помощью оптимизационной динамической дискретной модели, включающей специальные коэффициенты поддерживающих (представляющую меньшую ценность, т.е. приносят меньший доход) и развивающих (представляющих потенциальную ценность) сегментов.

Основателем системной динамики можно считать профессора Дж. Форрестера (Слоуновская школа менеджмента при Массачусетском технологическом институте) [5], которым была создана ее методологии междисциплинарного изучения. Лауреат Нобелевской премии по экономике, профессор В.В. Леонтьев (Гарвардский университет) [3] создал теории межотраслевого баланса экономических систем, в которой широко используются методы моделирования систем, в частности, сценарный подход.

Компьютерное имитационное моделирование является важной частью всех исследований в области современной экономики. Данные модели, в отличие от численных и аналитических, наиболее адаптированы и эффективны в реальных условиях для решения поставленных задач.

Под имитационным моделированием [1, с. 9.], принято понимать процесс конструирования модели реальной системы и постановки экспериментов на этой модели с целью либо понять поведение системы, либо оценить в рамках ограничений различные стратегии, обеспечивающие функционирование этой системы. В основу разработки предложенной имитационной модели, будет интегрировано следующее выражение:

$$R = \sum_{i=1}^n P_{ij} - C_{ij} - P_i - \sum_{i=1}^n P_{ij} \cdot k^i =$$

$$= \sum_{i=1}^n (P_{ij} - (C_{ji}^f \cdot k_{ji}^f + C_{ji}^p \cdot k_{ji}^p)) - F_i - \sum_{j=1}^n P_{ij} \cdot k^f$$

где B – бюджет ПСО на отчетный период; P_{ij} – прибыль от i -го сегмента за j -й период; C_{ji}^f – расходы на сегменты на l -й период; F_i – расходы по основным статьям ПСО на l -й период; C_{ji}^p – расходы на поддержание i -го сегмента на l -й период; C_{ji}^p – расходы на развитие потенциального i -го сегмента на l -й период; k^f – коэффициент резервного фонда; k_{ji}^f – коэффициент поддержания i -го сегмента на l -й (будущий) период; k_{ji}^p – коэффициент развития i -го сегмента на l -й (будущий) период; n – число сегментов ($i = 1, n$). Так как распределения по сегментам имеющихся средств в бюджете ПСО ограничено и не может быть отрицательным, было обозначено соответствующие ограничение на неотрицательность переменной $C_{ji} \geq 0$.

Существует ряд программных средств с возможностями имитационного моделирования для экономических систем [2, с. 9-18], однако, в большинстве таких программ есть свои недостатки, упор сделан на одном конкретном процессе, а остальные представлены в ограниченном виде.

Одним из наиболее подходящих продуктов, можно считать Ithink [2, с. 28], который снабжен системой блоков для создания определенных моделей, состоящей из уровней и иерархий. После построения конструкции и установки связей, наступает непосредственно процесс моделирования с определением математических связей между ними. Анализ чувствительности модели обеспечивается ее многократным запуском с различными параметрами.

В построенной имитационной модели оптимизационного бюджетного регулирования был учтен ряд существенных сегментов, оказывающих непосредственное влияние на формирование бюджета ПСО, а именно: пиар-технологии продвижения, выступления в еврокубках, рост акций, выступление игроков за национальные команды, трансферная политика, реализация прав на трансляции (медиа), спонсорские программы и коммерческая деятельность.

Модель также позволяет осуществлять программирование в долгосрочной перспективе, на основе полученных данных.

Прибыль от таких сегментов, как роста акций, продажи прав на трансляции (медиа) и поступления от спонсоров, зависят от экономического положения и показателей эффективности игровой деятельности, в связи, с чем целесообразно будет не учитывать при распределении прибыли данные сегменты. Прибыль от выступления ПСО в еврокубках и игроков за национальные сборные, зависит от возможности выхода клуба в стадии еврокубков и наличия в нем игроков национальных команд, поэтому данные сегменты носят непостоянный характер для формирования статей прибыли.

Полученная имитационная модель оптимизационного бюджетного регулирования ПСО, выступает в роли автоматизированного инструмента для оценки различных сценариев и стратегических вариантов, по результатам имитационного моделирования на основе итерационных имитационно-оптимизационных возможностей.

Предложенная методика оптимизационного бюджетного регулирования ПСО будет позволять подбирать оптимальную вариацию распределения бюджета и максимизировать прибыль по всем ее сегментам. Особенность данной методики состоит в том, что в ней будут использоваться методы оптимизации, которые очень эффективно позволяют решить задачу качественного распределения бюджета ПСО. Данная методика может быть реализована на практике любой ПСО, для повышения эффективности регулирования своего бюджета.

Используя полученную модель, ПСО сможет корректировать свою бюджетную политику в направлении более привлекательных сегментов и вкладывать в них максимум средств.

Литература.

1. Аристов С.А. Имитационное моделирование экономических систем: [Учебное пособие] / С.А. Аристов. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2004. – 122 с.

2. Кузнецов Ю.А. Применение пакетов имитационного моделирования для анализа математических моделей экономических систем: учебно-методический материал по программе повышения квалификации «Применение программных средств в научных исследованиях и в преподавании математики и механики» / Ю.А. Кузнецов, В.И. Перова. – Нижний Новгород: Образовательно-

научный центр «Информационно-телекоммуникационные системы: физические основы и математическое обеспечение», 2007. – 98 с.

3. Леонтьев В.В. Экономические эссе: Теории, исследования, факты и политика / В.В. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1990. – 415 с.

4. Матвиенко А.И. Пути решения проблемы оптимизации бюджетных ассигнований в индустрии профессионального спорта / А.И. Матвиенко, А.В. Емельянова // Материалы международной научно-практической конференции «Моделирование в технике и экономике» (23-24 марта 2016 г.). – Витебск: УО «ВГТУ», 2016. – С. 349-351.

5. Форрестер Дж. Мировая динамика / Дж. Форрестер. – М. : АСТ, 2003. – 384 с.

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ

ПАХУЦА О.П., СТУДЕНТКА*,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Сільський зелений туризм – відпочинковий вид туризму, сконцентрований на сільських територіях. Він передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами. Поняття «сільський туризм» часто ототожнюють з «агротуризмом», але «сільський туризм» значно ширше.

Саме поняття «сільського туризму», традиційно вважається започаткованим у Франції та Швейцарії у другій половині ХХ ст. При цьому зазначається, що ще на початку ХVІІІ ст. у французьких і швейцарських Альпах (околиці Монблану та інших найвищих альпійських піків Європи) з'явилися перші гостьові будинки-шале для обслуговування експедицій британських туристів-природолюбів. Сільський туризм набув великої популярності у США та Англії, Ісландії, Данії, Іспанії, Фінляндії, Австрії, Швейцарії, Польщі та Угорщині.

Сільський зелений туризм є досить перспективним видом відпочинку та стає все більш популярним у світі. Цей вид туризму,

* Науковий керівник: Бобловський О.Ю., к.ф.н., доцент

давно відомий як сільським господарям, так і відпочиваючим, відроджується у нас на нових засадах. Сьогодні понад 400 сільських господарів в Карпатському регіоні готові прийняти гостей у своїх садибах, а по Україні цей показник досягає значення близько 1000 садиб. Туристів приваблює до них зручна система поселення, сучасне обладнання приватних пансіонатів, близькість до природи, співвідношення ціна/якість, гостинність та домашня атмосфера при організації відпочинку. Серед міських жителів є модним відпочивати в селі. Для них це можливість насолодитися тихим, розміреним, близьким до природи життям, адже екологічна ситуація в містах залишає бажати кращого. Тому вирватися хоча б на пару тижнів із галасливого міста, пожити у злагоді з природою, дихати свіжим повітрям, харчуватися тільки натуральними та свіжими продуктами, пити джерельну воду та парне молоко для багатьох є расом на землі. Саме за цим і їдуть у село.. Зелений туризм пропонує відновлення зв'язків із природою, із корінням своїх предків. Популярність сільського зеленого туризму як виду відпочинку ще й пов'язана з тим, що він у найбільшій мірою відповідає рекреаційним потребам людей, що живуть за умов урбанізованої середовища, околицях зі складною екологічною обстановкою, відчувають нервові перенапруження. На жаль, нині лише невеликий відсоток населення України має можливість відвідати престижні зарубіжні курорти. Ціни ж послуг у сфері сільського туристичного бізнесу перебувають у межах купівельної спроможності населення 2-5 разів менше, ніж у готелях, а також «сільське життя» приваблює туристів як альтернатива міського життя для відчуття контрасту з ним

Сільський зелений туризм в Україні має величезний потенціал, адже історично склалося так, що українське село наділене багатою архітектурною спадщиною, цікавою культурою, самобутнім побутом, мальовничими краєвидами. Сільський туризм не є чимось новим, ще на початку ХХ століття до Карпат на лікування або відпочинок у горах приїжджали І. Франко, Л. Українка, М. Грушевський та інші видатні діячі культури та політики. Взагалі сільський зелений туризм, аграрний туризм та інші види відпочинку на селі для України є порятунком українського села від повного занепаду, міграції селян до міст і на роботу за кордон.

В Україні заснована Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму з регіональними відділеннями. Виходить журнал «Сільський зелений туризм». У ньому публікуються пропозиції селян щодо використання їхніх будинків для відпочинку на селі вітчизняних

і зарубіжних туристів з фотографіями садиб, описами природних принад регіону і переліком послуг.

Основою сільського зеленого туризму є село, сільська оселя, селянин і його побут, які будуть цікавими іноземним туристам лише, якщо вони будуть українськими, а отже, відмінними від уже баченого вдома або в інших країнах. Туристу цікаво подивитися як селянин виробляє сир, масло, ковбасу, варить борщ або робить вареники саме за старовинними українськими традиціями. Туристи хотіли б не просто зайти до повітки, подивитися на корову, а й подоїти її, поспати на сіні в кауні, покататися на конях, взяти участь у святі різання свині. Не менш важливим є відновлення загублених ремесел, їх традиційних центрів. Виготовлення ліжника, дерев'яного чи глиняного посуду, іграшок, киптарів, гуцульських топірців тощо не залишить байдужим жодного туриста.

Розвиток сільського зеленого туризму в Україні, як і в більшості країн світу, вважається невід'ємною частиною комплексного соціально-економічного розвитку села. Українське село потребує корінних змін. Потенційні можливості розвитку зеленого туризму, практично у всіх регіонах України безмежні як щодо іноземних туристів, так і щодо вітчизняних - жителів урбанізованих міст. Зелений туризм може дати сільському населенню мотивацію для того, щоб плідно жити і працювати, не залишаючи рідний край. Дуже важливо, що розвиток зеленого туризму допоможе зберегти історичну спадщину українського народу та його історико-культурні цінності в кожному регіоні, дасть поштовх до реставрації об'єктів, про які давно й незаслужено забули. Розвиток сільського зеленого туризму спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, в цілому сіл; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Звичайно, на перших порах приймання і обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але з певним надходженням коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць; об'єднаними зусиллями добиваються зміни на краще сфери обслуговування. Суттєву роль відіграє розвиток сільського зеленого туризму у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись приймати і обслуговувати відпочиваючих, члени селянських родин мимоволі змушені поповнювати свої знання з ведення домашнього господарства, гігієни і санітарії, приготування їжі тощо, а спілкування з гостями розширює їх кругозір, дає змогу

зав'язати нові знайомства, завести друзів в інших населених пунктах.

Соціально-економічне значення розвитку сільського зеленого туризму для держави полягає у тому, що він:

- стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом;
- сприяє розвитку місцевої інфраструктури;
- сприяє збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшуючи додаткові прибутки селян і відрахування у місцеві бюджети;
- активізує місцевий ринок праці, підвищує зайнятість, затримує молодь на селі, знижуючи потребу в закордонному заробітчанстві;
- сприяє охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності українців;
- створює можливості для змістовного відпочинку незаможних людей;
- сприяє підвищенню культурного рівня мешканців села та підвищенню екологічної свідомості.

На жаль, на території України не існує чіткої нормативно-правової бази і концепцій розвитку такого туризму в регіоні. Звітність об'єктів, зайнятих у зеленому туризмі зводиться до спискового обліку садиб. Статистичних даних по зеленому туризму не можна знайти в жодних довідниках, і така інформація втрачається, як втрачається інформація про прибутки таких суб'єктів.

Обмежує розвиток сільського зеленого туризму в Україні і низький рівень облаштування сільських садиб. Хоча загальний житловий фонд українського села величезний – 6,5 млн. будинків, централізоване водопостачання мають лише 12 % осель, опалення природним газом – 18 %, а каналізацію – 7 %. У цілому із загального житлового фонду сіл приватного сектору уже нині можна використати з метою розселення туристів і відпочиваючих до 30 % будинків належного санітарного стану. Ще 10 % — за мінімального ремонту та облаштування як самими жителями, так і туристичними фірмами.

Розвиток сільського зеленого туризму дасть змогу вирішити багато наболілих проблем українського села, сприятиме:

- підвищенню рівня зайнятості населення;
- зростанню доходів сільських жителів за рахунок надання послуг туристам і реалізації вироблених продуктів харчування за прийнятними цінами;
- покращенню благоустрою сіл, місцевих доріг, інженерного облаштування окремих садиб;

– відродженню місцевих народних звичаїв, промислів, кулінарних традицій.

Розвиток сільського зеленого туризму може стати поштовхом для розвитку туризму України. Сільський зелений туризм – це плюси для економіки, охорони довкілля, поліпшення екологічної ситуації, це нові робочі місця, що стимулюють прилив молодих спеціалістів та бізнесу до сільської місцевості. За прогнозами економістів, туристична галузь у XXI ст. буде провідною у світовій економіці, також прогнозують змїну вподобань туристів – втoма відпочивати в переповнених галасливих місцевостях. Перевагами сільського туризму є контакт із природою, тиша і спокій, здорове довкілля, чисте повітря та харчування. Сільський туризм практично єдина галузь, яка на початковому етапі не вимагає інвестицій, великих капітальних вкладень, але може принести велику користь багатьом громадянам держави насамперед тим, що розширює ринок збуту вітчизняних товарів і послуг, створює нові робочі місця і сприяє надходженню іноземної валюти.

Література.

1. Горішевський П. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. Горішевський, В. Васильєв, Ю. Зінько. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2003. – 148 с.
2. Костриця М.М. Підприємницькі засади розвитку сільського туризму: дис. канд. екон. наук.: 08.00.04 / М.М. Костриця; Житомирський державний технологічний університет. – Житомир, 2008. – 213 с.
3. Зінченко А.І. Маркетинг підприємств зеленого туризму: дис. канд. екон. наук.: 08.00.04 / А.І. Зінченко; Київський національний торговельно-економічний університет. – Київ, 2012. – 215 с.
4. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. Стратегічні пріоритети / В.І. Биркович // Наук.-аналіт. щокварт. зб. – 2008. – № 1(6). – С. 137-143.
5. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України № 282-IV від 18.11.03 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 13. – С. 180.
6. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: [навчальний посібник] / П.Р. Пуцентейло. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

ТОРБЕНКО О.П., СТУДЕНТКА*, НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

У сучасному розвитку інноваційної діяльності в Україні не в повній мірі використовується такий ресурс, як державно-приватне партнерство. Так, стан високотехнологічних і наукомістких виробництв в Україні не забезпечує належний рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світових ринках.

Необхідно відзначити, що в сучасних умовах рівень конкурентоспроможності національної економіки визначається не тільки часткою експорту високотехнологічної продукції. Найбільш поширеним методом кількісної оцінки порівняльного рівня конкурентоспроможності країни в сучасній світовій практиці є рейтинг глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, який включає в себе індекси 12 груп показників: 1) якість інститутів; 2) інфраструктура; 3) макроекономічна стабільність; 4) здоров'я і початкову освіту; 5) вищу освіту і професійна підготовка; 6) ефективність ринку товарів і послуг; 7) ефективність ринку праці; 8) розвиненість фінансового ринку; 9) технологічний рівень; 10) розмір ринку; 11) конкурентоспроможності підприємств; 12) інноваційний потенціал.

Ключову роль у визначенні індексу глобальної конкурентоспроможності відіграють інноваційний потенціал, конкурентоспроможність компаній, вища освіта та професійна підготовка, а також технологічний рівень. У даних сферах в Україні існує ряд невіршених проблем. Залишається відносно низьким попит на технологічні інновації вітчизняних підприємств, невисока їх інноваційна активність, недостатньо розвинені необхідні елементи інноваційної інфраструктури. В результаті спостерігаємо низьку ефективність механізмів трансферу знань і нових технологій на внутрішній і світовий ринки, невисокий рівень капіталізації інтелектуального потенціалу. Отже, недостатньою залишається також інвестиційна привабливість науково-дослідних установ.

Конкретні заходи щодо стимулювання інноваційної діяльності в рамках створення технопарків, підтримки малого підприємництва та

** Науковий керівник: Витвицька О.Д., д.е.н., професор*

фінансування інноваційних проєктів передбачають участь держави спільно з іншими учасниками інноваційного процесу – бізнесом, вищими навчальними закладами, науковими організаціями та виробничими підприємствами, фінансовими структурами і т. ін.

У сучасних умовах необхідність посилення співпраці держави з іншими учасниками інноваційного процесу, зокрема з бізнесом, також підтверджується досвідом провідних світових держав. Так, якщо в 10 провідних світових наукових державах, а також в ЄС і ОЕСР в цілому частка фінансування досліджень і розробок бізнесом переважає частку державного фінансування, то в Україні спостерігається зворотна ситуація.

У зв'язку з тим, що Україна відстає в розвитку від провідних країн світу, виникає необхідність визначення найбільш ефективної участі держави в інноваційних проєктах. В економічній діяльності деяких країн, практика взаємодії бізнесу і державної влади проявляється в особливій формі партнерства держави та приватного сектора (Public-Private Partnership, PPP). В українській літературі використовують поняття «державно-приватне партнерство».

Природа такої державно-приватної взаємодії наступна. З одного боку, існують традиційні сфери державної відповідальності (інфраструктура, соціальна сфера, оборона та ін.), а також інші пріоритетні для держави сфери. З точки зору ринкової економіки вони не становлять значного інтересу і можуть зникнути, якщо активи не будуть передані приватному бізнесу. Але держава не може повністю передати їх у приватну власність. З іншого боку, існують пріоритетні для держави сфери, де приватний сектор може функціонувати без державної участі, але для держави необхідно або найбільш ефективно реалізовувати проєкти із залученням приватного капіталу та інших приватних ресурсів. У цьому випадку виконання таких проєктів можливо, якщо держава і бізнес знаходять спільні інтереси в їх реалізації. Інноваційний розвиток є саме тією сферою, в якій існує можливість реалізації такого механізму.

До основних форм державно-приватного партнерства належать [0, с. 5]: державні контракти, що укладаються між приватною фірмою і державою на виконання будь-яких суспільно значущих завдань та видів діяльності; відносини оренди, коли на умовах, визначених договором оренди, приватному партнеру передається державне майно за певну плату у тимчасове користування; спільні (державно-приватні) підприємства. Це можуть бути акціонерні товариства або спільні підприємства в залежності від характеру і структури спільного капіталу,

з пайовою участю сторін; концесійна угода (концесія) передбачає передачу державною приватній компанії право на користування державною власністю або на надання послуг, які зазвичай надаються державою. За користування державною власністю концесіонер вносить плату відповідно до умов угоди; угода про розподіл продукції нагадує концесійну угоду із застереженням, що концесіонеру належить тільки частина продукції, що випускається; інші взаємовигідні форми взаємодії держави і приватного сектора.

Сфери застосування різних форм державно-приватного партнерства і самі форми партнерств стрімко розвиваються. Так, наприклад, якщо концесійні угоди спочатку зазвичай застосовувалися при спорудженні автострад, автостоянок, забезпеченні централізованим теплопостачанням, то в даний час вони набули поширення в таких сферах, як національна оборона, освіта, кабельне телебачення та ін. В ряді країн приватний бізнес проектує і будує об'єкти охорони здоров'я, освіти та інші громадські об'єкти, а потім керує ними.

Під час реалізації проектів державно-приватного партнерства використовуються різноманітні механізми співпраці державних структур і приватного бізнесу. Вони різняться в залежності від переданих приватному партнеру прав власності, інвестиційних зобов'язань сторін, принципів поділу ризиків між партнерами, відповідальності за проведення різних видів робіт.

Щодо стосується джерел фінансування інноваційної діяльності, то, як правило, виділяють такі: 1) власні кошти підприємств; 2) державні фонди і цільові програми); 3) фонди приватних інвесторів (страхові компанії, пенсійні та венчурні фонди, інвестиційні банки і страхові компанії); 4) фондовий ринок. Власні кошти підприємств є найважливішим і основним джерелом фінансування. Однак повне фінансування НДДКР з боку корпоративних підприємств неможливо, тому стимулювання і підтримка інноваційної діяльності здійснюються за допомогою державних програм.

В сучасних умовах об'єднання зусиль держави і підприємницького сектору з метою створення сприятливого клімату для реалізації нововведень, включаючи розвиток необхідної інфраструктури, забезпечення відповідних фінансових умов, податкового стимулювання, кадрового забезпечення, нормативно-правової бази, є найефективнішим способом вирішення існуючих в інноваційному розвитку України проблем.

Література.

1. Єріна А.М. Міжнародні рейтинги: статистичні аспекти обчислення та застосування. Частина 1. Індекси економічної свободи та глобальної конкурентоспроможності / А.М. Єріна // Статистика України. – 2016. – № 3. – С. 56-64.
2. Коломієць Т. Наукові дослідження та технічні розробки в Україні: аналіз тенденцій [Електронний ресурс] / Т. Коломієць. – 2016. – Режим доступу: <https://www.cedos.org.ua/uk/osvita/naukovi-doslidzhennia-ta-tekhichni-rozrobky-v-ukraini-analiz-tendentsii>
3. Про державно-приватне партнерство: Закон від 01.07.2010 № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
4. Про інноваційну діяльність Закон від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
5. Schwab K. Insight Report. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Електронний ресурс] / K. Schwab. – 2016. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05_FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf.

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***БОБЛОВСЬКИЙ О.Ю., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Ключове значення у підвищенні економічної ефективності суспільного виробництва, формуванні сталого розвитку, удосконаленні технічної бази відіграє процес взаємодії науки і виробництва. Безперервне поліпшення засобів і предметів праці, втілення новітніх технологій і оптимізація виробничого процесу є основною рушійною силою економічного зростання будь-якої країни.

Розвиток сільського господарства України передбачає впровадження нових технологій, розробок, виробництво нової якісної продукції, розвиток і нарощування інфраструктури.

Біля витоків інноваційної теорії економічного розвитку стоїть видатний український учений Михайло Туган-Барановський. Він

зробив суперечливий висновок: не споживання і попит управляють виробництвом, а саме виробництво управляє споживанням, і це відбувається через нагромадження капіталу та його інвестування в нові технології і виробництва [5].

У сучасній економічній літературі ми часто зустрічаємо трактовку інновації на підприємствах тільки з технічного погляду. Вузкий підхід ототожнює інновацію з виробництвом, особливо з оновленням його технологій, техніки, продукції. Визначення поняття інновації як нового продукту або послуги, спосіб їх виробництва, новація в організаційній, фінансовій, науково-дослідній та інших сферах – це широкий підхід. Крім того, такий погляд на інноваційну діяльність включає передовий досвід і його розповсюдження, використання новачій в інших сферах діяльності [4].

Поняття «інновації» варто розглядати з трьох позицій:

- 1) інновація як результат наукової думки, нова ідея, новина, досвід, що ще не має товарної форми;
- 2) інноваційний продукт – тобто призначене для продажу нововведення, інноваційний продукт як товар на ринку інновацій;
- 3) результат постійного та циклічного процесу трансформації наукових досягнень у виробництво, інновація як економічна категорія.

Інновація за різних умов визначається як процес і як кінцевий результат діяльності, втілений у вигляді новітнього або удосконаленого продукту, нових послуг, що мають ринковий попит або соціально-економічну значимість для суспільства, новітнього або удосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності [2, с. 11]. Внаслідок інновації суттєво змінюються кількісні та якісні характеристики сфер виробництва та споживання, прискорюється економічний розвиток, забезпечується інтенсифікація суспільного виробництва.

Сучасний досвід господарювання переконує, що інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств неможливий без активізації інвестиційної діяльності, оскільки саме інвестиції є основою для успішного розвитку підприємства на інноваційній основі. Адже для досягнення позитивних результатів впровадження інноваційного проекту важливо залучити потенційних інвесторів та забезпечити зацікавленість суб'єктів до інновацій та інвестицій.

Термін «інвестиції» досить тісно пов'язаний з поняттям «капітал». Зміна поглядів на ці категорії відбувалася у процесі розвитку суспільно-економічних відносин. Своє бачення цих понять дає кожна економічна школа. Сучасна теорія інвестицій виникла як синтез

підходів кейнсіанської, інституціональної та неокласичної теорій, тобто інвестиції розглядаються на мікро - чи макrorівнях у всіх сферах економіки.

Дж. Кейнс розумів під інвестиціями: «поточний приріст цінності капітального майна внаслідок виробничої діяльності даного періоду». Це – «та частина прибутку за певний період, що не була використана для споживання» [3]. Щодо сучасного розуміння даного економічного поняття, то І.О. Бланк розглядає інвестиції як вкладення капіталу з метою його наступного збільшення [1].

Існують дві версії походження терміну «інвестиції». Одні вчені вважають, що це поняття походить від латинського слова «invest» – вкладати, на думку інших від «investio» – одягати. Останнім часом науковці притримуються другої версії.

У спрощеному розумінні інвестиції – це те, що «відкладають» на завтрашній день, для того щоб мати можливість більше споживати в майбутньому. Одна частина інвестицій – це споживчі блага, які не застосовуються в поточному періоді, а відкладаються в запас (інвестиції на збільшення запасів). Інша частина – це ресурси, які спрямовуються на розширення виробництва (вклади в споруди, машини та будівлі).

На нашу думку, інвестиції – це вкладання всіх видів капіталу в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою досягнення поставлених інвестором цілей.

Саме прагнення отримати вигоду, прибуток чи дохід поєднує ці два поняття «інновації» та «інвестиції». Оскільки всі нововведення спрямовані на удосконалення існуючих систем, механізмів, продуктів тощо з метою отримання кращого результату. Інвестиції – це фінансове забезпечення інноваційних процесів.

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як «одна з форм інвестиційної діяльності», що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу. Ця діяльність охоплює:

- 1) випуск і поширення принципово нових видів техніки і технологій;
- 2) прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- 3) реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат;
- 4) фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил;
- 5) розробку і впровадження нової ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища.

Інновації в сільському господарстві спрямовані на задоволення продовольчих потреб населення через поліпшення землі як природного ресурсу, створення нових сортів рослин, порід тварин тощо. Вони дають можливість одержати економічний ефект, пов'язаний з реалізацією цілей розвитку аграрного виробництва, підвищенням ефективності його функціонування.

Вважаємо, що інвестиційно-інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств – це процес фінансового забезпечення комерціалізації новітніх розробок, програм, селекційних видів продукції та інше з метою підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому продовольчих ринках, отримання прибутку чи інших вигод.

Інноваційний процес в агропромисловому виробництві можна охарактеризувати двома основними рисами: його базовою основою є нова наукова ідея – джерело нововведення, що в ході інноваційного процесу розробляється більш детально, проходить технічну апробацію та впроваджується у виробництво; головним критерієм успіху інноваційного процесу є суспільна необхідність та значущість його результатів. В умовах ринку недостатньо запропонувати інновацію – вона ще має бути успішно реалізована на ньому.

На нашу думку, інноваційно-інвестиційне забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств – це сукупність інвестиційних заходів, спрямованих на практичне впровадження в аграрне виробництво винаходів, інноваційних розробок, рекомендацій та прискорення розвитку сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі, заради досягнення поставленої інвестором мети щодо отримання економічного чи соціального ефекту.

Секція

***Актуальні напрями
та новітні тенденції
теорії та практики
сучасного
менеджменту***

ПІДВИЩЕННЯ КЕРОВАНOSTІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА РАХУНОК ПОБУДОВИ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ

***БАЛЬДЕР А., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В умовах ринкової економіки управління розвивляються як важливий інструмент успішного функціонування та розвитку соціальної системи будь-якого масштабу. При такому розумінні значимості управління найпершою задачею управління постійний пошук факторів та механізмів підвищення якості управління, ефективності праці підсистеми управління, від яких залежить досягнення керованості організації.

Керованість підприємства залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів. Ступінь впливу цих факторів показує рівень керованості підприємства. Частіше всього про проблеми керованості говорять у зв'язку з розмірами підприємств, чисельністю персоналу, територіальним розміщенням окремих підрозділів. При цьому втрачають керованість швидкозростаючі структури, так як організація управління не настільки динамічна та втрачає здатність відповідати новим масштабам. Тому постає питання про побудову раціональної структури управління як важливого фактору підвищення рівня керованості [1].

З'ясування суті управління, його природи, цілей, виявлення критеріїв та меж керованості як якісної характеристики управління допомагають раціональній побудові управлінської діяльності, що взаємодіє з іншими типами діяльності в універсальному просторі діяльності.

Керованість організації – це ступінь реагування підсистеми управління на управлінські рішення, що приймаються. Керованість організації представляє собою процес досягнення результату. Рух до результату складається з узгодженої взаємодії двох підсистем: керуючої та керованої. Пошук шляхів досягнення узгодженості між цими підсистемами призводить до появи факторів, що сприяють підвищенню рівня керованості підприємства [2, с. 3].

Як вже вказувалося, підвищенню рівня керованості підприємства може посприяти побудова раціональної організаційної структури управління. Структура управління визначається масштабом соціально-

економічної системи, функціональним різноманіттям її елементів, особливостями впливу зовнішнього середовища та можливості людей приймати рішення в складних ситуаціях. Ієрархічна організація являє собою багаторівневу структуру, що складається з взаємопов'язаних підсистем, елементи яких мають право приймати рішення.

Після визначення норми керованості, далі у зв'язку з ростом підприємство може зустрітися з необхідністю збільшення кількості рівнів ієрархії. Це призведе до вертикального росту організаційної структури та зниженню ефективності її функціонування. Для вирішення цієї проблеми звично віділяють два типи масштабу керованості: вузький та широкий. При вузькій нормі керованості кількість підлеглих мінімальна, але при цьому керівник намагається втручатися в роботу підлеглих. При широкій – максимальна кількість підлеглих, але при цьому керівник вимушений делегувати свої повноваження.

Механізми формування керованої організаційної структури потребують дотримання наступних правил:

- організаційна структура повинна бути максимально доступною для розуміння персоналу;
- кожен працівник повинен мати посадову інструкцію;
- інформаційні канали повинні забезпечувати передачу інформації як в прямому напрямі, так і в зворотному (контроль виконання);
- координацію всієї діяльності повинно здійснювати вище керівництво на рівні замісників керівників підприємства;
- функції лінійного керівництва та функціональних підрозділів повинні бути розмежовані.

Реалізація вказаних правил дозволить спроектувати найбільш керовану організаційну структуру управління.

Література.

1. Дресвянников В.А. Вопрос степени управляемости организацией [Электронный ресурс] / В.А. Дресвянников. – Режим доступа: [http:// www. Emcon. ru /420-196 htl/](http://www.Emcon.ru/420-196.html/)
2. Кредісов А.І. Менеджмент для керівників / А.І. Кредісов, Є.Г. Павленко, В.А. Кредісов. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 557 с.
3. Менеджмент организаций: [учебное пособие] / Под ред. З.П. Румянцевой и Н.А. Саламатина. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 716 с.

4. Минцберг Г. Структура в кулаке: создание эффективной организации / Пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 2001. – 512 с.

5. Єрмошенко М. Менеджмент: [навчальний посібник] / М. Єрмошенко, С. Єрохін, О. Стороженко. – К. : Національна академія управління, 2006. – 655 с.

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ТА НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

***БОГДАНОВИЧ О.А., СТ. ВИКЛАДАЧ,
КОВАЛЬ О.В., ДЕМЧЕНКО Т.М., СТУДЕНТИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Різноманіття форм і змісту менеджменту організації, її функціонування і взаємодії з зовнішніми контрагентами і ринкової інфраструктурою обумовлює ряд пріоритетів розвитку. Значна частина їх визначається безпосередньо постановкою нових підходів менеджменту до вирішення виробничих, інформаційних, комерційних та інших завдань функціонування організації. Зміст цих завдань і ресурси, що залучаються для їх вирішення, за своєю суттю не є інноваційними і забезпечуються, як правило, екстенсивною мобілізацією.

Ймовірний розвиток ринкових процесів, ускладнення кон'юнктури і конкуренції, з одного боку, і формування нових відносин працівника та роботодавця – з іншого, обумовлюють необхідність розробки і пропозиції адекватних, оригінальних інновацій менеджменту. Перший досвід апробації, впровадження та експлуатації (наприклад, в проектуванні) процедур взаємодії переконливо показав результативність їх впливу на традиційні форми функціонування організації. І хоча питома вага таких розробок у загальному обсязі інновацій менеджменту організації поки що не перевищує 10-15 %, потенціал їх розвитку та використання виключно високий.

Необхідно розуміти, що інноваційні шляхи розвитку менеджменту здатні не тільки обумовлювати ефективність функціонування, але і безпосередньо визначати вироблення і застосування нових форм побудови організації. Проектування

процедур взаємодії зробило істотний вплив на розробку і застосування принципово нового регулюючого механізму менеджменту.

Розробка і застосування програми супроводу процедур менеджменту в процесі їх цілеспрямованої адаптації до використання в управлінні виробничими та іншими процесами в організації є інновацією. Альтернативність її прикладного використання є наочним прикладом ініціації менеджментом нових процедурних рішень у виробничій, економічній, соціальній та інших підсистемах організації. Така тенденція означає принципово новий напрям розвитку не тільки менеджменту супроводу функціонування організації зокрема, але і власне сутності та змісту корпоративного менеджменту в цілому.

Сучасний менеджмент активно розвиває теорію регулювання як оперативного інструментарію реагування організації на зміну ситуації. Більш того, інструментарій регулювання і саморегулювання не тільки розвиває новий, але і істотно підвищує ефективність використання вже наявного потенціалу менеджменту. Це ґрунтується на використанні механізму виборчої оптимізації застосування освоєних інструментів і підвищення ефективності їх комбінування та агрегування. Так, сучасними методиками розробки та реалізації скануючих підходів до вдосконалення структур і процедур бізнес-організації забезпечується перманентність розробки і здійснення їх розвитку в процесі досягнення поставленої мети. Це реалізується послідовним делегуванням повноважень керівника проекту головам функціональних підрозділів. Причому програма, методика, параметри передбачуваного делегування декларуються заздалегідь, відкрито для всіх учасників процесу, що надає загальне координуючий вплив на забезпечення їх ефективної взаємодії в ході розвитку моделі менеджменту.

На основі скануючого підходу кожен з керівників на своєму, самому відповідальному для нього, в рамках даного процесу, етапі розробки та реалізації організаційного рішення отримує виключні повноваження. В кінцевому рахунку саме це забезпечує універсальність підходу, дозволяє органічно використовувати все різноманіття ресурсів розвитку менеджменту. Весь спектр можливостей модернізації, реорганізації, реформування організації представляє виключно актуальний напрямок розвитку теорії менеджменту. Це дозволяє припускати, що місце і роль дисципліни "Менеджмент" в загальній системі професійних знань, застосування її розробок і матеріалів в керівництві і управлінні організацією. Разом з тим структура теорії менеджменту містить широкий і різноманітний спектр та інші

актуальні напрямки досліджень, положень та прикладних розробок. Це обумовлює необхідність і надає можливість обговорити парадокси розвитку сучасного менеджменту, насамперед у вітчизняних умовах, і основні підходи та результати прогнозування розвитку теорії менеджменту.

Традиційний менеджмент як практика виник у зв'язку з необхідністю делегувати власником повноваження щодо управління підприємницькою діяльністю професійному управляючому-менеджеру з метою досягнення цілей організації.

До основних положень, які становили основу традиційного менеджменту, можна віднести такі:

1. Менеджмент – управління бізнесом, а бізнес є виключно справою суспільства.

2. Соціальні обов'язки, тобто справи, які не можуть бути включені в рамки економічних розрахунків, скоріше виступають перепонами в менеджменті, ніж його цілями і завданнями. Вони повинні виконуватися поза підприємством і поза межами нормального робочого дня менеджера.

3. Основна функція менеджменту полягає в мобілізації енергії організації для виконання відомих і визначених завдань. Підприємництво і нововведення (крім систематичного дослідження) знаходяться поза його сферою. Це положення протягом більш як півстоліття було значною мірою необхідністю. Наголос на управлінську сторону менеджменту – до майже повного нехтування підприємництвом як однією з функцій менеджменту – відображає реальність, притаманна економіці першої половини XIX ст. Це був період високої технологічної і підприємницької активності, період, котрий вимагав швидше адаптації, ніж нововведень, і здатності робити краще, ніж сміливості робити інакше.

4. Основну увагу менеджмент приділяє саме робітникові фізичної праці – кваліфікованому або некваліфікованому, котрий розглядався як один із ресурсів і як один з основних елементів витрат. Найвище досягнення традиційного менеджменту полягає в тому, що він за умов спільної праці зробив робітника продуктивним. Головною його турботою до другої половини XX ст. залишалися продуктивність й управління працею робітника.

5. Менеджмент є наукою, тобто він розвивається незалежно від суб'єктивних поглядів, як і елементарні дії арифметики, закони фізики або інженерні розрахунки.

6. Менеджмент є результатом економічного розвитку. Він виник тоді, коли бізнес «переріс» господаря, котрий робив все сам. І справді, менеджмент виник на підприємствах, які з самого початку були великими (залізниці, сталеварні заводи, універсальні магазини та ін.).

Література.

1. Електронний ресурс. – [Режим доступу]. – https://studme.com.ua/1580111710429/menedzhment/perspektiv_y_napravleniya_razvitiya_menedzhmenta.htm#670
2. Електронний ресурс. – [Режим доступу]. – <https://www.br.com.ua/referats/Managment/10516.htm>
3. Електронний ресурс. – [Режим доступу]. – <https://www.br.com.ua/referats/Managment/103532.htm>
4. Електронний ресурс. – [Режим доступу]. – <http://osvita.ua/vnz/reports/management/15042/>
5. Електронний ресурс. – [Режим доступу]. – http://yaneuch.ru/cat_68/suchasnij-menedzhment/42451.1275587.page1.html

РОЛЬ КЕРІВНИКА В МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ

ГОРЕНКО А.І., АСПІРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Керівникові підприємства відводиться вирішальна роль для мотивації найманих працівників. І якщо керівник не бажає брати участь в цьому процесі, то не зможе отримати вражаючих результатів праці. Запропонувати більше грошей своїм підлеглим - це не вихід. Варто навчитися мотивувати співробітників згідно їх потреб і очікувань.

Потреби викликають у людини бажання їх задовольнити та реалізувати. Завданням керівників є показати, що саме через виконання певних завдань та своїх трудових обов'язків людина зможе задовольнити свої потреби. Тому працівники повинні побачити у цілях компанії і свої цілі [1].

* Науковий керівник: Онегіна В.М. д.е.н., професор

На сьогодні існує достатня кількість так званих «моделей» керівника, розроблених спеціалістами, які включають відповідні професійні та морально-особистісні вимоги. При цьому кожна така модель створювалася на основі практики. Їх суть полягає в тому, що виділяються основні риси, вимоги, якими повинен володіти сьогоднішній керівник, менеджер: організаторсько-ділові риси, професійні, особистісні якості, риси характеру [2].

У науковій літературі виділені цість конкретних зовнішніх критеріїв оцінки рівня розвитку професійної компетентності кадрів управління: ціннісна орієнтація на управлінську діяльність; ступінь розвитку професійних якостей і здібностей (у тому числі й моральних); творча активність у процесі управління; здатність до професійного саморозвитку; визнання компетентності суб'єкта управління в організаційній структурі; рефлексивна саморегуляція [3].

За оцінкою Американської асоціації методів управління, менеджери мусять мати такі риси: найвищий професіоналізм; поєднання в собі рис адміністратора і лідера; вміння враховувати інтереси всіх сторін, що беруть участь у бізнесі; широкий інтелектуальний кругозір; висока моральність; ініціативність; наполегливість; комунікабельність; уміння бути стратегом, вивчати й аналізувати своє оточення; спроможність акумулювати інформацію – вибирати з неї найважливішу для даного моменту й на перспективу; використовувати можливості наявної інформаційної мережі; добувати інформацію; аналізувати погані новини з більшою увагою, ніж добрі; перетворювати факти в інформацію, а її – у знання; визначати важливість, цінність інформації, її багатоаспектність; відчувати перспективу, знати, що потрібно сьогодні, а що – завтра; мати інтуїцію; вміння переконувати підлеглих у потребах справи та в реалістичності свого бачення перспективи розвитку фірми; цінувати таланти працівників і позбавитися баласту коректним шляхом; уміти слухати інших і чути навіть те, що не сказано вголос; спонукати людей бути самими собою; керуватися правилом: якщо два працівники думають однаково, то один із них зайвий; прагнути до широкого спектру думок; бути чесним, оскільки без цього немає довіри, гнучким, поступливим у думках і діях, не переступаючи грані, за якою настає порушення етики, норм моралі; бути доброзичливим; добропорядним; об'єктивним; неупередженим; мати високо розвинуте почуття справедливості; щиро сприяти загальному успіху фірми; взяти на озброєння такі риси: акуратність, точність, діловитість, скромність, простота, чуйність, твердість, рішучість [4].

Сучасна ринкова економіка вимагає від керівника: здатності керувати собою; розумних особистісних цінностей; чітких особистих цілей; постійного особистого зростання (розвитку); навичок рішення проблем; творчого підходу; здатності впливати на оточуючих; знання теорії управління; організаторських здібностей; здатності навчати підлеглих; гнучкості та готовності працювати з представниками інших культур; здатності формувати і розвивати трудовий колектив [5].

Якщо організація прагне розвиватися й бути успішною, їй варто враховувати інтереси персоналу, сформувати мотиваційну систему та систему стимулів, щоб працівники виконували поставлені перед ними цілі. Найпростіші вимоги до організації праці – повага до підопічних, постійний зворотний зв'язок «керівник – підлеглий», можливість самореалізації та кар'єрного зростання працівників [1].

Сучасний керівник повинен враховувати всі фактори, щоб забезпечити успішну роботу підприємства. Для мотивації персоналу необхідний диференційований підхід, тобто кожен керівник повинен самостійно створювати свою систему мотивації, орієнтуючись у ситуації. Все-таки лише збільшенням заробітної плати талановитих фахівців не втримати. Та й не кожен роботодавець готовий змагатися з конкурентами в гонці за підвищення платні. Загалом ринкова система як і суспільство постійно змінюється та прогресує, тому потрібно змінювати систему мотивації праці, налаштовувати її під ту чи іншу ситуацію, яка виникає в певних умовах та на певному підприємстві [6].

Керівники, які знаходять підхід до своїх співробітників і уміють їх мотивувати в умовах світу, що міняється, рухають свою організацію вперед, обов'язково отримують заслужену нагороду. Лідерів, що упевнено ведуть свої компанії до успіху, відрізнятимуть декілька важливих якостей. Вони знатимуть все, що важливо і треба знати про навколишній світ. Вони безперервно вчитимуться, поповнюючи свій багаж знань. Їм будуть властиві виняткова гнучкість і уміння швидко адаптуватися до нових умов. Але що найважливіше і найцінніше - це їх позитивний стиль керівництва, що заряджає енергією і вселяє упевненість в тих, хто йде за ними і разом з ними.

Література.

1. Чир С. Мистецтво управління: мотивація та стимулювання [Електронний ресурс] / С. Чир // Режим доступу: <http://experyment.com.ua/mistetstvo-upravlinnya-motivatsiya-ta-stimulyuvannya/>

2. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування: [навчальний посібник] / Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

3. Гамага О.О. Функціональна компетентність керівника у формуванні управлінської команди: автореф. дис. канд. псих. наук : 19.00.05 / О.О. Гамага ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля МОН України. – Луганськ, 2010. – 23 с.

4. Шегда А.В. Менеджмент : [навчальний посібник] / А.В. Шегда. – Київ : Знання, 2002. – 583 с.

5. Нападовська Л.А. Фактори конкурентоспроможності та вимоги до сучасного керівника / Л.А. Нападовська // Економіка та держава. – 2013. – № 2. – С. 45-47.

6. Павлова І.І. Якісна характеристика видів мотивації персоналу / І.І. Павлова // Вчені записки Університету «КРОК». – 2014. – Випуск 36. – С. 212-216.

НЕОБХІДНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***Додух Н.О., Животченко В.В., студентки*,
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Планування і контроль на підприємстві є важливою складовою для досягнення ефективності діяльності. Саме планування формує фундамент для визначення стратегії діяльності підприємства в майбутньому, а контроль є визначальним фактором для успішної реалізації даної стратегії, забезпечуючи усунення невизначеності інформації та попередження виникнення проблем при кризових ситуаціях. Саме тому питання організації планування та контролю на підприємстві, а особливо в аграрному виробництві, набуває великої актуальності в наш час.

У сучасній економіці питання планування пройшло значний шлях зміни поглядів, починаючи з директивного, яке характеризувалося жорстким дотриманням нормативів і показників, до самокерованого, яке існує в сучасному ринковому механізмі регулювання економіки.

** Науковий керівник: Калініченко С.М., к.е.н., доцент*

Методологічні, методичні й організаційні аспекти планування за часів планової економіки розглядали Бочаров В.В., Петухов Р.М., Терещенко О.О. та ін. Щодо закордонних вчених, то значний внесок в плануванні як функції управління мали Акофф Р., Ансофф І., Мескон М.Х. та ін. Щодо дослідження проблеми організації системи контролінгу, то дані питання розглядали закордонні автори Хан Д., Хорват П., Примак А.Г., Фалько С.Г. та ін.

Р. Акофф визначив такі основні принципи, які забезпечують ефективність процесу планування: принцип холізму, безперервності, гнучкості, точності, участі, наступності, адаптивності, комплексності. Згідно даним принципам, стратегічне планування має преактивну чи інтерактивну орієнтацію [1].

Литвин Ю. стверджував, що «Планування – це процес розроблення і прийняття цільових установок кількісного та якісного характеру і визначення шляхів найефективнішого їх досягнення. Це установки, що розробляються у вигляді «дерева цілей» [2].

На нашу думку, планування найбільш точно можна характеризувати, як процес, який спрямований на виявлення та затвердження цілей і завдань підприємства, визначення напрямку розвитку діяльності із детальним прорахунком кожного кроку, які необхідні для реалізації поставленої мети. Контроль забезпечує поінформованість менеджера про відхилення від норм та нормативів, наявність «вузьких місць на виробництві», а також неефективне використання ресурсів. Саме контроль, на нашу думку, забезпечує розробку стратегії на підприємстві з метою уникнення зайвих перевірок, зменшення до мінімуму витрат часу та наявність високої якості роботи.

Планування обов'язково повинне охоплювати всі сфери діяльності підприємства, включаючи усі етапи, дії та операції як господарських процесів, так і процесів управління. Якщо при плануванні менеджер щось не врахує, то відбудеться неминуче виникнення у цій ланці неузгодженості, і як наслідок цього - зривів або порушення діяльності підприємства [3].

Планування є первісною з-поміж решти функцій управління. До функцій планування відносяться такі: цілевстановлення, прогнозування, моделювання, програмування.

Сутність планування полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт, а також

визначення ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку.

Мета планування полягає у створенні системи планових документів, які визначають зміст та певний порядок дій для забезпечення тривалого існування підприємства.

Планування дає змогу виявити проблеми, що існують на ринку, і намітити необхідні заходи для їх подолання. Однак неможливо абсолютно точно передбачити всі параметри економічної системи, яких буде досягнуто на практиці, адже формування плану завжди відбувається в умовах інформаційної недостатності. План в умовах ринку і самостійності підприємств має забезпечити насамперед ритмічність виробництва, одержання стабільних доходів і стійке фінансове становище підприємств [4].

Контроль – найважливіший фундаментальний елемент керування. Всі функції керування, такі як: планування, мотивація, створення організаційних структур, нерозривно пов'язані з контролем. Контроль - це процес досягнення організацією намічених цілей. Він необхідний для виявлення й дозволу виникаючих проблем раніше, ніж вони придбають серйозні наслідки. Самі по собі мети, плани й структура організації визначають її напрямок діяльності, контроль же розподіляючи зусилля направляє виконання робіт.

Сучасний ринок висуває чимраз вищі вимоги до планування і контролю. Основними факторами зростання ролі планування і контролю в нинішніх умовах є:

1) зростання рухомості зовнішнього середовища. Вимоги з боку попиту, що постійно змінюються, зумовлюють зрушення інших факторів зовнішнього середовища, технологій і засобів зв'язку. Такі ж самі швидкі та глибокі зміни змушують здійснювати бізнес. В українській економіці підвищена рухомість обумовлена перш за все перехідним характером вітчизняного господарства і, як наслідок, нестабільністю соціально-політичної сфери;

2) посилення відцентрових сил в економічних організаціях, унаслідок чого останні надають високий ступінь автономії і самостійності окремим підрозділам і менеджерам фірм. Поряд з позитивними результатами (підвищення гнучкості й підприємницької активності підрозділів) така практика створює ряд проблем і негативних ефектів (втрата централізованого контролю за роботою підрозділів;

подрібнення фундаментальних цілей фірми на множину часткових, більша частина яких не може бути виконана, або ж повне розмивання загальних цілей). Існує ряд апробованих на практиці способів регулювання процесу переборювання негативних наслідків відцентрових тенденцій; одним із найефективніших є планування, вироблення єдиної корпоративної стратегії і механізму її реалізації; новий стиль керівництва персоналом, який дає працівникові значно більшу свободу дій, сприяє розвитку його ініціативи і творчих можливостей [5].

Отже, наявність процесу планування та контролю та їх постійне удосконалення є важливими факторами забезпечення високого рівня ефективності виробництва на підприємствах. Приділяючи більшу увагу плануванню та контролю, хоча і в довгостроковому періоді, проте можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства, його надійності, забезпечення самоокупності та самофінансування. Планування та контроль є нерозривними процесами на підприємстві, які взаємодоповнюють одна одну, виявляють можливі суперечності, обґрунтовують плани розвитку підприємства та поліпшення ефективності діяльності окремих галузей та підприємства в цілому.

Література.

1. Акофф Р.А. Планирование в больших экономических системах / Р.А. Акофф; пер. с англ. Г.Б. Рубальского; под ред. д-ра техн. наук И.А. Ушакова. – М. : Советское радио, 1972. – 222 с.
2. Литвин Ю.О. Фінансове планування на підприємствах в сучасних умовах / Ю.О. Литвин, В.І. Матвійчук // Актуальні проблеми розвитку фінансово-кредитної системи України. – Донецьк, ДонНТУ, 2009. – С. 67-85.
3. Кірсанова Т.О. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві / Т.О. Кірсанова, Н.А. Дяченко // Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка. – 2011. – № 4. – С. 48-57.
4. Москалюк В.Є. Планування діяльності підприємства: [Навчальний посібник] / В.Є. Москалюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 252 с.
5. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства: [Навчальний посібник] / Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб. – К. : Каравела, 2003. – 432 с.

РІВЕНЬ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА І ПРАЦІ

**КОШАК Я.Г., ОСТАПЕНКО І.В., ОСТАПЕНКО А.В., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Праця відіграє визначальну роль у розвитку і становленні людини, суспільства в цілому. Вона є родовою ознакою людини, оскільки притаманна лише їй. За окремими гіпотезами праця сприяла розвитку та формуванню сучасної людини, була і є основою її існування, засобом визначення в суспільстві. Інтенсивність та продуктивність праці підносять суспільство на необхідний рівень, визначають місце держави в світовій ієрархії заможності та могутності і врешті визначають ступінь її економічної та політичної незалежності. Високі темпи економічного зростання неможливі без розвитку гнучкого ринку праці та створення ефективних робочих місць, для чого необхідно вдосконалити трудове законодавство; підвищити якість зайнятості та якість надання державних послуг у сфері сприяння зайнятості населення. Ефективність господарської діяльності залежить, перш за все, від діяльності самої людини – головної продуктивної сили суспільства. Праця – батько всіх достатків, земля – їх мати.[2]

Ефективність господарської діяльності досягається за умови поєднання засобів виробництва із робочою силою у суворо визначених кількісних та якісних пропорціях. Неповне використання того чи іншого виду ресурсів зменшує загальну кількість продукції, що виробляється. В найбільшій мірі, це стосується трудових ресурсів.

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, яка володіє фізичними й розумовими здібностями і знаннями, необхідними для здійснення корисної діяльності, тобто це повний запас ресурсів праці, що складається із зайнятих суспільно корисною працею в усіх галузях виробництва та потенційно спроможних до праці людей. [2]

Під трудовими ресурсами організації розуміють кваліфікованих працівників, які пройшли професійну підготовку та мають спеціальну освіту. До складу трудових ресурсів не відносять тимчасових сезонних позаштатних працівників та працівників за сумісництвом.

Населення впливає на економіку через свою економічно активну частину – загальну чисельність зайнятого в суспільному виробництві

* Науковий керівник: Артеменко О.О., к.е.н., доцент

населення, його статеву - вікову, освітню, професійно-кваліфікаційну структуру та територіальну організацію. В активну частину населення включають людей віком від 15 до 70 років, яке і формує трудові ресурси [1].

Агропромисловий комплекс (АПК) як один з основних міжгалузевих комплексів економіки країни, в умовах ринкових відносин, набуває дедалі більшого значення. Розвиток агропромислового комплексу безпосередньо впливає на продовольчу безпеку і є одним з найбільш перспективних напрямів структурної перебудови національної економіки. Наразі інтерес науковців до проблем ефективного ведення агропромислового виробництва та розвитку інтеграції галузей комплексу посилюється, що впливає на збільшення конкурентоспроможності аграрних підприємств та їх економічної ефективності що сприяє виникненню нових організаційних форм інтеграційних об'єднань між аграрними підприємствами.

Істотним чинником, що впливає на якість зайнятості та конкурентоспроможність продукції вітчизняних виробників, є умови праці. Близько 30 відсотків робочих місць в економіці пов'язані з небезпечними і шкідливими умовами праці. Виробничий травматизм збільшує чисельність громадян з обмеженою працездатністю і, у свою чергу, державні витрати на реабілітацію інвалідів.

З метою формування ефективного ринку праці необхідно забезпечити підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили шляхом сприяння підприємствам у здійсненні професійного навчання працівників протягом трудової діяльності.

Важливим завданням залишається раціоналізація структури зайнятості на базі поліпшення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності, удосконалення політики оплати праці та створення сучасних високотехнологічних робочих місць відповідно до завдань модернізації економіки.

Розбалансованість економічних взаємовідносин, занижений рівень оцінки аграрної праці, недостатній і неадаптований трудовий потенціал складають основу низького рівня результативності виробництва і праці.

До чинників, що гальмують економічний розвиток, належать недостатність власних коштів у підприємств АПК для здійснення інвестування, низька якість його транспортної та енергетичної інфраструктури, застаріле енерговитратне технічне забезпечення, низький рівень технологічного забезпечення, невідповідність факсові

структури трудових ресурсів потребам ринку, низький рівень розвитку людського капіталу в цілому.

Таблиця

Динаміка основних показників ринку праці України

Показники	2010 факт	2014 факт	2016 прогноз
Рівень зайнятості у віці 15-70 років (за методологією МОП), відсотків	58,5	57,7	58,0
Рівень безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП), відсотків	8,1	9,1	8,2
Кількість зайнятих економічною діяльністю у віці 15-70 років, млн. осіб	20,3	20,2	20,7
Кількість безробітних у віці 15-70 років (за методологією МОП), млн. осіб	1,8	1,9	1,7
Продуктивність праці, у відсотках до попереднього року, відсотків	103,8	102,1	103,7

Сьогодні близько 30 % промислових і майже 60 % сільськогосподарських підприємств відчувають нестачу кваліфікованих виробничих кадрів.

Ураховуючи підсумки 2015 року у 2017 році перед виробниками постало головне завдання – трансформувати економіку в конкурентоспроможний господарський комплекс, який повинен забезпечити подальший соціальний і гуманітарний розвиток суспільства. У цьому контексті 2017 рік повинен стати роком проведення структурних реформ з метою закладення фундаменту стійкого і довгострокового економічного зростання всіх галузей виробництва.

Література.

1. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/page/>

2. Аграрна економіка: [підручник] / Д.К. Семенда, О.І. Здоровцов, П.С. Котик, О.О. Школьников, та ін.; за ред. Д.К. Семенди, О.І. Здоровцова. – Умань, 2005. – 318 с.

3. Андрийчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : [монографія] / В.Г. Андрийчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.

4. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку : [монографія] / В.Г. Андрійчук. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. – 212 с.

5. Бугера С.І. Організаційно-правові питання реалізації сільськогосподарської продукції та забезпечення її якості / С.І. Бугера // Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки. – 2011. – № 54. – С. 452-457.

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В ПЕРІОД КРИЗИ

ЛАБУНЬСКА А.А., РУЖИНЬСКА Ю.П.,

ХАРЧЕНКО А.Ю., СТУДЕНТИ*,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В наш час, в період подолання економічної кризи, для підприємств дуже важливо зберегти ефективність роботи персоналу.

Ми замислились над питанням, чи потрібно взагалі мотивувати працівників в період кризи? Адже якщо дивитись на ситуацію з одного боку, співробітники зацікавлені в робочому місці, і якщо йому недовподобі те чи інше місце кожен має право звільнитися і знайти собі іншу, кращу роботу. Але завжди існує ризик не знайти роботу взагалі. Тому працівники думають: «Добре що в мене є хоч якась робота за яку мені платять гроші», ось така мотивація, точніше повна її відсутність [4].

У випадку відсутності достовірної інформації про реальну ситуацію на підприємстві та перспективах її розвитку, персонал опиняється залученим в обговоренні чуток і різноманітних інтерпретацій того що відбувається, це позначається на його роботі. Крім того, багато співробітників звільняються або збираються це зробити.

Тому одним з заходів кадровберігаючого підходу є роз'яснювальна робота з персоналом, відповідно до якої інформація для співробітників повинна містити [6]:

- характеристику ситуації, в якій перебуває підприємство;
- найбільш вірогідний варіант розвитку подій;

* Науковий керівник: *Островерх О.В., к.е.н., ст. викладач*

- заплановані заходи по подоланню кризи і очікувані результати від їх реалізації;
- роль співробітників в її успішній реалізації [1].

Необхідно мотивувати співробітників до подолання труднощів. Цінних працівників необхідно стимулювати як в період кризи так і у звичайний час, інакше такі робітники знайдуть краще місце роботи. Важливою складовою успіху і швидкого додання кризи на підприємстві є дружня команда кваліфікованих спеціалістів.

Лояльність співробітників до керівництва підприємства дуже важлива, в іншому випадку реалізація антикризових заходів може зустріти опір з їхнього боку. Істинна лояльність і згуртованість колективу навколо керівництва підприємства починається тоді, коли кожен співробітник розуміє, що керівництво підприємства і власник не перекладають на них весь вантаж втрат, поневірянь і злигоднів, що виникають у кризі, а все ділять зі своїми співробітниками, беручи на себе більшу частину[2].

Незважаючи на складнощі, що виникають на підприємстві в кризових ситуаціях, не слід відмовлятися від матеріального стимулювання персоналу, необхідно тільки переглянути розміри і критерії виплати премій.

Також, у кризовій ситуації не потрібно повністю відмовлятися від корпоративних заходів, присвячених святкуванню певних дат, адже це певною мірою зближає колектив. В будь-якому випадку керівник повинен показати працівникам, що разом вони - команда, де кожен з членів має право висловлювати власну думку, пропонувати певні ідеї щодо вирішення тих чи інших питань. Адже не тільки скорочення витрат та зосередженість на лідерах чи вузькопрофільних керівниках допоможуть встояти підприємству в період кризи. Кожен з працівників в будь-якому випадку має свою думку щодо діяльності підприємства та роботи керівників, але, як буває найчастіше, тримає все це при собі. Можливо хтось не помітний, який не має так званих «зв'язків» з тими, хто стоїть вище на посаді зможе проявити себе зовсім з іншого боку та запропонує один з методів вирішення подолання кризи [3].

На даний час, мотивація є досить популярним ремеслом, яке застосовують багато організацій. Для цього проводять співбесіди з працівниками, залучають до команди лідерів, які проводять тренінги з персоналом. Тобто керівництво намагається докласти якомога більше зусиль, для того, щоб кожен з членів персоналу повірив в себе і став

фахівцем своєї справи. Мотивувати можна як нематеріальним, так і матеріальним шляхами, для цього вводять до справи певні бонуси, які допоможуть працівникам краще зосереджуватися на роботі. Адаже чим сумнініше ти її виконуєш, докладаси більше зусиль та підприємство отримає з цього більше вигод, тим більшу заробітну плату можеш отримати.

Кращий спосіб мотивувати співробітників на більш ефективну та відповідальну роботу в кризовій ситуації - самому керівнику працювати більш ефективно і відповідально, прийняти на себе і усвідомити відповідальність за долі своїх підлеглих [5].

Зі сказаного вище можна зробити висновок, що мотивація є невід'ємною частиною діяльності підприємства, яке хоче не тільки подолати скрутний час, а й в майбутнього мати стабільність та розвиток. А кожен з працівників є ланкою єдиного, цілого та міцного ланцюжка, де кожна із частин є неповторною та необхідною.

Література.

1. Бурмистров А. Какие методы повышения мотивации персонала являются наиболее действенными? / А. Бурмистров, Н. Газенко // Управление персоналом. – 2002. – № 7. – С. 48-49.
2. Електронний ресурс. – режим доступу: http://stud.com.ua/21840/menedzhment/sotsialni_aspekti_nespromozhnosti Менеджмент, антикризове управління
3. Балабанова Л.В. Управление персоналом: [підручник] / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – Київ : ЦУЛ, 2011. – 467 с.
4. Управление персоналом: [навчальний посібник] / А.О. Азарова, О.О. Мороз, О.Й. Лесько, І.В. Романець; ВНТУ. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 283 с.
5. Олійник С.У. Теорія та практика менеджменту персоналу: [підручник] / С.У. Олійник. – Х. : Вид-во НУА, 2013. – 376 с
6. Островерх О.В. Необходимость управления змінами в організації / О.В. Островерх, О.В. Родіонов // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Випуск 172. – Харків: ХНТУСГ. – 2016. – С. 62-68.
7. Голованова Г.Є. Особливості системи мотиваційного менеджменту на кожному кар'єрному етапі працівника / Г.Є. Голованова, Н.М. Колпаченко, О.В. Грідін // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2016. – Вип. 174. – С. 199-206.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ФОРМУВАННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

**МАКОГОН В.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.В. ДОКУЧАЄВА**

Сучасні умови розвитку характеризуються поглибленням інтеграційних процесів, лібералізацією умов торгівлі сільськогосподарською продукцією, орієнтацією агровиробників на зовнішні ринки, а також підвищеною увагою до якості продукції. Проблема формування конкурентних переваг посідає чільне місце у забезпеченні ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств, що пояснюється перманентним посиленням міжнародної та внутрішньої конкуренції. При цьому наріжним камінням забезпечення конкурентних переваг є ефективність управління сільськогосподарських підприємств, що актуалізує оцінки впливу організації управління на забезпечення їх конкурентних переваг. Зазначене вплинуло на вибір теми дослідження та визначало його мету і завдання.

Дослідження формування конкурентних переваг вимагає окреслення їх джерел. Оскільки підґрунтям діяльності підприємства є його ресурси, логічно припустити, що передумовою його конкурентних переваг є рівень ресурсного забезпечення. При цьому розрізняють декілька підходів до поділу процесу трансформації ресурсного потенціалу на стійкі конкурентні переваги на окремі фази: 1) ресурси – стійкі конкурентні переваги; 2) ресурси – здатності – стійкі конкурентні переваги; 3) ресурси та здатності – ключові компетенції – стійкі конкурентні переваги. Отже, загальновизнаним є факт, що ресурси є першоджерелом конкурентних переваг підприємства. Основна ж відмінність у підходах полягає у необхідності виокремлення здатностей та компетенцій, які не відносять до ресурсів. Тому, формування єдиного підходу до забезпечення конкурентних переваг вимагає аналізу сутності всіх їх джерел – ресурсів, здатностей та компетенцій.

Визначення джерел та умов забезпечення конкурентних переваг абстрактного підприємства вимагає верифікації теоретичних напрацювань для реальних умов функціонування сільськогосподарського підприємств. При цьому формування

здатностей сільськогосподарського підприємства передбачає вибір технології виробництва, що визначає комбінацію використовуваних ресурсів, похідною від якої є інтенсивність виробництва. З іншого боку турбулентність ринкового середовища та непередбачуваність погодно-кліматичних умов виробництва висуває жорсткі умови до компетенцій сільськогосподарського підприємства, які наповнюють змістом функції системи управління. При цьому ефективність та збалансованість останньої виступає вирішальним чинником забезпечення стійких конкурентних переваг.

З метою оцінки впливу якості управління агроформуваннями на формування їх конкурентних переваг сільськогосподарські підприємства господарства Харківської області, які у 2007-2015 рр. щорічно виробляли зерно пшениці, було згруповано за тривалістю періоду протягом якого собівартість 1 ц зерна у них була нижчою від середньообласної. Вибір собівартості у якості критерію для побудови групувальної ознаки обумовлювався вищим конкурентним потенціалом сільськогосподарського підприємства із нижчим рівнем собівартості.

У ході дослідження встановлено зростання стійкості конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств Харківської області пропорційно скороченню частки продукції рослинництва у структури їх товарної продукції. При цьому середня площа збирання пшениці у господарствах із найвищою стійкістю конкурентних переваг, які 7-9 років з дев'яти років досліджуваного періоду мали собівартість 1 ц зерна пшениці нижчу від середньої, була на 20,4 % меншою ніж у сільськогосподарських підприємствах з найнижчою стійкістю конкурентних переваг, які лише 1-3 роки з досліджуваного періоду мали собівартість 1 ц зерна нижчу від середньої. Натомість валовий збір пшениці у перших був меншим порівняно з другими на 20,1 %. Зазначене обумовлювалося вищою на 0,6 ц/га урожайністю пшениці у господарствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг порівняно з тими, в яких вона була найнижчою.

В той же час середня собівартість 1 ц зерна пшениці у сільськогосподарських підприємствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг виявився на 15,4 % нижчою ніж у господарствах з їх найнижчою стійкістю. У наслідок цього, незважаючи на 4,5 % нижчу середню ціну реалізації зерна пшениці першими порівняно другими, маса прибутку на 100 га посівів пшениці у сільськогосподарських підприємствах з найвищою стійкістю

конкурентних переваг виявилася на 40,7 % більшою ніж у господарствах із її найнижчим рівнем. При цьому середні питомі витрати у перших виявилися на 28,4 % нижчими ніж у других. Таким чином господарства з найвищою стійкістю конкурентних переваг, на фоні нижчих показників інтенсивності виробництва та цін реалізації пшениці, мали найвищу урожайність та прибутковість виробництва. При цьому максимальна окупність витрат у цих господарствах обумовлювалася кращою організацією виробництва та вищої ефективністю управління ними. Отже, більша дієвість менеджменту цих господарств і обумовила перетворення їх потенційних конкурентних переваг у стійкі.

Як відомо організація і технологія виробництва обумовлює певну структуру витрат. Співставлення величин окремими видів витрат для груп сільськогосподарських підприємств з найвищою та найнижчою стійкістю конкурентних переваг засвідчило їх нижчі значення у перших. При цьому, якщо від'ємне відхилення величин питомих витрати на нафтопродукти у господарствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг від їх рівня у господарствах із їх найнижчою стійкістю становило 16,7 %, то для витрат на насіння, мінеральні добрива і на оплату праці воно знаходилося у межах 20-30 %. У той же час питомі витрати на оплату послуг сторонніх організацій у господарствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг були у 2,1 рази меншими ніж у господарствах з їх найнижчою стійкістю. Ці відмінності обумовили розбіжності у структурі витрат на виробництво пшениці сільськогосподарських підприємств з різною стійкістю конкурентних переваг.

Співставлення структур витрат у групах господарств з найвищою та найнижчою стійкістю конкурентних переваг засвідчило вищу питому вагу витрат на мінеральні добрива і оплату послуг сторонніх організацій у перших порівняно з другими на 2,0 та 0,9 % відповідно. В той же час питома вага амортизації та витрат на нафтопродукти у перших була відповідно на 0,1 та 3,2 % нижчою ніж у других. Отже, забезпечення стійкості конкурентних переваг ґрунтується на виконанні значної кількості технологічних операцій підрядним способом, що обумовлює скорочення частки витрат на нафтопродукти. При цьому передумовою вищої врожайності пшениці є застосування високоякісного посівного матеріалу та більших доз мінеральних добрив, про що свідчить вища питома вага витрат за цими статтями у господарствах із найвищою стійкістю конкурентних переваг.

Література.

1. Amit R. Strategic Assets and Organizational Rent / R. Amit, P. Schoemaker // Strategic Management Journal. – 1993. – Vol. 14. – P. 33-46.
2. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantages / J. Barney // Journal of Management. – 1991. – Vol. 17. – № 1. – P. 99-120.
3. Besanko D. Economics of Strategy / D. Besanko, D. Dranove, M. Shanley. – NY: John Wiley & Sons, 2000. – 436 p.
4. Grant R.M. The Resources-Based Theory of Competitive Advantage: Implications of Strategy Formulation / R.M. Grant. – California Management Review. – 1991. – Vol. 33. – № 3. – P. 114-135.
5. Moore J.F. The Death of Competition / J.F. Moore. – NY: Harper Business, 1996. – 297 p.
6. Porter M.E. Competitive advantage: creating and sustaining superior performance / M.E. Porter. – NY: Free Press, 1985. – 592 p.
7. Schoemaker P.J.H. Strategy, Complexity and Economic Rent / P.J.H. Schoemaker // Management Science. – 1990. – Vol. 36. – № 10. – P. 1178-1192.

СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

ОБИДЄННОВА Т.С., К.Е.Н.,

УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

Рівень економічного розвитку країни, її науково-інтелектуальний потенціал та конкурентоспроможність на зовнішньому ринку залежать від рівня розвитку промислових підприємств, їх здатності впроваджувати у своїй діяльності технології сучасного виробництва, випускати новітню техніку, використовувати її в інших галузях господарства України. Тому актуальним питанням сьогодні виступає дослідження факторів впливу на ефективну діяльність промислових підприємств України.

Діяльність сучасних промислових підприємств пов'язана з багатьма факторами, що мають як позитивний так і негативний вплив. На даному етапі розвитку економічних відносин в Україні промислові підприємства функціонують вкрай незадовільно. Це є наслідком значної кількості факторів, що негативно впливають на ефективний розвиток промислових підприємств. Фактори, що зумовлюють такий вплив, умовно можна поділити на економічні та соціальні (рис. 1).

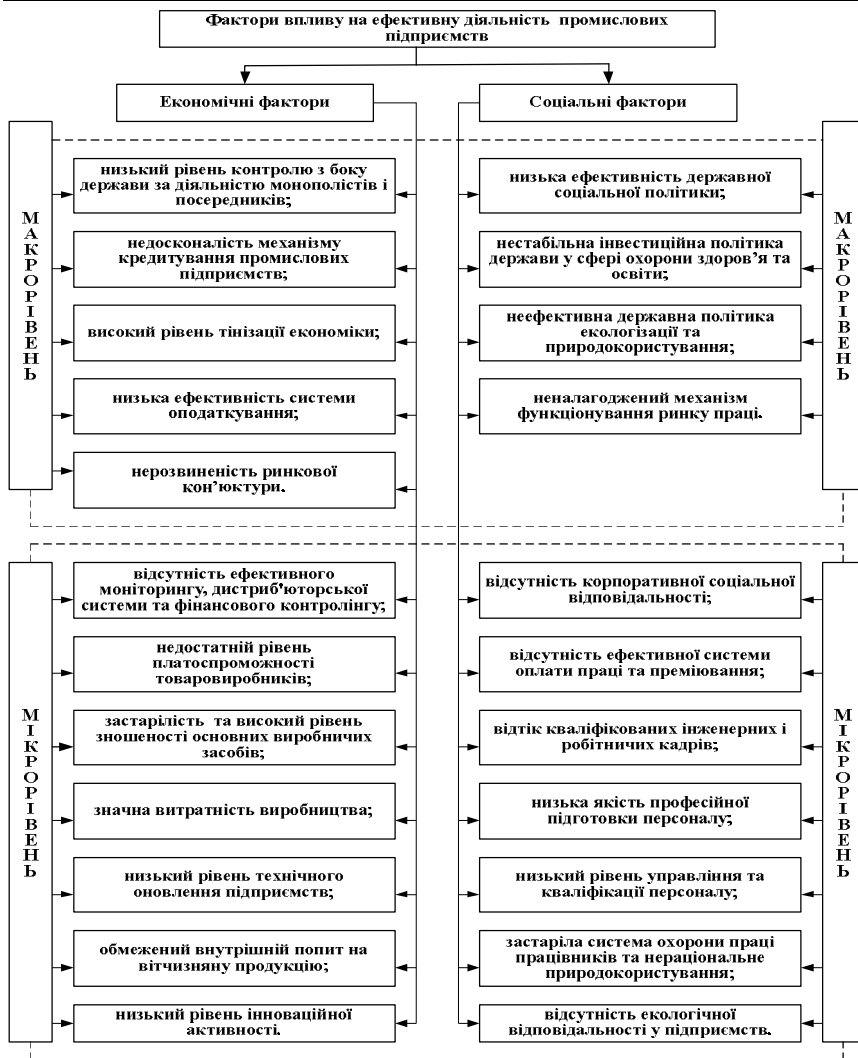

Рис. 1. Економічні та соціальні фактори впливу на ефективну діяльність промислових підприємств

Економічні фактори впливу – це чинники, що сприяють здійсненню фінансово-економічних відносин промислового підприємства, забезпечують стійке економічне зростання та отримання економічного ефекту, що є відображенням кількісної та якісної характеристики впливу як окремих елементів так і усієї

економічної системи в цілому на результати функціонування (низький рівень контролю з боку держави за діяльністю монополістів і посередників; недосконалість механізму кредитування промислових підприємств; високий рівень тінізації економіки; низька ефективність системи оподаткування; нерозвиненість ринкової кон'юнктури тощо).

Соціальні фактори впливу – чинники, що сприяють закріпленню соціальних зв'язків як усередині промислових підприємств так і за їх межами, а також закріпленню позитивного іміджу підприємств на українському та закордонному ринках.

До таких факторів можливо віднести: низьку ефективність державної соціальної політики; нестабільну інвестиційну політику держави у сфері охорони здоров'я та освіти; відсутність корпоративної соціальної відповідальності, ефективної системи оплати праці та преміювання; відтік кваліфікованих інженерних і робітничих кадрів тощо.

Вплив цих факторів можливий як на мікрорівні (рівні самого підприємства), так і на макрорівні (рівні держави).

Отже, при розробці управлінських рішень керівництво промислових підприємств сьогодні особливу увагу повинно приділяти дослідженню економічних та соціальних факторів впливу на діяльність підприємства. Саме це, в свою чергу, сприятиме подальшому розвитку промислових підприємств, підвищенню конкурентоспроможності їх продукції та виходу на світовий ринок.

Література.

1. Метеленко Н.Г. Систематизація факторів впливу на економічну безпеку промислового підприємства/ Н.Г. Метеленко // Ефективна економіка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1841>.

2. Антищева О.Ю. Моделювання впливу мотиваційних факторів на рівень фінансового розвитку машинобудівних підприємств / О.Ю. Антищева // Науковий вісник НАТУ України. – 2015. – Вип. 25.4. – С. 324-331.

3. Матушевська О.А. Оцінка факторів зовнішнього середовища, що впливають на економічну стійкість промислового підприємства / О.А. Матушевська // Економічний часопис ХХІ. – 2012. – № 3-4. – С. 56-59.

4. Заїка Ю.А. Фактори впливу на економічну поведінку промислового підприємства / Ю.А. Заїка // Вісник Приазовського державного технічного університету: зб. наукових праць. Серія:

Економічні науки. – ПДТУ. – Маріуполь, 2016. – Вип. 31, Т. 2. – С. 112-117.

5. Хацер М.В. Фактори впливу на промислове підприємство в умовах трансформації економіки України / М.В. Хацер, А.З. Абубекерова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 4 (28) – С. 161-164.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***ПАШКО Є.Є., ШЕВЧЕНКО Ю.Ю., СТУДЕНТКИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

На сьогодні економіка України перебуває в кризовому стані, що зумовлено негативними внутрішніми і зовнішніми факторами. У зв'язку з цим потрібно здійснювати обґрунтовані стратегічні рішення, які забезпечать удосконалення процесів планування та управління розвитком промислових підприємств, перехід до нового технологічного способу виробництва, а також формування нової стратегії розвитку.

Діючи в умовах нестабільного середовища ринкової економіки, підприємства України можуть досягти успіху в бізнесі тільки тоді, коли їм вдасться передбачати зміни, що відбувається в зовнішньому середовищі та вчасно відреагувати на потенційні можливості та загрози, і, відповідно, внести корективи в портфель стратегій підприємства. Тараненко С.М. зазначає що, забезпечення стабільної ефективної діяльності підприємств у довготривалому періоді в умовах постійного ускладнення і нестабільності зовнішнього середовища їх функціонування висуває на перший план вимогу пошуку нових підходів до управління вітчизняним підприємством як суб'єктом господарювання [1].

Опрацювавши, літературні джерела, можемо зазначити, що стратегічне управління вчені переважно розглядають як динамічну сукупність взаємозв'язаних управлінських процесів, так як у його

* Науковий керівник: Дудник О.В., к.е.н., доцент

структурі виділяють основні завдання, серед яких аналіз середовища вважається вихідним процесом. Стратегічне управління підприємствами набуло стрімкого розвитку у зв'язку з необхідністю адекватно реагувати на зміни в середовищі функціонування підприємств. Саме це обумовило концентрацію уваги теоретиків та практиків менеджменту на питаннях, пов'язаних із стратегічним аналізом, вибором, розробкою стратегії.

Сучасна теорія стратегічного управління містить різні погляди на підходи та методи розробки та втілення стратегічних рішень, але прихильники усіх напрямків визнають: важко переоцінити роль керівника та вищого управлінського персоналу. Складність загальної ролі менеджменту є такою, що сам по собі вищий менеджмент хорошої якості є потенційним джерелом сталої конкурентної переваги [3].

Слід зазначити, що економічна стратегія промислових підприємств – це довготривалі, найбільш принципові, важливі плани, наміри керівництва, які спрямовані на досягнення конкурентних переваг, що забезпечують підприємствам високу ефективність і тим самим дозволяють їм адаптуватися до різких змін фінансово-економічної ситуації на ринку

Практично неможливо точно спрогнозувати показники майбутнього, адже підприємство, будучи складною відкритою системою, зазнає впливу безлічі факторів, які можуть знаходитись поза його контролем, що зменшує життєздатність сформульованої стратегії. У зв'язку з цим підготовка підприємства до таких змін, набуття ним стійкості, потужності, гнучкості, необхідних у процесі реалізації стратегії, є не менш важливим та складним завданням у системі стратегічного управління, ніж розробка стратегії. Цей процес вимагає спеціальних вмінь та навичок працівників підприємства, адже найважливіша стратегія може не дати очікуваних результатів, або навіть погіршити ситуацію при невмілій її реалізації, поряд з тим, як слабка, помилкова стратегія виявиться успішною при професійному її виконанні [2].

Можна виділити основні принципи й тенденції стратегічного управління підприємствами в сучасних умовах:

1. Поділ управління майном (функція власника) і виробництвом (компетенція директора, правління, менеджера).

2. Основою стратегії підприємства стає планування доходів і видатків, увага керівників переміщається з постачальницько-виробничої у фінансово-збутову сферу.

3. Поділ функцій стратегічного й оперативного управління виробництвом. Перші здійснює керівник (рада директорів) і штаб (консультативна рада, що не має права давати прямі вказівки виконавцям), другі – правління, директори по виробництву, маркетингу й збуту й т.д., підлеглі їм відділи управління.

4. Підсилюється роль фінансових підрозділів у виробленні стратегічних цілей.

5. Різноманіття стратегій управління залежно від ринкових позицій фірми й сфер діяльності, де вона може розраховувати на успіх.

6. Організація співробітництва великого й малого бізнесу [1].

На нашу думку, реакція на зміни умов функціонування підприємств, потреба в об'єднанні різних напрямів діяльності, наявність конкурентних переваг та посилення конкуренції, ознайомлення зі слабкими і сильними сторонами підприємства, а також наявність висококваліфікованих працівників, внутрішній розвиток підприємства та стимулювання до розвитку є головними передумовами переходу до стратегічного управління.

Виходячи з вище зазначеного, можна сказати, що, стратегічне управління дає змогу спрямовувати діяльність підприємства на впровадження та реалізацію певної стратегії, а також поєднує елементи попередніх систем управління.

Отже, розглянувши проблему перспектив розвитку стратегічного управління на українських промислових підприємствах, можна зробити наступні висновки:

1. Збільшення можливості досягнення поставлених цілей та завдань характерне для підприємств, які мають змогу володіти стратегією та стратегічним управлінням при системній та послідовній поведінці у певній сфері діяльності.

2. Стратегічне управління на підприємстві ефективне при нестабільній економіці, адже це дає змогу створювати саме ті стратегії, які сприятимуть процвітання та розвитку підприємства.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що необхідність застосування стратегічного управління не викликає жодних сумнівів, адже, успішне оволодіння методами і підходами сучасного стратегічного менеджменту, а також його успішне впровадження дозволить підприємствам стабільно функціонувати та забезпечить їм позитивні перспективи щодо зростання.

Література.

1. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління на українських промислових підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_2/182-187.pdf
2. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент: [учебное пособие] / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
3. Боумэн К. Основы стратегического менеджмента: [учебное пособие] / К. Боумэн. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 175 с.
4. Дойль П. Менеджмент: стратегія і тактика: [навчальний посібник] / П. Дойль. – СПб. : Питер, 1999. – 293 с.
5. Дудник О.В. Стратегічне управління підвищенням ефективності використання ресурсного потенціалу агропідприємств / О.В. Дудник // Економічні, соціальні та екологічні проблеми розвитку агропродовольчої сфери: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (19 лютого 2016 р.). – Харків: Вид-во «Діса плюс», 2016. – С. 91-94.

УПРАВЛЕНИЕ ЦЕПОЧКАМИ СОЗДАНИЯ СТОИМОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

***РЕЗКИН П.Е.,
ПОЛОЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ***

Белорусская экономика уже смогла в достаточной мере ощутить сложившиеся новые экономические условия, испытал последствия валютного кризиса 2011 года и сегодняшние кризисные явления в белорусской экономике. В новых условиях функционирования экономики привычные методы менеджмента могут стать мало либо в полной мере неэффективными. Современные реалии требуют новых, более действенных инструментов менеджмента.

Одним из таких инструментов является управление цепочками создания стоимости (англ. – Value Chain Management), предложенная еще профессором Гарвардской школы бизнеса М. Портером [1]. Суть данного инструмента сводится «к проектированию замкнутых бизнес-процессов, охватывающих стадии обеспечения предприятий-производителей материально-сырьевыми ресурсами, собственно производства и доведения конечной продукции для потребителей с

целью обеспечения стабильного и эффективного функционирования предприятий, а также предотвращения и преодоления кризисных тенденций в экономике» [2, с. 64].

Рассматривая субъектов хозяйствования Республики Беларусь, не сложно заметить, что большая их часть специализируется на определенных стадиях производства конечной продукции (поставки сырья, материалов, комплектующих и т.д.). По этой причине цепочка создания стоимости включает в себя группу самостоятельных субъектов хозяйствования, как правило, вертикально не интегрированных.

Исходя из вышеизложенного, целью управления цепочкой создания стоимости (ЦСС) является экономически эффективное территориальное распределение видов деятельности между субъектами хозяйствования, а также внутри их, при котором будет достигнут наилучший финансовый результат (т.е. коммерческая эффективность), будут создаваться рабочие места и вносится определенный вклад в рост валового внутреннего продукта (валового регионального продукта) и чистого экспорта (т.е. макроэкономическая эффективность), приведет к снижению риск неплатежеспособности, финансовой неустойчивости и убыточности субъектов хозяйствования (т.е. антикризисная эффективность).

В мировой теории и практики управления концепция цепочек создания стоимости еще только формируется. В этой связи известно только несколько подходов к управлению ЦСС [2, с. 66]: маркетинговый (акцентирует внимание на учете потребительских предпочтений в производстве продукции); теория и практика стратегического менеджмента (проблемы развития компаний на основе аутсорсинга и формирования сетевых структур); теория международной торговли (обосновывается сложившаяся модель международного разделения труда, в результате реализации которой промышленно развитые страны размещают производственные мощности в периферийных странах).

Тем не менее в рамках концепции управления ЦСС многими авторами, например профессором Ю.А. Лебедевым [3] и доцентом У.С. Бабкиной [4] и др., выделяются три основные концепции управления группой хозяйствующих субъектов:

– концепция проектного управления;

Управленческая деятельность, которая ориентирована на достижение эффективных результатов, путем реализации успешных проектов, программ, портфелей заказов с применением принципов и

методов проектного управління. Отличительными особенностями является: ограниченный срок проекта; значительное количество рисков; большое количество изменений; команда формируется для одного проекта [3, с. 487].

– концепция кластерного управления;

Основоположник кластерной теории – М. Портер [1], который определил кластер как «группу территориально соседствующих взаимосвязанных компаний, предприятий и организаций, объединенных инновационной программой внедрения передовых производственных и инжиниринговых технологий в целях повышения конкурентоспособности участников кластера».

Таким образом, кластер – это управленческая концепция, которая позволяет повысить конкурентоспособность как отдельного региона, отрасли, участника кластера, так и государства в целом, а также достичь определенных преимуществ [5, с. 28]: в обеспечении доступа к специализированным факторам производства, при наличии в регионе конкурентоспособных поставщиков и смежных отраслей; в накоплении специальной информации (знаний) путем наблюдения за деятельностью других участников кластера, что позволит своевременно реагировать на потребности потребителей; в виде взаимодополнения видов деятельности, что повышает эффективность и качество работы.

– концепция процессного управления.

Основоположниками можно считать А. Смита [6], Ф. Тейлора, А. Файоль [7] и др. Согласно данной концепции, хозяйствующий субъект рассматривался как совокупность взаимосвязанных бизнес-процессов, конечная цель которых – выпуск продукции.

На процессном подходе основано множество современных управленческих методик и концепций: концепции «Шесть сигм», реинжиниринг, стандарты ISO 9001:2000, «бережливое производство», система сбалансированных показателей (англ. – Balance Score Card – BSC) и др. [8, с. 178], в том числе данный подход применим и к управлению ЦСС.

Таким образом, исходя из выше изложенных подходов и концепций, следует отметить тот факт, что практическая реализация концепции управления цепочками создания стоимости возможна только при исследовании всей производственной цепочки, включая поставщиков сырья, производителей, торговых посредников и других субъектов, а не отдельных хозяйствующих субъектов.

Рассматривая предприятия и организации Республики Беларусь

с применением концепции ЦСС можно выделить несколько вариантов общих управленческих решений:

- 1) выбор стратегии интеграции производственных цепочек;
- 2) разработка механизмов участия субъектов малого бизнеса в производстве и реализации продукции отечественного производства;
- 3) создание высококонкурентной среды, минимизация затрат хозяйствующих субъектов и максимизация потребительской ценности для покупателя.

Литература.

1. Портер М.Э. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость: пер. с англ. / М.Э. Портер. – [2-е изд.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 715 с.

2. Быков А.А. Выбор стратегии вертикальной интеграции в текстильном и швейном производстве / А.А. Быков [и др.] // Структурные преобразования и модернизация экономики: моногр. / Белорус. гос. ун-т; под ред. д-ров экон. наук, проф. А.А. Быкова и М.И. Ноздрина-Плотниченко. — Минск: ООО «Мисанта», 2013. – С. 64-77.

3. Лебедев Ю.А. Современные концепции управления группой предприятий одной отрасли экономики / Ю.А. Лебедев, У.С. Бабкина // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1. – С. 487.

4. Бабкина У.С. Управление предприятиями атомной энергетики в крупном промышленном центре: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / У.С. Бабкина; ФГАОУВО Нижегородский гос. ун-т им. Н.И. Лобачевского. – Нижний Новгород, 2015. – 24 с.

5. Комина, Н.В. Эволюция теоретических представлений о кластерной форме организации производства / Н.В. Комина // Труд. Профсоюзы. Общество. – 2013. – № 4. – С. 24-28.

6. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит; пер. с англ. В. Афанасьев. – М.: Эксмо, 2007. – 960 с.

7. Файоль А. Управление – это наука и искусство: пер. с англ. / А. Файоль [и др.]. – М.: Республика, 1992. – 352 с.

8. Байков Д.А. Внедрение процессного подхода в российских компаниях / Д.А. Байков [и др.] // Вестн. Санкт-Петербург. ун-та. – 2006. – № 3. – С. 178-198.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

**РОМАНАШЕНКО І.О., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Сьогодні професія менеджера є однією з самих бажаних на ринку праці. Поняття «менеджмент» виникло в українській теорії та практиці управління відносно недавно – з початку 90-х років минулого століття. Теорія менеджменту характеризується великою кількістю різних шкіл, теоретичних і практичних підходів, але вони досить важко піддаються класифікації і періодизації, тому існують різні точки зору з цих питань. Крім того, теорія і практика управління не стоїть на місці і крім опрацювання базових понять менеджменту потрібно детальний розгляд основних тенденцій і напрямів його розвитку в наші дні.

Таким чином, актуальність і ступінь розробленості даної проблематики дозволяють сформулювати мету цього дослідження.

Дослідженням питання управління підприємством займалися такі українські вчені, як: Качан Є.П., Крушельницька О.В., Красноручький О.О., Зайка С.О. Також свій внесок у розглядання цього питання зробили такі вчені-економісти, як: М. Максон, Ю. Портер та інші. Але проведені дослідження не зможуть відповісти на всі сьогоденні запитання, пов'язані з визначенням основних напрямків розвитку ефективного управління підприємством в майбутньому [5].

Метою роботи є розгляд перспектив та тенденцій розвитку сучасного менеджменту в Україні.

Для того, щоб розглядати те чи інше явище та перспективи його розвитку, необхідно спочатку розглянути його сутність і зміст.

Поняття «менеджмент» походить від англійського «manage», що буквально означає керувати, управляти, завідувати, стояти на чолі [2].

Найчастіше поняття «менеджмент» ототожнюють з поняттям «управління». Однак це неправильно, тому що поняття «управління» набагато ширший: управляти можна заводом, ракетою, автомобілем. Специфіка ж менеджменту полягає в тому, що це завжди управління людьми, причому здійснюване також людиною [1, 4].

** Науковий керівник: Красноручький О.О., д.е.н., професор*

Сучасна школа менеджменту складається з принципів поєднання соціального управління та рішенням конкретних завдань, що виникають як на мікро-, так і на макрорівні. В наш час відбувається адаптація вітчизняної теорії й практики управління до становлення механізму змішаної економіки України, а також інтеграції із закордонним менеджментом.

Одним із найважливіших напрямків розвитку менеджменту в Україні є інноваційні процеси, що ґрунтуються на сучасній науково-технічній політиці відновлення виробництва.

Необхідно розуміти, що інноваційні шляхи розвитку менеджменту здатні не тільки обумовлювати ефективність функціонування, але і безпосередньо визначати вироблення і застосування нових форм побудови організацій.

Зараз нові умови сучасної економічної системи суспільства України вимагають побудови нової моделі менеджменту, а надалі і нової моделі конкуренції на основі менеджменту, яку характеризує в більший мірі неоднорідність підприємств (організацій), здатних виробляти нові товари та послуги, що вміють динамічно перебудовувати свою діяльність. У свою чергу, реалізація нової моделі конкуренції підприємств та організацій потребує від їх керівників постійного поновлення принципів менеджменту, що застосовуються у практиці господарювання.

Також треба пам'ятати про те, що основою бізнесу повинна стати клієнтоорієнтованість, а не збагачення компанії.

Ф.І. Хміль вважає, що важливою проблемою становлення практики менеджменту в Україні – це формування сучасної культури організації. На його думку, стратегія розвитку організації повинна включати такі основні напрями змін:

- покращення міжособових стосунків;
- поліпшення управління колективом (цілеспрямоване використання професійних здібностей робочих груп);
- розробка більш досконалих методів для урегулювання суперечок і конфліктів.

Тобто, розвиток організації (підприємства) означає мобілізацію всіх її членів на забезпечення ефективного функціонування [6, с. 177].

Г.В. Щокін радить при реформуванні забезпечувати посилення функцій пов'язаних з маркетингом; підвищення ролі стратегічного планування; впровадження прогресивних принципів управління за

цілями; зменшення кількості управлінських ланок з метою створення передумов для автоматизації управління виробництвом; висунення управління якістю в ранг однієї з основних сфер діяльності керівництва вищої ланки управління тощо [7, с. 282-284].

Отже, модернізація управління повинна відбуватися на основі нового підходу, за якого керівники підприємств (організацій) з метою модернізації методів управління виконують такі дії:

- вироблення нових концепцій управління;
- інтенсивний розвиток системи бізнес-освіти;
- введення системи моніторингу стану управління;
- довгострокове планування управління;
- дослідження і розробки з менеджменту;
- точне визначення прав і обов'язків зі збереженням почуттям колективізму;
- використання сучасних технічних, насамперед інформаційних, засобів [2].

В теперішніх умовах розвитку ринкових відносин одним з найважливіших факторів успіху стає безперервне вдосконалення теорії й практики управління.

Література.

1. Друкер П. Енциклопедія менеджменту / П. Друкер; пер. з англ. – М., 2004.
2. Економіка підприємства: [підручник] / За ред. акад. С.Ф. Покропивного. – [2-е вид., перероб. та доп.]. – КНЕУ, 2008.
3. Кравченко А.І. Історія менеджменту: [навчальний посібник] / А.І. Кравченко. – М., 2006.
4. Орлов О.І. Менеджмент / О.І. Орлов. – М., 2007.
5. Осовська Г.В. Основи менеджменту: [навчальний посібник] . Г.В. Осовська. – К. : Кондор, 2009.
6. Хміль Ф.І. Становлення сучасного менеджменту в Україні: проблеми теорії та практики / Ф.І. Хміль. – Львів : Львівська комерц. Академія, 1996. – 206 с.
7. Щокін Г.В. Практична психологія менеджменту: Як зробити кар'єру. Як будувати організацію: [Науково-практичний посібник] / Г.В. Щокін. – К. : Україна, 1994. – 399 с.

УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРНИМ ЗРОСТАННЯМ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***ЧАГОВЕЦЬ А.В., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Зацікавленість працівника брати участь у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг значною мірою залежить від групи матеріальних стимулів – заробітної плати, премій, надбавок. Але існує певна кількість працівників, для якої нематеріальні мотиви являються не менш важливими за попередню групу. Так, для деяких працівників стимулом являється просування по службі, тобто кар'єра.

В зарубіжній та вітчизняній літературі визначення «кар'єра» має різне тлумачення. Дехто вважає, що кар'єра це «шлях до успіху», процес розвитку, рух у невідоме, інші прийшли до висновку, що це соціальна динаміка розвитку особистості, послідовність посад.

Федоров Н. вважає, що кар'єра це процес «придбання працівниками нового рівня компетентності, знань, вмінь та навичок, які використовують у своїй професійній діяльності» [1].

Беляцький Н. прийшов до висновку, що «...для кожної людини кар'єра означає частину її життєвого шляху, яка пов'язана з виробничо-господарською або професійною діяльністю. Кар'єра визначає очікування, цілі, розвиває здібності людини, які можуть бути реалізовані»[2].

Веснін В. розуміє поняття кар'єра як «...просування працівника по сходинках службової ієрархії (вертикальна кар'єра) або послідовна зміна занять (горизонтальна кар'єра), як в межах однієї організації, так і протягом життя»[3].

Керівники, які прагнуть досягти загальну мету своєї діяльності організації, повинні безперервно займатися розвитком працівників, що являє собою наступні процеси: перш за все, це процес безперервного навчання працівників, управління кар'єрою персоналу, планування кадрового резерву та його підготовка.

Багато вчених присвятили робіт процесу розвитку персоналу. Наприклад, Базарова Т. вважає, що управління кар'єрним зростанням персоналу являє собою систему, яка поєднує в собі потенційні

* Науковий керівник: Голованова Г.Є., старший викладач

можливості, здібності і цілі працівника з вимогами організації, стратегією та планами її розвитку [4].

На думку Кібанової А. управління кар'єрним зростанням персоналу це комплекс заходів з планування, організації, мотивації та моніторингу службового зростання працівника [5].

Під плануванням кар'єрного просування персоналу підприємства слід розуміти розробку цільової програми поетапного просування працівників підприємства по службовій драбині.

Організація управління кар'єрним просуванням являє собою сукупність прийомів та методів раціонального сполучення елементів та ланок управляючої системи та її взаємозв'язку з об'єктом управління у часі та просторі.

Мотивацію кар'єрного просування персоналу підприємства слід розглядати як процес стимулювання працівників до свого стрімкого кар'єрного та професійного розвитку та до здійснення більш ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей підприємства.

Моніторинг кар'єрного просування персоналу підприємства являє собою комплекс наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших засобів, які забезпечують систематичний контроль за станом та тенденціями кар'єрного розвитку працівників.

Кар'єрне зростання персоналу залежить від ряду факторів, які можуть як сприяти, так і гальмувати даний процес.

До факторів, які сприяють кар'єрному зростанню можна віднести: професіоналізм, стаж роботи в певній сфері діяльності, освіту, досвід роботи, кваліфікацію працівника, виробничі успіхи. Також на даний процес може значно вплинути вік, талант, стан здоров'я. Молл О. вважає, що важливу роль при кар'єрному зростанні працівника відіграє підтримка родини [6]. До факторів, які гальмують кар'єрне зростання можна віднести: невірний вибір професії, природні здібності, слабкість мотивів, страх, відсутність підтримки родини.

Сотникова С. зазначає, що на розвиток кар'єри людини впливають наступні групи факторів: економічні фактори (характер і зміст накопичення і використання людського капіталу), соціально-психологічні (професійні можливості накопичення і використання трудового потенціалу), соціально-економічні фактори (рівень освіти, кваліфікація працівника), соціально-демографічні (соціальне походження працівника, вік, стать), культурні фактори (культура, субкультура) [7].

Для управління кар'єрою персоналу підприємства необхідні неабиякі зусилля як з боку персоналу, так і з боку підприємства. Від персоналу вимагається чітке бачення особистих професійних перспектив, цілеспрямовану підготовку до майбутньої професійної діяльності.

Що стосується підприємства, то воно, в свою чергу, одержить сукупність працівників, які, знаючи перспективи свого кар'єрного зростання, допоможуть підвищити конкурентоспроможність підприємства, розширити виробництво та досягти загальну мету!

Література.

1. Федоров Н.В. Управління персоналом організації: [навчальний посібник] / Н.В. Федоров, О.Ю. Минченкова. – М. : КНОРУС, 2008. – 512 с.
2. Беляцький Н.П. Менеджмент: Ділова кар'єра / Н.П. Беляцький. – Мн. : Виш.шк., 2001. – 302 с.
3. Веснін В.Р. Технологія роботи з персоналом та діловими партнерами / В.Р. Веснін. – М. : ТД Пліт-2000, 2002. – 592 с.
4. Управління персоналом: [навчальний посібник] / Під ред. Т.Ю. Базарова, Б.Л. Єрьоміна. – М. : Банки і біржі; ЮНИТИ, 1998. – 423 с.
5. Управління персоналом організації / Під ред. А.Я. Кібанова і ін. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 296 с.
6. Молл О.Г. Управління кар'єрою менеджера / О.Г. Молл. СПб. : Пітер, 2012. – 198 с.
7. Сотникова С.І. Управління кар'єрою: [навчальний посібник] / С.І. Сотникова. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.
8. Грідін О.В. Сучасні аспекти управління адаптацією працівників / О.В. Грідін // Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: VII Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція, 7-8 квітня 2016 р.: тези доповіді. – Харків: ХНТУСГ, 2016. – С. 107-109.

Секція

***Маркетинг і
логістика в системі
забезпечення
соціально-
економічного
розвитку
підприємств***

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

***КОРНІЄЦЬКИЙ О.В., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

У сучасних умовах особливий інтерес для вчених-економістів і фахівців транспортної галузі представляє можливість використання логістичних методів на транспорті. При цьому основний вектор розвитку транспортної логістики орієнтований на оптимізацію перевезення вантажів. Транспортування розглядається як підтримуюча функція логістики, що забезпечує фізичне переміщення товарно-матеріальних цінностей між учасниками ланцюга поставок з мінімальними витратами.

Використання логістичного підходу в організації вантажних і пасажирських перевезень, як правило, обмежується питаннями управління транспортними підприємствами й комплексами. Разом з тим розробка методології забезпечення взаємодії в контексті організації поточкових процесів у системі транспорту в цей час є маловивченим напрямком логістики. Взаємодія транспортно-логістичних систем та її окремі елементи складають предмет дослідження багатьох вчених й сьогодні. Такий значний інтерес до теми міжрегіональної взаємодії пов'язаний із великим колом питань, що стосується процесу механізму застосування транспортно-логістичних систем, виходячи з цього постає питання більш доцільного вивчення цієї теми.

Сучасні транспортні системи належать до категорії великих виробничих - і соціально-орієнтованих економічних систем і мають потребу в оптимальних управлінських рішеннях, що забезпечують функціонування й розвиток у складі інфраструктурних комплексів адміністративно-територіальних утворень: міст або регіонів з перспективою їх включення в структури міжрегіонального масштабу або країни в цілому. Це може бути досягнуте шляхом використання методології логістичної інтеграції [1].

У транспортній системі діють складні, багатофакторні, нестаціонарні поточкові процеси (пасажирські, матеріальні, інформаційні, фінансові), що вимагають дослідження, опису й нагальної оптимізації на основі використання аналітичного

моделювання, адаптованого до методів логістичного адміністрування.

Підвищення ефективності управління є урахування і використання можливості самоорганізації у взаємодії структурних елементів логістичної системи. Оптимальність процесів може бути досягнута шляхом формування механізмів синхронізації матеріальних, фінансових і інформаційних потоків. Це вимагає переосмислення принципів і методів управління в системі транспорту. Проблеми взаємодії суб'єктів транспортного ринку визначають необхідність концентрації уваги на формуванні механізмів самоорганізації в регулюванні процесів надання транспортних послуг на транспорті. Це обумовлено тим, що регіональний транспортний комплекс має мультиплікативний ефект, що проявляється у взаємозв'язку й взаємозалежності сполучених з ним галузей економіки. Досягнення його передбачає наявність системи управління, здатної забезпечити включення механізмів самоорганізації й виникнення синергетичного ефекту. Важливу роль у реалізації зазначених причинно-наслідкових закономірностей відіграє логістичний підхід.

Під логістикою транспорту нами розуміється сукупність методів управління процесами транспортного обслуговування вантажо- і пасажиропотоків і сполученими з ними матеріальними, інформаційними, фінансовими й іншими потоками з метою ефективного використання наявних ресурсів. У світлі цього поняття можна уточнити ряд термінів логістики стосовно до логістичної системи транспорту:

- логістичний підхід до управління транспортом полягає в об'єднанні окремих елементів перевізного процесу в інтегровану систему;

- логістична система транспорту створюється й діє як цілісне складне організаційно-економічне утворення, що виконує функції управління сервісними, матеріальними й супутніми їм інформаційними й фінансовими потоками.

Цілі логістичної системи реалізуються через загальні й спеціальні функції управління. Розглядаючи їх зміст у світлі здійснення логістичного адміністрування, варто вказати: прогнозування й планування являє собою функцію, засновану на вивченні закономірностей формування напрямків, обсягів, динаміки попиту на транспортні послуги в цілому й по видах транспорту; оперативне регулювання включає контроль над виконанням перевезень і відстеження руху транспортних засобів відповідно до графіку; облікова функція має на увазі збір, обробку, зберігання й

видачу інформації про діяльність транспорту, формування необхідного документообігу, підготовку й видачу інформації керівництву для прийняття рішень і складання звітності; організаційна функція забезпечує розміщення й розвиток пасажирських транспортних підприємств, формування системи транспортного обслуговування маршрутів, розробку раціональних схем руху транспорту в конкретній зоні обслуговування вантажів і пасажирів (місто, регіон, країна); контрольна функція полягає у відстеженні ступеня відповідності фактичних параметрів процесів і потоків їх плановим значенням, визначенні ситуацій, що вимагають запобігання відхилень техніко-експлуатаційних і інших параметрів понад припустимі значення; аналітична функція в комплексному вивченні всіх сторін діяльності системи транспорту на основі різних методичних підходів і в інтерпретації інформації, наявної у виробничій, фінансовій, управлінській, статистичній звітності для формування достовірних висновків з позицій осіб, що приймають рішення.

Пріоритетність інтеграції в логістиці визначає потребу координації на всіх рівнях перетинання й взаємодії поточкових процесів. Практика логістичного адміністрування передбачає вирішення питань міжфункціональної і між організаційної координації [2].

Зі змістовної точки зору координація в інтегрованій логістичній системі ієрархічного типу, що має єдину глобальну мету, спрямована на узгодження індивідуальних цілей і варіантів поведінки окремих елементів, при яких кожен учасник поліпшує або не погіршує значення своєї функції корисності, а система в цілому поліпшує якість вирішення загального завдання. Системна інтеграція елементів у єдине ціле призводить до появи нових якостей, що не зводяться до якостей елементів окремо. Ця властивість служить ознакою внутрішньої цілісності системи і її системоутворюючим фактором. Нові якості системи в значній мірі визначаються характером зв'язків між елементами й можуть варіюватися в широкому діапазоні - від повного узгодження до повної їх незалежності.

Проведене дослідження еволюції концепції інтегрованої логістики дозволяє зробити висновок, що її розвиток був орієнтований саме на вдосконалювання управління процесами синхронізації. Закономірним результатом стала орієнтація на потреби споживача й взаємодії ланок логістичного ланцюга на основі єдиного критерію.

Звідси випливає висновок, що логістичні підходи окремих потоків і їх сукупності повинні здійснюватися за рахунок зміни:

- параметрів окремо взятих потоків і потокових процесів;
- параметрів інтегрального потоку й потокового процесу;
- обмежень на параметри потоків і потокових процесів;
- зміни функціональних зв'язків між ними.

Пошук шляхів оптимізації діяльності організацій у сфері транспортних послуг для регіонів України об'єктивно актуальний. У той же час дослідження показали, що дотепер відсутній комплексний науково-обґрунтований логістичний підхід до реалізації стратегій розвитку регіональних транспортних комплексів, немає єдиного комплексного логістичного підходу, заснованого на сучасній теоретичній і методичній основі. Логістичний підхід повинен розглядатися як ефективний механізм оптимізації логістичних витрат у процесі транспортування вантажів від постачальника до кінцевого споживача, що сприяє підвищенню оптимізації господарюючих суб'єктів на всіх рівнях управління. Об'єктивна необхідність ефективного управління транспортними комплексами, підвищення оптимізації їх організаційних структур визначають необхідність дослідження й практичної реалізації прогресивних логістичних підходів в умовах кризи української економіки.

Транспортно-логістичний центр (ТАЦ) є також одним з елементів регіональної транспортно-логістичної системи й повинен відповідати сучасним економічним умовам господарювання.

Основою регіональної транспортно-логістичної системи повинні стати сучасні високомеханізовані багатофункціональні мультимодальні термінальні комплекси, гарантовано забезпечуючи клієнтуру транспортно-експедиційним обслуговуванням із широким спектром сервісних і комерційно-ділових послуг, що виконують функції логістичних транспортно-розподільних центрів, об'єднані в регіональну логістичну систему на основі формування єдиного організаційно-економічного, інформаційного й нормативно-правового простору.

Центральне місце серед функціональних підсистем регіональної транспортно-логістичної системи повинні займати регіональні розподільні центри, що інтегрують у собі велику кількість основних і підтримуючих транспортно-логістичних функцій і які забезпечують накопичення вантажів, вантажопереробку, сервісне й комерційно-ділове обслуговування, стикування видів транспорту при забезпеченні узгодження транспортно-технологічного процесу, організацію

ефективного розподілу товарів і доставку їх кінцевому або проміжному споживачеві.

Інноваційні прориви в розвитку й нарощуванні сучасних транспортних комплексів, яких потребують регіони України, не можуть бути реалізовані в рамках традиційних підходів і значною мірою залежать від того, наскільки при цьому буде розвинена система транспортних послуг, що значною мірою сприяє максимально ефективному застосуванню інноваційних підходів у процесі реалізації стратегічно обґрунтованих рішень у досліджуваному сегменті ринку транспортних послуг.

Література.

1. Пономарьова Ю.В. Логистика / Ю.В. Пономарьова. – [2-ге видання]. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
2. Попов В. Парадигма потокового управління / В. Попов, И. Крайнюченко // Логистика. – 2003. – № 3. – С. 23-24.
3. Сергеев В. Логистические системы мониторинга цепей поставок: [учебное пособие] / В. Сергеев, И. Сергеев. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 172 с.
4. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок / Д. Уотерс; пер. с англ. – М. : ЮНИТИ-Дана, 2003. – 502 с.
5. Цвиринько И.К. структуризации методов и моделей логистики / И.К. Цвиринько // Логистика. – 2003. – № 2. – С. 16.

МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

***БІЛОУСЬКО Т.Ю., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ЛИТВИНОВА О.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.В. ДОКУЧАЄВА***

Конкурентоспроможність є складною, комплексною економічною категорією, що відображає сукупність виробничих, організаційних, управлінських, маркетингових та інших можливостей підприємства. Для успішного господарювання підприємства повинні акцентувати увагу не лише на ефективності виробництва, але й на ефективності функціонування у відповідному конкурентному

середовищі, тому для суб'єктів господарювання постає необхідність застосування заходів для зміцнення власних позицій, формування і утримання конкурентних переваг, вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю.

На жаль, наша країна й надалі залишається аутсайдером в усіх світових рейтингах, значно відстаючи як за кількісними, так і за якісними макроекономічними параметрами. Так, в рейтингу глобальної конкурентоспроможності Global Competitiveness Report 2016-2017 рр. Всесвітнього економічного форуму наша країна посіла 85 місце серед 138 країн. За останні роки ми відмічаємо тенденцію до погіршення ситуації, адже у 2015-2016 рр. вона займала 79 місце серед 140 країн, а у 2014-2015 рр. – 76 місце серед 146 країн [1]. Цей рейтинг яскраво ілюструє по - перше, складні умови господарської діяльності підприємств України, а по - друге, що підприємства потребують нових методів в управлінні конкурентоспроможністю.

Так, розроблення програми підвищення конкурентоспроможності підприємства повинні враховувати динамічність зовнішнього середовища, рівень інтенсивності конкуренції, перспективи можливого загострення конкурентної боротьби, підвищення рівня комерційного ризику, падіння купівельної спроможності та важкий фінансовий стан підприємств - партнерів. У зв'язку з цим виникає необхідність у своєчасній розробці та вдосконаленні системи управління конкурентоспроможністю підприємства насамперед завдяки застосуванню сучасних методів менеджменту, маркетингу та стратегічного управління.

Розглянемо маркетинговий аспект підвищення конкурентоспроможності підприємств, адже дослідники вважають, що питання запровадження ефективної системи управління конкурентоспроможністю підприємств насамперед, з урахуванням маркетингу та маркетингових досліджень, набувають сьогодні все більшої актуальності.

Ефективне здійснення господарської діяльності неможливе без врахування та адаптації до постійно змінних ринкових умов, яким властивий значний рівень невизначеності. При цьому, вирішальне значення мають обґрунтовані управлінські рішення керівництва підприємства, які базуються на ґрунтовній, та достовірній інформації. Джерелом отримання цієї інформації є саме маркетингові дослідження [2,3].

В наукових працях дослідників відмічається пряма залежність між рівнем впровадження маркетингу в діяльність підприємства і його конкурентоспроможністю, але при цьому зазначається дуже низький рівень впровадження маркетингових заходів внаслідок існування неринкових бар'єрів входу та функціонування на ринку, внаслідок чого суб'єкти господарювання не мають особливої потреби у розвитку маркетингової діяльності [4].

Особлива актуальність маркетингу та запровадження маркетингової діяльності в підприємствах України взагалі, та в аграрних підприємствах зокрема, обумовлено тим, що до недавнього часу маркетингу в них зовсім не приділялося уваги. Відповідно, в господарствах не тільки не створювалися маркетингові відділи, а й не було взагалі посад маркетологів. Найчастіше керівник підприємства або його замісники частково виконували, та й сьогодні виконують обов'язки маркетолога. Можливо, для невеликих аграрних підприємств й не потрібно створення маркетингових відділів, адже це економічно не доцільно, але й повне нехтування змінами в економічній ситуації сьогодні неприпустимо. Змінюється ринкова інфраструктура, відбуваються значні цінові коливання на ринках аграрної продукції, з'являються нові конкуренти - все це обумовлює активізацію маркетингових заходів та врахування цих змін при розробці маркетингових стратегій підприємства, що в свою чергу вимагає наявності кваліфікованих фахівців із відповідними знаннями маркетингу та здійснення маркетингових досліджень, вміннями формування маркетингових концепцій та розробки маркетингових планів.

Потрібно відмітити, що досить часто маркетинг ототожнюють лише із збутом продукції. І це нерозуміння сутності маркетингу як основи організації виробництва та фактору посилення конкурентоспроможності підприємства на ринку, приводить до втрати конкурентних позицій та неспроможності підприємств формувати конкурентні переваги [5].

Проблеми підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України та аграрних підприємств загострюються й тому, що аграрний сектор сьогодні має чітку експортну орієнтацію. Так, на протязі січня – вересня 2016 р. Україною було експортовано аграрної продукції на загальну суму 10,4 млрд. дол. США, що склало 40,2 % від загального українського експорту [6]. Це, в свою чергу, потребує від керівництва або маркетологів аграрних підприємств

опрацювання значної кількості інформації не лише щодо внутрішнього ринку, але й зовнішнього, та вміння вірно визначати тенденції світового рівня.

Таким чином, ми можемо зазначити, що в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів в Україні конкурентоспроможність підприємств в значній мірі залежить від ефективності їх маркетингової діяльності. При цьому управління конкурентоспроможністю підприємств на засадах маркетингового підходу повинно спрямовуватися на формування конкурентних переваг та утримання міцних конкурентних позицій на відповідних ринках. Відповідно до такого підходу пріоритетним стає поліпшення маркетингової орієнтації підприємства, формування та поглиблення діяльності маркетингової служби.

Література.

1. The Global Competitiveness Report 2016-2017. – [Electronic resource]. – Mode of access: http://www3.weforum.org/docs/GCR20162017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport20162017_FINAL.pdf.

2. Кардаш В.Я. Маркетингові механізми адаптації національного виробника до умов глобального конкурентного середовища / В.Я. Кардаш // Теорія і практика маркетингу в Україні; Київ. нац. екон. ун-т. ім. В. Гетьмана. – К. : КНЕУ, 2005. – С. 72-90.

3. Романенко І.П. Маркетинговий концепт в парадигмі конкурентоспроможності національної економіки / І.П. Романенко // Проблеми трансформаційної економіки: І Всеукр. наук.-практ. конф., 8-9 квіт. 2008 р.: тези доп. – Кривий Ріг, 2008. – С. 161-164.

4. Курбацька Л.М. Маркетинговий механізм забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. [Електронний ресурс] / Л.М. Курбацька. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3388>.

5. Куденко Н.В. Маркетингові стратегії фірми: [монографія] / Н.В. Куденко. – К. : КНЕУ, 2002. – 245 с.

6. Экспорт агропродукции. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/ru/news/1618881-ukrayina-protyagom-devyati-mislyatsiv-eksportuvala-agroproduksiyi-na-10-4-mlrd-dol-minagropolitiki>.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГУ

***ГЕРАЩЕНКО Д.Г., ДЕГТЯРЬОВА В.О.,
КОСТЕНКО К.О., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Конкурентоспроможність підприємства в теорії є концентрованим проявом переваг над конкурентами з точки зору економічної, техніко-технологічної, організаційної, управлінської та інших видів діяльності підприємства. При цьому їх можна виміряти загальними економічними показниками (зниження виробничих витрат, отримання додаткового прибутку, підвищення рівня рентабельності, збільшення ринкової частки підприємства та обсягів продажів продукції тощо) [1-3].

Якщо розглядати в теорії, то маркетинг в найпростішому розумінні являє собою управління виробничо-збутовою діяльністю підприємства з метою не лише отримання прибутку, а й якнайповнішого задоволення потреб споживачів. Маркетингова діяльність на підприємстві базується на використанні основних чотирьох інструментів – товарної, цінової, комунікаційної та збутової політик в комплексі. Слід відзначити, що основні поняття, категорії, системи та комплекс маркетингової діяльності в теорії вже давно прописані для умов сільськогосподарського виробництва, однак наразі ще ні в одному аграрному підприємстві (знову ж таки не включаючи великі за розмірами підприємства – агрохолдинги тощо) не існує офіційної служби маркетингу. І більш того, хотілось би відмітити, що проведення анкетування керівників зазначених підприємств показує, що переважна більшість з них не передбачає впровадження маркетингу у свою діяльність і взагалі не розуміють сутності та особливостей даного виду діяльності. Як висновок, вони не вважають за необхідне використовувати можливості підвищення рівня конкурентоспроможності своїх підприємств та своєї продукції на основі застосування комплексу маркетингу. На нашу думку, через пристосування основних інструментів маркетингу з теорії до практики сільськогосподарських підприємств можливо не лише підвищувати конкурентоспроможність зазначених підприємств, а й покращувати

** Науковий керівник: Мандич О.В., к.е.н., доцент*

результати їх виробничо-комерційної діяльності загалом. Тому що, в будь-якому разі, ефективність діяльності оператора ринку будь-якого рівня оцінюється за результатами реалізації його продукції та обсягами отримання прибутку [4].

Проведене дослідження діяльності окремих сільськогосподарських підприємств дало змогу узагальнити наступні положення. По-перше, керівники вважають, що у діяльності їх підприємств немає ніякого маркетингу і це їм зовсім не потрібно.

По-друге, вони лише в теорії знають про існування конкурентоспроможності, в деяких випадках про методи її визначення та шляхи підвищення, однак, знову ж таки, у своїй виробничій діяльності не приділяють цьому увагу.

І, по-третє, керівники наголошують на тому, що за сучасних умов функціонування основне і єдино важливе їх завдання – зосередження основної уваги на виробництві продукції та її ефективному збуті.

Саме за таких реалій, на нашу думку, поєднання теорії до проблем практики може бути ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на перспективу. Використовуючи зазначений підхід, ми, фактично, можемо і характеризувати конкурентоспроможність підприємства та його продукції через систему базових показників ефективності поточної діяльності, адже головним критерієм оцінки поведінки оператора ринку є результативність [5].

Як приклад, проаналізуємо основні проблеми, пов'язані з маркетингом, на вітчизняному ринку зерна. В ході організації системи управління маркетингом зернової продукції виникає ряд проблем. Однією з таких проблем може стати старіння існуючої продукції, тобто поява на ринку зернової продукції з кращими якісними характеристиками, наприклад, вирощеної з поліпшених сортів, за поліпшеною технологією і т.п., що з часом може викликати спадання споживчого попиту на вже існуюче зерно. Тому, наступними є проблеми широти, насиченості, глибини і гармонійності номенклатури продукції. Наприклад, вельми велика різноманітність номенклатури зернової продукції не завжди сприяє успіху, а навіть навпаки – може викликати розпорошення зусиль підприємства – виробника, привести до широкої конкуренції з іншими виробниками, яке, в свою чергу, призведе до виникнення складності в збутовій діяльності. Так, підприємствам – безпосереднім товаровиробникам необхідно враховувати і своєчасно вирішувати проблеми, які перед

ними виникають з метою досягнення результату маркетингової діяльності підприємства – отримання максимально можливого прибутку з одночасним задоволенням потреб споживачів.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що зг концепція і система практичних дій, маркетинг і маркетингова діяльність взагалі – не тільки незамінний засіб розподілу і реалізації виробленої продукції, а й соціально-економічне явище, породжене потребами економічної системи, яка розвивається за об'єктивними законами.

Література.

1. Войчак А.В. Маркетинговий менеджмент: [Підручник] / А.В. Войчак. – К. : КНЕУ, 1998. – 268 с.
2. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: [підручник] / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 334 с.
3. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер; пер. с англ. – М. : «Бизнес-книга», «ИМА-Крос. Плюс», ноябрь 1995. – 702 с.
4. Мандич О.В. Маркетингова складова підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств: [Колективна монографія] / О.В. Мандич. – П. : ПУЕТ, – 2016. – С. 45-56.
5. Мандич О.В. Складові механізми забезпечення економічного зростання сільського господарства / О.В. Мандич, І.В. Науменко, О.А. Науменко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків : ХНТУСГ, 2016. – Вип. 177. – С. 99-109.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ

***КОЛІСНИК Ю.В., БУРОВА О.Ю., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Маркетинг інновацій, як один з компонентів маркетингової філософії ведення бізнесу, відіграє важливу роль у забезпеченні та підвищенні ефективності виробничо-комерційної діяльності сільськогосподарських підприємств. З точки зору теорії, маркетинг

** Науковий керівник: Мандич О.В., к.е.н., доцент*

інновацій можна визначити як окремий вид діяльності, який спрямовано на пошук нових сфер, розробку та оновлення існуючих способів використання потенціалу підприємств, а також виробництво продукції та створення технологій їх просування на об'єктовому ринку з метою задоволення запитів та потреб споживачів більш ефективним способом, порівняно з основними конкурентами. Це, в свою чергу, має також забезпечити отримання та максимізацію прибутку й забезпечення умов тривалого виживання і розвитку підприємства на ринку за рахунок зазначених заходів [3].

Зазначеними авторами вже сформульована низка теоретичних і методологічних підходів, а також методичного інструментарію до «маркетингу інновацій», що спрямовані на розв'язання основних проблем просування інновацій на ринок, аналізу функціонування ринку для нових товарів, формування і стимулювання їх попиту тощо.

У науковій літературі використовується цілий ряд підходів до визначення економічної сутності поняття «маркетингу інновацій». Однак, деякі автори дуже часто підмінюють поняття «маркетинг інновацій» та «інноваційний маркетинг». Зазначені терміни в більшості випадків ототожнюють з наступним [1, 4, 5]:

- з поняттям маркетингових досліджень в процесі розробки нового продукту або оновлення існуючого;
- з використанням традиційних інструментів маркетингу для поширення інновацій;
- із застосуванням методів маркетингової діяльності при створенні інновацій;
- із діяльністю щодо покращення продукції та маркетингу;
- із маркетингом нових товарів;
- із діяльністю зі створення унікальних умов розподілу нової продукції;
- як складову частину провадження процесу планування й реалізації інновацій.

Різні автори відзначають, що «маркетинг інновацій» слід одночасно розглядати:

- як концепцію ринкової діяльності підприємства (філософію бізнесу), коли в змінах вбачають джерело доходу;
- як аналітичний процес, що передбачає виявлення ринкових можливостей інноваційного розвитку;
- як засіб активного впливу на споживачів та цільовий ринок у цілому, що пов'язаний з виведенням та просуванням інновації на ринок;

– як функцію інноваційного менеджменту, спрямовану на виявлення можливих напрямків інноваційної діяльності, їх матеріалізацію і комерціалізацію.

При цьому можна одночасно розглядати інноваційний менеджмент як функцію маркетингу інновацій, спрямовану на втілення досягнень науки і техніки в нові товари, здатні задовольнити потреби й запити споживачів та забезпечити товаровиробнику (продавцю) прибуток; як засіб (ринковий інструментарій) орієнтації окремих суб'єктів господарювання, а разом з тим і національної економіки в цілому на інноваційний розвиток.

Під теоретичним змістом «інноваційного маркетингу» слід розуміти використання новітнього інструментарію для комплексу маркетингу, зокрема, пристосування нововведень науки для оновлення загальної теорії товарної й цінової політики, політики просування й розподілу товарів підприємства [2].

Отже, «маркетинг інновацій» необхідно розглядати як виокремлений напрям маркетингової діяльності підприємств, який, в свою чергу, потребує використання новітніх методів, інструментів й прийомів. Сутність поняття «маркетинг інновацій» може бути визначена як сукупність дій, методів та прийомів, систематична активність суб'єктів економічних відносин щодо розробки і просування на ринку нових товарів, послуг та технологій для задоволення потреб і запитів споживачів у більш ефективний, ніж у конкурентів, спосіб на основі оновлення та підвищення рівня складових потенціалу підприємства, пошуку нових напрямів та засобів його використання з метою отримання прибутку та забезпечення умов тривалого виживання й розвитку на ринку.

Очевидно, що ринкове супроводження інновацій, зокрема, нових або оновлених товарів, послуг та технологій, потребує нетрадиційних дій, прийомів, методів, тобто інноваційного маркетингу як набору інструментів та напрямів їх використання.

Література.

1. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: [підручник] / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 334 с.
2. Мандич О.В. Маркетингова складова підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств: [Колективна монографія] / О.В. Мандич. – П. : ПУЕТ, – 2016. – С. 45-56.
3. Мандич О.В. Складові механізми забезпечення економічного зростання сільського господарства / О.В. Мандич, І.В. Науменко,

О.А. Науменко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків : ХНТУСГ, 2016. – Вип. 177. – С. 99-109.

4. Маркетинг інновацій та інновації в маркетингу: [монографія] / За ред. д.е.н. проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 615 с.

5. Менеджмент та маркетинг інновацій: [монографія] / За ред. д.е.н. проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 616 с.

ИНТЕГРАЦИЯ СОВРЕМЕННЫХ МАРКЕТИНГОВЫХ КОММУНИКАЦИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ СПОРТИВНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ

***МАТВИЕНКО А.И.,
ПОЛОЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ***

Фундаментальные и прикладные исследования в сфере маркетинга, отражены во множестве научных изданий и публикаций, и получили хорошее освещение, как зарубежными, так и отечественными учеными. Но вопросы маркетинга в сфере услуг, особенно в отечественной науке, недостаточно нашли свое отражение и остаются чрезмерно актуальными.

Главное влияние на развитие фундаментальных основ маркетинга оказал научно-технический прогресс, который сделал возможным огромное разнообразие товаров, быстрые темпы прироста их восстановления, оперативное управление отраслями мирового хозяйства и непосредственно маркетингом.

На сегодняшний день получили глобальное применение современные информационные технологии, научные исследования которых всегда носят актуальный характер в перспективно зарождающихся направлениях науки, например, таких как интернет-маркетинг и ресурсы его моделирования.

Именно развитие сетевого взаимодействия будет наиболее радикально преобразовывать теорию маркетинговых отношений. П. Друкер [4] назвал экономику будущего «обществом сетей». Механизмы и возможности интернет-ресурсов применимы ко многим элементам маркетинговой системы: товарная политика, маркетинговые коммуникации и др. Уменьшение затрат на маркетинг, направлено на

получение привлекательной ценовой стоимости продукта для потребителей, в связи с этим при приросте числа потенциальных потребителей, прибыль имеет высокую динамику роста. Такого эффекта можно достичь с помощью интернет-маркетинга, направленного на целевое предложение сегментированной группы потребителей. Правильно проведенная сегментация, соответствующая скорость и форма подачи информации, а также качество контакта с потенциальными потребителями будут непосредственно способствовать положительной динамике возврата вложений.

На сегодняшний день в мировом ПС важная роль отведена маркетингу, который динамично развивается в современном мире. Общепринят тот факт, что маркетинговые технологии полностью конструктивны в индустрии ПС.

Р. Энрико, президент компании Пепси-Кола отметил [3]: «В маркетинге целью является не бесплатный показ на телевидении, а рост продаж». Эта мысль получила продолжение в высказывании М. Пейна, директора по маркетингу МОК: «... дни благотворительности миновали. Руководители предприятий все чаще должны обосновывать расходы на маркетинг перед своими акционерами; теперь недостаточно просто заявить о том, что оказание поддержки на Олимпийских играх служит на пользу компании – необходимо доказать это реальными фактами». М. Хуссам рассматривает маркетинг в олимпийском спорте с позиций системного подхода, определяет характер взаимосвязей между различными структурными звеньями системы маркетинга [2, с. 332]. А.Ю. Белых и М.Е. Карпицкая в статье «Роль маркетинга в развитии спортивной индустрии» [1], рассмотрели аспекты финансирования ПС и предложили мероприятия по совершенствованию маркетинга, путем активизации организаций при проведении рекламных мероприятий, а точнее усилении роли спонсорской помощи на спортивные мероприятия. С точки зрения И. Рейна, Ф. Котлера и Б. Шилдса [5], профессиональные спортсмены, менеджеры, тренеры, программы спортивного развития, профессиональные лиги, спортивные товары, спортивные мероприятия, спортивные телепрограммы и ПСО могут стать спортивным брендом.

Индустрия ПС в мире является одной из наиболее значительных коммерческих отраслей. Самое важное для маркетинга в ПС, это увеличение потенциальных потребителей (болельщиков) и расширение отраслевого рынка, для сохранения ценных спортивных субъектов при развивающейся глобализации, в связи с этим,

необходим поиск решений данных вопросов в ходе спортивной интеграции.

При поиске менеджерами эффективных инструментов маркетинга в индустрии ПС на современном этапе, необходим креативный подход. Руководство ПСО должно обладать навыками конструктивно производить из спортивного мероприятия качественный продукт, верно позиционируя и продвигая его на рынке для реализации коммерческих прав и привлечения потенциальных потребителей (болельщиков). Для менеджеров различных ПСО является приоритетным навык стратегического привлечения капиталовложений с использованием коммуникационных технологий.

В рыночных условиях ПС становится коммерческой отраслью и прекращает носить характер бюджетного меценатства, и, как правило, продвижения государства на международной арене. ПСО, в свою очередь, превращается в субъект рыночных отношений, и соответственно начинает свое существование в конкурентной среде. Реформирование конкурентной среды способствует появлению креативных, неценовых возможностей и принципов позиционирования ПСО, таких как интернет-маркетинг, формирование которого нацелено на конкретную потребительскую аудиторию.

Можно выделить следующее эффективно решаемые задачи с помощью интернет-маркетинга в ПСО: создание и повышения имиджа спортсменам, команде и менеджерам ПСО; повышение возможностей поиска инвестиций на основе формирования информационной среды системы деловой коммуникации ПСО; формирование и регулирование гибкой системы потенциальных потребителей (болельщиков) целевой аудитории. На основе отмеченных эффективно решаемых задач, можно обозначить главные преимущества продвижения ПСО с помощью возможностей интернет-маркетинга, такие как стоимость и экономия средств на исследовании рынка.

Современная концепция маркетинга в ПС направлена на нововведение качественных и свободно интегрированных технологий в коммуникационные процессы между основными функционерами данной отрасли. Как известно ПС относятся к социально-экономической сфере, где основная задача заключается в воспроизводстве человеческого капитала.

На сегодняшний день, когда все составляющие элементы рынка ПС имеют четкое формирование, к сожалению связи, между данными

элементами гораздо менее выражены или отсутствуют совсем. Для основы решения таких коммерческо-маркетинговых задач служат современные коммуникационные процессы, при их низком уровне развития между основными функционерами индустрии ПС, возникают серьезные проблемы в продвижении ПСО.

ПСО, в том числе, как и иные организации (предприятия), вовлечены в процессы коммуникации. Завоевание внимания спонсоров, поддержка со стороны потребительской аудитории и потенциальных инвесторов, обеспечиваются в основном за счет продвижения ПСО с помощью инструментов и концепций интернет-маркетинга. Для повышения эффективности применения коммуникационных технологий в условиях рыночной экономики видится наиболее актуальной проработка парадигмы маркетинга ПСО на основе современных интернет-технологий, разработка и определение научно обоснованной модели спортивного маркетинга для оптимального функционирования и продвижения спортивных продуктов.

Литература.

1. Белых А.Ю. Роль маркетинга в развитии спортивной индустрии / А.Ю. Белых, М.Е. Карпицкая // Конкурентоспособность предприятий и регионов в глобальной экономике. – Гродно: ГрГУ им. Я. Купалы, 2009. – Ч. 2. – С. 224-230.
2. Марсель Х. Системный подход к исследованию маркетинга в олимпийском спорте / Х. Марсель // Человек в мире спорта: новые идеи, технологии, перспективы: тез. докл. междунар. конгр. – М., 1998. – Т. 2. – С. 332-333.
3. Спортивный маркетинг: продажи // Экономический портал. [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: http://economportal.3dn.ru/load/menedzhment_i_marketing/marketing/sportivnyj_marketing_prodzhi/3-1-0-11. – Дата доступа: 17.10.2014.
4. Drucker P.F. Reckoning with the Pension Fund Revolution / P.F. Drucker // Harvard Business Review. – 1991. – Vol. 69. – P. 106-114.
5. Rein I. The Elusive Fan: Reinventing Sports in a Crowded Marketplace / I. Rein, Ph. Kotler, B. Shields. – McGraw-Hall, 2006. – 345 p.

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

***МИРНИЙ Є.В., ДЕМ'ЯНЕНКО Є.В., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

З 90-х років українські фахівці інтенсивно розробляють проблеми національної безпеки, інформаційної безпеки, екологічної безпеки, зокрема, економічної безпеки. Економічну безпеку можна визначити як стан захищеності економіки, коли сукупність державних і суспільних гарантій забезпечує її сталий розвиток, захист пріоритетних інтересів народу, джерел його матеріального і духовного розвитку від внутрішніх і зовнішніх загроз, ризиків і небезпек.

Однією з основних проблем економічної безпеки для України проблема газової залежності. Протягом всього періоду самостійності, різні уряди країни декларували першочергові заходи щодо розбудови енергетичної незалежності економіки. Позаяк, всі розроблені стратегії розвитку енергетичної галузі та інфраструктурні реформи не дали позитивних практичних результатів.

Наразі в Україні практично відсутній облік витрат енергоносіїв в житлово-комунальному господарстві: лише 20% домогосподарств мають газові та теплові лічильники. Статистичні данні свідчать, що житлово-комунальний сектор України спалює більше газу ніж вся економіка Польщі. [10]. Отже, тільки там, де є облік і економія, а вартість енергоносіїв відображається на витратах споживача, відбувається дбайливе використання дорогого палива [8]. Варто зазначити, що житловий сектор – самий витратний сектор. Втрати тепла, а, відповідно, і енергії – дуже високі.

Слабкість внутрішнього споживання металу на українському ринку визначає сильну залежність української металургійної галузі від зовнішніх ринків. А тенденції сучасного економічного розвитку в світі свідчать про те, що попит на метал буде падати [15]. Однією з головних причин, економісти вважають ймовірне уповільнення темпів зростання валового внутрішнього продукту Китаю, у середньостроковому періоді (3-5 років). Таким чином, вже в найближчій перспективі, зменшення попиту на метал, який забезпечувався протягом 20 років китайською економікою та носив інвестиційний характер, стане нормою.

* Науковий керівник: Нікітіна О.М., асистент

Тому, враховуючи завелику кількість виробничих металургійних потужностей, багато з яких були введені в дію в останні 20 років, наслідком вищевказаних тенденцій буде банкрутство багатьох підприємств галузі, особливо низькопродуктивних і технологічно відсталих, які, як правило, і знаходяться в нашої країні. Так, Україна є світовим лідером мартенівського виробництва сталі – 46% світового виробництва цим способом, винайденим в позаминулому столітті, притому, що в світі мартенівським способом виробляється всього лише 3-4% сталі [1].

У той же час, в Україні практично відсутня сучасна металургія (міні- металургійні заводи). До цієї категорії можна віднести підприємства, що виробляють не більше 1-1,5 млн. тон сталеві продукції на рік, використовують, як правило, електродугову технологію і споживають в якості сировини металобрухт. В Україні під цей шаблон підходять 4 об'єкти: Донецький електрометалургійний завод, «Електросталь», «Дніпроспецсталь» і «Інтерпайп Сталь». Тільки такі підприємства можна назвати сучасними.

Україна має у своєму активі інженерні школи Івана Бардіна і Бориса Патона, які мають можливість стати ключовими факторами успіху в третій промисловій революції. Тобто, наша держава має всі шанси зайняти гідне місце в новому світовому розподілі праці. Для цього необхідно здійснити «штучне руйнування» неефективних секторів економіки для того, щоб побудувати нові: продуктивні та екологічні.

Самою гострою проблемою української держави, що підриває економічну безпеку країни, безперечно, є тотальна корумпованість всіх без виключення сфер суспільного життя. Економічна безпека буде під загрозою доти, доки чиновники сприйматимуть кожную свою посаду сприйматимуть як форму бізнесу. Україна – єдина з країн СНД, що не досягла свого рівня ВВП зразка 1990 року. Аналіз зазначеного питання показав, що держава списувала борги, надавала олігархам величезні пільги та дотації на підприємства, за рахунок яких вони й утримували свої екофобні застарілі промислові гіганти. Отже, потреба в модернізації та оновленні виробничих потужностей була відсутня.

Стан економічної безпеки та економічний розвиток держави – нерозривні. Здатність економіки задовольнити потреби суспільства та інноваційного розвитку економіки, включно з конкурентоспроможністю її продукції, є основою економічної безпеки держави.

Досягнення економічної стабільності та безпеки в Україні

можливо виключно за умови завершення активної фази військового конфлікту на сході країни. Одночасно з вирішенням цієї складної задачі першочергові зусилля молодого українського громадянського суспільства мають бути спрямовані на недопущення лобіювання владою інтересів олігархічних кланів і «замилування очей» суспільству прийняттям непродуманих популістських рішень.

Розроблення та виконувати програми високотехнологічного розвитку України — це єдина можливість потрапити до кола розвинених країн світу в якості рівноправного партнера, а не в якості їх сировинного придатка. Крім того, це допоможе нашій державі сформувати потужну систему безпеки.

Література.

1. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: [монографія] / О.А. Кириченко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев та ін. — К. : УЕП «Крок», 2008. — 401 с.

2. Ковальчук Т.Т. Актуалітети політики розвитку / Т.Т. Ковальчук, В.К. Черняк, В.Я. Шевчук. — К. : Знання, 2009. — 326 с.

3. Єщенко П.С. Економічне зростання без розвитку: причини і шляхи інноваційного перетворення економіки / П.С. Єщенко // Економіка України. — 2013. — № 10. — С. 4-20.

4. Лункіна Т.І. Розвиток України: сучасний стан / Т.І. Лункіна. — Економіка і управління. — 2013. — № 4. — С. 91–95.

5. Ванкарен А. Як реформувати гангстерську Україну [Електронний ресурс] / А. Ванкарен. — Режим доступу: <http://voxukraine.org/2014/12/13>.

6. Пилипчук В.М. Ключові проблеми економічного розвитку України [Електронний ресурс] / В.М. Пилипчук // Інтернет-холдінг Олега Соскіна. Економічний часопис — XXI. — Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2010/3-4/201024zmist.html/>

7. Кабінет міністрів України. Постанова Кабінету міністрів України № 409 від 6 серпня 2014 року «Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування»: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/409-2014>.

8. Офіційний сайт Світової організації виробників сталі. Статистична інформація [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.worldsteel.org/statistics/statistics-archive.html>.

Секція

***Фінансова система
та обліково-
аналітичне
забезпечення
виробничих та
комерційних
процесів в економіці***

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У США

**МАРЕНИЧ Т.Г., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ЛУЦЕНКО О.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, ПОЛИВАНА Л.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

У сучасних умовах ведення обліку розуміння принципів функціонування американської системи фінансового обліку набуває особливого значення. Співпраця українських підприємців з партнерами з США неодмінно потребує здатності розуміти надану ними звітність, і в свою чергу надавати звітність у форматі, прийнятому на американському ринку.

Традиційно в американській літературі з обліку сутність фінансового обліку трактується так: фінансовий облік - процес обліку, який закінчується підготовкою фінансової звітності щодо підприємства в цілому, яка використовується як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами. Ця звітність забезпечує послідовну і безперервно виражену в грошовому вимірі історію економічних ресурсів і зобов'язань підприємства й економічної діяльності, яка змінює ці ресурси або зобов'язання [1].

В американських підручниках облік поділяють на чотири підвиди:

- 1) фінансовий облік (financial accounting);
- 2) управлінський облік (managerial accounting);
- 3) податковий облік (tax accounting);
- 4) облік в некомерційних організаціях (non-commercial accounting), який носить умовний характер.

Система американського обліку розвивалася тривалий час. Поняття фінансового обліку з'явилося з внутрішньофірмового обліку на малих підприємствах, при їх перетворенні у великі. Під час їх розвитку не існувало єдиної концепції обліку. Розвиток відбувався поступово, і всі принципи, методи і процедури розроблялися в міру необхідності. В обліковій теорії США виділяються три періоди розвитку:

- неформальний період (до початку 30-их р. минулого століття);
- період вирішення проблем;
- виникнення FASB і розвиток концептуальної основи фінансового обліку.

Професія дипломованого бухгалтера (certified public accountant – CPA) сформувалася і досягла певного рівня розвитку в неформальний період. Однак, рішення бухгалтерів базувалися не на формалізованих правилах, а на інтуїції та досвіді бухгалтера, обсяг і форми розкриття інформації визначалися менеджментом довільно. Тому між різними підприємствами виникали суттєві різниці у фінансовій звітності, які не мали закономірний характер, а були наслідком випадкових причин, і взаємні зіставлення підприємств були практично неможливі.

У 1934р. створено Комісію з цінних паперів (Securities and Exchange Commission – SEC) [2]. З тих пір розпочалися спроби створення стандартів, яких могли б дотримуватися представники бухгалтерської професії. Був заснований Американський Інститут Бухгалтерів (American Institute of Accountants), пізніше перетворений в Американський Інститут присяжних Бухгалтерів (American Institute of Certified Public Accountants), який зіграв велику роль в розробці американських стандартів обліку.

Після кризи 30-х років минулого століття стала очевидною необхідність створення загальноприйнятих бухгалтерських принципів для того, щоб користувачі мали реальну інформацію про діяльність компаній. З цією метою у 1939 р. був створений комітет з бухгалтерських процедур (Committee on Accounting Procedure – CAP) [3]. Основним завданням комітету було зменшення різночитань і невідповідностей у бухгалтерській документації. Комітет випускав Бюлетені бухгалтерських досліджень і ці документи стали базою для створення бухгалтерських стандартів США.

У 1958 році був створений Комітет з бухгалтерських принципів (Accounting Principles Board – APB). Основним завданням Комітету було створення концептуальних основ бухгалтерського обліку, визначення необхідних і доречних практичних методів обліку для вирішення певних бухгалтерських проблем. Офіційні рішення APB випускалися у формі Думок (Opinions APB), Положень (Statements APB) та облікових інтерпретацій (Accounting Interpretations AICPA).

Американська бухгалтерська асоціація (American Accounting Association) [4] – це асоціація професорів і викладачів бухгалтерського обліку і бухгалтерів-практиків, основною метою, якої є розвиток теорії бухгалтерського обліку, ініціювання і фінансування наукових досліджень в області бухгалтерського обліку, поліпшення викладання обліку. Асоціація здійснює свою діяльність через комітети, публікує монографії, звіти комітетів і періодичні видання.

У 1973 році була створена незалежна організація – Рада з розробки стандартів фінансового обліку США (FASB – Financial Accounting Standards Board). Це новий незалежний орган, який займається розробкою стандартів обліку [5]. Рада випускає ряд документів, що регулюють ведення обліку в США.

З виникненням FASB пов'язана розробка Концептуальної основи (Conceptual framework) фінансового обліку, в якій у міру можливостей були інтегровані й уніфіковані основоположні принципи бухгалтерського обліку. Положення (Statements) FASB формують основу основних принципів фінансового обліку в США.

В даний час FASB є основною організацією, яка розробляє стандарти обліку в США і випускає цілий ряд документів, які стандартизують практику обліку:

- положення про концепції фінансового обліку (Statements of financial accounting concepts);
- положення про стандарти фінансового обліку (Statements of financial accounting standards);
- інтерпретації (тлумачення) (Interpretations);
- технічні бюлетені (Technical Bulletins);
- положення робочої групи з питань, які виникають (Emerging Issues Task Force Statements).

У США законодавчою базою для загального регулювання фінансового обліку та звітності є декілька законів. Будь-який звіт аудитора повинен відповідати загальноприйнятим принципам обліку GAAP – Generally Accepted Accounting Principles [6]. Загальноприйняті принципи обліку (GAAP) - це система бухгалтерських стандартів і процедур, які мають свою структуру ієрархії. Ця система об'єднує певним чином документи, що розробляються вищезазначеними організаціями за їх значимістю.

Необхідність розгляду американського досвіду фінансового та управлінського обліку сьогодні не викликає сумнівів. Це актуально не тільки для підприємств, які намагаються знайти партнерів за кордоном, так і для всього суспільства. Для всього суспільства це має сенс, бо можна використовувати цей досвід в процесі зміни і пристосування вітчизняного бухгалтерського обліку до реалій сучасної економіки.

Література.

1. Carl.S Warren, James M. Reeve, Jonathan E. Duchac. Accounting, 25e, 2014, 2012, South-Western, Cengage learning, USA, p.870.

2. Офіційний сайт Комісії з цінних паперів і бірж США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usa.gov/federal-agencies-and-exchsng-e-commission>.

3. Richard C. Adkerson gallery on the SEC. Role in Accounting Standarts Setting [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.sechistorical.org>.

4. Офіційний сайт Американської бухгалтерської асоціації професорів і викладачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aaahg.org>.

5. Офіційний сайт Ради з розробки стандартів фінансового обліку США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aaahg.org>.

6. Офіційний сайт стандартів фінансового обліку. Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fasb.org>.

ФУНКЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ РОЗВИТОК В СУЧАСНИХ УМОВАХ

***АВРАМЕНКО С.В., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

У сучасних умовах, коли Україна прагне до інтеграції у світову економіку, зростають роль і значення бухгалтерського обліку, оскільки зростає потреба всіх рівнів управління в достовірній і своєчасній інформації про господарську діяльність кожного економічного суб'єкта. Інформація як продукт обліку необхідна для прийняття управлінських рішень, відповідно, бухгалтерський облік є засобом і функцією управління підприємством.

Для бухгалтерського обліку, як елемента системи управління, характерні певні функції. Більшістю вчених виділяються найважливіші функції: інформаційна, контрольна та аналітична. До таких науковців належать М.С. Пушкар [1], В.С. Лень та В.В. Гливенко [5]. Швець В.Г. додає до зазначених функцій оціночну [6]. Група вчених визначають вісім функцій обліку: інформаційну, контрольну, оціночну, аналітичну, управлінську, захисну, слідоутворювальну, зворотного зв'язку [2].

** Науковий керівник: Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

Підкреслюючи значення функцій бухгалтерського обліку, професор Г.Г. Кірейцев зазначав, що пізнання функцій бухгалтерського обліку слід розглядати як передумову до розуміння головного в обліку – його призначення, а під функціями бухгалтерського обліку слід розуміти прояв головних його властивостей [3].

Як стверджує В.М. Жук, облік давно вийшов за рамки управління підприємством та функціонує за його межами, будучи невід'ємною частиною держави й економіки на глобальному рівні. Це зумовлює визнання його в новій іпостасі – у статусі вагомого соціально – економічного інституту, який формує ефективні комунікації між учасниками економічного життя, забезпечує довіру, порозуміння між ними та значною мірою відповідає за керованість процесів, які відбуваються у соціально-економічному середовищі [4, с. 72]. Вчений наполягає на доповненні «класичних» функцій бухгалтерського обліку (інформаційна, контрольна та аналітична) новими, які розкривають інституційну сутність бухгалтерського обліку. Це такі функції, як біхевіористичні, екологічні, соціальні, регульовані, мотиваційні та інші [4, с. 75]

Інформаційна функція – одна з головних функцій бухгалтерського обліку в системі управління. Щодо інформації для зовнішніх користувачів мета бухгалтерського обліку полягає у формуванні інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та зміни у фінансовому становищі організації, корисної широкому колу зацікавлених користувачів при прийнятті рішень. Інформація, сформована виходячи з цієї мети, відповідає загальним потребам більшості зацікавлених користувачів. Це, однак, не означає, що в бухгалтерському обліку формується вся інформація, яка може виявитися необхідною і достатньою для зацікавлених користувачів при прийнятті рішень.

Зацікавленими користувачами інформації, що формується в бухгалтерському обліку, вважаються особи, які мають які-небудь потреби в інформації про організацію і володіють достатніми знаннями та навичками для того, щоб зрозуміти, оцінити і використовувати цю інформацію, а також мають бажання вивчати цю інформацію.

Зацікавленими користувачами можуть бути реальні та потенційні інвестори, працівники, позикодавці, постачальники та підрядники, покупці і замовники, органи влади та громадськість в цілому.

В умовах удосконалення управління, наявності різних форм власності, формування ринкових відносин відбувається посилення контрольної функції бухгалтерського обліку завдяки вдосконаленню його форм і методів, використання зарубіжного досвіду, широкого впровадження обчислювальної техніки, використанню можливостей автоматизованих робочих місць бухгалтера, економіста, аналітика.

За допомогою спеціальних прийомів і способів бухгалтерського обліку ведуться три види контролю:

- попередній – до здійснення господарської операції;
- поточний – під час здійснення операції;
- наступний – після її здійснення.

У бухгалтерському обліку відображаються весь кругообіг коштів підприємства, джерел їх формування та господарські процеси. Якісна облікова інформація дозволяє здійснювати контроль на різних стадіях виробництва, контролювати в разі потреби у всіх деталях діяльність підприємства і його підрозділів, аналізувати її і на базі цієї інформації підготувати, обґрунтовувати і приймати відповідні управлінські рішення на різних рівнях управління.

Суть оціночної функції проявляється в тому, що за її допомогою здійснюється вартісне вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку, на підставі чого є можливість визначати фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання, співставляти результати діяльності за періоди, передбачати розвиток.

Суть аналітичної функції полягає в тому, що на підставі інформації, отриманої за даними бухгалтерського обліку, з використанням спеціальних прийомів здійснюється економічний аналіз відхилень від планових і бюджетних завдань, попередніх періодів та середньостатистичних даних по галузі з метою виявлення причин і винуватців та розробки заходів щодо виправлення негативних ситуацій.

Соціальна функція бухгалтерського обліку спрямована на вирішення глобальних завдань розвитку суспільства через зміцнення локальної економіки. Це означає, що належним чином поставлений облік є надійною підтримкою і рушійною силою ефективного функціонування і розвитку підприємства, а в кінцевому результаті економічне зростання вітчизняного виробника сприяє вирішенню соціальних проблем.

Отже, питання видів функцій бухгалтерського обліку та їх розвиток в сучасних умовах господарювання є дискусійним. Існують різні підходи, тому це вимагає проведення ґрунтовних досліджень.

Література.

1. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико–методичні аспекти): [Монографія] / М.С. Пушкар – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 424 с.
2. Ждан В.І. Теорія бухгалтерського обліку: [навчальний посібник] / В.І. Ждан, Є.Б. Хаустова, І.В. Колос, О.С. Бондаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
3. Кірейцев Г.Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: [Монографія] / Г.Г. Кірейцев. – Житомир: ЖІТІ, 2007. – 236 с.
4. Жук В.М. Розвиток функцій бухгалтерського обліку / В.М. Жук // Економіка АПК. – 2016. – № 6 – С. 71-76.
5. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: [навчальний посібник] / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Центр Навчальної Літератури, 2004. – 576 с.
6. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: [Навчальний посібник] / В.Г. Швець – К.: Знання-Прес, 2003. – 444 с.

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОДНА З ГОЛОВНИХ СКЛАДОВИХ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

БАЛАБАТЬКО Д.М.,*

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Діяльність сільськогосподарського підприємства є успішною, його життєздатність довготривалою якщо на ньому безперервно приймаються управлінські рішення, які обирають менеджери, як самостійно, так і колективно. Кожне, з вибраних ними рішень відображається на покращенні або погіршенні фінансового стану підприємства.

Для того, щоб підприємство нормально функціонувало, не мало фінансових труднощів, потрібно створити продуктивну систему фінансового менеджменту.

Є.Ф. Брігхем визначає фінансовий менеджмент як одну з трьох взаємопов'язаних галузей фінансів: «...підприємницька діяльність у

** Науковий керівник: Крутько М.А., к.е.н., викладач*

проведенні фінансових операцій з практичним управлінням фірмою включно», поряд із діяльністю на ринку грошей і капіталу та галуззю інвестицій [1].

Достатньо повно визначення фінансового менеджменту дається І.О. Бланком: «це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією обороту його грошових коштів» [2].

Проаналізувавши судження вчених виведемо власне визначення, отже, фінансовий менеджмент – це система взаємопов'язаних між собою принципів і методів, яка займається створенням та реалізацією рішень з метою формування, розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства.

Фінансовий менеджмент вирішує багато задач основними серед яких є:

1. Фінансове забезпечення стратегічного розвитку підприємства.
2. Формування джерел фінансування забезпечення функціонування підприємства.
3. Забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами (грошовими потоками, запасами, інвестиціями, капіталом, оборотними засобами та ін.).
4. Оптимізація розподілу фінансового капіталу.
5. Управління цінними паперами [3].

Для сільськогосподарських підприємств притаманні такі функції фінансового менеджменту:

1. Передбачення і довгострокове планування шляхом розробки планових бюджетів, основаних на можливих доходах та виробничих витратах, оцінки ефективності планових інвестиційних проєктів, прогнозування цін на матеріально-технічні засоби, що складаються на ринках промислових товарів.
2. Ведення фінансових операцій, пов'язаних з інвестуванням, – контроль за рухом грошових потоків, обґрунтування потрібного кредиту і перспективних напрямів інвестування.
3. Облік і контроль, що передбачає ведення бухгалтерського обліку й складання звітів, регулювання всіх видів платежів, бухгалтерський та операційний контроль.
4. Інші функції, до яких входять планування і реалізація різноманітних фінансових проєктів, а саме: виконання фінансових

операцій, пов'язаних зі сплатою податків, здійснення перерахувань до пенсійного, страхового і медичного централізованих фондів, реалізація програм з підвищення кваліфікації кадрів тощо [4].

У загальній системі управління господарством фінансовий менеджмент посідає центральне місце і охоплює всю систему управління. Це обумовлено тим, що при управлінні економічними процесами завжди використовуються гроші.

Основними шляхами вдосконалення системи фінансового менеджменту є:

- розвиток інформаційної бази та обліково-аналітичного забезпечення;
- підвищення комплексності фінансового аналізу;
- обґрунтування вибору методів управління;
- уточнення діючої системи показників ефективності використання фінансових ресурсів;
- більш широке застосування економіко-математичних методів моделювання і прогнозування для виявлених факторів, які впливають на зміни результативності використання фінансових ресурсів [5].

Отже, наявність на підприємстві ефективного фінансового менеджменту дає змогу вірно керувати фінансовою діяльністю, раціонально залучати фінансові ресурси та знаходити рішення на майже всі проблеми, які будуть виникати з приводу господарської діяльності підприємства.

Література.

1. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту: / Є. Брігхем; пер. з англ. – Київ : Молодь, 1997. – 1000 с.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: [учебный курс] / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 528 с.
3. Финансовый менеджмент: [навчальний посібник] / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ : ЦУЛ, 2002 – 496 с.
4. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств / С.І. Дем'яненко. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 347 с.
5. Камінська Т.Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту на сільськогосподарських підприємствах: [монографія] / [Камінська Т.Г., Шатковська Л.С., Шиш А.М. та ін.]; за ред. к.е.н., доц. Т.Г. Камінської. – К. : ЦП «Компринт», 2013. – 338 с.

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

**БЕЗВЕРХНЯ М.Ю., ТКАЧОВ В.Є., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Структура управління фінансовими ресурсами складається з двох підсистем – керованої (об'єкти управління) та керівної (суб'єкти управління). Схематично ці дві підсистеми зображено на рис.1. Суб'єктом управління фінансами є фінансова адміністрація сільського підприємства, яка здійснює цілеспрямований вплив на функціонування об'єкта [1, С. 8].

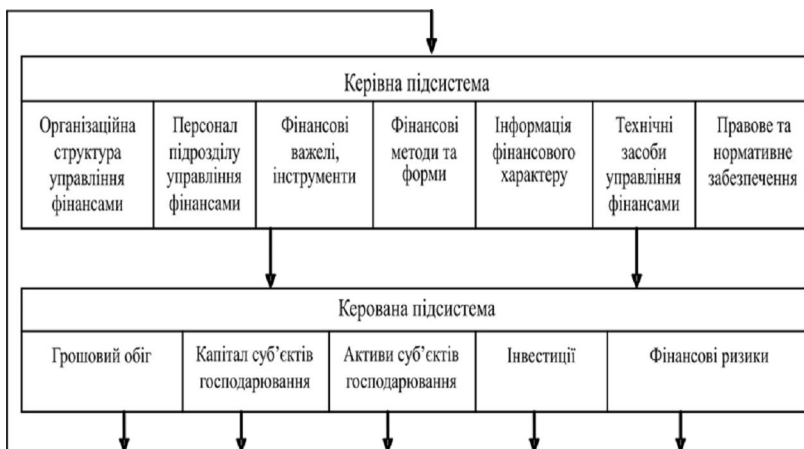

Рис. 1. Типова схема управління фінансами суб'єкта господарювання

Під час формування організаційної структури системи управління фінансами потрібно дотримуватися загальних принципів побудови управління сільськогосподарського підприємства, а саме:

- організаційна структура повинна відповідати стратегії організації;
- організаційна структура повинна відповідати середовищу господарювання суб'єкта;

* Науковий керівник: Дудник О.В., к.е.н., ст. викладач

– відсутності суперечностей між елементами організаційної структури.

Як міркує І.О. Бланк загальні принципи формування організаційної системи управління сільськогосподарським підприємством передбачають створення центрів управління за двома основними ознаками:

– ієрархічна побудова центрів управління сільськогосподарським підприємством;

– функціональна побудова центрів управління сільськогосподарським підприємством [2, с. 52].

У першому випадку створюється ієрархія керівників, управлінські рішення передаються ланцюжком зверху-вниз і є обов'язковими для виконання всіма нижчими ланками. За функціональної структури управління кожен орган управління (або виконавець) спеціалізований на виконанні окремих видів управлінської діяльності (функцій). Виконання вказівок функціонального органу в межах його компетенції обов'язкове для виробничих підрозділів [3, с. 253].

Бланк І.О. вважає, що найбільша ефективність організаційної системи фінансового менеджменту досягається за умови використання функціональної будови центрів управління.

Існує два основних підходи до функціонального розмежування центрів управління:

– згідно з першим – функціональні центри управління будуються на основі принципів незалежної діяльності, а їхні зв'язки з іншими підрозділами обмежуються лише інформаційними зв'язками;

– згідно з другим – функціональні центри управління будуються на основі принципу взаємопов'язаності, за якого більшість управлінських рішень у рамках конкретної функції управління вони приймають самостійно, а низку управлінських рішень, які потребують комплексності, формують разом з іншими службами підприємства [2, с. 53].

На малих аграрних підприємствах зазвичай немає фінансової служби, економічна та фінансова робота, організація виробництва лягає на керівника та головного бухгалтера.

Така організація управління має низку переваг – чіткість і простота взаємодії між ланками, економічність за умов невеликих розмірів організації, оперативність в ухваленні рішень. Однак велике перевантаження інформацією, величезна множинність контактів з підлеглими, вищими і суміжними організаціями унеможливає

застосування такої організації управління на середніх та великих підприємствах. Поступово, збільшуючи виробничі масштаби, сільськогосподарське підприємство потребує у створенні окремих організаційних ланок, які б здійснювали управління і контроль фінансово-господарської діяльності.

В умовах жорсткої ринкової конкуренції, створення структури та механізму управління фінансами середніх та великих аграрних підприємств повинно базуватися на перспективному баченні суб'єкта господарювання напрямків свого розвитку, сфери і форм його діяльності, системи взаємовідносин всередині організації, та позиціонування його в зовнішньому середовищі [4, с. 220].

Як вважає І.О. Бланк, розроблення фінансової стратегії відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного розвитку сільськогосподарського підприємства, а саме:

- забезпечує реалізацію довготермінових загальних і фінансових цілей економічного та соціального розвитку сільськогосподарського підприємства загалом та окремо за його структурними одиницями;

- дає змогу реалістично оцінити фінансові можливості суб'єкта господарювання та максимально використовувати його внутрішній потенціал;

- забезпечує можливість швидкої реалізації нових перспективних інвестиційних можливостей;

- формуючи наперед можливі варіанти розвитку неконтрольованих суб'єктом господарювання чинників зовнішнього середовища дає змогу до мінімуму звести наслідки негативного впливу на діяльність підприємства;

- наявність фінансової стратегії забезпечує взаємозв'язок стратегічного, поточного та оперативного управління фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання;

- у системі фінансової стратегії формуються основні критерії оцінки вибору найважливіших фінансових управлінських рішень;

- фінансова стратегія є передумовою стратегічних змін загальної організаційної структури управління.

Під час розроблення стратегії суб'єкта господарювання потрібно враховувати етапи його розвитку:

- перший етап розвитку підприємства характеризується формуванням структури не обігових активів (залучення нових технологій, введення в дію та налагодження основного обладнання) найму персоналу, створення системи управління суб'єктом господарювання. На цьому етапі відбувається значне залучення

кредитних коштів, виручені кошти йдуть на розвиток господарської діяльності та завоювання конкурентних позицій на ринку;

– на другому етапі розвитку суб'єкт господарювання має за мету збільшення виторгу від реалізації сільськогосподарської продукції (послуг) для забезпечення виплат за залученими коштами та на самофінансування розширення виробництва. Відбувається розширення організації – збільшення чисельності працівників, розширення їхніх функцій, розпочинається процес перебудови організаційної структури, створюються додаткові відділи, відбувається децентралізації управління.

– на третьому етапі темпи нарощення виробництва сповільнюються, однак виторг і відповідно прибуток від реалізації продукції (послуг) набуває найбільшого значення. Аграрне підприємство здатне не тільки погашати кредитні кошти але й створювати фонди для модернізації виробництва, розробки нових технологій, впровадження інновацій в усі сфери господарської діяльності. Від якості управлінських рішень на цьому етапі, буде залежати з яким фінансовим, виробничим, маркетинговим потенціалом підприємство продовжить свій розвиток.

– наступний етап – спад у розвитку суб'єкта господарювання як наслідок несвоечасної реорганізації усіх ланок сільськогосподарського підприємства. На цьому етапі скорочуються виробничі витрати. В управлінні відбувається скорочення персоналу, повноваження концентруються на верхніх рівнях ієрархії управління.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що організаційну структуру управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання варто сприймати як динамічну систему. В міру зміни особливостей сільськогосподарського підприємства, внутрішнього та зовнішнього середовища – змінюється організаційна структура управління фінансами. Створення нової структури управління фінансами необхідне у випадках, коли стара структура не відповідає стратегії діяльності суб'єкта господарювання та не вписується в загальну організаційну структуру сільськогосподарського підприємства. Вагомою причиною, яка спонукає до перегляду, є неможливість виконання основними елементами структури управління фінансами функцій з потрібною якістю та оперативністю. У формуванні нової організаційної структури варто враховувати етапи розвитку та цілі, які розглядають у відповідний період діяльності.

Література.

1. Белінський П.І. Управління фінансовою діяльністю в операційному менеджменті : [навчальний посібник] / Укл. П.І. Белінський. – Чернівці : Вид-во «Рута», 2004. – 72 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – К. : Изд-во «Ника-Центр», 1999. – Вып. 3. – Т. 1. – 592 с.
3. Веснин В.Р. Менеджмент / В.Р. Веснин. – М. : ТК Велби, Изд-во «Проспект», 2006. – 504 с.
4. Виханский О.С. Менеджмент : [учебник] / О.С. Виханский, А.И. Наумов. – [3-е изд.]. – М. : Изд-во «Экономистъ», 2003. – 528 с.
5. Дудник О.В. Стратегічне управління підвищенням ефективності використання ресурсного потенціалу агропідприємств / О.В. Дудник // Економічні, соціальні та екологічні проблеми розвитку агропродовольчої сфери: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., 19 лютого 2016 р./ Вид-во «Діса плюс». – Харків, 2016. – С. 91-94.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПОВНІСТЮ ЗАМОРТИЗОВАНИХ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

***ГАВРИСЬ М.О., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
ГАВРИСЬ О.М., К.Е.Н., ПРОФЕСОР,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»***

Питання подальшої експлуатації основних засобів (ОЗ), після того, як строк їхнього корисного використання скінчився, амортизація завершилася, а залишкова вартість досягла нульового значення або дорівнює ліквідаційній вартості відповідних об'єктів, є складнішими, ніж може здатися на перший погляд. Існує кілька варіантів наступних дій для підприємства в такій ситуації.

Першим з варіантів буде списання такого об'єкта з балансу, тобто його ліквідація. Цей варіант виглядає логічним, але далеко не завжди є оптимальним, і навіть повністю законним. У багатьох випадках підприємство буде зацікавлене у подальшій експлуатації об'єкта ОЗ. Практично неможливо заздалегідь точно передбачити, скільки прослужить той чи інший об'єкт необоротних активів, строк використання якого складає кілька років, а інколи – десятки років. Після закінчення строку корисного використання часто можна і далі

експлуатувати ОЗ. Також, підприємство має право списати об'єкт ОЗ тільки у тому випадку, якщо він перестав відповідати критеріям визнання його активом, або ж такий об'єкт був безоплатно переданий іншим суб'єктам, згідно п. 33 П(С)БО № 7 «Основні засоби» [1]. Критеріями визнання активами для ОЗ є, перш за все, імовірність того, що їхнє використання принесе підприємству економічні вигоди у майбутньому, а також можливість достовірної оцінки їхньої вартості. Очевидно, що повністю амортизовані, але придатні до експлуатації ОЗ, можуть бути використані у господарській діяльності підприємства, а значить і приносити йому економічні вигоди. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку ОЗ [2] у п. 40 дають більш конкретний перелік підстав для їхнього списання: вибуття внаслідок продажу, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі, остаточного псування або інших причин невідповідності критеріям визнання активом. Закінчення строку корисного використання або досягнення об'єктом ОЗ нульової залишкової вартості такими підставами не є. Значить, якщо для таких ОЗ не виконується хоча б один з критеріїв невизнання активом, наведених вище, то для списання взагалі немає законних підстав.

Також, можливий варіант продажу або безоплатної передачі амортизованого об'єкту іншим суб'єктам господарювання або фізичним особам. При цьому, навіть маючи нульову залишкову вартість, об'єкт бажано продавати за ціною, співставною з його справедливою, тобто ринковою вартістю. Такий продаж впливає на фінансовий результат підприємства, а значить його продаж на заниженою вартістю або безоплатна передача можуть викликати питання у податкових органів.

Якщо ж підприємство планує і надалі використовувати амортизований об'єкт ОЗ, то у нього теж є кілька опцій.

Першою з них є дооцінка об'єкту з нульовою залишковою вартістю і продовження його амортизації. На перший погляд, це логічне вирішення проблеми, тим більше, що підприємство, згідно з П(С)БО № 7, має право, хоча і не зобов'язане, проводити переоцінку об'єктів ОЗ, якщо їхня залишкова вартість на звітну дату суттєво відрізняється від справедливої вартості. Поріг суттєвості тут визначається п. 34 методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку ОЗ, і складає 1 відсоток чистого прибутку або збитку підприємства за останній звітний період, або ж 10 % відхиленню залишкової вартості ОЗ від їхньої справедливої вартості. Визначення справедливої вартості нам дає п. 4 П(С)БО №19 «Об'єднання підприємств» [3], згідно з яким

це сума, за якою можна продати актив, або оплатити ним зобов'язання за звичайних умов на певну дату. Тобто, у більшості випадків, справедлива вартість об'єкту – це його ринкова вартість, яка в нашому випадку завжди буде вищою за їхню нульову залишкову вартість. Значить, підприємства мають законне право дооцінити такі об'єкти ОЗ і амортизувати їх далі.

Але є тут і цілий ряд складностей. По-перше, п. 16 П(С)БО № 7 вимагає, щоб при переоцінці одного об'єкту ОЗ, здійснювалася переоцінка усієї групи ОЗ, до якої він належить. Крім цього, переоцінивши об'єкт ОЗ один раз, підприємство має і надалі регулярно переоцінювати його таким чином, щоб його залишкова вартість на дату балансу не суттєво відрізнялася від справедливої. Формально, переоцінивши один раз один об'єкт ОЗ, надалі підприємству доведеться щорічно переоцінювати всю групу ОЗ, до якої він належить. Далі, все той же п. 16 П(С)БО №7 регламентує, що переоцінка проводиться на дату балансу, тобто, як правило, на 31 грудня звітного року, у той час як залишкова вартість об'єкту ОЗ може досягнути нульової позначки у будь-який час. Головною ж проблемою для підприємства тут є те, що переоцінка ОЗ має здійснюватися виключно із залученням сертифікованого оцінювача. Цього вимагають як стаття 7 другого розділу Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [4] так і п. 33 Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [5]. Причому, користуватися послугами оцінювача у подальшому доведеться регулярно, а їхня вартість в окремих випадках може перевищувати економічну вигоду від переоцінки об'єкту ОЗ. Також дооцінка негативно вплине на фінансові результати і розмір податку на прибуток майбутніх періодів за рахунок збільшення сум амортизації, і може викликати питання податкової при можливому продажі об'єкту ОЗ. Як бачимо, технічно здійснення переоцінки повністю амортизованих об'єктів ОЗ можливе, але супроводжується масою проблем і витрат для підприємства, що у більшості випадків робить такий варіант недоцільним.

Наступною опцією є модернізація, реконструкція, добудова та інші модифікації об'єкта ОЗ, які призводять до поліпшення такого об'єкту і збільшення майбутніх економічних вигід від його експлуатації. П. 14 П(С)БО № 7 говорить, що первісна вартість об'єкту ОЗ повинна бути збільшена на суму вартості такої модернізації, реконструкції, добудови тощо. Відповідно, вартість поліпшення

об'єкту ОЗ в подальшому буде амортизуватися в складі його первісної вартості у звичайному порядку, що відтермінує досягнення таким об'єктом нульової залишкової вартості. При цьому, таке збільшення первісної вартості, на відміну від дооцінки, не вимагає якогось особливого оформлення або дотримання специфічних процедур. Необхідні лише первісні документи, які б підтверджували витрати, понесені підприємством на модернізацію, коректне оформлення операцій в бухгалтерському обліку та наявність самого модернізованого об'єкту ОЗ. Такий варіант виглядає цілком розумним та актуальним у багатьох випадках. Проте, треба врахувати, що до збільшення первісної вартості об'єкту ОЗ в бухгалтерському обліку призводить тільки якісне поліпшення такого об'єкта, а не ремонт для підтримання існуючого рівня економічних вигід, що забезпечуються ним.

Нарешті, останньою опцією є продовження кількісного обліку об'єкта ОЗ, без його списання і без нарахування амортизації. У такому випадку, його первісна і залишкова вартість будуть однаковими, тобто фактична балансова вартість дорівнюватиме нулю. Продовження амортизації в таких умовах неможливе. Однак, п. 25 П(С)БО № 7 дозволяє підприємству змінити строк корисного використання об'єкта ОЗ, якщо економічні вигоди від його використання теж змінилися. У цьому випадку, його також можна буде у майбутньому модернізувати, збільшивши таким чином його первісну вартість, і навіть дооцінити, якщо підприємству треба буде відобразити в балансі актуальну вартість своїх активів. Продовжити строк корисного використання об'єкту ОЗ може інвентаризаційна комісія підприємства під час річної інвентаризації.

Література.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджений наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства Фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://dtkt.com.ua/documents/ukr/2003/46/46nov1.html>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19 «Об'єднання підприємств», затверджений наказом Міністерства Фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>

4. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні. Закон України від 12.07.2001 № 2658-III [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>

5. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440 [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>

ПРОБЛЕМА ПОДІЛУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇЇ ВИРІШЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ГРЕКОВА А.В., СТУДЕНТКА*,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Метою бухгалтерського обліку є формування повної та достовірної інформації про діяльність підприємства та її майновий стан, необхідної внутрішнім і зовнішнім користувачам облікової інформації.

Головними завданнями бухгалтерського обліку є:

1) формування повної і достовірної інформації про діяльність підприємства, його майновий стан та складання бухгалтерської звітності, необхідної внутрішнім користувачам – керівникам, засновникам, учасникам і власникам майна підприємства, а також зовнішнім користувачам - інвесторам, кредиторам і ін.;

2) забезпечення інформацією, необхідної внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності для контролю за дотриманням законодавства України при здійсненні суб'єктом господарювання господарських операцій та їх доцільністю, наявністю і рухом майна і зобов'язань, використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів відповідно до затверджених норм, нормативами і кошторисами;

3) своєчасне запобігання негативних результатів господарської діяльності підприємства і виявлення внутрішньогосподарських резервів забезпечення його фінансової стійкості.

** Науковий керівник: Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

Безперервне вдосконалення діяльності підприємства вимагає відповідного інформаційного забезпечення підприємства.

Інформація про фінансовий стан і результати діяльності є основою прийняття правильних управлінських рішень. Внаслідок цього у зарубіжній практиці бухгалтерський облік поділяють на два види: фінансовий, який має за мету надання інформації зовнішнім споживачам, та управлінський, що забезпечує збирання й опрацювання інформації відповідно до потреб внутрішніх користувачів.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» так само передбачено ведення бухгалтерського та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

Бухгалтерський фінансовий облік визначається як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік - це система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів для прийняття ними рішень щодо управління підприємством.

Виходячи з цього, слід констатувати – організація бухгалтерського (фінансового) обліку повинна забезпечити:

- повне і достовірне відображення у бухгалтерських документах усіх господарських операцій, які були здійснені на підприємстві в звітному періоді;
- складання встановленої органами державного управління фінансової звітності;
- надання інформації внутрішнім споживачам для контролю господарської діяльності і прийняття управлінських рішень;
- надання інформації зовнішнім користувачам про реальний фінансовий стан підприємства.

Об'єктами обов'язкового фінансового обліку є:

- активи підприємства (основні засоби, нематеріальні активи, капітальні інвестиції, довго- і короткострокові фінансові інвестиції, виробничі запаси, розрахунки з дебіторами, грошові кошти);
- джерела власних засобів (статутний капітал, резервний капітал, цільове фінансування та цільові надходження, нерозподілений прибуток та інші джерела власних коштів);
- зобов'язання підприємства (пасиви);
- доходи підприємства за їхніми видами, затрати підприємства за їх

економічними елементами; фінансові результати діяльності підприємства та їх розподіл [2, с. 124].

Організація управлінського обліку повинна забезпечити отримання інформації, потрібної для контролю поточної діяльності підприємства і його структурних підрозділів, оптимізацію використання ресурсів, визначення ефективності виробництва, тактики управління і планування, прийняття оптимальних управлінських рішень.

Об'єктами управлінського обліку є:

- затрати підприємства за їх цільовим призначенням, їх групування за видами продукції, процесами, стадіями виробництва, центрами відповідальності, сферами діяльності, регіонами реалізації продукції тощо;

- доходи підприємства, їх групування за видами продукції, сферами діяльності, регіонами реалізації тощо;

- фінансові результати діяльності підприємства за видами продукції, сферами діяльності, регіонами реалізації [3, с. 15].

До сфери управлінського обліку, на думку М.А. Вахрушиної належать групування, планування (бюджетування), аналіз і контроль зазначених вище об'єктів.

Наведений перелік об'єктів фінансового та управлінського обліку вказує, що ці види обліку функціонують у взаємозв'язку і розмежовувати їх практично неможливо. Внаслідок цього фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах функціонували і функціонуватимуть як єдина система обліку. У більш глибокому значенні вся бухгалтерська інформація застосовується для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, але на різних рівнях і з різною метою.

Література.

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.kadrovik01.com.ua>.

2. Білик М.Д. Фінансовий облік: [підручник] / М.Д. Білик. – К. : Київ : ТОВ «ПанТот», 2012. – 280 с.

3. Ткаченко Н.М. Фінансовий облік на підприємствах України / Н.М. Ткаченко. – [6-е вид.]. – Київ : А.С.К., 2001. – 784 с.

4. Журнал «Облік і фінанси АПК». – 2013. – № 6. – С. 45-48. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua>

5. Захожай В.Б. Бухгалтерський облік у галузях економіки: [підручник] / В.Б. Захожай, М.Ф. Базась, М.М. Матюха, В.М. Базась; за ред. В.Б. Захожая, М.Ф. Базася. – К. : МАУП, 2006. – С. 639-644.

6. Соловійов О. Фінансовий результат від сільськогосподарської діяльності/ О. Соловійов // Все про бухгалтерський облік. – 2015. – № 7. – С. 26-29.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ

ДЕМЧУК О.П., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Витрати в господарській діяльності підприємства посідають одне з головних проблемних питань теоретичного і практичного характеру. В діяльності будь-якого підприємства виникають витрати пов'язані з організацією та управлінням, а також зі збутом. Витрати пов'язані з утриманням управлінської служби, правильність їх визначення та обліку є достатньо важливою. Суми визначених адміністративних витрат та витрат на збут будуть прямо впливати на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства.

Постійне зростання суми та питомої ваги адміністративних витрат у загальній сумі витрат підприємств обумовлює необхідність пошуку оптимальних методик їх обліку, адаптованих до потреб керівництва та інших користувачів економічної інформації [1].

Адміністративні витрати – це загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством [2].

Варто зауважити, що починаючи з 2015 року, бухгалтерам стало набагато легше відображати в обліку витрати, пов'язані із проведенням новорічного корпоративу. До 01 січня 2015 р. норми Податкового кодексу України [3] (далі — ПКУ) давали змогу платникам податку на прибуток включати до складу витрат у податковому обліку лише ті з них, які були пов'язані із провадженням господарської діяльності. А підпунктом 139.1.1 ПКУ було визначено, що витрати на організацію та проведення прийомів, свят, розваг і відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків вважаються витрати, не пов'язаними із провадженням господарської діяльності. Тобто якщо підприємство

** Науковий керівник: Рижикова Н.І. к.е.н., доцент*

проводило новорічний корпоратив як звичайне свято, воно не мало права включати понесені витрати до складу податкових витрат, і фінансувало такий захід тільки за рахунок прибутку.

Однак із 01 січня 2015 р. податковий облік витрат відповідає бухгалтерському. Так, ПКУ вже не містить численних обмежень на формування витрат, які раніше містилися в розділі III, зокрема, на проведення свят та придбання і розповсюдження подарунків. Більше того, під час віднесення сум витрат до складу податкових для цілей оподаткування податком на прибуток вже не потрібно доводити їх зв'язок із господарською діяльністю.

Разом із тим, усі суми витрат і доходів підприємства, а також факти господарських операцій мають бути підтверджені належним чином оформленими первинними документами. Ця норма передбачена статтею 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [4].

У разі проведення новорічного корпоративу як свята можна обмежитися такими документами:

- наказом керівника підприємства про проведення корпоративу. В ньому слід зазначити мету (привід) для свята й осіб, відповідальних за його організацію;

- планом (програмою) проведення свята із зазначенням заходів, що планується провести, і відповідальних осіб;

- первинними документами, що підтверджують витрати. До таких документів належать товарні чеки (квитанції) на придбання новорічних прикрас, подарунків, продуктів, напоїв, оплати послуг ресторану чи кафе, акти наданих послуг та інші документи (залежно від того, де та як проходило свято).

Оскільки керівництво підприємства має на меті лише те, щоб працівники гарно відпочили та поспілкувалися між собою, то понесені витрати можна віднести до складу адміністративних витрат або інших витрат діяльності, що не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Якщо витрати неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, вони відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були понесені. Отже, і в податковому, і в бухгалтерському обліку витрати на святкування новорічного корпоративу відображаються за фактом оформлення документів, що підтверджують їх здійснення.

Література.

1. Моссаковский В.М. Система контролю витрат виробництва за сучасних умов / В.М. Моссаковский // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 9. – С. 225-229.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.u>
3. Податковий Кодекс України від 23.12.2010 р. №2755-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.u>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.u>
5. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: [затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.u>

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

ЛИМАРЕНКО А.В.,*

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

На сучасному етапі розвитку економіки важливе місце займає управління грошовими потоками суб'єктів господарювання, яке впливає на його операційну, інвестиційну і фінансову діяльність.

Грошовий потік можна визначити як сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та логічним завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями) [1].

Основна мета управління грошовими потоками підприємства

** Науковий керівник: Кругляк М.А., к.е.н., викладач*

полягає в забезпеченні фінансової рівноваги та стабільної платоспроможності підприємства в процесі його господарської діяльності, шляхом оптимізації грошових потоків за надходженнями та видатками та їх синхронізації в часі.

Система управління грошовими потоками має свої об'єкт і суб'єкт. Об'єктом виступають грошові потоки підприємства, пов'язані здійсненням різноманітних господарських та фінансових операцій, а суб'єктом є фінансова служба, склад та чисельність якої залежать від розміру, організаційної структури підприємства, кількості операцій, напрямів та видів діяльності. Так, на малих підприємствах головний бухгалтер часто зосереджує функції керівників фінансового та планового відділів; на середніх – виділяються бухгалтерія, відділ фінансового планування та оперативного управління; на великих підприємствах структура фінансової служби суттєво розширюється – під загальним керівництвом фінансового директора знаходяться бухгалтерія, відділи фінансового та оперативного планування, аналітичний центр та адміністрація.

У процесі управління грошовими потоками основна увага повинна зосереджуватися на пріоритетних потоках за фінансово-господарськими операціями, а саме тих, що забезпечують формування більшої частини вартості підприємства та його прибутку й здійснюються на постійній основі. Важливо те, що грошовий потік від операційної діяльності суб'єкта господарювання має розглядатися як основне джерело фінансового забезпечення його господарської діяльності в подальші періоди. Тому одна з ключових характеристик підприємства, що ефективно функціонує – наявність протягом тривалого часу позитивного операційного грошового потоку з порівняно стабільною абсолютною величиною [2].

Управління грошовими потоками як цілісна система включає реалізацію таких етапів:

- забезпечення повного і достовірного обліку грошових потоків підприємства;
- аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді;
- оптимізація грошових потоків підприємства;
- планування різних видів грошових потоків підприємства;
- забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства.

Виходячи з цього, поетапне здійснення управління грошовими потоками підприємства забезпечить постійну оцінку рівномірності і синхронності формування грошових потоків у розробці окремих інтервалів часу.

Кожен процес на підприємстві потребує регулярного удосконалення, так, і управління грошовими потоками потребує постійної оптимізації. Оптимізація грошових потоків – процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності. Об'єктами оптимізації виступають:

- позитивний грошовий потік;
- негативний грошовий потік;
- залишок грошових активів;
- чистий грошовий потік.

Основними цілями оптимізації є забезпечення: збалансованості обсягів грошових потоків, синхронності формування грошових потоків, підвищення чистого грошового потоку підприємства [3].

Отже, грошові кошти відіграють важливу роль в існуванні підприємства, тому управління грошовими потоками наскрізь охоплює всю його систему. Воно відбувається комплексно, разом з іншими напрямками фінансового управління. Важливість управління грошовими потоками важко переоцінити, адже від його якості залежить не тільки стійкість підприємства, а й можливість подальшого розвитку і досягнення фінансового успіху.

Література.

1. Крутько М.А. Фінансовий менеджмент: [Навчальний посібник] / М.А. Крутько, С.М. Калініченко, О.М. Гіржева, С.В. Кускова. – Харків: «Міськдрук», 2016. – 320 с.
2. Балабанов И.Т. Финансовый анализ и планирование / И.Т. Балабанов. – [2-е изд., доп.]. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 208 с.
3. Ластовенко О.В. Вдосконалення системи управління грошовими потоками підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / О.В. Ластовенко. – Донецьк: Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2005.

ЗАВДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА МІКРОРІВНІ

ЛЯШЕНКО А.Р., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

У сучасних умовах, коли Україна прагне до інтеграції у світову економіку, зростають роль і значення бухгалтерського обліку, оскільки зростає потреба всіх рівнів управління в достовірній і своєчасній інформації про господарську діяльність кожного економічного суб'єкта. Тому визначення конкретних завдань бухгалтерського обліку є актуальним в сучасних умовах господарювання.

На думку Садовської І.Б., перед бухгалтерським обліком на даний час стоять такі основні завдання:

- формування повної і достовірної інформації про діяльність підприємства та його майновий і фінансовий стан, необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам;
- здійснення контролю за законністю господарських операцій, дотриманням нормативів і виконанням планових завдань, збереженням і раціональним використанням майна власників;
- запобігання виникненню кризових ситуацій та зменшення невизначеності у господарській діяльності підприємства і виявлення внутрішньогосподарських резервів, забезпечення його фінансової стійкості.

Для забезпечення виконання покладених на бухгалтерський облік завдань і вимог щодо його ведення облікова інформація повинна відповідати загальноприйнятим принципам [1].

З точки зору Васюти-Беркут О.І., господарська діяльність кожного підприємства базується на раціональному використанні матеріальних і грошових ресурсів та робочого часу. Основна його мета – випуск продукції чи торгівля товарами високої якості з найменшими витратами. Тому основними завданнями бухгалтерського обліку, на думку автора, є такі:

- дотримання законодавчих положень про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні;
- облік, аналіз і перевірка інформації про господарську діяльність;
- контроль за виконанням завдань виробництва щодо кількості, якості й асортименту;

** Науковий керівник –Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

- контроль за зберіганням власності підприємства;
- виявлення невикористаних резервів;
- контроль за оплатою праці;
- облік, аналіз і контроль за заощадженням і використанням коштів;
- контроль за рівнем рентабельності виробництва продукції;
- виявлення резервів подальшого збільшення виробництва;
- забезпечення наявності первинної документації;
- побудова обліку на підприємстві [2].

Лень В.С. та Гливенко В.В. вважають, що на господарському рівні аналіз інформації дає змогу приймати рішення з розвитку і удосконалення виробництва, зниження витрат. Зовнішня інформація дає змогу державі приймати рішення на макrorівні з метою стимулювання окремих виробництв, розвитку регіонів та країни в цілому, вирішення фіскальних проблем. Таким чином, роблять висновок вчені, найбільш важливу та першочергову роль бухгалтерський облік відіграє в інформаційному забезпеченні виробництва і є складовою системи управління виробництвом. Головне ж завдання бухгалтерського обліку, яке з цього витікає — забезпечення достовірною і своєчасною інформацією для прийняття рішень управлінськими структурами підприємства та зовнішніми користувачами [3].

На думку Даньківа Й.Я., основними завданнями бухгалтерського обліку є:

- дотримання загальних положень про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні;
- підготування, перевірка й аналізування інформації про господарську діяльність підприємства;
- забезпечення наявності первинної документації та облікових реєстрів;
- контроль за зберіганням власності підприємства;
- контроль за виконанням завдань виробництва щодо кількості, якості й асортименту;
- контроль за оплатою праці персоналу;
- контроль за заощадженням і використанням ресурсів тощо [4].

Бугинець Ф.Ф. вважає, що виконання завдань організації бухгалтерського обліку забезпечить своєчасне, повне, достовірне та безперервне відображення всіх господарських операцій; обробку інформаційних даних, складання на їх основі облікових реєстрів і бухгалтерської звітності. Від того, як організовано бухгалтерський

облік, як він виконує свої функції значною мірою залежить рівень ефективності виконання поставлених завдань, а саме:

- забезпечення необхідною інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів для контролю за дотриманням законодавства при здійсненні господарських операцій і за їх доцільністю;

- забезпечення контролю наявності та руху майна, виконання обов'язків, використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів відповідно до затвердження норм, нормативів та кошторисів;

- попередження отримання негативних результатів господарської діяльності [5].

З погляду на вагомість поставлених завдань перед бухгалтерським обліком та потребу відповідного рівня їх виконання, виникає необхідність раціональної його організації. Раціональною вважають таку організацію, за якої облік може найбільш успішно виконувати поставлені перед ним завдання при найменших затратах засобів і праці [6].

Отже, узагальнюючи думки вчених-економістів, можна визначити головне завдання бухгалтерського обліку — це формування повної, достовірної інформації про господарські процеси і результати діяльності підприємства для прийняття рішень.

Література.

1. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: [Навч. посіб.] / І.Б. Садовська – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 688 с.
2. Теорія бухгалтерського обліку: [Навч. посіб.] / О.І. Васюта-Беркут, Г.Ф. Шепітко, Н.О. Ромашевська / За заг. ред. В.Б. Захожая. – [2-ге вид., доповн.]. – К. : МАУП, 2003. – 176 с.
3. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: [Навч. посіб.] / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 608 с.
4. Даньків Й.Я. Бухгалтерський облік: [Підручник] / Й.Я. Даньків, М.Я. Остап'юк. – К. : Знання, 2007. – 469 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку / Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войнолович, І.А. Томашевська. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 528 с.
6. Бухгалтерський фінансовий облік: [Підручник] / [За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – [5-те вид., доп. і перероб.] – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 726 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРИ ОЦІНЮВАННІ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ

***МАЛІЙ О.Г., к.е.н, доцент,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Важливим напрямом аналізу в процесі обґрунтування кредитних відносин є оцінка кредитоспроможності позичальника. Для кредитора на основі оцінки кредитоспроможності забезпечується зниження кредитного ризику, пов'язаного з неповерненням або неповним поверненням кредиту. З позиції позичальника вона дозволяє виявити можливості ефективного використання позикових ресурсів для підвищення ефективності діяльності. Процес кредитування вимагає врахування зміни платіжних можливостей підприємства протягом всього періоду існування заборгованості, тому рівень кредитоспроможності є динамічною інтегральною характеристикою фінансового стану позичальника.

Значний вклад у вирішення фінансових проблем підприємств внесли відомі вітчизняні вчені О. Гудзь [1], М. Дем'яненко [1], О. Дзюблюк [2], В. Лагутін [3], Л. Примостка [9], П. Стецюк [1, 10] та багато інших дослідників. Поряд з тим, питання оцінювання кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств, залишаються актуальними.

Метою статті є аналіз сучасних методик оцінювання кредитоспроможності позичальників та вплив кредитоспроможності на формування кредитних відносин.

Так, положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями дає таке визначення кредитоспроможності: «Кредитоспроможність – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [8].

Для реалізації власної кредитної політики кожен банк розробляє внутрішнє положення про порядок оцінки фінансового стану юридичної особи, в якому зобов'язаний врахувати основні показники, встановлені Положенням НБУ, обґрунтовує і визначає методику врахування додаткових, суб'єктивних показників в оцінці

кредитоспроможності позичальників, необхідних при формуванні резерву для відшкодування втрат за кредитними операціями, мінімізації кредитних ризиків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальників.

У вітчизняній практиці оцінки кредитоспроможності позичальників реалізовується уніфікований підхід щодо формування інтегрального показника фінансового стану позичальника із застосуванням дискримінантних моделей для різних видів діяльності у розрізі специфіки формування фінансових показників суб'єктів підприємницької діяльності у різних системах бухгалтерського обліку та звітності.

Базовий інтегральний показник фінансового стану позичальника – юридичної особи обчислюється в результаті зважування визначеної комбінації фінансових коефіцієнтів із застосуванням багатوافакторної дискримінантної моделі за наступною формулою [11]:

$$Z = a_1 K_1 + a_2 K_2 + a_3 K_3 + a_4 K_4 + a_5 K_5 + a_n K_n - a_0$$

де Z – інтегральний показник;

$K_1, K_2 \dots K_n$ – фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності позичальника – юридичної особи;

$a_1, a_2 \dots a_n$ – параметри, що визначаються з урахуванням вагомості фінансових коефіцієнтів і щорічно актуалізуються Національним банком України;

a_0 – вільний член дискримінантної моделі, значення якого щорічно актуалізуються Національним банком України.

Положення передбачає різні моделі розрахунку інтегрального показника для підприємств з урахуванням виду економічної діяльності.

Модель розрахунку інтегрального показника позичальника – юридичної особи для підприємств сільського господарства, що використовують загальну систему бухгалтерського обліку та фінансової звітності має такий вигляд [11]:

$$Z = 1,3 \times K_1 + 0,03 \times K_2 + 0,001 \times K_3 + 0,61 \times K_4 + 0,75 \times K_5 + 2,5 \times K_6 + 0,04 \times K_7 - 0,2$$

де K_1 – коефіцієнт фінансової незалежності, який показує ступінь залежності підприємства від позикових джерел фінансування;

K_2 – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом, який відображає рівень фінансування необоротних активів за рахунок власного капіталу підприємства;

K_3 – коефіцієнт рентабельності власного капіталу, який характеризує ефективність використання капіталу підприємства, інвестованого власниками;

K_4 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами від операційної діяльності до оподаткування та здійснення витрат, пов'язаних із запозиченнями;

K_5 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності до оподаткування, здійснення фінансових витрат та нарахування амортизації;

K_6 – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком;

K_7 – коефіцієнт оборотності оборотних активів, який характеризує ефективність використання оборотних активів підприємства.

Клас позичальника – юридичної особи визначається залежно від значення інтегрального показника за останній звітний період. Положенням передбачено вісім рейтингових класів позичальника.

Інтегральний показник позичальників-підприємств виробників харчових продуктів та напоїв включає депо інший набір показників: коефіцієнт покриття, проміжний коефіцієнт покриття, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт рентабельності продукту, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Показник підприємств галузі будівництва враховує такий набір показників: коефіцієнт покриття, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом, коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами від операційної діяльності до оподаткування, коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами до оподаткування, коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком.

При цьому до підприємств кожної галузі до кожного коефіцієнту використовується свій вагомий параметр. Так, якщо до підприємств сільського господарства до коефіцієнту фінансової незалежності використовується параметр 1,3, то до підприємств переробної промисловості до того ж коефіцієнта – 0,95, до коефіцієнту рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності до оподаткування до підприємств сільського господарства використовується параметр 0,61, то до підприємств торгівлі – 0,16.

Аналіз існуючих вітчизняних методик оцінки кредитоспроможності дозволяє виділити ряд характерних недоліків:

По-перше, особливістю сучасних методик українських банків є орієнтація, як правило, на проведення ретроспективного аналізу фінансово-господарської діяльності позичальника, при цьому пильна увага приділяється показникам періоду, який вже минув. Інформаційною базою такого аналізу є фінансова звітність підприємства за декілька попередніх звітних періодів. Розглянуті методики вітчизняних банків не розраховують такий важливий показник, як очікуваний грошовий потік, який дає можливість оцінити майбутню платоспроможність позичальника [4]. Таким чином в методиках відсутній фінансовий прогноз.

По-друге, дані фінансової звітності, яка складається чотири рази на рік, характеризуючи фінансове становище підприємства в ті періоди, які вже залишилися в минулому, не дають відповіді не тільки про майбутній, а й про сучасний стан кредитоспроможності. Разом з тим, показники звітності, яка складається на визначену дату, є моментними і не відображають повністю процесів, які відбуваються за період між датами складання звітності.

По-третє, методики вітчизняних банків, направлені на аналіз фінансових показників (платоспроможність, ліквідність, рентабельність) не завжди враховують нефінансову інформацію (кредитна історія позичальника, рівень менеджменту, відповідальність та репутація керівника) та її вплив на якість потенційної позики [5].

Таким чином, основним критерієм у формуванні кредитних відносин між комерційним банком і позичальником є кредитоспроможність останнього. Невідпрацьованість методичних підходів щодо оцінювання кредитоспроможності позичальників знижує ефективність кредитної діяльності.

Література.

1. Дем'яненко М.Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): [монографія] / М.Я. Дем'яненко, О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.
2. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки: [монографія] / О.В. Дзюблюк. – К. : Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
3. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: [Навчальний посібник] / В.Д. Лагутін – К. : Т-во «Знання», 2000. – 215 с.

4. Малій О.Г. Кредитоспроможність позичальника: особливості аграрної сфери / О.Г.Малій // Економіка АПК. – 2004. – № 5. – С. 89-98.

5. Малій О.Г. Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування / О.Г. Малій // Економіка і управління. Науково-практичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 102-106.

6. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210 с.

7. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

8. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затверджено Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0474-0016>.

9. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: [Навчальний посібник] / Л.О. Примостка. – К. : КНЕУ, 1999. – 280 с.

10. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / П.А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.

11. Фінансовий аналіз: [Навчальний посібник] / За заг. ред. Школьник І.О.; [І.О.Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЯК АСПЕКТИ ВПЛИВУ НА ОБЛІКОВУ ПОЛІТИКУ ПІДПРИЄМСТВ

***ОРЕЛ А.М., К.Е.Н., СТАРШИЙ ВИКАДАЧ, МИКОЛАЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.О. СУХОМАЙНСЬКОГО***

Загальні правила формування облікової політики підприємств відповідно до Міжнародних стандартів відображаються в бухгалтерському обліку господарських операцій так і національні, які передбачають різні підходи і принципи, а для складання фінансової звітності – вибір методу оцінки активів і зобов'язань. Основою облікової політики підприємств є фінансова звітність, що передбачає підприємству самостійно вибирає запропоновані Міжнародними стандартами варіанти ведення обліку в залежності від специфіки здійснення господарської діяльності підприємства. Для обрання

варіанту обліку за відповідними стандартами господарюючому суб'єкту потрібно його узаконити.

Розробка практики ведення бухгалтерського обліку в Україні із застосуванням Міжнародних стандартів, є однією з проблем їх складності: амортизація заборгованостей, вимоги до дисконтування заборгованостей, нарахування резервів, обов'язковість перегляду ряду облікових оцінок за стандартами, облік фінансових активів і зобов'язань. Застосування цих міжнародних стандартів в обліковій політиці вимагає від бухгалтера глибоких знань не тільки в області бухгалтерського обліку, а й фінансового аналізу і фінансового менеджменту на рівні співпраці з нерезидентами країни.

Останнім часом дослідження впливу Міжнародних стандартів на облікову політику підприємств та на економічний розвиток і спроможність ефективної політики держави перебували у центрі уваги дослідницької діяльності. Проте, на сьогоднішній день постає багато питань, щодо функціонування облікової політики на міжнародному рівні і тому потребує актуальне та доцільне дослідження даного питання.

Складність більшості вимог Міжнародних стандартів призводить до необґрунтованого ускладнення облікових процедур і непрозорості облікових даних. Також ряд норм надає можливість суб'єктам господарювання маніпулювати фінансовими результатами, спотворювати показники звітності, по-своєму інтерпретуючи норми міжнародних стандартів. Проте, безумовною перевагою Міжнародних стандартів є те, що вони дозволяють надавати більш достовірну, правдиву інформацію користувачам про стан активів, зобов'язань і фінансових результатах суб'єкта підприємництва. Більш чітко виражено принцип превалювання сутності над формою, чіткіше дотримується принцип обережності, тому бухгалтера сприймає облікову інформацію в такому вигляді, в якому вона зручна для цілей управлінського обліку і для прийняття управлінських рішень.

Для ефективного впровадження цього експерименту керівник складає та затверджує наказ про облікову політику, де описуються принципи, яких дотримується підприємство, і методи, використовувані для їх реалізації. У наказі доцільно відобразити тільки ті аспекти, за якими можливі різні варіанти обліку. Якщо Міжнародні стандарти не передбачають альтернативні варіанти оцінки обліку, то переписувати такі норми до наказу немає необхідності, тому що користувачів цікавить саме специфіка обліку.

Суттєва інформація облікової політики в обов'язковому порядку

розкривається в примітках до фінансової звітності. Це дає можливість користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди, а також порівнювати звітність підприємства з звітами інших суб'єктів господарювання для прийняття оптимальних управлінських рішень. Незначні об'єкти мають незначну вартість, в міжнародній практиці зазвичай списуються на витрати в момент їх придбання. Тому потрібно прийняти рішення про встановлення порога суттєвості і застосувати його до окремого об'єкту або групі, до якої можна об'єднати велику кількість малоцінних предметів, і враховувати їх як один об'єкт [6].

Загальні правила і принципи конкретизуються на кожному підприємстві виходячи з умов його діяльності, ступеня усвідомлення її особливостей, кваліфікації персоналу, наявної технічної бази. Тому визначаючи облікову політику, необхідно враховувати наступні основні вимоги: вимога повноти; вимога своєчасності; вимога обачності; вимога пріоритету змісту перед формою; вимога несуперечності; вимога раціональності [1].

Положення облікової політики згідно Міжнародних стандартів повинні застосовуватися всіма її відокремленими підрозділами. Формується вона головним бухгалтером і затверджується керівником організації. При цьому затверджуються:

- робочий план рахунків бухгалтерського обліку;
- форма бухгалтерського обліку;
- форми первинних облікових документів, за якими не передбачені типові форми;
- правила документообігу і технологія обробки облікової інформації;
- порядок і правила внутрішнього контролю за господарськими операціями;
- положення про бухгалтерську службу, посадові інструкції працівників обліку [1].

При формуванні облікової політики організація по кожному конкретному напрямку ведення та організації бухгалтерського обліку здійснюється вибір одного способу з декількох допускаються законодавством даної країни і нормативними актами з бухгалтерського обліку в цій державі. Якщо з конкретного питання в нормативних документах не встановлено способи ведення бухгалтерського обліку, то при формуванні облікової політики здійснюється розробка організацією відповідного способу виходячи з положень з бухгалтерського обліку держави в якій вилучались та були взяті

Міжнародні стандарти. Способи ведення бухгалтерського обліку, обрані організацією при формуванні облікової політики, застосовується з першого січня року, наступного за роком затвердження відповідного організаційно-розпорядчого документа.

Відмінності між Міжнародними стандартами і звичайною фінансовою звітністю на підприємстві є те, що вона повинна відповідати стандартам обов'язковими для виконання, тоді як Міжнародні стандарти за своєю суттю носять рекомендаційний характер і допускають можливість підприємству відступити від їх норм, якщо це, на думку підприємства, дозволить правильніше і точніше відобразити облікову інформацію. Тому існують такі норми, як заборона згортати у фінансовій звітності доходи і витрати від курсових різниць, в зв'язку з чим доходи від курсових різниць фігурують в звіті про фінансові результати в складі інших доходів, а витрати від курсових різниць - у складі інших витрат. Існує ряд відмінностей в нормах двох концептуальних основ щодо обліку основних засобів (методи переоцінки, відображення в обліку безоплатно отриманих основних засобів, амортизація), запасів (методи списання, оцінка запасів, визначення первісної вартості запасів), курсових різниць (функціональна валюта, відображення розрахункових різниць при купівлі валюти, визнання балансової вартості придбаної валюти), формування облікової політики та виправлення помилок (ретроспективний перерахунок) і т.д. Але найбільшу кількість відмінностей містять стандарти, що регламентують облік фінансових активів і зобов'язань, а також фінансових інструментів.

Друга проблема застосування Міжнародних стандартів полягає в складності і незатребуваності їх норм з боку ТОП-менеджменту компаній. Перед керівництвом підприємства стоїть питання: навіщо застосовувати Міжнародні стандарти, якщо ніхто не розуміє суті інформації, яка сформована при їх використанні. Якщо говорити про успішне впровадження стандартів, безумовно, далеко вперед в цьому процесі пішли банки і фінансові компанії. Для них перехід на Міжнародні стандарти стався набагато раніше інших підприємств. У фінансових установ більше можливостей використовувати все багатство норм в силу специфіки їх діяльності, такими як операції з цінними паперами, формування резервів, переоцінки активів і заборгованостей, особливості обліку власного капіталу. Також варто окремо відзначити компанії з іноземними інвестиціями, яким вимоги до ведення обліку по Міжнародним стандартам диктують їх

материнські іноземні компанії, а вони, в свою чергу, завжди мають намір вести загальну облікову політику по всій групі компаній і нерідко складають консолідовану або комбіновану звітність по всіх підприємствах групи. Регламенти для компаній з іноземним капіталом досить жорстко встановлюються внутрішніми правилами і контролюються як внутрішніми контролерами, так і контролерами материнської компанії. Тому облік галузей іноземних організацій часто є недоступним для вітчизняних підприємств.

Рішення про перехід підприємства на використання концептуальної основи Міжнародних стандартів в обліковій політиці підприємств закріплюється і прописується на підприємстві наказом керівника і розробка якої є одним з ключових моментів процесу переходу. Потрібно відзначити, що процес переходу на Міжнародні стандарти в обліковій політиці підприємства триває протягом двох років, оскільки для повного переходу треба отримати релевантну облікову інформацію на початок і на кінець періоду. Загалом існуюча система міжнародних стандартів носять рекомендаційний характер, тобто не є обов'язковими для прийняття. На їх основі в національних облікових системах можуть бути розроблені національні стандарти з більш деталізованою регламентацією обліку певних об'єктів.

З основними труднощами з якими стикаються компанії України при переході на Міжнародні стандарти фінансової звітності це складність процесу трансформації фінансової звітності при переході на Міжнародні стандарти [6]. Адже, як правило, бухгалтер підприємства самостійно не може впроваджувати його якісно через нестачу кваліфікації. В результаті підприємству доводиться платити аудиторським або консалтинговим компаніям, які продають дану послугу дуже дорого. Інша проблема полягає в недостатньому рівні кваліфікації бухгалтерів підприємства, оскільки навчання правилам Міжнародних стандартів займає досить багато як часу, так і зусиль. При цьому роботодавці не хочуть його оплачувати, та й часу на навчання виділяти не готові. І остання проблема це технічна. Полягає в необхідності перенастроювати програмне забезпечення, за допомогою якого підприємство веде облік. Не завжди ресурси програми дозволяють це зробити, не завжди обслуговуючий компанію програміст компетентний зробити відповідні доопрацювання в програмі. Крім того, в подальшому необхідно навчити персонал користуватися цими доробками і розуміти правильність отриманого кінцевого результату. Складністю впровадження Міжнародних стандартів в обліковій політиці є

нерозуміння керівництвом компаній переваг, які принесе цей перехід при управлінні підприємством. Також стримуючими факторами є: низький рівень кваліфікації бухгалтерів, невідповідно налаштоване програмне забезпечення, незатребуваність ряду норм Міжнародних стандартів в практичній діяльності підприємства, ускладнення обліку.

Фактично через економічне становище і малорозвинений стан фондового ринку в Україні ряд норм Міжнародних стандартів в обліковій політиці підприємств просто є незатребуваними, і прописувати дані норми в фінансовій звітності господарюючого суб'єкту немає сенсу, тому що в нашій юрисдикції законодавчо не передбачено існування таких інструментів (наприклад, конвертовані облигації, виплати акціями і т.д.).

В цілому Міжнародні стандарти фінансової звітності потрібні підприємствам України. В цілому перехід вітчизняних підприємств на застосування норм Міжнародних стандартів є природним процесом у розвитку та вдосконаленні організації та методики бухгалтерського обліку на підприємстві.

В Україні проводилися дослідження, наскільки вітчизняні підприємства готові переходити на застосування концептуальної основи Міжнародних стандартів. За результатами опитування зроблені висновки, що багато компаній налаштовані лише виконувати встановлені законодавством вимоги щодо складання звітності, а не залучати іноземні стандарти та досвід в системі бухгалтерського обліку. Насправді, якщо стандартний набір здійснюваних підприємством операцій не перевищує певного рівня складності (наприклад, для малих підприємств), застосування закордонного досвіду та стандартів безглуздо, оскільки такими підприємствами не здійснюються операції, які якимось по-особливому визначаються.

Література.

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в Україні: теорія і практика / Т.В. Барановська. – [Автореф. дис. канд.. екон. наук.] – К., 2005. – 21 с.
2. Білий Є.Л. Амортизаційна політика як підґрунтя інвестиційного оновлення підприємства [Електронний ресурс] / Є.Л. Білий, М.Л. Дударенко // Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/Vest_Ek7-3-2010-PDF/162-165.pdf.
3. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: [практичний посібник] / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К. : Лібра, 2001. – 840 с.

4. Гончаров Ю.В. Оцінка виробничих запасів: вітчизняний та зарубіжний досвід / Ю.В. Гончаров, І.В. Кравченко // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 1. – С. 50-53.

5. Городянська Л. Наказ про облікову політику – основа організації обліково-аналітичної системи підприємства / Л. Городянська // Вісник ТНЕУ. – № 3. – 2007. – С. 140-146.

6. Кулик В.А. Організація обліку на підприємствах України: розробка внутрішніх регламентів / В.А. Кулик, М.О. Любимов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 6. – С. 12-18.

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

***ЖМАК О.М., ПОЛЮШКЕВИЧ М.М., СТУДЕНТКИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Вдале фінансування підприємства в ринкових умовах можливо лише за умови здійснення безперервного руху грошових коштів – їх знаходження (притік) і вибуття (відтік), забезпечення наявності постійно вільного залишку на рахунках у банку. Для оцінки результатів фінансової діяльності підприємств найбільш важливе значення мають три показники:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- прибуток;
- потік грошових коштів.

Абсолютна величина цих показників і динаміка їх зміни на протязі року характеризує ефективність роботи підприємства. Однак, в умовах хронічних несплатежів у народному господарстві України першорядного значення набуває потік коштів, що надходять підприємству від різних видів діяльності.

Аналіз надходження та вибуття грошових коштів дає можливість вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходження над вибуттям (оплатою), що дозволяє робити висновки про можливість внутрішнього самофінансування.

Головною метою аналізу надходження та вибуття грошових коштів полягає у виявленні причин дефіциту (надлишку) коштів і визначенні джерел їх надходження й напрямків вибуття для контролю

** Науковий керівник: Краля В.Г., старший викладач*

за поточною ліквідністю й платоспроможністю. Платоспроможність та ліквідність підприємства досить часто залежить від реального грошового обігу у вигляді потоку грошових платежів, відображених на рахунках бухгалтерського обліку. Тому необхідність аналізу надходження і вибуття грошових коштів полягає у тому щоб у значній мірі доповнити методику оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства. Це дасть можливість реально оцінити фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта [1].

Наявність у підприємства грошових коштів нерідко зв'язується з тим, чи є його діяльність прибуткова чи навпаки. Однак такий зв'язок не завжди очевидний. Події останніх років, коли різко загострилася проблема взаємних неплатежів, надала сумніву абсолютної непорушності зв'язку між прибутком і наявністю у підприємства вільних коштів. Виявляється, підприємство може бути прибутковим за даними бухгалтерського або податкового обліку й одночасно зазнавати труднощів в оборотних коштах. При аналізі фінансового стану підприємства потрібно розрізняти, що прибуток за звітний період і кошти, отримані підприємством протягом звітного періоду, не те й саме. Прибуток виражає приріст авансованої вартості, що характеризує ефективність управління підприємством. Тому, перед керівництвом підприємства виникає важливе завдання – ефективно використовувати грошові кошти та управляти ними [2].

Аналіз руху власного капіталу проводиться з метою визначення впливу на його склад, розмір і структуру:

- коригувань залишків власного капіталу на початок періоду;
- переоцінки активів;
- розподілу прибутку;
- внесків учасників;
- вилучення капіталу;
- інших змін.

Розглянемо основні складові власного капіталу підприємства з точки зору аналізу руху докладніше:

– *Статутний капітал* – є одним із найважливіших показників, що дозволяє одержати уявлення про розміри і фінансовий стан економічних суб'єктів. Це один із найбільше стійких елементів власного капіталу організації, оскільки зміна його величини допускається в строго визначеному порядку, установленому законодавчо. Статутний капітал – це основне джерело формування майна підприємства, це стартовий капітал для операційної діяльності з метою одержання надалі прибутку. Статутний капітал являє собою засоби, вкладені власниками підприємства.

– *Додатковий капітал*. У процесі основної діяльності в підприємства може з'явитися нове майно чи зрости облікова вартість наявного, тобто збільшуються розміри активів. Для обліку джерел такого майна чи приросту його вартості в бухгалтерському обліку введено поняття додаткового капіталу. Як об'єкт обліку він виник відповідно до зміни правил оцінки статей бухгалтерської звітності організацій для відображення інфляційних процесів.

– *Резервний капітал* – створюється відповідно до законодавства й установчих документів організації на покриття можливих у майбутньому непередбачених збитків, втрат. Резервний капітал - це так зване запасне фінансове джерело, що створюється як гарантія безперебійної роботи підприємства і дотримання інтересів третіх осіб.

– *Нерозподілений прибуток* – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати в бюджет податку на прибуток. Він виступає джерелом, який може бути використаний на цілі, обумовлені статутними документами чи відповідними рішеннями керівництва організації і засновників (акціонерів), у т. ч. на придбання нових майнових об'єктів чи майнових прав [5].

Значимість такого виду активів, як грошові кошти визначається трьома основними причинами:

– *рутинність* – кошти використовуються для виконання поточних операцій, оскільки між вхідними й вихідними грошовими потоками завжди є часовий розбіг, тому підприємство змушене постійно тримати вільні кошти на поточному рахунку в банку;

– *обережність* – діяльність підприємства не носить жорстко визначеного характеру, тому кошти необхідні для виконання непередбачених платежів;

– *спекулятивність* – кошти необхідні за спекулятивних міркувань, оскільки постійно існує ймовірність того, що знезацька представиться можливість вигідного інвестування.

Разом з тим заморожування фінансових ресурсів у вигляді грошових коштів пов'язане з певними втратами – з деяких доль умовності їх величину можна оцінити розміром втраченої вигоди від участі у якому-небудь інвестиційному проєкті. Тому, будь-яке підприємство повинне враховувати дві взаємно виключаючи обставини: підтримка поточної платоспроможності й одержання додаткового прибутку від інвестування вільних коштів. Таким чином, однієї з основних завдань управління грошовими ресурсами, як відзначалося раніше, є оптимізація їх середнього поточного залишку [3].

Аналіз надходження та вибуття грошових коштів проводиться за даними звітного періоду. Для того, щоб розкрити реальний рух грошових коштів на підприємстві, оцінити стабільність їх надходження й використання, а також зв'язати величину отриманого фінансового результату зі станом коштів, потрібно провести аналіз надходження й використання коштів у розрізі основної (поточної), інвестиційної, фінансової й іншої діяльності, тобто зробити аналіз показників Звіту про рух грошових коштів.

У світовій практиці використовуються, як правило, один із двох методів аналізу, відомих як прямий і непрямий методи. Різниця їх складається в різній послідовності визначенні величини потоку коштів у результаті поточної діяльності а саме:

– прямий метод - ґрунтується на вирахуванні надходження (виручка від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, авансів отриманих) і відтоку (оплата рахунків постачальників, повернення отриманих короткострокових кредитів і позик) коштів, тобто вихідним елементом є виторг; джерелом інформації є аналітичні дані рахунків бухгалтерського обліку.

– непрямий метод ґрунтується на ідентифікації й обліку операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів, і послідовному коректуванні чистого прибутку, тобто вихідним елементом є прибуток.

Отже, підсумовуючи вищевказане необхідно зауважити, що головним завданням підприємства є:

1. Чіткий розподіл надходження та витрачання грошових коштів - зауважимо, що великий залишок грошових коштів на кінець періоду – це є приклад невмілого керування грошовими потоками, тому як активи повинні бути завжди в обороті. Тому можна запропонувати при залишку на кінець періоду коштів вкласти дані грошові засоби в інвестиційні проекти, депозити та інше.

2. Слідкувати за постійним розподілом важелів дебіторської та кредиторської заборгованостей , тому як неспіввідношення даних показників, чи надвизначені показники, знов таки є свідками непрофесійного управління фінансовими можливостями підприємства.

3. Для постійного контролю за надходження та витратами необхідно впровадити систему прогнозування та планування виплат та надходжень, це дасть можливість контролювати та вживати заходів при необхідності стосовно урівноваженню показника співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей [4].

Література.

1. Гузенко Н.М. Фінансові потоки як чинник цілісної економічної системи / Н.М. Гузенко, Л.Г. Шкодін // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка». – 2013. – Вип. 13. – С. 15-26.
2. Іллічова Н.Ю. Теоретичні аспекти аналізу та управління грошовими потоками на підприємстві / Н.Ю. Іллічова // Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – 2012. – Вип. 21-22. – Ч. 2. – С. 190-195.
3. Подольська А.М. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / А.М. Подольська, О.В. Ярш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
4. Такмакова Є.А. Методологічні основи управління грошовими потоками підприємств / Є.А. Такмакова // Вестник СевГТУ. – 2004. – С. 9-17.
5. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу діяльності комерційних організацій / А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 237 с.

АНАЛІЗ РЕЗЕРВІВ БАНКУ: ОСОБЛИВОСТІ ГРУПУВАННЯ

СЛУХІНА К.М., АСПІРАНТ*, ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Формування та використання резервів в банку дозволяє захистити установу від ризиків через відображення можливого або вже зазаного рівня ризиків на вартість активів. Відповідно, економічний аналіз резервів, що уречевлюють в собі деякі з ризиків банку, є необхідною складовою аналізу банківської установи.

Часто аналіз резервів розглядається в контексті аналізу окремих операцій банку, при цьому виступаючи як оцінка показників ризику. Наприклад, таку оцінку можна зробити при аналізі кредитів, цінних паперів тощо. Якщо розглядати резерви як об'єкти, що регулюють вартість активів, то набагато корисніше визначити яка частина активів відображає ризик вже зазнаний або можливий, тобто як в сукупному резерви впливають на вартість активів. В науковій літературі вже

** Науковий керівник: Семениченко Ю.К., к.е.н., доцент*

знайшли своє відображення коефіцієнти резервного захисту та резервозабезпеченості [1, с. 15], резервного навантаження [4, с. 14]. І навпаки є думки про неможливість виявлення взаємозв'язку резервів на інших об'єктах аналізу, пов'язано із «вторинною роллю резервів у фінансово-господарській діяльності організації та відсутністю прямого, безпосереднього впливу оцінюваного впливу на середньозважену ціну капіталу та оцінку ринкової вартості суб'єкта господарювання» [5, с. 12]. Не применшуючи здобутків дослідників, які вивчали це питання, зазначимо що виявити та виміряти такий вплив можливо. В основі визначення вище названих коефіцієнтів лежить правильне групування резервів.

Резерви, які формуються в бухгалтерському обліку банків, включають: резерви очікуваних або зазнаних збитків, де відображається зменшення корисності активів; резерви переоцінки; загальні резерви та фонди банку.

Резерви очікуваних або зазнаних збитків відображаються на контрактивних рахунках банку, що зменшує балансову вартість активів, яку вони регулюють. Ці резерви відображають суми грошових потоків, які банк не очікує отримати від розпорядження активом, тобто відображає негативний вплив кредитних ризиків. У зовнішній звітності інформація про ці резерви міститься у 7-ми групах. Групування цих резервів пропонуємо здійснювати на основі якості та суттєвості активів та відповідних їм резервів. Першу та другу групу становлять резерви під кредити за заборгованістю клієнтів та цінні папери, які складають найбільшу частку активів та резервів. Третя група – це інші активи, під які формуються резерви очікуваних або зазнаних збитків.

Резерви переоцінки відображаються у складі активів банку, збільшуючи або зменшуючи балансову вартість активів. Тут варто визначити, що резерви переоцінки єдині з резервів, які відображають різносторонній вплив на вартість активів, оскільки «невизначеність середовища спричиняє виникнення ризикованої ситуації, яка може завершитись як з позитивним для суб'єкта діяльності результатами, так і мати небажані наслідки, що набувають форми збитків» [2, с. 12].

Загальні резерви відображають суми прибутку, що направляється на формування резервів, які використовуватимуть в майбутньому на покриття ризиків. Ці резерви формуються для покриття непередбачуваних ризиків, тобто ризиків, які були попередньо зарезервовані у недостатньому розмірі або не резервувались взагалі. Отже в деякій мірі, загальні резерви захищають

від тих самих ризиків, що й резерви очікуваних або зазнаних збитків та резерви переоцінки. З метою включення цих резервів до аналізу об'єктів, які впливають на вартість активів, слід зрозуміти, що загальні резерви в деякій мірі відображають частину вартості всіх активів, розпорядження якими може призвести до збитків. Разом з тим, такі резерви не впливають на баланс банку.

Отже, для аналізу структури резервів слід розподілити резерви на три групи: резерви, які відображають негативний вплив ризиків на баланс банку (резерви очікуваних або зазнаних збитків та резерви уцінки), резерви, які відображають сукупний негативний вплив ризиків (резерви очікуваних або зазнаних збитків, резерви уцінки та загальні резерви), а також всі резерви банку, які відображають як негативний, так і позитивний вплив ризиків на вартість активів (резерви очікуваних або зазнаних збитків, резерви уцінки, загальні резерви та резерви дооцінки). Застосуємо запропоновану класифікацію для аналізу структури резервів ПАТ «КРЕДОБАНК», що і представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Структура резервів ПАТ «Кредобанк»

Види резервів	2014		2015	
	ман. грн.	%	ман. грн.	%
1. Резерви очікуваних або зазнаних збитків, в т.ч.:	483,0	88,70	690,2	93,15
2. Резерви під кредити клієнтів	445,7	81,84	649,3	87,63
3. Резерви під цінні папери	22,8	4,18	23,3	3,14
4. Резерви під інші активи	14,5	2,67	17,6	2,38
5. Резерви уцінки	0,6	0,11	0,0	0,00
6. Резерви, які зменшують вартість активів (1+5)	483,6	88,80	690,2	93,15
7. Загальні резерви	40,2	7,38	40,2	5,42
8. Резерви, що відображають негативний вплив ризиків (6+7)	523,7	96,18	730,4	98,57
9. Резерви дооцінки	20,8	3,82	10,6	1,43
10. Резерви всього (8+9)	544,5	100,0	740,9	100,0

Побудовано автором використовуючи звітність банку: [3].

Найбільшу частку в структурі резервів складають резерви очікуваних або зазнаних збитків (88,7% і 93,15% у 2014 та 2015 роках відповідно). З них, найбільше резервів створюється під кредити клієнтів. Частки інших складових резервів очікуваних або зазнаних збитків знизилась у 2015 році попри ріст абсолютних значень резервів. В загальному із усіх резервів зафіксованих в обліку 88,80% у 2014 та 93,15% знижували вартість активів, приводячи валову вартість

до балансової. У 2014 році банком було визнано уцінку активів на несуттєвому у рівні, але це збільшило суму негативного впливу резервів очікуваних або зазнаних збитків на 0,11%. Сума загальних резервів не змінилася у досліджуваному діапазоні, але через ріст інших складових їхня частка скоротилася. В заданому періоді частка резервів, що відображають можливий негативний вплив ризиків становить 88.80% та 93.15% у 2014 та 2015 роках відповідно. Попри суттєвий негативний вплив ризиків, банком зафіксовано зростання ринкової вартості активів. Частка резервів дооцінки скоротилася із 3.82% до 1.43%, які відображають позитивний результат впливу ризиків на баланс банку. Зміни в структурі резервів в першу чергу пов'язані із суттєвим збільшенням резервів під кредити клієнтам.

Запропонована структура резервів дозволяє підсумувати визнаний та можливий негативний вплив ризиків, а також позитивні результати впливу ризиків на вартість активів. На основі запропонованої структури, можливо в подальшому визначити показники загального резервного навантаження та резервозабезпеченості, що становить перспективи подальших досліджень.

Література.

1. Дячек С.М. Відображення в бухгалтерському обліку та аналіз резервів молокопереробних підприємств АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / С.М. Дячек. – Київ, ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2008. – 21 с.

2. Примостка Л.О. Банківські ризики: теорія і практика управління: [монографія] / Л.О. Примостка, О.В. Лисенок, О.О. Чуб та ін. – К. : КНЕУ, 2008. – 456 с.

3 Річна звітність ПАТ «Кредобанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kredobank.com.ua/about/annual_reports.html#.WMbzWvJ-bWE

4. Русиева И.Б. Резервирование в системе бухгалтерского учёта : автореферат дис. канд. экон. наук: 08.00.12 / И.Б. Русиева. – Йошкар-Ола, 2004. – 21 с.

5. Хорохордина Н.В. Развитие учетного и аналитического обеспечения резервной системы предприятия АПК : автореферат дис. канд. экон. наук: 08.00.12 / Н.В. Хорохордина. – Воронеж, Воронежский государственный аграрный университет имени К.Д. Глинки, 2006. – 20 с.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ЛІСОГОСПОДАРСТВ

***СЛЕСАР Т.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ***

Лісове господарство під дією людини, спрямованою на використання лісових природних ресурсів перетворилось кілька століть тому із природного, екстенсивного середовища на спеціалізовану прикладну галузь науки – лісівництво. За визначенням лісівництво представляє собою на даний час з одного боку галузь рослинництва, яка займається вирощуванням лісу, а з іншого науку про методи вирощування і експлуатацію лісу та напрямки підвищення його продуктивності.

Але враховуючи, в більшості випадків, природне походження лісу в Україні за період соціалізму виникла традиція загальнодоступності в здійсненні побічних лісових користувань («дарами лісу» - дикорослими трав'яними рослинами, квітами, ягодами, грибами, горіхами та іншими плодами) для власного споживання належить до загального використання лісових ресурсів і провадиться безкоштовно [1].

В даному випадку немає ні можливості ні потреби обліковувати і аналізувати обсяги використання зазначених «дарів лісу». Що стосується цих та інших загальноприйнятих побічних лісових користувань, використовуваних для потреб виробничої та комерційної діяльності, то вони відносяться до виробничої та комерційної діяльності відповідно до діючих нормативних документів для спеціального використання і провадяться за плату на підставі спеціального дозволу – лісового квитка лише в межах відведених земельних ділянок лісового фонду.

Лісовий квиток є документом, порядок видачі якого визначається законодавчо, і дозволяє розробити певний механізм обліку і контролю заготовленої сировини. Крім того надходження від побічних лісових користувань можуть бути направлені на соціальні потреби громади.

Заслугує на увагу і проведення поглибленого дослідження з питань обліку і аналізу грошових надходжень від мисливства, яке також передбачає використання мисливських квитків згідно діючої нормативної бази, що дає можливість здійснювати аналітичні розрахунки та облікові відображення.

Проте виникають поодинокі ситуації, коли за розпорядженням органів місцевого самоврядування чи окремих осіб вільний доступ до лісового фонду обмежений, що недопустимо не лише з етичних та економічних міркувань, а й з правової точки зору.

Основним напрямком обліку і аналізу [2;3;4;5] та основними джерелами грошових надходжень лісгосподарств є встановлені компоненти, потребує постійної уваги:

1. Лісокультурна, яка об'єднує насінництво, розсадницьку справу та лісові культури;
2. Лісівнича включає рубки догляду, санітарні та інші рубки;
3. Лісозаготівельна включає рубки головного користування;
4. Лісовпорядкування, яке охоплює комплекс заходів з питань організації і ведення лісового господарства для забезпечення раціонального використання лісових ресурсів і земель лісового фонду та підвищення продуктивності деревостанів.

Лісовпорядкування представляє собою певний комплекс знімальних, лісоінвентаризаційних та проектних робіт, спрямованих на забезпечення раціонального використання продукції, відтворення лісових ресурсів, охорону лісів і їх захист.

Об'єктом лісовпорядкування являється лісовий фонд, який потребує якісного і повного обліково-аналітичного забезпечення.

Завданнями організації і обліку лісовпорядкування є:

1. Одержання вірогідної інформації про лісові ресурси, їх стан і динаміку.
2. Здійснення внутрішньогосподарської організації земель лісового фонду.
3. Визначення розмірів і просторового розміщення невиснажливого лісокористування, заходів з відтворення, вирощування, охорони і захисту лісів, тощо, та їх проектування.
4. Проведення аналізу і оцінки господарської діяльності та контролю за нею.

В Україні базове лісовпорядкування проводять кожні 10 років, а поточні зміни вносять і враховують щорічно у порядку безперервного лісовпорядкування, що передбачає відображення в обліку для проведення лісового аналізу господарської діяльності досліджуваної галузі.

Періодичне проведення інвентаризації дозволить не лише уточнити показники обліку, але й виявити та попередити зловживання матеріально відповідальних осіб, встановити правильність зберігання матеріальних цінностей.

Фактична наявність продукції лісогосподарств перевіряється безпосередньо на місцях зберігання – у лісі, на верхніх, нижніх складах та місцях переробки за допомогою обмірювання, перерахунку або визначення об'єму.

Перевірка збереженості та фіто-санітарного стану лісових біологічних активів проводиться поквартально в кожному із лісових господарств.

Удосконалення теоретичних і методичних засад бухгалтерського обліку лісових біологічних активів в частині визнання, оцінки та відображення операцій сприятиме поліпшенню аналізу й підвищенню ефективності управління лісогосподарською галуззю та нарощуванню її потенціалу.

Література.

1. «Про затвердження Порядку заготівлі друторядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України» Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 1996 р. – № 449.

2. Синякевич І.М. Економіка лісокористування: навчальний підручник / І.М. Синякевич. – Львів : ІЗМН, 2000. – 402 с.

3. Степин В.В. Экономические основы природопользования / Степин В.В. – М. : Лесная промышленность, 1982. – 152 с.

4. Тарасов А.И. Экономика рекреационного лесопользования / А.И. Тарасов. – М. : Наука, 1980. – 136 с.

5. Туныця Ю.Ю. Эколого-экономическая эффективность природопользования / Ю.Ю. Туныця – М. : Наука, 1980. – 163 с.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

**ТЕНИЦЬКА В.А., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Система обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємств обов'язково має відповідати усім сучасним вимогам і викликам сьогодення. Відомо, що добре налагоджена взаємодія обліку, аналізу та управління на підприємстві продукує максимально-

* Науковий керівник: Кругтько М.А., к.е.н., викладач

прибуткові та правильні рішення щодо організації та провадження господарської діяльності, тому і виникає потреба в дослідженні проблем, які можуть шкодити динамічному розвитку та побудові потужного обліково-аналітичного механізму забезпечення фінансово-господарської діяльності підприємства, який надає повні, достовірні, своєчасні дані для прийняття управлінських рішень.

З розвитком науково-технічного прогресу підвищилась оперативність та якість управління діяльністю суб'єктів господарювання. Стало можливим зростання ефективності роботи бухгалтера та управління на підприємстві завдяки засобам автоматизації обліку та документообігу, які дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про результати тих чи інших господарських операцій і процесів для формування, редагування і друку вихідних документів, квартальних і річних звітів.

Та нажалю, не можна оминати увагою проблем щодо впровадження програмного забезпечення на підприємстві. Наприклад, купівля ліцензійного програмного забезпечення потребує залучення значної кількості коштів або вже придбане програмне забезпечення не виконує тих функцій, які, як планувалось, мали бути реалізовані. Також впровадження програмного забезпечення потребує залучення сторонніх консультантів, які потребують високої оплати своїх послуг та суттєвого оновлення штату власних фахівців.

Вагомою проблемою являється і відповідність реквізитів електронного документа прийнятим стандартам. Електронний документ має юридичну силу лише за наявності обов'язкових реквізитів. Якщо ж спиратися на положення Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», то там надається лише короткий перелік загальних реквізитів, що є достатніми лише для паперових документів [1].

Крім проблеми юридичної сили електронних документів постає проблема захисту електронних документів. По-перше, це контроль прав доступу до документів, а по-друге, це захист електронного документа і його реквізитів від випадкових чи навмисних змін у документі після його формування і набрання юридичної сили, а також захист електронного документа під час його зберігання в електронному архіві. Захист електронних документів на підприємстві можна організувати різними способами. Наприклад, можна застосовувати розмежування прав доступу з використанням індивідуальних паролів входу до програми. Це дозволить працівникам працювати лише з тими документами, які входять до їх компетенції [2].

Вирішення вищевказаних проблем можливе лише на рівні самого підприємства за умови правильного впровадження та використання системи електронного документообігу, яка буде базуватися на таких основних елементах:

- підвищення кваліфікації облікового персоналу;
- використання більш потужного устаткування;
- застосування удосконаленого програмного і технічного забезпечення тощо.

Проте проблему юридичного підтвердження електронних документів можливо розв'язати лише за умов удосконалення діючого законодавства на рівні держави.

Впровадження автоматизованих систем ведення бухгалтерського обліку – це процес, результатом якого є поліпшення якості облікових даних і, як наслідок, підвищення ефективності управління підприємством. Наступним кроком щодо розвитку бухгалтерського обліку після його автоматизації може бути використання корпоративних, галузевих, регіональних та міжрегіональних комп'ютерних мереж. В Україні мережева система обліку своїми темпами розвитку поступається системі обліку у високо розвинутих країнах, тому слід використовувати міжнародні стандарти та закордонний досвід [3].

Проте, застосування масштабного програмного забезпечення не завжди є доцільним. Для суб'єктів малого підприємництва не раціональним є витрачання немалих коштів на придбання та щомісячне обслуговування даних програм для обробки незначної кількості господарських операцій [4].

Отже, можна з впевненістю говорити про доцільність застосування автоматизованої системи обліку на підприємствах, оскільки, завдяки автоматизації облікових процесів скорочується час на оформлення документів, які фізично не накопичуються і не потребують великих місць для зберігання. Доречним є пошук ефективних інструментів для облікового забезпечення управління ресурсами та шляхів економії робочого часу обліковців, через ефективну організацію інформаційної системи обліку підприємств і застосування інтелектуальних технологій.

Література.

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.zakon1.rada.gov.ua>>.

2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV (зі змінами та доповненнями) // Вісник Державного комітету архівів України. – 2003. – № 2(14). – С. 15-22.

3. Скрипник М.Є. Концептуальні основи організації облікового процесу на підприємстві / М.Є. Скрипник // Облік, аналіз, аудит. – 2011. – № 47. – С. 14-25.

4. Муравський В.В. Завдання бухгалтера у повністю автоматизованій системі обліку / В.В. Муравський // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства. Львівська політехніка. – 2009. – С. 99-10.

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***МАЛІЙ О.Г., К.Е.Н, ДОЦЕНТ, БІЛОВОЛ І.Є., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Результати аналізу фінансового стану є тим підґрунтям, на основі якого формується фінансова політика підприємства, розробляється сукупність заходів, відбираються відповідні фінансові механізми, необхідні для реалізації поставленої перед фінансовим менеджером мети.

У наслідок нестабільності економіки України нині значно зросла несвоєчасність розрахунків за відвантаженою продукцією, виконані роботи і надані послуги. Це призводить до того, що значна частина оборотних коштів підприємств-виробників виводиться з обігу на невизначений час.

Неблагополучним сигналом для підприємства є підвищення відносної частки дебіторської заборгованості в активах, старіння дебіторських рахунків, зростання кредиторської заборгованості, старіння кредиторських рахунків, переважання кредиторської заборгованості, відставання темпів зростання прибутку від темпів зростання виручки.

Управління дебіторською заборгованістю передбачає перш за все контроль за оборотністю засобів у розрахунках [1]. Прискорення оборотності в динаміці розглядається як позитивна тенденція. Велике значення мають відбір потенційних покупців і визначення умов оплати товарів.

Відбір здійснюється за допомогою таких критеріїв, як дотримання платіжної дисципліни в минулому, прогностичні фінансові можливості покупця по оплаті замовленого ним об'єму продукції, рівень поточної платоспроможності, рівень фінансової стійкості.

Контроль рівня дебіторської і кредиторської заборгованості можна проводити за допомогою абсолютних і відносних показників, що розглядаються в динаміці. Значну увагу викликає контроль за своєчасністю погашення заборгованості дебіторами.

Всі складові дебіторської заборгованості мають різну ліквідність. Тому при розрахунках фінансового стану підприємства необхідно детально проаналізувати, хто винен гроші підприємству та чи є можливість повернути ці гроші найближчим часом. Найбільш ліквідною, як це не дивно, є стаття «Розрахунки з бюджетом», оскільки саме там обліковується податковий кредит. На цю суму автоматично зменшуються відповідні податкові зобов'язання підприємства, але ця стаття не враховується при обчисленні грошових надходжень підприємства. Векселі до отримання у звітах зустрічаються рідко, але теоретично вони мають більшу ліквідність, ніж активи, що відображаються у статті «Розрахунки за товари, роботи та послуги», оскільки вони можуть бути віддані під заставу чи передані в рахунок сплати зобов'язань. Однак на практиці ризик несплати по векселях вищий, ніж ризик несплати за іншими статтями дебіторської заборгованості.

Ліквідність інших статей може бути різною, і конкретні висновки можна зробити тільки за результатами проведеного аналізу.

Фактично дебіторську заборгованість можна розглядати як безвідсоткову позику покупцям чи замовникам, в яку підприємство здійснює інвестування оборотного капіталу.

Аналіз дебіторської заборгованості передбачає перш за все контроль за оборотністю засобів у розрахунках. Крім того, оцінка реального стану розрахунків з дебіторами на підприємстві передбачає використання табличного та графічного способів оцінки дебіторської заборгованості, а також з допомогою абсолютних та відносних показників, що розглядаються у динаміці (так званий R-аналіз).

Підприємство може використовувати для даного аналізу власні статистичні розрахунки ймовірності виникнення безнадійних боргів або застосовувати запропоновану стандартну шкалу розрахунків. Звичайно, що аналіз буде точнішим у разі застосування власної відсоткової шкали, оскільки в такому випадку враховується галузева специфіка операційного циклу та розрахунків підприємства [2]. Але для її розробки необхідні дані про розміри простроченої дебіторської

заборгованості за ряд років та аналіз частки безнадійних боргів, і визначення ймовірності безнадійних боргів та розрахунків на цій основі реальної величини дебіторської заборгованості дасть можливість проаналізувати перспективи інкасації дебіторської заборгованості у майбутніх періодах, а отже, керівництво зможе оцінити необхідний розмір резерву по безнадійним боргам, який підприємству доцільно буде сформувати на наступні періоди [3].

Аналіз дебіторської заборгованості проводиться, звичайно, у кілька етапів [5].

На першому етапі аналізу оцінюється рівень дебіторської заборгованості підприємства і його динаміка у попередньому періоді. Оцінка цього рівня здійснюється на основі визначення коефіцієнта залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість.

На другому етапі аналізу визначаються середній період інкасації дебіторської заборгованості і кількість її оборотів у досліджуваному періоді (звичайно – рік).

На третьому етапі аналізу вивчається склад дебіторської заборгованості за окремими її видами. Необхідно побудувати таблицю складу та динаміки дебіторської заборгованості. На її основі визначається частка кожного виду дебіторської заборгованості у загальному її обсязі та досліджується динаміка зміни розміру кожного її виду.

На четвертому етапі аналізу оцінюється склад дебіторської заборгованості за окремими її «віковими» групами. Результати такого аналізу представляються у вигляді таблиці, а також графічно. Як табличний, так і графічний способи аналізу базуються на ранжуванні дебіторської заборгованості за строками виникнення. При цьому найбільш поширеним є таке групування (днів): 0-30, 31-60, 61-90, 91-120, 120-150, 150-180, більше 180 та більше 360. Щомісячне ведення такої таблиці дає можливість чітко уявити стан розрахунків зі споживачами і виявити прострочену заборгованість. Аналіз таблиці поліпшує проведення інвентаризації стану розрахунків з дебіторами.

Для оцінки стану дебіторської заборгованості важливо оцінити ймовірність виникнення та розмір безнадійних боргів. Така оцінка є п'ятим етапом аналізу дебіторської заборгованості. На основі ранжування дебіторської заборгованості за термінами її виникнення та статистичних розрахунків ймовірності безнадійних боргів для кожної вікової групи визначається сума безнадійних боргів. Дебіторській заборгованості кожної вікової групи відповідає певний відсоток безнадійних боргів. Із зростанням строків виникнення дебіторської заборгованості цей відсоток зростає.

На шостому етапі аналізу детально розглядається склад простроченої дебіторської заборгованості і середній «вік» простроченої (сумнівної, безнадійної) дебіторської заборгованості.

Результати оцінки стану розрахунків підприємства дають можливість виявити недоліки в їх організації та здійсненні, намітити бажаний їх стан, визначити необхідні для цього шляхи удосконалення та заходи, які необхідно застосувати з даною метою, відібрати з них найбільш прийнятні та доцільні для кожного окремого підприємства і на цій основі розробити комплексну політику управління розрахунками підприємства, яка визначає перспективи покращення їх стану.

Можна виділити такі рекомендації, що дозволяють управляти дебіторською та кредиторською заборгованістю: контролювати стан розрахунків; орієнтуватися на більшу кількість споживачів з метою зменшення ризику несплати одним з них чи декількома; стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості: значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування; залучати установи, які стягують борги, при наявності документальних підтверджень; уникати дебіторів за високим ступенем ризику.

Література.

1. Малій О.Г. Взаємозв'язок організації розрахунків та фінансового становища підприємства / О.Г. Малій, Дин Чжицян // Матеріали V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції: «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків: ХНТУСГ, 2014. – 233 с.

2. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2015. – Вип. 161. – С. 227-232.

3. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210 с.

4. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання / [Чупіс А.В., Корецький М.Х., Кащенко О.А. та ін.]; за ред. д.е.н., професора А.В. Чупіса. – Суми : Видавництво «Довкілля», 2001. – 404 с.

5. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: [Навчальний посібник] / Р.А. Слав'юк – Київ : «Центр навчальної літератури», 2004. – 460 с.

6. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / П.А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.

Секція

*Проблеми
економічної
кібернетики та
економічної безпеки*

УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ З БАГАТОРАЗОВИМ ПОСТАЧАННЯМ РЕСУРСУ

**МЕТЕЛЬ Ю.Є., Д.Т.Н., ПРОФЕСОР, ЧАЛИЙ І.В., К.Т.Н., ДОЦЕНТ,
КОВАЛЕНКО С.М., К.Т.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА,
РИБАЛКА А.І., К.Т.Н., ДОЦЕНТ, ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ**

В умовах стрімкого і всебічного розвитку сучасного суспільства ефективне функціонування різноманітних організаційних, технічних, економіко-виробничих систем і об'єктів неможливе або навіть неприпустиме без термінового прийняття оптимальних рішень в умовах впливу на ці об'єкти і системи різноманітних факторів, які суттєво ускладнюють знаходження таких рішень.

Одним з напрямків застосування методів дослідження операцій для підвищення ефективності діяльності підприємств є оптимізація постачання, використання та зберігання запасів ресурсів для виробництва продукції. Необхідність розв'язання таких задач обумовлена низкою причин, наприклад: мінливістю ринкових умов постачання ресурсів, зміною попиту на вироблену продукцію, невідповідністю між темпами виробництва та забезпеченням ресурсами та ін.

В даній роботі розглянемо моделювання задач з багаторазовим постачанням ресурсу на наступному прикладі.

Підприємство потребує Q одиниць ресурсу одного виду (наприклад пального для сільськогосподарських технологічних агрегатів та автотранспорту на збирання врожаю). Ресурс постачається окремими партіями. Кількість ресурсу в кожній i -й партії S_i повністю витрачаються протягом проміжку часу t_i ($i=1,2,\dots,n$), де i - порядковий номер чергової партії, яку купує підприємство у постачальника палива. Пальне може витрачатися підприємством нерівномірно в часі з швидкістю $q_i(\tau)$ в кожному проміжку часу t_i між двома моментами сусідніх i -ї і $(i+1)$ -ї поставок ресурсу. Чергова партія S_i пального постачається миттєво в момент завершення використання попередньої S_{i-1} партії. Задана вартість c_3 зберігання одиниці палива за одиницю часу та вартість постачання c_n одиниці палива. В загальному випадку значення c_n може залежати від обсягів S_i постачання, а c_3 - від обсягів і часу зберігання палива $s_i(t)$. Але для того щоб не ускладнювати модель

задачі спочатку будемо вважати незмінними c_3 , c_{11} на протязі всіх постачань. Необхідно визначити в які моменти часу та скільки палива S_i в кожній партії потрібно доставляти на підприємство щоб забезпечити постачання необхідної кількості палива з мінімальною загальною вартістю витрат на постачання усіх партій та зберігання запасів палива на підприємстві за весь період T .

Невідомими являються обсяги замовлень S_i в кожній i -й партії ($i = 0, 1, \dots, n$), для яких потрібно знайти оптимальні значення S_i^o . Запишемо обмеження задачі. Сума всіх постачань S_i повинна дорівнювати потребам Q підприємства у пальному за весь період постачань

$$\sum_{i=1}^n S_i = Q \quad (1)$$

Чергова партія палива обсягом S_i повністю витрачається за проміжок часу $\tau_i = t_i - t_{i+1}$ між двома черговими моментами постачаннями i -ї та $(i+1)$ -ї партій палива

$$\int_{\tau=t_i}^{t_{i+1}} q_i(\tau) d\tau = S_i, \quad i = \overline{1, n} \quad (2)$$

Кожен проміжок часу $\tau_i = t_{i+1} - t_i$, протягом якого повністю витрачається чергова партія палива S_i , знаходимо як функцію від невідомої S_i ($i = 1, 2, \dots, n$). Враховуючи останню систему рівнянь, обмеження задачі можна переписати у вигляді:

$$\sum_{i=1}^n \int_{\tau=t_i}^{t_{i+1}} q_i(\tau) d\tau = Q \quad (3)$$

Знайшовши кожне значення $t_i = \varphi_i(S_i)$, $i = 1, 2, \dots, n$, запишемо загальний час T витрачання всіх постачань ресурсу:

$$\sum_{i=1}^n t_i = \sum_{i=1}^n \varphi_i(S_i, q_i) = \sum_{i=1}^n \varphi_i \left[\int_{\tau=t_i}^{t_{i+1}} q_i(\tau) d\tau \right] = T \quad (4)$$

Функція мети, тобто загальна вартість витрат Z на постачання і зберігання запасів ресурсу за весь період T , має дві складових. В першій обчислюємо загальну вартість всіх постачань, а в другій – загальну вартість зберігання залишків ресурсу $s_i(t)$, які можна обчислити на кожному проміжку між i -м та $(i+1)$ -м постачанням по формулі:

$$s_i(t) = S_i - \int_{\tau=t_i}^{t_{i+1}} q_i(\tau) d\tau, i = \overline{1, n} \quad (5)$$

Використовуючи останнє співвідношення, запишемо функцію мети:

$$\begin{aligned} Z &= c_n \sum_{i=1}^n S_i + c_3 \int_{t=t_i}^{t_{i+1}} [S_i - s_i(t)] dt = \\ &= c_n \sum_{i=1}^n S_i + c_3 \int_{t=t_i}^{t_{i+1}} [S_i - \int_{\tau=0}^t q_i(\tau) d\tau] dt \rightarrow \min \end{aligned} \quad (6)$$

Наведене дослідження показує, що обмеження і функція мети даної задачі з незмінними значеннями c_{11} і c_3 повністю визначаються швидкістю витрат $q_i(t)$ ресурсу за одиницю часу та загальними потребами ресурсу Q .

Література.

1. Operations Research / Y.E. Megel, A.P. Rudenko, S.M. Kovalenko, I.V. Danilko, O.D. Mikhnova. – Kharkiv : «Міськдрук», 2015. – 386 с.
2. Математичні моделі функціонування економіко-виробничих і технічних систем та методи їх дослідження: [навчальний посібник] / Ю.Є. Мегель, А.П. Руденко, С.М. Коваленко, І.В. Данілко. – Харків : «Міськдрук», 2013. – 389 с.
3. Мегель Ю.Є. Оптимізація дискретних постачань ресурсу в разі нерівномірного безперервного його використання / Ю.Є. Мегель, А.П. Руденко, І.В. Чалий, С.М. Коваленко // Системи обробки інформації. – 2013. – № 5 – С. 154-161.
4. Megel Y.E. Inventory control with a single delivery of a resource // Y.E. Megel, O.D. Mikhnova, S.V. Kovalenko // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Х. : ХНТУСГ. – 2016. – С. 305-309.
5. Operations Research, Calculus of Variations and Optimal Control. Part II / M. Tarulli, G. Venkov, Y. Megel, S. Kovalenko, A. Rudenko. – Sofia: TU–Sofia, 2016. – 190 p.

ВИКОРИСТАННЯ ПОРТАЛУ ВІTRIX24.UA ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ІТ-КОНТУРОМ СУЧАСНОЇ КОМПАНІЇ

***МЕГЕЛЬ Ю.Є., Д.Т.Н., ПРОФЕСОР,
ПУТЯТІН В.П., Д.Т.Н., ПРОФЕСОР,
КОВАЛЕНКО С.М., К.Т.Н., ДОЦЕНТ, ЧАЛИЙ І.В., К.Т.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Сутність підготовки студентів у ВНЗ згідно з європейським проектом TUNING - це здобуття під час навчання компетентностей та інших результатів, які визначені перш за все у тісному співробітництві з практикою (професійним світом) [1,2]. Основна мета такого підходу полягає у формуванні у студента як загальних так і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, соціально-особистісних якостей, які б дозволили йому повністю реалізувати свій інтелектуальний потенціал та забезпечили конкурентоспроможність на ринку праці [3].

Згідно положень проекту TUNING [1,4] серед 8 ключових компетенцій, якими повинен володіти кожний європеєць, окремими рядками виділяються комп'ютерна компетенція і компетенція підприємництва.

В проектах стандартів вищої освіти України [5], які на момент виходу цієї роботи ще не затверджені, але вряд чи зазнають суттєвих змін, цілі навчання також базуються на забезпеченні оволодіння системою компетентностей.

Так, наприклад для бакалавра з менеджменту (галузь знань – 07 Управління та адміністрування, спеціальність 073 Менеджмент), серед загальних компетентностей зокрема зазначається:

- Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізування та використання інформації з різних джерел.
- Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.
- Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій у новій ситуації [5].

Причому, враховуючі динамічність сучасного ринку праці, бакалавр з менеджменту може працювати також на посадах бухгалтера, економіста, бізнес-аналітика тощо на підприємствах та в установах усіх форм власності та різних масштабів. Його виробничі функції різнопланові, мають тенденцію до доволі частих змін, які породжуються стрімкими економічними змінами у суспільстві [3]. Тому так багато в чому схожі компетентності, якими повинен володіти випускник за класичними спеціальностями економічного спрямування.

Комп'ютерна компетенція, в широкому сенсі, вкрай необхідна не тільки для таких випускників, а взагалі практично для будь якого сучасного спеціаліста. Вона формується починаючи з першого курсу з навчальної дисципліни «Інформаційні системи та технології» і далі наповнюється протягом усіх років навчання (як шляхом безпосереднього вивчення інших ІТ-дисциплін, так і використання ІТ-технологій при вивченні спеціальних дисциплін за фахом).

Дуже важливо з самого початку навчання, ще на першому курсі, почати формувати відповідні компетентності. Цьому, на погляд фахівців, може посприяти грамотний відбір програмних продуктів, якими повинен оволодіти економіст. Класичним прикладом такого продукту є пакет Microsoft Office Professional (Office 365). Але цього вже недостатньо. На наш погляд до таких програмних продуктів треба віднести інформаційні системи. Критерієм для їх вибору може бути можливість початку знайомства з ними на перших курсах та доцільність їх застосування протягом усіх років навчання в університеті при вивченні низки фахових дисциплін. При цьому вони повинні відповідати передовим трендам ІТ, що робить вірогідним можливу подальшу роботу з ними за фахом, після закінчення ВНЗ. Таким інструментом можуть бути SaaS-рішення - достатньо нові для українського і світового ІТ-ринку різновиди популярних зараз хмарних технологій.

SaaS —(Software as a Service, програмне забезпечення як сервіс) передбачає, що користувач отримує в своє розпорядження продукт, функції якого доступні через веб-інтерфейс, при цьому основна програмна частина продукту знаходиться на сервері постачальника послуги. Для перелічених вище цілей більше всього підходить комплексна інформаційна система Bitrix24 - повний комплект інструментів для організації роботи компанії.

Відомо не багато публікацій по застосуванню інформаційних систем в навчанні. Стосовно системи Bitrix24, то тут звернемо увагу перш за все на роботи [7,8].

В цьому дослідженні ми розглядаємо доцільність використання Bitrix24 саме для першого знайомства студентів-першокурсників економічних спеціальностей з ІТ-контуром сучасної компанії.

На першому етапі достатньо навіть обійтися можливостями самого порталу без встановлення системи. Зручніше перейти з головної сторінки на вкладку «Можливості». Далі ознайомитися з основними можливостями системи, по черзі переглядаючи розділи: «Соцмережа», «Завдання та проекти», «Чат і відео дзвінки», «Відкриті лінії», «Документи», «Диск», «Календарі», «Пошта», «CRM», «Телефонія», «Бізнес-процеси», «HR», «Мобільність», «Ще». Для поглиблення знайомства з системою далі доцільно передивитися короткі навчальні ролики-відеоуроки натиснувши відповідне посилання на вкладці «Підтримка». Багато корисного можна знайти нижче на підрозділі "Прочитайте готові відповіді". Для ознайомлення з основними сценаріями роботи в системі є чудовий навчальний курс «Бітрікс24». Його тривалість запланована на 21 академічну годину. В ньому є текстова частина, яка вдало доповнюється озвученими відеороликами. Деякі з них інтерактивні - передбачають при перегляді виконання студентами відповідних дій, що сприяє засвоєнню матеріалу. Передбачено також 9 тестів по перевірці засвоєного матеріалу.

Враховуючи реалії учбового процесу, ми рекомендуємо спочатку роботи сполучати, наприклад класичні лабораторні роботи в Microsoft Office та матеріали стосовно спільного редагування документів он-лайн (наприклад, під час відеодзвінка, - ви зможете бачити в режимі реального часу, як ваш співрозмовник вносить правки в документ у результаті обговорень, онлайн-робота з документами включена в усі тарифи «Бітрікс24», в тому числі у безкоштовний [6]).

Література.

1. Tuning Educational Structures in Europe. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

2. GIP FIPAG. Ноябрь 2011 (док. В11-1) Проект Tuning [Електронний ресурс] / Пюжен Жан – Режим доступу: <http://www.kspu.ru/upload/documents/2013/03/21/01ebf6404ad0bcb0ceca2b2edc2f060b/prezentatsiya-proekt-tuning.pdf>.

3. Мегель Ю.Є. Використання сучасних інформаційно-аналітичних систем при підготовці майбутніх економістів / Ю.Є. Мегель, В.М. Онегіна, С.М. Коваленко, І.В. Чалий // Матеріали науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація

економіки: стан, проблеми. перспективи». – Харків : ХНТУСГ. – 2015. – С. 307-318.

4. Болонский процесс: поиск общности европейских систем высшего образования (проект TUNING) / Под науч. ред. д-ра пед. наук, проф. В.И. Байденко. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 211 с.

5. Проекти стандартів вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoi-osviti.html>

6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bitrix24.ua>

7. Управління інформаційними зв'язками та бізнес-процесами компанії в середовищі Bitrix24: Лабораторний практикум з дисципліни «Управління інформаційними зв'язками» для студентів ОКР «Магістр» спеціальності 8.18010018 «Адміністративний менеджмент» / О.П. Копішинська, Ю.В. Уткін – Полтава : ПДАА, 2014. – 124 с.

8. Особливості використання інформаційних систем, заснованих на «Хмарних» технологіях, для приведення практичних занять із навчальних дисциплін професійного спрямування / О.П. Копішинська, Ю.В. Уткін // Збірник науково-методичних праць: «Наука і методика». – № 28. – 2015. – С. 33-37.

АГРОМАРКЕТИНГ И ЕГО ВОЗМОЖНОСТИ В АПК

**БОГДАНОВИЧ О.А., СТ. ПРЕПОДАВАТЕЛЬ,
МИРНЫЙ Е.В., ДЕМЬЯНЕНКО Е.В., СТУДЕНТЫ,
ХАРЬКОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА ИМЕНИ ПЕТРА ВАСИЛЕНКО**

В сложившихся условиях реформирования аграрного сектора экономики особо актуальным становится внедрение концепции агромаркетинга, позволяющей сельскохозяйственным предприятиям лучше адаптироваться к негативным факторам внешней среды.

Агромаркетинг – это изучение и прогнозирование среды, создающей условия для развития производства и реализации сельскохозяйственной продукции, с целью максимального удовлетворения платежеспособного спроса на рынке.

Использование маркетинга в сельском хозяйстве имеет свои особенности, связанные как со спецификой сельскохозяйственного производства, так и с сельскохозяйственной продукцией. Практическое применение маркетинга в сельском хозяйстве скорее специфично, нежели ограничено. В условиях повседневной рыночной конкуренции в более выгодном положении оказывается тот производитель, который максимально учитывает не только природно-экономические условия данного региона, технологические особенности возделывания сельскохозяйственных культур, но и ориентируется на существующие, а главное перспективные платежеспособные потребности имеющиеся у возможных покупателей, гибко реагирует на изменения конъюнктуры рынка.

Функции агромаркетинга – это совокупность устойчивых обособленных и специфических направлений маркетинговой деятельности, объединенных общими действиями на стадии подготовки, принятия и реализации решений, обусловленных единством объекта и целей агромаркетинга. Они должны отражать специфику агропромышленного производства самого продукта и его сбыта предприятиями. В Украине придерживаются своей точки зрения относительно функций агромаркетингу и их содержания, к которым относятся:

- изучение рынка, спроса и предложения сельскохозяйственной продукции, возможностей конкурентов, увеличение объемов выпуска той или иной продукции и снижения ее цены, внешнего аграрного среды;
- осуществление прогноза изменений спроса и предложений определенных товаров;
- определение стратегии агромаркетинга, разработка целевых маркетинговых программ, планирование маркетинговой деятельности, ассортимента сельскохозяйственной продукции;
- осуществление ценовой политики, разработка договорных, розничных, оптовых цен, скидок и надбавок;
- организация товарной политики;
- планирование, организация и осуществление сбыта продукции;
- стимулирование продаж;
- планирование и организация экспорта сельскохозяйственной продукции и международного агромаркетинга.

На рынке выполняются чисто технические функции маркетинга, то есть продвижения продукта от производителя до конечного потребителя, и осуществляется обмен между

производителем и покупателем ценовыми сигналами, это свидетельствует о выгоде продажи товара и расходы на его приобретение. В соответствии с этим оценивается эффективность агромаркетинга, которую можно определить, сопоставив затраты и результат в стоимостном выражении. Результаты маркетинга обусловлены оценкой покупателем полученного товара, а расходы на маркетинг - суммой расходов по всей цепи продвижения товара от производителя к покупателю.

Понятно, что всякое техническое усовершенствование, которое приведет к снижению расходов на маркетинг единицы товара, желательно до тех пор, пока не приводит к сокращению полезности продукта для потребителя в плане времени, места и формы его получения..

Техническая эффективность агромаркетинга отражает уровень затрат на физические функции маркетинга в расчете на единицу продукции. Всевозможные изменения в технологии, ведущие к сокращению расходов по всей цепи маркетинга в расчете на единицу продукции, могут быть экономически интерпретированы. Например, механизация процессов расфасовки и упаковки овощей или фруктов ведет к снижению затрат на оплату труда персонала и повышает их производительность труда.

Ценовая эффективность агромаркетинга показывает, насколько быстро и точно цены реагируют на изменения в спросе покупателей, и эта информация поступает рыночными каналами назад к производителям. Ценовая эффективность определяется степенью развития рыночной инфраструктуры, системы рыночной информации и совершенством рыночной конкуренции.

Специфической особенностью агромаркетинга в Украине является то, что его функции в формировании малого агробизнеса выполняют, как правило, не подготовленные к этому специалисты, а сами предприниматели.

Неразвитость украинского рынка земли, ресурсов, чаще делает невозможным вход и выход товаропроизводителя на этом рынке. Кроме этого, в Украине совершенной конкуренции препятствует недостаточность и неравномерность развития рыночной информации и, как следствие, возможность для посредников легко наживаться за счет крестьян. Это также отражается на сложности агромаркетинга.

В сельском хозяйстве земля используется как непосредственный ресурс, средство производства. В земледелии используется особое свойство верхнего слоя земли - плодородие, Земельный ресурс крайне

неоднороден у різних землевласників. Незважаючи на технічний прогрес, земля залишається найважливішим засобом виробництва в сільському господарстві. Тому еластичність пропозиції сільськогосподарської продукції низька, і подальше збільшення оброблюваної площі нецелеспрямовано. Незважаючи на достатньо високі показники залучення земель в сільськогосподарський оборот (в Україні землі сільськогосподарського призначення складають 72,2 %, з них 79,8 % сільхозгодів розорані, з 32,7 млн. га пахотних земель 4,6 млн. га є деградованими) виробництво сільськогосподарської продукції на цих землях збитково.

Література.

1. Маркетинг в галузях і сферах діяльності: [навчальне посібник] / Під ред. Н.А. Нагапет'янца. – М. : Видавничий навчальник, 2007. – 272 с
2. Агромаркетинг і консалтинг: [навчальне посібник] / Ю.А. Цышкін, А.Н. Люкшинов. – М. : ЮНІТІ, 2012. – 637 с.
3. Агромаркетинг і його можливості в АПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://topknowledge.ru/market/>
4. Предеїн Д.Б. Агромаркетинг / Д.Б. Предеїн. – М.: Московський міжнародний інститут економетрики, інформатики, фінансів і права, 2002.
5. Котлер Ф. Основи маркетингу / Ф. Котлер. – СПб. : АО Корона, 2002. – 697 с.

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ДЕТЕРМІНАНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

**Бойко В.В., к.е.н., доцент,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ,
Львівський національний аграрний університет**

Депресивний характер розвитку сільських територій унеможливає якісне задоволення базових потреб сільського населення, перешкоджає зростанню його добробуту, стримує підвищення ефективності функціонування їх господарських комплексів, що в сукупності ускладнює процеси забезпечення економічної безпеки в просторово-регіональному вимірі. В цьому

контексті, актуалізується необхідність системної структуризації детермінант економічної безпеки розвитку сільських територій. Слід відзначити, що теоретико-прикладні аспекти забезпечення економічної безпеки стали об'єктами досліджень наукових праць таких учених як Т. Васильців [1], О. Власюк [2], Б. Губський [3], Г. Пастернак-Таранушенко [4], В. Предборський [5] та інші. Авторами опрацьовано питання реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки, досягнення її стратегічних пріоритетів, розробки механізмів зміцнення економічної безпеки на макрорівні тощо. Поряд з цим, практично поза увагою науковців залишаються теоретико-прикладні аспекти забезпечення економічної безпеки в сфері розвитку сільських територій. Зокрема, вченими недостатньо дослідженими є проблеми структуризації ключових детермінант, які впливають на процеси забезпечення економічної безпеки розвитку сільських територій, що й аргументує вибір обраного сегменту наукового дослідження.

Детермінанти забезпечення економічної безпеки розвитку сільських територій впливають на параметри формування ресурсного базису системи економічної безпеки, характер дестабілізуючої дії ризиків і загроз функціонуванню господарського механізму розвитку сільських територій, процеси розробки стратегічних напрямів подолання диспропорцій просторово-регіонального розвитку та зміцнення економічної безпеки. Водночас, в ході дослідження детермінант забезпечення економічної безпеки розвитку сільських територій проблемним аспектом постає чітка ідентифікація їх первинного джерела, адже їх дія доволі часто є прихованою та опосередковано, що ускладнює не лише діагностику безпекових процесів, але й перешкоджає виявленню істинних причин ірраціонального впливу цих детермінант.

За результатами дослідження структуризовано такі групи детермінант економічної безпеки розвитку сільських територій: 1) політико-управлінські (форми, принципи і засади реалізації політики забезпечення економічної безпеки; програмна підтримка розвитку сільських територій; ресурсна спроможність сільських рад; плюралізм і громадський контроль). Причинами негативного впливу політико-управлінських детермінант на економічну безпеку є розбалансованість системи державного управління, низький рівень керованості безпекових процесів, неузгодженість управлінських впливів, лобіювання особистісних комерційних інтересів через органи державної влади, відсутність суб'єктного розподілу влади та бізнесу;

2) організаційно-економічні (інфраструктурне підтримка господарської діяльності на сільських територіях, кон'юнктурні параметри середовища аграрного ринку, дерегуляція господарської діяльності, легкість ведення бізнесу, інвестиційна привабливість). Дестабілізуючий вплив цих детермінант нівелює засади конкурентного середовища доступу до виробничо-природних ресурсів, перешкоджає можливостям вільного виходу на аграрний ринок і боротьби за споживача, поглиблює дисбаланс інфраструктурного забезпечення сільських та урбанізованих територій; 3) техніко-технологічні (оснащеність господарських комплексів сільських територій, інноваційний характер виробничо-господарських процесів, наукова обґрунтованість технологічних циклів). Негативний вплив цих детермінант визначається застарілістю і моральною зношеністю техніко-технологічного забезпечення, незбалансованістю галузей сільського господарства, порушенням технології виробничо-господарських процесів; 4) соціально-культурні (соціальні, освітні, медичні, культурні та релігійні чинники; суспільні цінності, традиції та звичаї сільських громад; усталені норми поведінки сільського населення). Сфера впливу цих чинників відзначається занедбаністю та нерозвиненістю соціальної інфраструктури сільських територій, деморалізацією сільського населення, переважанням негативних суспільних очікувань, нівелюванням суспільних цінностей, деградацією культурно-освітньої сфери; 5) природно-екологічні (природно-ресурсний потенціал сільських територій, просторово-територіальне розміщення та їх ландшафтні особливості, екологічні засади господарювання). Причинами негативного впливу цих детермінант є нерозвиненість культури відповідального споживання природних ресурсів, порушення екологічних норм і базових засад раціонального природокористування, слабкі санкції за порушення екологічних норм.

Використання результатів структуризації детермінант та характеристики їх дестабілізуючого впливу на процеси забезпечення економічної безпеки розвитку сільських територій дозволяє підвищити умови інформаційної визначеності в процесі розробки та імплементації механізмів зміцнення цієї безпеки.

Література.

1. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України : стратегія та механізми зміцнення : [монографія]. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.

2. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.

3. Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б.В. Губський. – К., 2001. – 122 с.

4. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Статистику процесу забезпечення / Г.А. Пастернак-Таранушенко ; за ред. Б. Кравченка. – К. : Кондор, 2002. – 302 с.

5. Предборський В.А. Економічна безпека держави : [монографія] / В.А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391 с.

ECONOMIC SAFETY: THE DEFINITION, ITS ELEMENTS AND COMPONENTS

***VYLUSK A.O., GRYHORENKO A.S., STUDENTS*,
KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE***

Economic safety is the leading component of national security. It reflects a causal link between the economic power of the country, its military and economic potential and national security [1].

Economic safety – a state (level) of the national economy in which economic stability to internal and external threats remains and the needs of the individual, society and state met [2].

The most important elements of economic safety: economic independence (financial, commodity and resource, innovation, etc.); economic stability (level of development that guarantees a sense of security today and in the future); economic development (innovation and investment activity, restructuring, financial recovery) [3].

The components of economic safety according to the “methodology for determining the level of economic safety of Ukraine” approved by the Ministry of Economy of Ukraine are: macroeconomic, financial, foreign trade, investment, science and technology, energy, industrial, demographic, social, food security.

* Науковий керівник: Антощенко В.В., к.е.н., доцент

Macroeconomic security – is state of the economy at which the balance of macroeconomic reproduction proportions is reached.

Financial security – is a state of fiscal, monetary, banking, currency system and financial markets, characterized by balance, resistance to negative internal and external threats, the ability to ensure the effective functioning of the national economic system and economic growth.

External economic security – is a state of accordance of foreign trade activities to national economic interests, ensuring the minimization of losses from the state of negative external economic factors and creating favorable conditions for economic development through its active participation in the international division of labor.

Investment security – is the level of domestic and foreign investment (assuming their optimal ratio), which is able to provide long-term positive economic dynamics at the appropriate level of financing of the scientific and technical sector, creation of innovation infrastructure and adequate innovative mechanisms.

Social security – is the state of development of the country in which it is able to provide a decent quality and standard of living independently of the influence of internal and external threats.

Scientific and technological security - is the state of scientific - technological and productive capacity of the state, which allows to ensure the proper functioning of the national economy, is sufficient to achieve and maintain the competitiveness of domestic products and guarantee the independence of the state from its own intellectual and technological resources.

Energy security – it is state of the economy that provides protection of national interests in the energy sector from existing and potential threats to internal and external nature allows you to meet the real needs of energy resources for livelihood and reliable functioning of the national economy to normal, emergency and martial law.

Demographic security – is the state of security of the state, society and the labor market on demographic threat, which ensured the development of Ukraine taking into account the totality of balanced demographic interests of the state, society and the individual in accordance with the constitutional rights of citizens of Ukraine.

Food security – is the level of food supply of the population, guaranteeing the socio-economic and political stability in society,

sustainable development and quality of the nation, families, individuals, and sustainable economic development of the country [5].

Elements of the strategy for strengthening State's economic safety: preventing illegal use of public funds and public resources, they overflow into the shadow economy; control over export-import activities aimed at maintaining important areas of Ukraine; fighting illegal economic activity, counteracting uncontrolled outflow of domestic material, financial, intellectual, information and other resources for the country [4, p. 6-7].

The lack of a common vision of essence of economic security and determining its components as in the scientific literature as well as in the regulatory framework raises a number of contradictions and inconsistencies to determine its level. Expedient is a clear separation of economic and social components of national security. The economic security of the state is the state protection from possible threats, which forms the economic independence, stability and development in the long run. The priority here is the balanced policy regarding economic restructuring, promotion of innovation and investment activity, business development, speed up the integration process and so on.

Literature.

1. Предборський В.А. Економічна безпека держави: [монографія] / В.А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391 с.
2. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К. : НІСД. – 1997. – 144 с.
3. Варналій З.С. Економічна безпека: [навчальний посібник] / З.С. Варналій [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З.С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
4. Кравченко С. Основні напрямки забезпечення економічної безпеки України / С. Кравченко // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 12. – С. 6-10.
5. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738

ECONOMIC DANGER AND REFORMS IN UKRAINE

***MATVEYEVA I.A., STUDENT*,
KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE***

The essence of the security of the national economy is its condition and ability to confront the threats and dangers that impede the achievement of macroeconomic goals: of increasing the level and quality of life based on economic growth, increase of employment and stability of the monetary system.

Economic danger is a concrete and real form of threat, the real possibility of causing losses [1]. When the economic threat – it is only the potential of causing losses to the subject /object of business/household.

In terms of security of any economic object, all dangers can be divided into two groups according to the weight of the devastating consequences: are subthreshold and post-threshold. The first is characterized by the identification of dangers entails loss that do not destroy the economic system and may be renewed. The economic feature of display of subthreshold danger is continuity of circulation of capital. If an entity, as a result of the manifestation of the economic danger, has the loss that is not renewed, and this phenomenon is accompanied with stop of circulation of capital, such danger is called post-threshold. Manifestation of post-threshold danger means systemic crisis for the state and the bankruptcy for a separate entity.

Allocate internal and external threats to the economic security of the country.

The main internal threats should be considered:

- in scientific-technical sphere: the destruction of scientific and technological capacity, reduce of scientific and technical development, outflow of scientific personnel abroad or in another sphere of activity;
- in the economic sector: the decline in production in leading industries, the monopolization of the economy, the criminalization of society, the existence of structural imbalances, the large domestic debt, the low level productivity of labor and investment activities, high level of inflation and unemployment, the growth of the "shadow" economy, low purchasing power of the population;

* Науковий керівник: Антощенко В.В., к.е.н., доцент

– in the social sphere: the poverty, the reducing of access to education and health services, decrease of quality of life, the social vulnerability of large segments of the population, the reduced fertility, increased mortality, uncontrolled migration [2].

The external threats to the economic security of the country are: the economic dependence on import, the negative balance of foreign trade, an irrational export structure - excessive export of raw materials; loss of position in foreign markets; growth of external debt; uncontrolled outflow of foreign currency resources abroad, placing them in foreign banks.

Ukraine is experiencing one of the most tragic periods of its existence now. The loss of territory, military action in the southeast of the country, a significant drop in economic potential, increasing inflation, the negative impact of factors of the international economy contribute to worsening of economic crisis. Under these conditions, the most important, compared with other transformations, is reforming the economy [3].

After done the weighted assessing of the situation in our country, we can conclude that the most relevant solution to the problem of the economic crisis is the following:

1. Inventory of assets to determine their status and opportunities for further use. Our country has a large industrial, agricultural, resource and intellectual potential, pleasant climatic conditions, has a favorable geographical position. For the industrial mastering uses from 40 to 75% of known reserves of major minerals [4].

2. Formation of a leading state role in overcoming the crisis. The state is losing the function of direct participant of economic process, the importance of institutional economics manager, it ceases to be functional regulator. Although, experts after consideration of economic reforms in different countries, concluded that the rapid and efficient development should be directly linked to the large share of state sector in the country [5].

3. Determination of the place and role of small, medium and large businesses in economic transformation. The position of Ukraine on the destruction of small and medium businesses can be estimated not only as wrong, but harmful. The economy of each country provide, as a rule, small, medium businesses and farms, that give the lion's share of the revenue to the budget.

4. Financial support for the country. Since independence of Ukraine the main source of financial resources of the country were loans from international financial organizations. Although, in the conditions of the creation of effective mechanism of the stock market of Ukraine, the financial sector will be able to meet the majority of needs of the country.

That is through reform of the stock market is able to reduce state debt commitments and the danger of default.

5. Staffing reforms. The performance of high aims requires not only effective, but even talented management of economic processes by managers. Despite the fact that with the end of 1990 the number of people, who received the profession "manager", exceeded the need in times, but our country still lacks adequate managerial staff.

Literature.

1. Олейников Е.А. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А. Олейникова. – М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 288 с.

2. Arbatov A.A. Oil as a factor in strategic policy and action past and present. – Oxford; N.Y.; Oxford. univ. press, 1986, pp. 21-37.

3. Ковальов Є.В. Фактори подолання економічної небезпеки / Є.В. Ковальов, О.О. Леонова // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХП». – 2015. – № 26 (1135). – С. 177-184.

4. Веклич О. Екологічний чинник формування конкурентоспроможності національної економіки / О. Веклич // Економіка України. – 2005. – № 12. – С. 65-72.

5. Кіндзерський Ю.В. Імператив використання державного сектору в модернізації економіки / Ю.В. Кіндзерський // Економіка України. – 2013. – № 11. – С. 29-40.

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ

**БОГДАНОВИЧ О.А., СТ. ВИКАДАЧ,
ПЕНЗЕВА Ю.М., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Трудова міграція громадян України за кордон є на сьогодні наймасовішим і соціально значущим міграційним потоком.

Незважаючи на достатньо велику кількість наукових праць, тема міжнародної трудової міграції є все ще актуальною, адже українська трудова міграція набуває величезних обсягів, тому дуже важливим є виявити причини міграційних процесів.

Проблеми і причини трудової міграції в Україні фрагментарно розкрито у працях О. Піскуна, С.Б. Чеховича, О. Шибка, Д. Крапивенка, І. Гнибіденка.

Під міграцією робочої сили в розуміється процес переміщення трудових ресурсів з метою працевлаштування на більш вигідних умовах, що визначаються співвідношенням попиту і пропозиції на ринку праці, ніж в країні походження або регіоні постійного проживання мігранта [1].

Український дослідник С.Б. Чехович визначає трудову міграцію як один з видів міграції, що здійснює фізична особа з метою пошуку роботи, тобто переміщення працездатного населення для працевлаштування, що може мати постійний чи тимчасовий характер [2].

Основними чинниками, які визначають інтенсивність та спрямованість зовнішніх трудових міграцій у регіонах, є: близькість до державних кордонів України з іншими країнами, особливості менталітету населення, історичні та ментально-етнічні зв'язки між регіонами України та іноземними країнами, загальний рівень розвитку регіону.

Основними причинами трудової міграції в Україні є такі фактори:

- високий рівень безробіття в країні;
- різниця в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні та країнах Заходу;
- відсутність перспектив професійного зростання для багатьох обдарованих людей;
- економічна нестабільність в країні та невизначеність шляхів виходу з неї;
- відсутність безпеки громадян тощо.

Процеси трудової міграції нашої держави зазнали значних змін, так війна на Донбасі та втрата Криму принесли колосальне збільшення рівня внутрішньої трудової міграції. Спочатку населення масово шукало роботу у сусідніх до зони конфлікту регіонах та в Києві. Але з плином часу та тривалістю бойових дій українці з зони конфлікту розпочали трудову міграцію у всі без винятку куточки світу.

В українських офіційних та неофіційних джерелах, можна знайти різні оцінки кількості українських трудових мігрантів, які протягом останніх років виїхали з України. При цьому діапазон таких оцінок коливається від 3 до 7 млн. осіб [3].

Можна у відсотках зазначити основні країни, куди спрямовані українські трудові мігранти: Польща – 22,5 %, Російська Федерація – 19,2 %, Чехословаччина – 18,3 %, Італія – 15,7 %, Німеччина – 3,2 %, Португалія – 2,7 %, Білорусь – 2,5 %, США – 2,0 %, Іспанія – 2,0 %, Словаччина – 1,7 %, Угорщина – 1,2 %, Греція – 0,9 %, Ізраїль – 0,8 %, Франція – 0,7 %, Велика Британія – 0,7 %, Бельгія – 0,5 %, Румунія – 0,4 %, ОАЕ – 0,3 %, Данія – 0,3 %, інші країни – 0,8 %, невідомо – 3,6 % [5].

Для українських трудових мігрантів, мабуть, основними факторами «притягання» є: висока якість життя за кордоном, висока заробітна плата, можливість професійної самореалізації, стабільна політична система та високоякісна освіта.

До негативних наслідків трудової міграції слід віднести:

по-перше, те що батьки, які перебувають за кордоном, не спроможні контролювати і виховувати своїх дітей, і тому вони найчастіше залишені самі на себе;

по-друге, негативним аспектом є і втрата кваліфікованих кадрів, що веде до уповільнення темпів науково-технічного прогресу;

по-третє, зростання рівня злочинності та соціального напруження у суспільстві через міжнаціональні конфлікти.

Серед позитивних наслідків трудової міграції слід зазначити такі:

по-перше, одержання від трудових емігрантів іноземної валюти у формі грошових переказів, що у свою чергу зумовлює підвищення платоспроможного попиту та стимулювання виробництва;

по-друге, створення спільних підприємств з іноземними засновниками і на цій основі – додаткове інвестування коштів в економіку;

по-третє, можливість для працеспроможного населення реалізувати свої здібності за кордоном, підвищити рівень кваліфікації.

Отже, запорукою досягнення ефективності реалізації міграційної політики має стати програма повернення та реінтеграції довгострокових мігрантів, спрямована на залучення мігрантів та членів їх сімей до підприємницької діяльності. держава має докласти максимум зусиль задля збереження потенціалу молоді та ефективного його використання в Україні.

Література.

1. Єчина Л.В. Зовнішня трудова міграція України: причини і наслідки / Л.В. Єчина, Г.С. Рекунова // Стратегія розвитку фінансово – економічних та соціальних відносин: регіональний аспект: матеріали

3-го Симпозіуму (Харків, 11 листопада 2010 р.); МФУ, ХІФ УДУФМТ. – Х. : ХІФ УДУФМТ, 2010. – С. 233-234.

2. Міграційне право України : [підручник] / С.Б. Чехович. – К. : Школа, 2003. – 240 с.

3. Стратегія демографічного розвитку на 2006-2015 роки: Проект / Від. за вип. І.М. Новак. – К. : КНЕУ, 2005.

4. Хомич Л. Зовнішня трудова міграція населення України: масштаби, сучасні ознаки та географія / Л. Хомич // Регіональні проблем України. – Херсон. – 2007. – С. 310-316.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Секція

*Теоретичні та
практичні проблеми
менеджменту
соціокультурної
діяльності*

СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

***РОССОХА В.В., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»***

Становлення громадянського суспільства здійснюється через розвиток інституту місцевого самоврядування, звільнення держави від невластивих для неї функцій регулювання усіх сторін суспільного життя. Самоорганізація й саморозвиток місцевих громад, які делегують частину повноважень і ресурсів центру, змінює модель організованого «зверху» суспільства на організоване «знизу», усуває суперечність між громадянином і державою, яка декларує права і свободи громадян, проте виступає механізмом стримування творчого потенціалу нації, блокування самореалізації життєвих сил людини.

Місцеве самоврядування – це цілісна систему суспільних відносин, пов'язаних з територіальною самоорганізацією населення, яке визначає організаційну форму функціонування місцевої влади, самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб самоуправління вирішує питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1;2].

Організаційно-структурні моделі самоврядування покликані регулювати різноманітні зв'язки й відносини в системі місцевого самоуправління шляхом забезпечення:

- управління муніципальною власністю і місцевим господарством, формування й використання місцевого бюджету;
- вибору населенням організаційних форм самоуправління, формування структури його органів, запровадження народовладдя на своїй території;
- виконання органами місцевого самоуправління переданих їм державних функцій, реалізації права на судовий захист від неправомірних до них дій і компенсацію понесених витрат.

Особливе значення для розвитку місцевих громад має самоврядування на селі. Однак соціальне самопочуття, трудова і політична активність сільського населення знаходиться на пасивно-очікуваному рівні, що пояснюється рядом причин:

- суттєвим розмежуванням в країні соціально-економічних і політичних процесів та соціальних очікувань, ціннісних орієнтацій людей, недостатньою інформованістю значної частини населення про причини кризового стану, сутність ринкових відносин,

конкретних шляхів прояву власної ініціативи в цих умовах;

– низьким рівнем політичної й моральної довіри до колишніх і нині сформованих інститутів влади, партій і рухів;

– нестачею реального досвіду, переконливих і успішних дій в умовах ринкових відносин, страхом перед безробіттям, вадами соціальної інфраструктури, сфери культури і дозвілля, нормального побуту, соціальної захищеності тощо.

Проте традиційний підхід до розвитку місцевих громад лише «зверху» себе вичерпав. Стало очевидним, що населення місцевих громад має бути залученим до розв'язання місцевих проблем, отримати для цього владні повноваження, матеріальні і фінансові ресурси та гарантії держави. Органам місцевого самоуправління повинні взяти на себе піклування про підвищення якості життя місцевого населення, їх фізичного і морального рівня. Вирішення цих питань можливе за умови, що населення стає господарем і власником території, на якій воно проживає, а місцева влада має у своєму розпорядженні муніципальну власність, муніципальну економіку, місцеві ресурси. При цьому вона використовує не лише адміністративні, правові та економічні важелі регулювання громадських справ, а впроваджує також нормативно-моральні й традиційно-ціннісні методи та враховує громадську думку [3, с. 477-484].

Проблема розвитку місцевого самоврядування у сільській місцевості країни поглиблюється демографічною ситуацією. З 1991 р. чисельність сільського населення зменшилася на 2,5 млн. осіб, а кількість сільських населених пунктів – на 348 одиниць. Водночас кількість сільських рад збільшилася на 1067 одиниць. На початок 2015 р. в Україні існувало близько 12 тис. територіальних громад, з яких у понад 6 тис. чисельність жителів становить менш 3 тис. осіб, у 4809 громадах – менш 1 тис. осіб, а у 1129 – менш 500 осіб. У більшості з них не утворено виконавчі органи відповідних сільських рад, відсутні бюджетні установи, комунальні підприємства тощо [4].

В умовах децентралізації влади формування самодостатніх територіальних громад, спроможних виконувати як свої, так і делеговані державою функції, здійснюється шляхом їх об'єднання та підтримки розвитку організаційними, фінансовими та іншими ресурсами. В областях України вже об'єднано 366 громад [5]. Місцевому самоврядуванню об'єднаних громад частково передані функції держави у сфері соціально-економічного розвитку регіонів, соціального захисту населення, утримання закладів охорони здоров'я

та освіти, транспорту й житлового фонду. За рахунок надходжень від податку на доходи фізичних осіб, державних дотацій, субсидій і субвенцій об'єднаним громадам збільшено фінансування.

Поки-що вирішена лише частина завдань місцевого самоуправління, але законодавчо вони не врегульовані з повноваженнями й переважно залишаються в компетенції державних органів влади. Для виконання функцій, які одночасно мають і державний, і самоврядний рівень не створено технологій взаємодії органів державної влади і місцевого самоуправління. Місцевий бюджет знаходиться у розпорядженні державних чиновників, які контролюють його доходні джерела. Отже, місцеве самоврядування залишається наодинці з повсякденними фінансовими проблемами, без вагомих прав у надро- і землекористуванні, без інструментів впливу на соціально-економічний розвиток «самоврядуваної» території, без форм участі у законодавчій діяльності та формуванні соціально-економічної політики держави.

Для соціального облаштування території, підвищення якості життя населення у місцевих громадах не вистачає матеріальних (природних) і фінансових ресурсів, але є значні соціальні ресурси як продукт спільної діяльності населення і показник соціального інтелекту. Чим вищий соціальний інтелект місцевої громади, тим більші соціальні можливості вона має розв'язання місцевих проблем. Проте більша частина населення стримано оцінює соціальний потенціал місцевого самоврядування, не бере участі у розв'язанні місцевих проблем, пов'язує зміни на краще з реформами «зверху».

Нерозуміння суті місцевого самоврядування зумовлено низьким професійним рівнем діяльності місцевих органів влади, виконання управлінських рішень, інформованості громадян про місцеві події і проблеми, стереотипом негативного сприйняття працівників адміністрації як чиновників, які не знають і не враховують інтересів місцевого населення.

Нагальною необхідністю стає персоніфікація у стосунках «населення – місцева адміністрація», підвищення рівня управлінської культури (тактовність, єдність слова і діла, професійна честь, подвижництво), комунікативних якостей (увага до людей, манера поведінки), оцінювання результатів діяльності працівників адміністрації.

Потужну соціальну базу місцевому самоврядуванню забезпечує правова освіта і культура. Закономірністю для місцевого самоуправління стає використання технологій стратегічного

планування соціально-економічного розвитку територіальної громади; постановки й узгодження управлінських цілей, ресурсного та інформаційного забезпечення управлінських рішень і дій; діагностування й прогнозування управлінських проблем і ситуацій; планування (прогнозування) управлінських впливів, ухвалення рішень, вибору оптимальних способів і методів управління; організації комунікативної взаємодії, опрацювання й застосування способів регулятивного і мотиваційного впливу, критеріїв оцінювання співробітників і процедур їх відбору.

Література.

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97>.

2. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

3. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи / [Куйбіда В.С., Павленко В.П., Яцюк В.А. та ін.] ; за заг. ред. О. В. Турчинова. – К. : Геопринт, 2009. – 616 с.

4. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/infographics/item/id/2>.

5. Об'єднання громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/region/approved>.

СУЧАСНІ ПРОЯВИ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

***ГРАБАР Н.Г., к. НАУК ІЗ СОЦ. КОМУНІКАЦІЙ, ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Для сучасної педагогічної науки головною є теза: навчити учитися, а не тільки дати набір знань, якими студент не завжди вміє розпорядитися. Зважаючи на наявність сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють вирішувати різноманітні пізнавальні задачі на якіснішому рівні, слід наголосити, що діяльність педагога залежить не тільки від цього, а й від професійної компетенції.

Саме тому в умовах модернізації освіти набуває особливої значимості професійна компетентність, а нині й така її складова як толерантність. Толерантність як властивість особистості має вирішальне значення для всіх професій соціономічного типу. Проблема виховання толерантності – доволі складний феномен. Стає зрозумілим, що толерантність виступає базовою потребою людства, яка має інтегруватись у єдину систему цінностей суспільства. Технократичне мислення, утрата гуманістичних орієнтирів породили прагнення до безмежного володарювання, тотального панування над природою і людиною. Відійшли на задній план і були позбавлені престижу такі поняття, як милосердя, терпимість, вдячність, честь, дружба тощо.

В Декларації принципів толерантності, яка була ухвалена членами ООН з питань освіти, науки і культури звертається особлива увага на обов'язок країн – членів розвивати та забезпечувати поважання прав людини та основних свобод для всіх без винятку незалежно від їхньої раси, статі, мови, національної належності, релігії або стану здоров'я і боротися з проявами нетерпимості. Таким чином, толерантність визнано не тільки важливим принципом а й необхідною умовою миру та соціально-економічного розвитку всіх народів [2, с. 176].

Як свідчить аналіз наукових праць, питання толерантності досліджувалася з позиції філософії (Ю. Бромлей, Р. Валітова, В. Лекторський), психології (О. Асмолов, Г. Балл, О. Леонтьев), педагогіки (І. Бех, І. Зязюн, В. Петрицький, П. Степанов), визначено шляхи формування окремих видів толерантності (В. Бойко, О. Грива, І. Гриншпун, А. Жадан, Н. Лебедева, О. Лункова), висвітлено роль толерантності в професійній діяльності фахівців різного профілю, зокрема вчителів, та технології її формування (Н. Чернуха, Л. Капустіна, Є. Карякіна та ін.), розкрито аксіологічні основи вдосконалення професійної діяльності педагогів (Н. Асташова, В. Гриньова, В. Кремень та ін.). Незважаючи на вагомий внесок науковців у дослідження проблеми, виховання толерантності педагогів, рівень її сформованості на практиці в цілому залишається незадовільним, що вимагає продовження наукового пошуку в даному напрямі.

У більшості публікацій і в практиці професійного педагогічного спілкування комунікативна компетенція розуміється як складне і системне утворення. Серед складових комунікативної компетенції

вчені виділяють мовну компетенцію. Незважаючи на поліаспектність тлумачення дослідниками цієї категорії, а скоріше, саме через це, у практичному вимірі мовної підготовки майбутніх спеціалістів будь-якого фаху бракує свідомого виокремлення проблеми мовної толерантності, а відтак, і розуміння того, що основою комунікативної компетенції повинно стати формування толерантного ставлення до мови, якою ведеться професійне спілкування. Саме це необхідно враховувати педагогам при викладанні предметів гуманітарного циклу.

Основним здобутком просвітителя-гуманіста, поета, педагога другої половини XVIII століття Г. Сковороди, з огляду на сучасне гуманістичне розуміння толерантності, є викладені у його філософських діалогах і трактатах ідеї індивідуальної етики, визначення толерантності як невід'ємної складової цілісної особистості [5, с. 49].

Цікавим і актуальним є досвід оволодіння засадами толерантності у студентському середовищі, висвітлений у статтях Л.Завірюхи. У своїх статтях вона зазначає: «Брак досвіду, культури спілкування, незнання причин міжкультурних і людських розходжень породжують нетолерантність. Єдиний спосіб протистояти цьому – підвищити культурний і освітній рівень» [4, с. 79]. Із зарубіжних авторів найбільший інтерес представляють роботи А. Маслоу, К. Роджерса, Д. Фрейберга, С. Френе, Дж. Колта, С. Мадді. Гуманістичні погляди особистості, що самоактуалізується, А. Маслоу засновані на прагненні людини стати тим, ким вона може стати: «Люди повинні бути тим, ким вони можуть бути, вони повинні бути вірними своїй природі» [3, с. 66].

Толерантність – ключове поняття в європейській концепції освіти: «Толерантність освіченої людини розуміється при цьому не тільки як вимушена терпимість, але і як визнання іншого світогляду як рівноправного, усвідомлення власних кордонів, визнання іншої особистості і культури в якості необхідної умови збагачення свого власного існування в сучасному світі, в якому здійснюється поступове зближення різних народів» [1, с. 60-61].

З часом накопичився досвід до визначення основних рис толерантної особистості: прихильність до інших, поблажливість, терпіння, почуття гумору, чуйність, довіра, альтруїзм, терпимість до відмінностей, уміння володіти собою, доброзичливість, уміння не обговорювати інших, гуманізм, уміння слухати і чути, здатність до співпереживання. Нам відомо, що кризова ситуація в

багатонаціональному суспільстві стає живильним середовищем для виникнення міжнаціональної ворожнечі в діапазоні від особистісного роздратування до різних форм дискримінації і відкритого міжнаціонального конфлікту.

Аналіз визначень педагогічної компетентності дає змогу стверджувати, що педагогічна компетентність є системою наукових знань, інтелектуальних і практичних умінь і навичок, особистісних якостей і утворень, яка при достатній мотивації та високому рівні професійності психічних процесів забезпечує самореалізацію, самозбереження та самовдосконалення особистості педагога в процесі професійної діяльності. Спрямованість освітньо-виховного процесу потребує такої його трансформації, яка б забезпечила більші впливовість і дієвість, чого можна досягти за умови його (процесу) концептуальної підпорядкованості формуванню ціннісних орієнтацій особистості, які зумовляють її свідомість і поведінку.

Ефективними в цьому аспекті, на нашу думку, є культурно-виховні заходи: тематичні вечори, інсценівки, конкурси, зустрічі, екскурсії, та ін. На виховних заходах, спрямованих на формування національної свідомості, передбачається врахування менталітету, зокрема національного характеру і толерантного спілкування. Розробляючи зміст і методи національного виховання, педагоги кафедри намагаються використовувати психолого-педагогічні дані про вікові особливості вихованців. У виховних заходах на перших-других курсах акцентується увага на емоційному впливі, що уможливає розвивати пізнавально-образні здібності студента, формувати стійкий інтерес до історичної та народознавчої літератури. Основним результатом реалізації вищевикладеного є залучення молоді до цінностей толерантності, знайомство з багатого культурою нашої держави та Слобожанщини зокрема.

Комунікативна координація — необхідна умова успіху міжособистісної взаємодії, оскільки вона не тільки сприяє узгодженню мовних дій і вчинків комунікантів, неконфліктності, але й забезпечує багатоаспектну реалізацію комунікативних намірів співрозмовників.

Діяльність викладачів кафедри культурних універсалій загалом спрямована на формування свідомості людини, підготовку особистості до успішної життєдіяльності. У ній закладена сучасна методологія виховання, а саме: надання пріоритету розвиненій особистості, її життєвому й професійному самовизначенню, комунікативності, самореалізації з урахуванням толерантних принципів.

Література.

1. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики : [підручник] / Ф. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Декларация принципов толерантности. Принята на XXVIII сессии Генеральной конференции держав членів ЮНЕСКО (25 жовтня – 16 листопада 1995 р.). – Париж : ООН, 1996. – С. 176.
3. Дружинин В.Н. Варианты жизни. Очерки экзистенциальной психологии / В.Н. Дружинин. – М.; СПб., 2000.
4. Завірюха Л.А. Оволодіння засадами толерантності в студентському середовищі / Л.А. Завірюха // Педагогіка толерантності. – 2003. – № 1. – С. 76.
5. Пісоцький В. Ідея толерантності в етиці Григорія Сковороди / В. Пісоцький // Людина і світ. – 1999. – № 10. – С. 49-51.

КАФЕДРА КУЛЬТУРНЫХ УНИВЕРСАЛИЙ В САМОРЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

***ГУЛЛАЄВ МЕРДАН, СТУДЕНТ*,
ХАРЬКОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА ИМЕНИ ПЕТРА ВАСИЛЕНКО***

В условиях актуализации проблем культуры, культуре отводится роль формирования ценностно-ориентированной оптимально организованной и социально эффективной деятельности. Социальная роль культуры проявляется и в формировании моделей и стереотипов деятельности различных социальных групп и слоев [1]. В настоящее время происходит разрушение сложившихся ориентаций, уже не соответствующих изменившейся ситуации. Культура стремится к сохранению положительных норм и ценностей, сформированных ранее, и к созданию новых моделей и стандартов поведения и деятельности, оказывая, таким образом, регулирующее воздействие на развитие социальных процессов.

Культурологи выделяют две формы культурной универсализации: модернизацию и глобализацию [2]. Культурные универсалии изучали известные этнографы, антропологи и социологи, философы – Бронислав Малиновский, Адольф Бастиян, Лесли Уайт, Кларк Уинслер, Эмиль Дюркгейм, Марсель Мосс, Георг

** Науковий керівник: Грабар Н.Г. доцент, канд. наук із соціальних комунікацій*

Зиммель, Толкотт Парсонс, Джордж Питер Мердок, а также отечественные ученые: Т.И. Ойзерман, В.С. Степин, А.Я. Флиер, К.М. Хоруженко, А.Я. Гуревич и др.

Культурные универсалии (от лат. *universalis* – общий) – это общечеловеческие репрезентации культурного опыта и деятельности. Это понятия, выражающие те черты культурных явлений, которые встречаются в любых культурах.

Культурные универсалии образуют целостную систему, являясь формами трансляции культурного опыта, выполняют следующие функции в жизнедеятельности людей: определяют категориальный строй целой эпохи или микроклимата «здесь и сейчас»; задают многогранный образ мира или возможность творческой самореализации личности; они определяют наше отношение к миру в целом [3].

Любые изменения, которые происходили и происходят в культуре, влияют и на самого человека: меняется этический статус, трансформируются основные жизненные смыслы и ценности. Человек – это главный и основной «проводник» базовых ценностей культуры, что и отражается в культурных универсалиях, сохраняя стремление к самореализации и самосовершенствованию.

Культурные универсалии дают возможность человеку сводить в интегральную смысловую целостность все существенные факторы деятельности, попадающие в сферу его целесообразной деятельности, которые в результате целедостижения приобретают неоспоримость феномена практики.

Эти современные цели и задачи раскрывают перед нами педагоги кафедр культурных универсалий. На первом курсе мы познакомились с предметами «История украинской культуры» и «Культурология», где всесторонне рассматриваются следующие культурные универсалии: мифология, ритуалы, образование, язык, традиционные обряды, декоративное искусство, праздники, фольклор, игры, музыка,.

Литература.

1. Симбирцева Н.А. Универсалии культуры и трансляция социально-исторического опыта: поиск стратегии анализа / Н.А. Симбирцева // Политическая лингвистика. – 2012. – № 2.
2. Каримов М.М. Культурология: [учебник] / М.М. Каримов. – Уфа, 2014.
3. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества / П. Штомпка. – М. : Логос, 2005.

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ, ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ

**КУХАРЕНКО А.А., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Процес соціального розвитку в Україні потребує формування та утвердження нової системи світоглядно-ціннісних орієнтацій, такої ідеологічної парадигми, яка спиралася б на доктрину сучасного світобачення, єдність національного і загальнолюдського у соціальному розвитку суспільства. Сучасні процеси реформування економіки країни, входження України в цивілізоване освітнє товариство супроводжуються динамічними змінами у системі виробничих відносин, культури, менеджменту.

Культура як духовний вимір суспільного розвитку завжди віддзеркалює якісні зміни у суспільстві, творить аксіосферу суспільства та відповідні їй способи і форми людської діяльності, зафіксовані у культурних артефактах. Діяльність як суспільно-історична категорія вивільняє людинотворчі фактори адаптивно-адаптуючого розвитку людини. Суспільна затребуваність діяльності, її соціальний сенс продукують низку критеріїв соціокультурної диференціації суспільства, виокремлюючи серед них творчу і «побутову», елітарну і масову, а також професійну діяльність. Субкультурні варіації світоглядного розмаїття корпоративної культури державного управління виконують креативні місії суспільного значення: розвитку та перетворення усталених форм буття соціальних інститутів, їх адаптації до суспільних змін та конституювання модерних, інноваційних соціокультурних проєктів майбутньої дійсності. Базовою метою духовного менеджменту можна вважати створення цілей, які здатні зберегти єдність організації та її внутрішньої структури. При цьому акцентовано, що управління за допомогою корпоративної культури стає найважливішим завданням сучасних організацій.

Однією з домінантних тенденцій розвитку сучасного менеджменту постає необхідність посилення гуманізації соціально-економічного життя, як необхідної умови для виживання людства. Перехід до людиновимірного управління пов'язано з новим розумінням корпоративної культури, ядром якої є моральні, комунікативні цінності, визнання самоцінності людини, забезпечення її прав і свобод. Дослідження системи корпоративної культури у

розрізі її варіативності є актуальним запитом сьогодення, оскільки ефективність функціонування державних інституцій залежить від соціокультурного контексту їх розвитку

Сутність менеджменту, як соціокультурного феномена полягає і ціннісно-смісловій регуляції поведінки людини. На думку П. Сорокіна соціокультурний підхід інтегрує три фундаментальні виміри людського буття: особистість як суб'єкт взаємодії, колектив як сукупність взаємодії індивідів з його соціокультурними відношеннями та процесами, культура як сукупність значень, цінностей та норм, якими володіють взаємодіючі особи. В рамках цього підходу єдність професійної компетентності трактується через феномен професійної культури як специфічного засобу організації професійної діяльності, що впливає на стійке відтворення професійних знань, засобів та прийомів діяльності, зразків поведінки, ціннісних орієнтацій, стилів життя.

Культура організації стає потужним стратегічним інструментом, що дає змогу орієнтувати всі підрозділи, а також окремих працівників на виконання спільних завдань і забезпечення інтегративної місії компанії. Розбудова корпоративної культури сучасної організації відбувається під впливом не тільки наявних економічних проблем, а й системи гуманістичних цінностей, сформованих у суспільстві впродовж тривалого часу. Культура організації, компанії, фірми припускає існування належного клімату, цінностей, стилю поведінки, гармонійності взаємовідносин всередині організації. В її поняття входять: деякі постійно повторюючи характеристики поведінки людини, наприклад: форми прояву панобливість, манера поведінки, ритуали, норми виробничих груп, філософія, яка визначає політику організації по відношенню до робітників або заказників, «правила гри», яких треба дотримуватись, аби досягти успіху в організації.

Цінності компанії, як сукупність ідей, уявлень, переконань визначають вибір засобів і методів щодо управління соціокультурною діяльністю, сприяють формуванню системи міжособистісних комунікацій, визначають свідомість і практику як кожного працівника, так і керівництва організації взагалі, а також забезпечують взаєморозуміння у процесі виконання виробничих завдань. У реальній практиці культуру організації розуміють як сукупність формальних і неформальних правил, норм діяльності і традицій, персональних і групових інтересів, особливостей поведінки, цінностей.

Кожний професійний колектив у процесі становлення, розвитку і функціонування створює відповідну до своїх цілей специфічну

ціннісно-нормативну систему з урахуванням організаційних і корпоративних цінностей. Саме цінності, що декларують засновники й найбільш авторитетні члени організації і які звичайно поділяє персонал компанії найчастіше постають базовою ланкою від якої залежить згуртованість членів всього виробничого колективу, різних підрозділів і рівнів управління. Провідними ідеями гуманно-особистісних взаємин в організації є гуманізація і демократизація, що передбачає дотримання Конвенції про права людини: рівність стосунків; право людини на вільний вибір; право на помилку; право на власну думку. Необхідно виключити примус у взаємовідносинах, акцентування уваги на недоліках, розуміти причини неправильної поведінки, хибних вчинків і долати їх, не вражаючи особистісної гідності.

Метою формування ключових цінностей організації є також створення її бажаного іміджу, як зовні, так і в очах співробітників. Імідж, безсумнівно, інструмент досягнення стратегічних цілей організації. Саме формування ключових цінностей і принципів діяльності організації має своєю головною метою створення в навколишньому середовищі і в очах своїх службовців позитивного іміджу компанії.

Завдяки цьому постає можливим ефективне, оперативне вирішення виробничих, науково-технічних і бізнесових питань. Отже знання моделей іміджевої комунікації є надзвичайно важливим для фахівців по громадським зв'язках, особливо працівників, які мають обирати і канал комунікації, і формат поведінки і формат ефективних інформаційних повідомлень. Підтримка позитивного іміджу організації дозволяє підтримувати статус і гармонійність корпоративних соціокультурних цінностей.

Завдання ціннісного менеджменту полягає у формуванні культурної ідентичності організації, яка слугує важливим орієнтиром задля ухвалення складних управлінських рішень. Перспективність ціннісного аспекти менеджменту зумовлена насамперед його ефективністю щодо забезпечення соціокультурної діяльності організації, особливо в таких сферах як управління ризиками, управління якістю продукції та послуг, менеджмент персоналу, екологічний менеджмент, корпоративне громадянство.

Але слід зазначити, що головними цінностями постають цінності живого, відкритого, сприятливого особистого росту. Над ними треба постійно працювати. І чим активніше процес інтеріоризації цінностей, тим швидше цей процес вводить людину в

інші світи: світ знання, світ діяльності. Отже, призначення ціннісного менеджменту спрямоване на виконання культурно-об'єднувальної (інтегративної) місії завдяки скоординованості і взаємоузгодженості цінностей.

Література.

1. Долан С. Управление на основе ценностей. Корпоративное руководство по выживанию, успешной жизнедеятельности и умению зарабатывать деньги в 21 веке /С. Долан, С. Гарсия; пер. с англ. – М. : Претекст, 2008. – 320 с.

2. Шейн Э. Организационная культура и лидерство / Э. Шейн; пер. с англ.; под ред. Т.Ю. Ковалевой. – СПб. : Питер, 2007. – 330 с.

3. Бех В.П. Философия социального мира: гносеологический анализ: [Монография] / В.П. Бех. – Запорожье : «Тандем-У», 1999. – 284 с.

4. Воронкова В.Г. Соціально-орієнтоване державне управління: [монографія] / В.Г. Воронкова, О.О. Фурсін, Н.В. Сапа; під ред. д.ф.н., професора В.Г. Воронкової, Запорізь. держ. інж. акад. – Запоріжжя : ЗДІА, 2011 – 256 с.

ДІАЛОГ В КОНТЕКСТІ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

**МАЗОРЕНКО М.О., к.ф.н., доцент,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Діалог як форма спілкування відомий з античної філософії, де його розуміли як метод знаходження істини за допомогою певних питань і методичного пошуку на них відповідей. Саму філософію Платон ототожнює з діалогом, тобто з самою сутністю людського мислення, яке прагне пізнання істини. Ораторське мистецтво (риторика) припускає вміння точно сформулювати свої думки, викладати їх доступно для співрозмовника мовою, орієнтуватися в спілкуванні на реакцію співрозмовника. Звичайно, розмова за канонами античної риторики зараз виглядатиме екстравагантно, але, проте, для успішного ділового спілкування життєво необхідно опановувати основами культури мовлення.

Увага дослідників до проблем діалогу в сучасний період є особливо помітним на тлі процесу збагачення комунікативної

термінології, що свідчить про зростаючий рівень усвідомлення процесів спілкування, а також про явище достатньо високої комунікативної компетентності дедалі ширшого загалу. Нові форми спілкування повинні слугувати розгортанню діалогу, що призведе до взаєморозуміння.

Однак, людство ніяк не збагне, що для врівноваження відносин потрібен діалог. Як зауважує В. Ільганасва, зближення можливо через виховання та освіти людей на основі нового змісту, включаючи в нього всі нові досягнення в межах основоположних модулів буття [3, с. 35].

У різні часи, діалогічна проблематика досліджується у роботах: Т. Андрущенко, М. Бахтіна, В. Біблера, Є. Бистрицького, М. Булатова, Т. Василювської, А. Єрмоленка, К. Жоля, Є. Злобіної, Т. Злобіної, К. Іванової, В. Ільганасвої, С. Крилової, С. Кримського, В. Лук'янець, В. Малахова, О. Назаренко, О. Охрімчук, Р. Олександрова, М. Поповича, Л. Ситниченко, О. Соболя, В. Шинкарука, Н. Хамітова та ін.

Ділове спілкування – це не стільки обмін значеннями, скільки обмін думками, які обов'язково мають забезпечити спільне позитивне рішення. Звичайно, що ділове спілкування – одна з основних функцій керівництва. Керівник, який зазнає труднощів у спілкуванні, не зможе досягти успіху. Сучасний керівник у процесі ділового спілкування часто використовує різноманітні технічні засоби, локальні технологічні засоби, які уможливили на більш якісному рівні проводити телебесіди, теленаради, також користуватися електронною поштою, локальною комп'ютерною мережею. Завдяки цьому він може здійснити швидку перевірку інформації, отриманої від підлеглого в процесі бесіди. До речі, бесіда для будь-якого керівника вважається найтиповішою формою ділових відносин. У монографії [2, с. 401] наголошується, що бесіда також є методом вивчення особистості підлеглого в процесі сумісної діяльності. Для їх проведення керівнику доцільно скласти графік. Бесіда може стати ефективним засобом підвищення кваліфікації підлеглих, але для цього керівникові повинен знати перспективи подальшого кар'єрного зростання кожного фахівця, яку конкретну допомогу він може йому надати. Автори монографії приділили значну увагу вивченню соціально-психологічних питань формування компетентності та професіоналізму керівних кадрів, професійно важливих властивостей особистості керівника, його іміджу. У дослідженні є багато важливих аргументів, які слід взяти до уваги.

Дійсно, професійне ділове спілкування з кожним роком ускладнюється. Але головне те, що, незважаючи на всі трансформаційні зміни, колектив дотримується корпоративної культури. Адже, спілкування – це суб'єкт-суб'єктні відносини із зворотнім зв'язком, і залежить воно насамперед від мети і цінностей, на які орієнтовано. Відповідно вибір цінностей і мети, особливості їх реалізації багато в чому залежать від суб'єктів спілкування, тобто від того, хто в даний момент перебуває в стані міжособистісної чи між суб'єктної взаємодії, який їх загальний рівень культури [5, с. 10].

При діловому спілкуванні враховуються психологічні риси особистості, такі як характер, настрій співрозмовника, але на першому плані є інтереси справи, що додають іміджу своїй організації. Мовна культура в діловому спілкуванні виражається в оцінці рівня мислення співрозмовника, його життєвого досвіду і в зверненні до співрозмовника на зрозумілій для нього мові. При діловій розмові треба вживати прості, ясні і точні слова, грамотно формулювати свою думку.

Успішність ділового спілкування багато в чому залежить не лише від уміння говорити, але і від уміння слухати співрозмовника. Усі розуміють, що слухати можна по-різному. «Слухати» і «чути» – це не одне і те ж, зафіксоване в мові самим фактом наявності різних слів для позначення ефективного і неефективного слухання.

Невміння слухати – головна причина *неефективного* спілкування, саме воно призводить до непорозумінь, помилок і проблем. При уявній простоті (деякі думають, що слухати – означає просто мовчати) слухання – складний процес, що вимагає значних психологічних енерговитрат, певних навичок і загальної комунікативної культури. Діалог з аудиторією активізує всі види уваги. Говорити зі слухачами, а не при них – в цьому секрет успішного виступу. Неабияке значення має тон розмови, вміння вислухати іншого, вчасно й доречно підтримати тему. Засновником уміння слухати визнається І. Атватер, який дав визначення цьому процесу та назвав типи слухання [1]. *Правильне слухання* – найскладніше в спілкуванні. Неуважне слухання може призвести до безрезультативного спілкування.

Всі засоби діалогу поділяються на дві великі групи: вербальні (словесні) і невербальні. На перший погляд може здатися, що невербальні засоби не такі важливі, як словесні. Але це не так. А.Піз в своїй книзі «Язык телодвижений» наводить дані, отримані А.Мейєрабіаном, згідно яким передача інформації здійснюється за рахунок вербальних засобів, тільки слів на 7 %, звукових засобів,

(враховуючи тон голосу, інтонації звуку) – на 38 %, а за рахунок невербальних засобів – на 55 % [4].

До такого самого висновку прийшов і професор Бердвісал, який встановив, що словесний діалог у розмірі займає менше 35 %, а більше 65% інформації передається за допомогою невербальних засобів. Між вербальними і невербальними засобами діалогу існує своєрідний розподіл функцій: по словесному каналі передається чиста інформація, а по вербальному – відношення до партнера.

Невербальна поведінка людини нероздільно пов'язана з її психічними станами і служить засобами їх вираження. В процесі діалогу невербальна поведінка виступає об'єктом пояснення не сама по собі, а як показник прихованих для безпосереднього спостереження індивідуально-психологічних і соціально-психологічних характеристик особистості. На основі невербальної поведінки розкривається внутрішній світ особистості, здійснюється формування психологічного змісту спілкування і спільної діяльності.

Нині межі ділового спілкування розширюються. Реклама, світське спілкування стають невід'ємною складовою ділового спілкування. Успіх підприємства, будь-якої справи на сьогодні багато в чому залежить від уміння представити свої позиції в найбільш вигідному аспекті, а також зацікавити потенційного партнера, створити сприятливе враження. Тому, крім монологічної мови, у практику ділового спілкування все активніше входить підготовлене, але не зачитуване в голос монологічне мовлення (презентаційна мова, урочиста мова, вступне слово на різних зустрічах), вітальні листи та інші етикетні тексти.

Володіння всіма перерахованими жанрами ділового спілкування входить у професійну компетенцію сучасного керівника

Література.

1. Атватер И. Я вас слушаю / И. Атватер. – М. : Экономика, 1984.
2. Бандурка А.М. Психология руководителя : [монография] / А.М. Бандурка, Е.В. Землянская. – Х. : Золотая миля, 2013. – 720 с.
3. Ильганаева В.А. Социально-культурная динамика в социальной истории: трансформационные основания и тенденции / В.А. Ильганаева // Філософія спілкування. – 2012. – № 5. – С. 30-36.
4. Пиз А. Язык телодвижений / А. Пиз. – Нижний Новгород : Ай-Кью, 1994.
5. Сафьянов В. И. Этика общения / В.И. Сафьянов. – М. : Знание, 1991. – 62 с.

МЕНЕДЖМЕНТ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ АРТ-ПРОСТОРИ

***МАРЦІЙЧУК Ю.І., КАНДИДАТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Візуальна комунікація – це антропологічна даність зорового сприйняття, що відкриває можливості для інформування. Адаже зазвичай сприйняття позначає пізнавальну активність, діяльність з визначенням проблем та їх вирішенням.

Слід звернути увагу на виявлення ролі соціальних акторів у реалізації художніх проєктів з візуалізації різних змістів. Йдеться про усвідомлення функціональних можливостей її активних учасників: художника, глядача, критика. При цьому не менш активне значення має візуальний естетичний об'єкт як результат візуалізації і поле взаємодії діяльних агентів.

Важливий момент, який вирізняє активність художника – це циклічність дій: сприйняття – пам'ять – практика. Специфіка сприйняття, як і втілення практик зображення, залежать від набутого досвіду. Пам'ять, яка закарбовує зорові образи, є так званим образотворчим щоденником. Завдяки такому зафіксованому спектру побаченого може розвиватися уява як здатність бачити образи відсутніх явищ. Образи виникають у тому разі, на думку Х. Бельтінга, коли є завдання забезпечити наявність речі, яка в даний момент неprisутня. Образи заміщують тілесну відсутність різними видами візуальної prisутності. Це дозволяє художникові вибудовувати програму сприйняття, планувати образотворчу діяльність і передбачати її результат. Характерною є здатність «зримою думкою» передбачати саму дійсність. Активність художника, що відображає погляди, ідеї, сформовані в певному соціокультурному середовищі, передбачає існування сприймаючої аудиторії, оскільки його твір постає як образ впливу.

Візуальний естетичний об'єкт набуває певної форми, яка являє собою виразно-смыслову цілісність. Значення зображеного не зводиться до значення видимого, оскільки зафіксованим може бути складний ансамбль значень, що має на увазі гру різних настанов. Зазначена якість твору передбачає повторювані акти спілкування. Комунікативна активність глядача може наві'язувати творові далекі від його сенсу тлумачення. У цьому разі виникають суперечності в такій тріаді: глядач – візуальний естетичний об'єкт – художник.

Активність глядача залежить від активності візуального тексту. Адже у візуальному естетичному об'єкті художник вибудовує смислові пласти, відповідним чином, реалізуючи прагнення до спілкування. Таку активність спричиняє специфіка художніх образів. Автор вибудовує свої візуальні тексти відповідно до певної програми сприйняття. У такому разі художник займає двосдину позицію стосовно візуального естетичного об'єкта: автора-творця і глядача-тлумачника. Активність художника спрямована на зображення не того, що він бачить, а того, що побачить у результаті активності глядача.

У сучасній культурі відбуваються трансформації, сутність яких полягає в тому, що глядач сприймає світ за допомогою результатів візуалізації. Перед глядачем постають моделі сприйняття світу, сконструйовані Іншими, які він вправі сприйняти чи відхилити. Адже в деяких випадках превалює потреба вийти за рамки нав'язаного культурного регламенту в зоровій фіксації і відкрити актуальну модель дійсності. Зняття таких обмежень у певній культурній ситуації сприяє різноманітній, динамічній картині світу. Ідеться про активні позиції глядача, які фіксуємо в тому разі, коли акт сприйняття перетворюється на співтворчість.

Однак принцип, згідно з яким споглядання зображення зводиться лише до суб'єктивної активності, змінюється. Ідеться про те, що ми дивимося на окремий продукт візуалізації крізь призму уявлень тієї спільноти, до якої належимо, очима її учасника. Відповідно, існує спільність, яка впізнає себе в кожному прикладі візуального відображення, оскільки у візуальному тексті вона конструюється. Тому індивідуальне переживання переростає в колективну афектацію.

Дефіцит легітимності в побудові візуалізації нового порядку компенсується коментарем, що супроводжує візуальний естетичний об'єкт. Це завдання вирішує художній критик, котрий активно себе проявляє як організований глядач і свідок творчих процесів. Складність функціональних завдань критика — у подвійному замовленні: з одного боку, продукувати судження з позиції публіки, з іншого, — виявляти соціальну критику від мистецтва. У своїй причетності до діяльності художників вони виконують роль експертів, які намагаються розкрити і зберегти художньо-естетичний досвід. Критик відчуває на собі залежність від художника, однак навіть погодження з певною художньою позицією не поліпшує взаємодії у векторі критик-художник. Захисна функція тексту критика, яка реалізуються в поясненні-коментарі до візуального естетичного об'єкту, не розцінюється позитивно. Негативний фактор художники вбачають у тому, що художня критика може ізолювати твір від

потенційних глядачів через інтерпретацію в певному ракурсі, що може шкодити останньому, відштовхуючи публіку. Спрацьовує, на думку митців, правило: «...«голий» твір мистецтва здатен долучити більшу кількість осіб, ніж «одягнений» у текст».

Посередницька функція критиків мистецтва полягає у відкритті ключів-орієнтирів для інших глядачів у межах тих чи інших систем цінностей. Однак художня критика не претендує на метарівень розгляду. Для критичного тексту критерій правильності розуміння, опису чи оцінювання твору мистецтва не є актуальним, оскільки в ньому розгортається множинність міркувань, навіть таких, які не наявні в самій роботі.

Погоджуючись з думкою Н. Агафонової, слід зазначити, що під приводом експлікації різних контекстів художнього твору в одному тексті критик може в довільному порядку комбінувати різні теорії, інтелектуальні екскурси, риторичні прийоми, стилістичні новації, наукові дані, особисті історії та приклади з усіх життєвих сфер – що неможливо ні в академічній, ні в мас-медійних сферах, які традиційно були уготовані для тих, хто пише в нашій культурі. Публіка теж не приймає критика в якості легітимації її претензій, оскільки останній сприймається активним агентом художньої спільноти.

Отже, йдеться про те, що візуальний естетичний об'єкт, передусім, ставить запитання (акцентуючи на певних протиріччях у реальності), тоді як той, хто його представляє, екстраполює власну версію, одну із можливих, стосовно стосунків людей, предметів, місць або подій. У такому разі кожна відповідь є історією, що містить власний варіант опису певних явищ.

Використання твердження, що візуальний естетичний об'єкт щось «говорить», не є повною мірою достовірним, оскільки саме людина артикулює певні міркування щодо нього. Тому візуальне – це повідомлення в межах певного дискурсу, що змінюється разом із суб'єктивними вподобаннями, долученими до комунікативної діяльності.

Художня критика формує в межах сучасної культури демаркаційну лінію, виокремлюючи візуальні тексти, які слід сприймати як початок нової доби. У такому разі вирішальне значення має не візуальний естетичний об'єкт, а саме ті очікування, які в нього вкладаються й дозволяють розглядати його як деякий критерій і точку відліку для нової диференціації. Таким чином, уся ця ситуація підтверджує й доводить, що критична оцінка є наслідком соціальних умовностей, які, у свою чергу, зумовлені змінними стандартами.

Література.

1. Агафонова Н.А. Экранное искусство: художественная и коммуникативная специфика: [монография] / Н.А. Агафонова. – Мн. : БГУ культуры и искусств, 2009. – 273 с.
2. Гройс Б. Комментарии к искусству / Борис Гройс. – М. : Художественный журнал, 2003. – 342 с.
3. Петровская Е.В. Антифотография / Е.В. Петровская. — М. : Три квадрата, 2003. – 112 с.
4. Элкинс Дж. Исследуя визуальный мир / Дж. Элкинс. – Вильнюс : Европейский гуманитарный ун-т, 2010. – 534 с.
5. Foster H. Vision and Visuality / H. Foster. – Seattle : Bay Press, 1988.

КРЕАТИВНО-ОСВІТНІ ВИМОГИ ДО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ РОЗШИРЕНОГО ВІДТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАГАТСТВА

***ПОРОХНЯК Н.В., АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.В. ДОКУЧАЄВА***

Сучасний розвиток суспільства визначальним чином залежить від того, як реалізуються можливості використовуючої науку об'єднаної праці: в розвинутих країнах від 70 % до 85 % національного багатства створюються при вирішальній ролі суспільного інтелекту [4, с. 417]. Висхідним моментом становлення інтелектуальної складової національного багатства виступає інтелектуальна праця кожної особистості, здійснювана в межах відповідних інститутів та індивідуально. Це означає, що дане становлення має свою специфіку, оскільки цей процес охоплює не матеріальні об'єкти, а особистості [3, с. 83].

Перетворення інтелектуальної складової у фактор створення національного багатства обумовлене її відтворювальними особливостями [2, с. 524]. Головними з них є:

- набуття вирішальної ролі в системі знань науково-теоретичних;
- перетворення інтелектуальної складової у висхідний фактор розширеного відтворення національного багатства;
- перетворення науки у фактор інтенсивного економічного зростання, тобто якісно і кількісно розширеного відтворення;

– перетворення наукової праці на продуктивну працю в межах сукупного працівника.

При характеристиці інтелектуальних чинників розширеного відтворення, в тому числі і національного багатства, досить типовим є ототожнення інтелектуального капіталу і інтелектуальної складової багатства.

Діяльнісним втіленням інтелектуального капіталу виступає система органічного взаємозв'язку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та масового виробництва. Кожна ланка цієї системи передбачає певний рівень інтелектуальної складової [2, с. 524]. Оскільки мова йде про капітал, це означає, що охоплюються лише ті аспекти, які торкаються купівлі підприємцем інтелектуального ресурсу кожного працівника. Абсолютизація економічного аспекту залучення і використання інтелектуальної складової має суперечливий характер. Зміст цієї суперечності сформулював ще Генрі Форд, якому належить історична фраза: «Дивно, але як тільки мені потрібна пара робочих рук, я отримую усього робочого на додачу». Справа в тому, що «коренева система» інтелектуальної складової не обмежується лише її економічною функціональною складовою, а й неминуче включає в себе засвоєння всього культурного, духовного, освітнього багатства, в якому працівник існує і виконує свої життєві функції, а вони потім шляхом прямих і зворотних зв'язків впливають на реальну діяльність. Це означає, що інтелектуальну складову будь-якого процесу, а особливо розширеного відтворення національного багатства, не можна зводити лише до інтелектуального капіталу або інтелектуальної власності. Мірою інтелектуальної складової виступає не просто інтелектуальний капітал, а особистість, яка в тому числі виконує фундаментальну економічну функцію. Відтворення інтелектуальної складової реалізується в першу чергу через всі ланки системи освіти.

Відповідно, під кутом зору розширеного відтворення інтелектуальної складової національного багатства, особливе значення має позиція ЮНЕСКО, яка викладена в узагальнюючій доповіді про невідкладні проблеми освіти в майбутньому [5]. Сучасні вимоги, що їх формулює ЮНЕСКО до інтелектуальної складової особистості і які мають безпосередній стосунок до розширеного відтворення національного багатства, мають декілька напрямів.

Перший – гносеологічний напрям. Він включає в себе необхідність додання сліпоти розуму, до якої відносяться будь-які омани та ілюзії, а також додання ментальних і викривлених уявлень про раціональність. Раціональність має бути не лише критичною, але

й самокритичною, не руйнувати, а підносити людину. Оскільки пізнання завжди має на увазі досягнення певних результатів (економічних, соціокультурних, наукових) в якості центральної гносеологічної проблеми виступає необхідність оволодіння загальними способами мислення [5, с. 27, 28, 35, 38].

Другий напрямок стосується формування гуманітарно-діяльнійшої потенціалу особистості через реалізацію імператива «формувати людське в людині» та гуманізацію тріади «особистість-суспільство-людський рід». Ключове місце в реалізації цього напрямку належить доданню тиранії грошей і культивуванню етики умиротворення [5, с. 26, 38, 39].

Третій напрям полягає у формуванні здатності до гармонійно-діяльнійшої взаємодії особистості і соціуму. Ключовою є вимога взаєморозуміння і не лише практично-діяльного та інтелектуального, а й інтерсуб'єктивного на засадах додання егоцентризму, соціоцентризму і редукції (спрощення) будь яких суспільних проблем. Саме ж головне і підсумкове полягає в тому, щоб навчати демократії [5, с. 53, 55, 60].

Відрізнення інтелектуального капіталу і інтелектуальної складової в повному її обсязі знаходить своє відображення не лише в теоретичних дослідженнях, а й в сучасних державницьких актах. Так, в Законі України «Про вищу освіту» поряд з поняттями «кваліфікація» і «результати навчання» вводиться і розшифровується поняття «компетентність», під якою розуміється «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1]. Введення цього поняття в законодавчий акт означає, що якості особистості фахівця мають включати в себе те, що не може бути об'єктом купівлі-продажу (способи мислення, світоглядні і громадські якості, морально-етичні цінності) [1].

Другий приклад: в своїй інаугураційній промові 15 січня 2017 р. 45-й президент США сформулював проблему «зробити Америку багатішою». Проблема національного багатства виникла тому, що існують «матері та діти в злиднях наших міст; проржавілі заводи, які розкидані на ландшафтах нашої країни; система освіти, що повна грошей, але випускає наших молодих випускників без знань; злочинність і наркотики, що породили багато нереалізованого потенціалу» [6]. Отже, ключове місце зайняли нематеріальні складові (злидні, система освіти, девіантне розбазарювання особистісного потенціалу населення) національного багатства.

Загальний висновок розглянутої проблеми полягає в тому, що розширене відтворення національного багатства має спиратися на розширене відтворення його інтелектуальної складової, мірою якої є становлення через креативно-орієнтовану систему освіти нового інтелектуального типу особистості.

Література.

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII // Офіційний вісник України від 15.08.2014, № 63, стаття 1728.
2. Мочерный С.В. Наука як продуктивна сила суспільства / С.В. Мочерный // Економічна енциклопедія: у трьох томах; за ред. С.В. Мочерного та ін. – К.: Видавн. центр «Академія», 2001. – Т. 2. – С. 523-525.
3. Осипова Н.П. Студентство як соціальний суб'єкт створення національного багатства / Н.П. Осипова // Проблеми освіти: наук-метод. зб.; за ред. Ю.М. Бугай та ін. – К.: ІСДО, 1995. – Вип. 1. – С. 81-88.
4. Ткаченко В.А. Концептуально-аналітична система компетенцій формування інновацій зростання інтелектуального потенціалу / В.А. Ткаченко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1(5). – Том 1. – С. 404-428.
5. Morin E. Les sept saviors necessaries a l'education du future. Paris: UNESCO, 1999, p. 65.
6. The full text of Donald Trump's inauguration speech [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2017/01/20/donald-trumps-full-inauguration-speech-transcript-annotated/?utm_term=.763a124fce76/

ЗМІСТ

***ЕФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ***

СЕКЦІЯ

<i>БАБЕНКО В.О.</i> Реалізація системи інформаційного забезпечення управління інноваційними процесами переробних підприємств АПК.....	6
<i>БОРЕЙКО В.І.</i> Необхідність інноваційного оновлення вітчизняної продукції.....	8
<i>МАЗНЄВ Г.Є.</i> Концептуальні підходи до управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.....	12
<i>ОНЕГІНА В.М.</i> Сучасні інновації та ризики в аграрному секторі	17
<i>ОРЕЛ В.М.</i> Глобалізаційні економічні системи національної економіки в умовах конкурентного середовища	21
<i>ЩУКА Г.П., ЖЕЛЄЗНЯК А.М.</i> Місце і роль об'єднаних територіальних громад в розвитку туристичної діяльності.....	25
<i>БОГДАНОВИЧ О.А., ШАКУН В.Ю., ЛЕПЬОХІН Д.В.</i> Сучасні проблеми сільського господарства України та можливі шляхи їх подолання.....	29
<i>ГОНЧАРЕНКО С.І.</i> Оцінка ефективності запровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва сільськогосподарських культур.....	31
<i>ЗАЙКА Е.В.</i> Problems of environmentally balanced agricultural production	35
<i>КАСПРОВИЧ А.В.</i> Еволюція поняття стратегічної конкурентоспроможності в умовах інноваційної моделі розвитку економіки.....	38
<i>КРАСЮН Т.В.</i> Формування стратегії інноваційного розвитку підприємств	41
<i>КУЧЕРЕНКО А.В.</i> Управління інноваційною діяльністю підприємств.....	45

ЛИТВИНОВ А.І. Сільськогосподарське кредитування як чинник ефективного відтворення.....	49
МАТВИЕНКО А.И., СОЛОВЬЕВА К.А. Регулирование бюджета профессиональной спортивной организации: инструменты оптимизации.....	51
ПАХУЩА О.П. Сільський зелений туризм	55
ТОРБЕНКО О.П. Управління інноваційною діяльністю в системі державно-приватного партнерства	60
БОБЛОВСЬКИЙ О.Ю. Інвестиційне забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств.....	63

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ТА НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

БАЛЬДЕР А. Підвищення керованості організації за рахунок побудови раціональної організаційної структури управління.....	68
БОГДАНОВИЧ О.А., КОВАЛЬ О.В., ДЕМЧЕНКО Т.М. Актуальні напрями та новітні тенденції теорії і практики сучасного менеджменту	70
ГОРЕНКО А.І. Роль керівника в мотивації працівників	73
ДОДУХ Н.О., ЖИВОТЧЕНКО В.В. Необхідність планування і контролю на підприємстві	76
КОШАЯК Я.Г., ОСТАПЕНКО І.В., ОСТАПЕНКО А.В. Рівень результативності виробництва і праці	80
ЛАБУНЬСКА А.А., РУЖИНЬСКА Ю.П., ХАРЧЕНКО А.Ю. Мотивація персоналу в період кризи	83
МАКОГОН В.В., К.Е.Н. Оцінка впливу ефективності управління сільськогосподарським підприємством на формування його конкурентних переваг.....	86
ОБИДЕННОВА Т.С. Соціальні та економічні фактори впливу на діяльність промислових підприємств	89
ПАШКО Є.Є., ШЕВЧЕНКО Ю.Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління на українських промислових підприємствах.....	92

РЕЗКИН П.Е. Управление цепочками создания стоимости в современных условиях	95
---	----

РОМАНАШЕНКО І.О. Перспективи та тенденції розвитку менеджменту в Україні.....	99
--	----

ЧАГОВЕЦЬ А.В. Управління кар'єрним зростанням персоналу на підприємстві.....	102
---	-----

**МАРКЕТИНГ І ЛОГІСТИКА В СИСТЕМІ
СЕКЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ**

КОРНІЄЦЬКИЙ О.В. Ефективність використання концепції розвитку взаємодії транспортно-логістичних систем.....	106
--	-----

БІЛОУСЬКО Т.Ю., ЛИТВИНОВА О.М. Маркетинговий підхід в управлінні конкурентоспроможністю підприємств	110
--	-----

ГЕРАЩЕНКО Д.Г., ДЕГТЯРЬОВА В.О., КОСТЕНКО К.О. Підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств на основі маркетингу	114
--	-----

КОЛІСНИК Ю.В., БУРОВА О.Ю. Особливості визначення маркетингу інновацій.....	116
--	-----

МАТВИЕНКО А.И. Интеграция современных маркетинговых коммуникаций в профессиональные спортивные организации	119
---	-----

МИРНИЙ Є.В., ДЕМ'ЯНЕНКО Є.В. Проблеми економічної безпеки	123
--	-----

**ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
СЕКЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ТА КОМЕРЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ**

МАРЕНИЧ Т.Г., ЛУЦЕНКО О.А., ПОЛИВАНА А.А. Організація бухгалтерського обліку у США.....	127
--	-----

АВРАМЕНКО С.В. Функції бухгалтерського обліку та їх розвиток в сучасних умовах.....	130
--	-----

БАЛАБАТЬКО Д.М. Фінансовий менеджмент як одна з головних складових в управлінні підприємством	133
--	-----

БЕЗВЕРХНЯ М.Ю., ТКАЧОВ В.Є. Стратегія формування організаційної структури управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання.....	136
ГАВРИСЬ М.О., ГАВРИСЬ О.М. Аналіз проблем експлуатації повністю замортизованих основних засобів.....	140
ГРЕКОВА А.В. Проблема поділу бухгалтерського обліку та її вирішення на сільськогосподарських підприємствах.....	144
ДЕМЧУК О.П. Проблеми обліку адміністративних витрат.....	147
ЛИМАРЕНКО А.В. Управління грошовими потоками як важливий елемент фінансової політики підприємства	149
ЛЯШЕНКО А.Р. Завдання бухгалтерського обліку на мікрорівні.....	152
МАЛІЙ О.Г. Визначення інтегрального показника фінансового стану при оцінюванні кредитоспроможності	155
ОРЕЛ А.М. Міжнародні стандарти як аспекти впливу на облікову політику підприємств.....	159
ЖМАК О.М., ПОЛЮШКЕВИЧ М.М. Аналіз грошових потоків підприємства	165
СЛУХІНА К.М. Аналіз резервів банку: особливості групування.....	169
СЛЕСАР Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління використанням біологічних активів лісгосподарств	173
ТЕНИЦЬКА В.А. Сучасні проблеми автоматизації бухгалтерського обліку в Україні.....	175
МАЛІЙ О.Г., БІЛОВОЛ І.Є. Управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.....	178

СЕКЦІЯ

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

МЕГЕЛЬ Ю.Є., ЧАЛИЙ І.В., КОВАЛЕНКО С.М., РИБАЛКА А.І. Управління запасами з багаторазовим постачанням ресурсу	183
МЕГЕЛЬ Ю.Є., ПУТЯТІН В.П., КОВАЛЕНКО С.М., ЧАЛИЙ І.В. Використання порталу BITRIX24.ua для ознайомлення студентів-першокурсників економічних спеціальностей з ІТ-контуром сучасної компанії.....	186

БОГДАНОВИЧ О.А., МИРНЫЙ Е.В., ДЕМЬЯНЕНКО Е.В.

Агромаркетинг и его возможности в АПК 189

БОЙКО В.В. Структуризація детермінант

економічної безпеки розвитку сільських територій 192

VYLUSK A.O., GRYHORENKO A.S. Economic safety:

the definition, its elements and components 195

MATVEYEVA I.A. Economic danger and reforms in Ukraine 198

БОГДАНОВИЧ О.А., ПЕНЗЕВА Ю.М. Трудова міграція в Україні 200

СЕКЦІЯ

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

РОССОХА В.В. Соціальні технології розвитку

місцевого самоврядування 205

ГРАБАР Н.Г. Сучасні прояви толерантності

в професійно-педагогічній діяльності 208

ГУЛАЄВ МЕРДАН Кафедра культурных универсалий

в самореализации личности студентов-иностранцев 212

КУХАРЕНКО А.А. Ціннісні аспекти менеджменту,

як соціокультурного феномену 214

МАЗОРЕНКО М.О. Діалог в контексті ділового спілкування 217

МАРЦІЙЧУК Ю.І. Менеджмент візуальної комунікації

в сучасному АРТ-просторі 221

ПОРОХНЯК Н.В. Креативно-освітні вимоги до інтелектуальної

складової розширеного відтворення національного багатства 224

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ

VIII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»

ТОМ 2

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Відповідальний за випуск *Г.Є. Мазнев*

Редактори *О.О. Красноручький, В.М. Онегіна*

Підписано до друку 31.03.2017.

Формат 60 × 84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Гарнітура Garamond. Офсетний друк.

Умовн. друк. арк. – 14,6. Наклад – 300 прим. Зам. №__

Віддруковано КП «Міська друкарня»

м. Харків, 61002, вул. Алчевських, 44.

Свідчення про державну реєстрацію

серія ДК № 3613 від 29.10.2009 р.